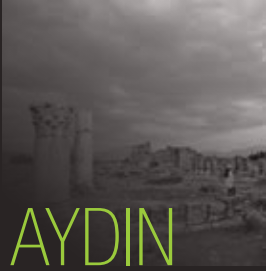




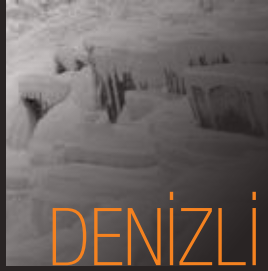
MUĞLA



TR32 DÜZEY 2 BÖLGESİ



AYDIN



DENİZLİ

BÖLGE PLANI
20142023



TR32 DÜZEY 2 BÖLGESİ BÖLGE PLANI

20142023

YAŞAM KALİTESİ YÜKSEK,
YENİLİĞE DAYALI ÜRETEN, DOĞASINI KORUYAN,
KÜRESEL TURİZM ODAĞI GÜNEY EGE

AYDIN
DENİZLİ
MUĞLA



Erol AYYILDIZ

Aydın Valisi

Güney Ege Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı

Ekonomik krizler sonrası bölgelerin rekabet koşullarına ayak uydurma yeteneklerinin geliştirilmesi ve kararların hızlı bir biçimde alınarak hayata geçirilmesi gerekliliği doğmuştur. 2010'dan günümüze faaliyetlerini sürdüren Güney Ege Kalkınma Ajansı ise Bölge'de bu sürecin baş aktörlerinden biri olarak yerini almıştır. Geride kalan zaman diliminde Ajans Bölge'nin ihtiyaç ve beklentilerini yerinde tespit ederek potansiyellerin ve varolan kaynakların etkin şekilde kullanımını sağlamak misyonuyla hareket etmiştir.

Bölge'nin 2023 tasavvuru olan "Yaşam kalitesi yüksek, yeniliğe dayalı üreten, doğasını koruyan, küresel turizm odağı Güney Ege"ye erişme yolculuğu için bir kılavuz niteliğindeki 2014-2023 TR32 Bölge Planı yüzyıllar boyu çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapan bu toprakların iki temel zenginliği üzerine odaklanmıştır; zengin doğal kaynaklar ile kültürel ve beşeri sermaye. Bölge Planı da bu

iki temel unsurun, Bölge'nin gelecekteki ayırt edici rolünün temelini oluşturacağı, bu birikimin rekabetçi dünya ekonomilerinin yöneldiği yenilik ve sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde güçlendirilerek geleceğe taşınması gerektiği noktasında şekillenmiştir. Bölge sosyo-ekonomik yapısında oldukça önemli bir yeri olan turizm alanında ise çeşitliliğin sağlanması ve dört mevsime yayılması yoluyla rekabet gücü artırılacaktır.

Türkiye'nin 2023 vizyonu ve bu vizyona erişme yolunda ortaya konulan politikaların yer aldığı 10. Kalkınma Planı ve Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi ile uyumlu şekilde hazırlanan TR32 Bölge Planı bu planların hazırlık sürecine ve hedeflerine en yüksek düzeyde katkı sunmayı amaçlamıştır.

Katılımcılık, şeffaflık ve uzlaşa temelinde hazırlanan 2014-2023 TR32 Bölge Planı'na katkılarını ve desteklerini sunan tüm paydaşlara teşekkürlerimizi sunarız.

AYDIN
DENİZLİ
MUĞLA



Süleyman ALATA
Genel Sekreter

Aydın, Denizli, Muğla illerini kapsayan TR32 Düzey 2 Bölgesi'nde faaliyet gösteren Güney Ege Kalkınma Ajansı, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere kurulmuştur. Kuruluş amaçları doğrultusunda Kalkınma Bakanlığı bölge planları hazırlığı ve koordinatörlüğü ile kalkınma ajanslarını görevlendirmiştir.

Bölge planı, bölgenin kalkınması amacıyla, ulusal düzeyde üretilen politika, plan ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirlemek; yerel düzeyde yer alan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek; kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek; bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak; kaynakların yerinde tespitini ve bu kaynakların kalkınma amacına ulaşmak üzere etkin kullanımını sağlamak ve bölgesel program ve projelere temel oluşturmak üzere stratejik planlama yaklaşımı ve katılımcılık ilkesi esas alınarak hazırlanan strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesidir. Bu bağlamda Güney Ege Bölgesi'nde yerel potansiyeli harekete geçirmek ve gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla 2014-2023 dönemini kapsayacak şekilde Bölge Planı hazırlanmıştır.

2011 yılında başlanan plan hazırlık sürecinde öncelikle ihtiyaç tespiti yapılmıştır. Bölgeye yönelik üretilen verilerin derlenmesi ve analiz edilmesiyle eş zamanlı olarak ilçeler düzeyinde çalıştaylar ve kurum görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Katılımcı toplantılar sektörel ve tematik çalıştaylarla, yüzyüze görüşmelerle, Ajans internet sitesinde gerçekleştirilen anket çalışmalarıyla paydaşların görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır.

Bölge paydaşlarıyla ve "ortak akıl" esas alınarak yürütülen çalışmalar neticesinde 2023 yılında "Yaşam kalitesi yüksek, doğasını koruyan, yeniliğe dayalı üreten, küresel turizm odağı Güney Ege" olma yolunda bir vizyon belirlenmiştir.

2023 vizyonu ile paralel şekilde Güney Ege Bölgesi'nin, yaşam kalitesinin belirleyicilerinden olan istihdam ve işgücü verimliliği açısından sektörel çeşitliliğin etkisiyle görece iyi durumda olduğu görülmektedir. Buna karşılık bölgede yaşam kalitesinin güçlendirilmesi adına eğitim ve sağlık hizmetlerine erişilebilirliğin artırılması gerekmektedir. Bölgedeki sektörel çeşitlilik ve zengin doğal kaynaklar bölgeye göçü hızlandırmış ve beraberinde bazı olumsuzlukları doğurmuştur. Denizli'de tekstil sektörünün atağa geçtiği dönemlerde göç hızlanmıştır. Aydın'daki tarımsal faaliyetlerin yoğunluğu, Muğla'da ise özellikle 90'lı yıllardan itibaren turizmdeki yükseliş Bölge'ye göçü hızlandırmıştır. Bu durum göçle gelen nüfusun entegrasyonu ve sektörlerin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücüne dönüşümü gereğini doğurmaktadır. Kültürel zenginliğiyle dikkat çeken Bölge'nin sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bu zenginlikleri geleceğe aktarması ise elzemdir.

Geleceğe yönelik tüm bu tasavvurlar için olmazsa olmaz olarak nitelendirilecek unsur işbirliği-ortak iş yapma kültürüdür. Bölge özelinde değerlendirildiğinde işbirliği olanaklarının yeterince değerlendirilmediğini ancak bu alanın önemli fırsatları da içinde barındırdığı söylemek mümkündür.

Bölge'nin 2012 yılı Türkiye toplam ihracatındaki payı %2,5 olarak gerçekleşmiştir. Bölge'de imalat sanayide özellikle tekstil, giyim eşyası, ana metal, elektrikli teçhizat, gıda ve mineral ürünler imalatı ön plana çıkmaktadır. Rekabet edebilirlik adına Ar-Ge ve yeniliğin gün geçtikçe önem kazandığı günümüzde Bölge firmalarının bu alandaki uzmanlık bilgilerinin yeterli olmadığı, bu bağlamda Bölge'deki mevcut üretim yapısında yeniliğe dayalı bir dönüşüme ihtiyaç olduğu görülmektedir. Elverişli iklim ve toprak yapısının etkisiyle yüzyıllar boyu birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış Bölge'de, başta Aydın olmak üzere polikültür tarıma olanak sağlayan verimli topraklar ve doğal kaynaklar tarımsal ürünlerde çeşitliliğin önünü açmış, pek çok üründe Bölge'yi ülke çapında ilk sıralara taşımıştır. Bölge çeşitli tarımsal ürünler açısından ülke üretiminde ön plana çıkmasına rağmen, yerel ekonominin önemli yapıtaşlarından birini oluşturan bu sektörde üretimde verimlilik, sürdürülebilirlik, markalaşma ve pazarlama konusunda geliştirilmesi gereken alanlar mevcuttur. Günlük yaşam ile tarım ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerin tamamında en temel unsur olan enerji konusunda Bölge'de ülke genelinde olduğu gibi ağırlıklı olarak fosil kaynaklar kullanılmaktadır. Enerjide dışa bağımlılığın azaltılması yönündeki ulusal hedefler ışığında değerlendirildiğinde Bölge'nin başta jeotermal olmak üzere yenilenebilir enerji kaynakları açısından taşıdığı potansiyeli harekete geçirmesi oldukça önemlidir. Bölge'nin rekabet gücünün ve yaşam kalitesinin artırılması konusunda önemli rol oynayan ulaşım alanında ise ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması yönünde ihtiyaçlar gözlenmektedir.

Ülkedeki turizm tesislerinin %25'ine sahip olan Güney Ege Bölgesi Antalya ve İstanbul ile birlikte ülkenin en önemli turizm merkezlerinden biri olarak ifade edilmek-

tedir. Bölge; zengin kültürel miras ve doğal kaynakların etkisiyle küresel ölçekte tanınırlığını geliştirmiş, özellikle kitle turizminde dünyada adını duyurmuştur. Ancak dünyada turizm eğilimlerine bakıldığında farklılık yaratma ve hizmet olanakları geliştirmeye yönelik yatırımların ön plana çıktığı, bu unsurların sektörel rekabetin olmazsa olmazları olduğu görülmektedir. Turizmin gelecekte de Bölge ekonomisine yapacağı katkı ve turizm odağı olma yolunda atılacak adımlarda da bu iki nokta önem kazanmaktadır. Kitle turizminin yanında doğa, termal, kültür, kongre turizminin geliştirilmesi ve türler arası entegrasyonun sağlanması, turizme yönelik altyapının güçlendirilmesi, tanıtım ve lobi faaliyetlerinde işbirliğinin yakalanması bölge için temel ihtiyaçlardır.

Bölge'de kalkınmanın doğal kaynaklara olan ihtiyacı ve dolayısıyla çevreyle güçlü bir bağlantısı olduğunu söylemek mümkündür. Zira bölge doğal kaynaklar ve biyolojik çeşitlilik açısından oldukça zengindir ve bu özelliğiyle ulusal düzeyde ön plana çıkmaktadır. Buna karşılık özellikle son 20 yıllık süreçte sanayi faaliyetleri ve tarımsal üretim kaynaklı çevresel sorunlarla karşı karşıya gelmektedir. Büyük Menderes Havzası'nda yaşanan kirlilik bunun en önemli göstergesidir. Bu bağlamda paydaşların da hemfikir olduğu üzere ekonomik faaliyetlerde çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve altyapının güçlendirilmesi Bölge'yi geleceğe taşıyacak ve rekabet üstünlüğü sağlayacaktır.

Katılımcılık, uzlaşma ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda, Güney Ege Kalkınma Ajansı koordinasyonunda hazırlanan 2014-2023 Bölge Planı'nın hayata geçirilmesi noktasında Bölge'deki tüm paydaşların önemli rolü bulunmaktadır. Plan Ajansı'nın 2014-2023 yılları içerisinde uygulayacağı tüm bölgesel programlar, projeler ve faaliyetler ile bölgesel ölçekte diğer program ve faaliyetler için referans doküman olacak nitelikte hazırlanmıştır. Planlarda öngörülen geleceğe ulaşılması yolunda atılan adımların başarısının izlenmesi planların başarısıyla doğrudan ilişkili olacaktır.

Plan hazırlık sürecinde katkılarını bizden esirgemeyen tüm paydaşlarımıza teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

1. SUNUŞ	4
KISALTMALAR	8
TABLO LİSTESİ	10
ŞEKİL LİSTESİ	11
2. YÖNETİCİ ÖZETİ	14
3. PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCI PLANLAMA	18
4. GELİŞMELER VE EĞİLİMLER	24
4.1 KÜRESEL EĞİLİMLER, FIRSATLAR VE TEHDİTLER.....	24
4.2 KOMŞU BÖLGELER İLE ETKİLEŞİM	27
4.3 BÖLGE'DE GELİŞMELER.....	29
5. YERLEŞMELER VE EKONOMİK COĞRAFYA SINIFLANDIRMASI.....	46
Geleneksel Ekonomi Merkezleri	46
Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler	46
Turizm Yoğun Merkezler	47
6. VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ, ÖNCELİKLERİ VE TEDBİRLER	54
6.1. ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI	58
6.1.1 EĞİTİM	58
6.1.2 SAĞLIK	58
6.1.3 KÜLTÜR VE SANAT	59
6.1.4 SOSYAL İÇERME	61
6.1.5 İSTİHDAM VE ÇALIŞMA HAYATI.....	62
6.1.6 KAMUDA VE STK'LARDA KURUMSAL KAPASİTE VE İŞBİRLİĞİ	64
6.2 YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM	68
6.2.1 İMALAT SANAYİ.....	68
6.2.2 TARIM VE GIDA	70
6.2.3 ENERJİ	72
6.2.4 ULAŞIM VE LOJİSTİK	74
6.3 DÖRT MEVSİM TURİZM	80
6.3.1 TURİZMDE TANITIM VE MARKALAŞMA.....	80
6.3.2 TURİZMDE ÇEŞİTLİLİK VE KALİTE.....	80

6.4 YAŞANABİLİR MEKÂNLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	90
6.4.1 KENTSEL ERİŞİLEBİLİRLİK VE KENTSEL HİZMETLER.....	90
6.4.2 ÇEVRE	91
6.4.3 HAVZA ALANLARI	95
6.4.4 AFET YÖNETİMİ	98
7. TEDBİRLERİN MEKANSAL DAĞILIMI	104
7.1 ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI.....	104
7.2 YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM	106
7.3 DÖRT MEVSİM TURİZM	108
7.4 YAŞANABİLİR MEKANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	109
8. BÖLGESEL GELİŞME: SEKTÖREL VE MEKANSAL KARARLAR	114
9. FİNANSMAN, KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME.....	122
10. PERFORMANS GÖSTERGELERİ	126
11. KAYNAKÇA	130
EK-1: BÖLGE PLANININ ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR İLE UYUMU	138
EK-2: ÇEVRE DÜZENİ PLANLARININ BÖLGE PLANI İLE UYUMU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ ..	150
EK-3: 2010-2013 BÖLGE PLANI DEĞERLENDİRMESİ	152
EK-4: KATILIMCI LİSTELERİ	156
EK-5: BÖLGE PLANININ HAYATA GEÇİRİLMESİNE YÖNELİK PROJE ÖRNEKLERİ.....	184

KISALTMALAR

AAİM	: Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
Ar-Ge	: Araştırma Geliştirme
AYSO	: Aydın Sanayi Odası
BETAM	: Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
da	: dekar
DEKTMK	: Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
DSİ	: Devlet Su İşleri
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ERDF	: European Regional Development Fund (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu)
ETKB	: Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı
FAO	: Food and Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
GEKA	: Güney Ege Kalkınma Ajansı
GSKD	: Gayri Safi Katma Değer
GTHİM	: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GZFT	: Güçlü Zayıf Fırsat ve Tehditler Analizi
Ha	: Hektar
İHSM	: İl Halk Sağlığı Müdürlüğü
IPPC	: Entegre Kirlilik Önleme Kontrol Direktifi
KENTGES	: Sürdürülebilir Kentsel Gelişme İçin Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
KUŞATAK	: Kuşadası Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Projesi
MAYBİR	: Muğla Arı Yetiştiricileri Birliği
MDA	: Mevcut Durum Analizi
MEİM	: Milli Eğitim İl Müdürlüğü
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
MW	: MegaWatt

MWt	: Isısal MegaWatt
OECD	: Organization of Economical Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OTP	: Ortak Tarım Politikası
ÖÇKB	: Özel Çevre Koruma Bölgesi
QR Code	: Quick Response Code
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEİAŞ	: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TİM	: Türkiye İhracatçılar Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YEK	: Yenilenebilir Enerji Kaynakları

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Plan Hazırlık Süreci Takvimi	21
Tablo 2. İmalat Sanayi Alt Sektörlerin İmalat Ana Sanayi İçindeki Dağılımları (%)	35
Tablo 3. İş Kayıtlarına Göre Girişimlerin Toplam Girişim Sayılarına Oranı %	36
Tablo 4. TR32 Bölgesi Patent, Marka Ve Faydalı Model Başvuru Sayısı Türkiye Payı (%)	37
Tablo 5. TR32 Bölgesi Geleneksel Ekonomi Merkezleri	46
Tablo 6. TR32 Bölgesi Ekonomisini Çeşitlendirmiş İlçeler	46
Tablo 7. TR32 Bölgesi Turizm Odağı İlçeler	47
Tablo 8. İlçe Sınıflandırılmasında Kullanılan Veriler	48
Tablo 9. Sağlık Hizmetlerine Erişim Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen)	59
Tablo 10. Sinema ve Tiyatro İstatistikleri	60
Tablo 11. Başka İlin Nüfusuna Kayıtlı Nüfus	61
Tablo 12. TR32 Bölgesi Kaba İntihar Hızı Ve Kaba Boşanma Hızı	61
Tablo 13. TR32 Bölgesi Engelli Göstergeleri %	62
Tablo 14. Kırsal Nüfus Oranlarında Yaşanan Değişim	64
Tablo 15. Jeotermal Sera Alanları (da)	70
Tablo 16. TR32 Bölgesi Organik Tarım Verileri	71
Tablo 17. Kruvaziyer Yolcu İstatistikleri	86
Tablo 18. Performans Göstergeleri	126

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Plan Hazırlık Süreci.....	20
Şekil 2. Bölgenin Uluslararası Etkileşimleri	27
Şekil 3. Nüfus Projeksiyonu.....	29
Şekil 4. Kentleşme Oranı	30
Şekil 5. Yaşlı Nüfus Oranı	30
Şekil 6. Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Oranı (%)	30
Şekil 7. Sağlık Hizmetlerine Erişim (Yüz bin Kişiye Düşen)	31
Şekil 8. Kaba Boşanma Hızı (%0)	31
Şekil 9. Kaba İntihar Hızı (%000).....	31
Şekil 10. Kadın Nüfus İşgücüne Katılım Oranı (%).....	32
Şekil 11. İşsizlik Oranı %.....	32
Şekil 12. İhracat Değerlerinin Son 5 Yıl İçindeki Değişimi	33
Şekil 13. İllere Göre Dış Ticaret (Milyon \$)	33
Şekil 14. TR32 Bölgesi İhracatında Alt Sektörlerin Payları (%)	33
Şekil 15. TR32 Bölgesinde İllerinde Kişi Başı İhracat Değeri (\$)	33
Şekil 16. TR32 Bölgesinde GSKD'nin sektörlere göre dağılımı (%)	34
Şekil 17. TR32 Bölgesi GSKD'sinin Türkiye GSKD'si içindeki payı (%).....	34
Şekil 18. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdamın Dağılımı (%)	34
Şekil 19. TR32 Bölgesi Tahakkuk Eden Gelir Vergisinin Türkiye'deki Payı	36
Şekil 20. Bölge'nin Patent, Faydalı Model Ve Marka Başvurularında Türkiye'deki Payı (%).....	37
Şekil 21. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Geliş Sayılarının Ülke Genelindeki Payı %.....	37
Şekil 22. Turist Yoğunluğunun Mevsimlere Göre Dağılımı (%).....	40
Şekil 23. Turizm Belgeli Tesislerde Turist Doluluk Oranları (%)	40
Şekil 24. Turizm Belgeli Tesislerde Yabancı Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri (Gün).....	40
Şekil 25. Türkiye Tarım Alanlarında TR32 Bölgesi'nin Sahip Olduğu Alan (%)	41
Şekil 26. TR32 Bölgesi Bitkisel Ve Hayvansal Üretim İle Canlı Hayvanlar Türkiye Payı.....	41
Şekil 27. Tarımsal Üretim Değeri (Milyon TL)	42
Şekil 28. TR32 Bölgesi İlleri Kişi Başı Bitkisel ve Hayvansal Üretim İle Hayvansal Ürünler Değeri (TL).....	42
Şekil 29. Jeotermal Kaynaklar Haritası	42
Şekil 30. Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun, Belediye Nüfusuna Oranı (%) ..	43
Şekil 31. Atık Su Arıtma Tesisleri İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun, Belediye Nüfusuna Oranı (%) ..	43
Şekil 32. İlçe Sınıflandırmasının Mekansal Görünümü	50
Şekil 33. Sosyal Yapı Mevcut Durum Haritası.....	65
Şekil 34. Otoyol Çalışmaları	75
Şekil 35. Bölünmüş Yol Yapım Çalışmaları.....	75
Şekil 36. Yüksek Katma Değer ve Yenilik Odaklı Üretim	77
Şekil 37. Tesislere Gelen Ziyaretçi Sayısı (Milyon)	82
Şekil 38. İlçelerde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Ortalama Kalış Ve Doluluk Oranları.....	82
Şekil 39. Dört Mevsim Turizm.....	87
Şekil 40. Toprak Kabiliyeti	97
Şekil 41. Deprem-Fay Haritası.....	99
Şekil 42. Yaşanabilir Mekanlar ve Sürdürülebilir Çevre.....	100
Şekil 43. Mekansal Gelişme Şeması.....	118
Şekil 44. Mekansal Gelişme Şeması Lejanti	119

2

YÖNETİCİ ÖZETİ





2. YÖNETİCİ ÖZETİ

1. Tarih boyu farklı kültürlerle ev sahipliği yapan TR32 Bölgesi coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları, kendine özgü kültürel ve tarihi öğeleri, geçmişten gelen üretim kültürüyle ön plana çıkmaktadır. Bölge'nin uzun vadedeki gelişiminin temel öğelerini ise sahip olduğu bu beşeri sermaye ve doğal kaynaklar oluşturmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında Bölge'nin gelecekteki konumunda yaşam koşulları, üretim yapısı, turizm ve çevre ile doğal kaynaklara yönelik izlenecek politikalar temel rol oynayacaktır.

2. Bu öngörüler ve değerlendirmeler doğrultusunda Bölge'yi 2023 yılına taşıyacak vizyon "Yaşam kalitesi yüksek, yeniliğe dayalı üreten, doğasını koruyan, küresel turizm odağı Güney Ege" olarak belirlenmiştir. Bu vizyona erişme yolunda Bölge'de yaşam koşulları, üretim yapısı, turizm ve çevre alanlarında değişim ve dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda dört gelişme eksenini altında Bölge için hedeflenen gelecek tarif edilmektedir:

- Zengin Beşeri Sermaye, Güçlü Toplumsal Yapı
- Yüksek Katma Değer ve Yenilik Odaklı Üretim
- Dört Mevsim Turizm
- Yaşanabilir Mekânlar ve Sürdürülebilir Çevre

Vizyon, gelişme eksenleri ve önceliklerin belirlenmesi bileşenlerini içeren Bölge Planı hazırlık sürecinde katılımcılık, uzlaşa ve şeffaflık ilkelerinin yanı sıra, verimlilik, çeşitlilik, sürdürülebilirlik, yenilikçilik ve kalite gibi öğeler önerilen stratejiler kapsamında vurgulanmıştır.

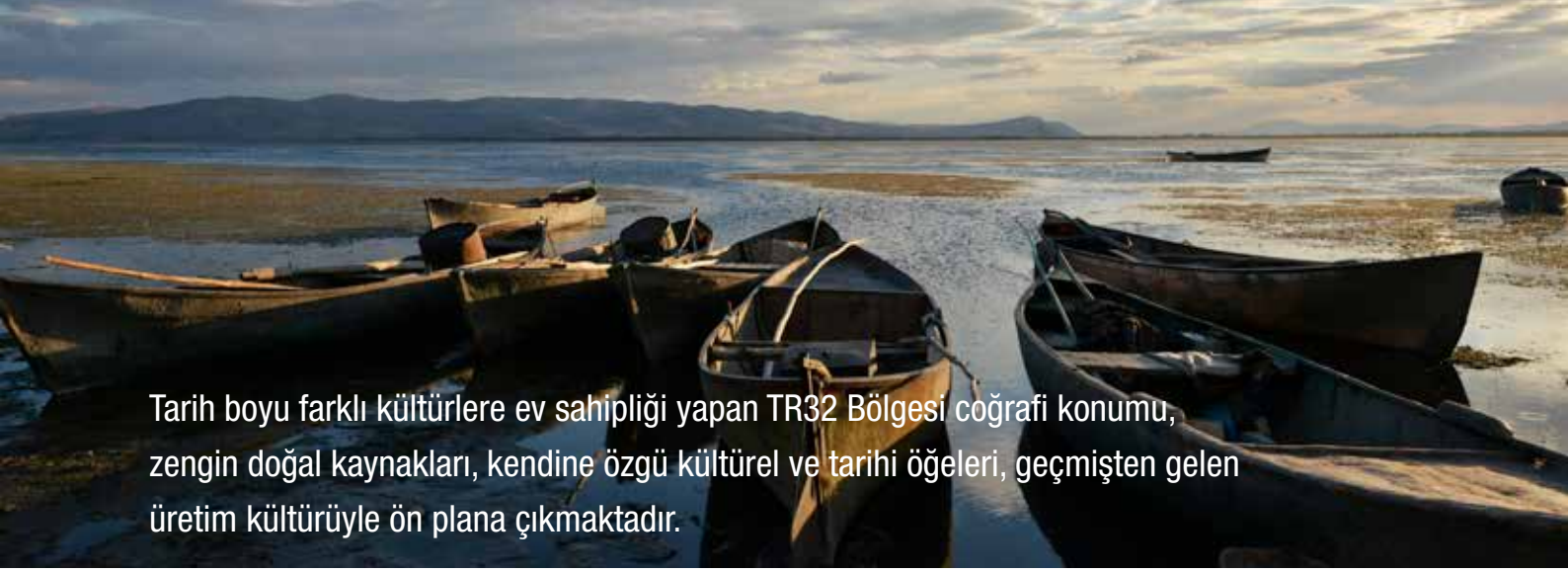
3. "Zengin Beşeri Sermaye, Güçlü Toplumsal Yapı" gelişme ekseninde Bölge'nin beşeri sermayesinin ve bu sermayenin geliştirilmesi yönünde atılacak adımların Bölge'nin gelecekteki konumunda yadsınamaz önemine yönelik olarak; istihdam ve işgücü verimliliğinin artırılması, eğitim ve sağlık hizmetleri altyapısının geliştirilmesi ve bu hizmetlere erişimin kolaylaştırılması, sosyal ve kültürel sermayenin geliştirilmesi, sosyal içermenin sağlanması hedeflenmiştir.

4. "Yüksek Katma Değer ve Yenilik Odaklı Üretim" gelişme ekseninde Bölge'nin ekonomik göstergeleri ve sektörel yapısından yola çıkılarak Bölge'nin rekabet gücünün artırılmasına odaklanılmıştır. Üretim alanlarında yenilik, pazarlama, tasarım ve markalaşma kapasitesi ile işbirliği ve kümelenmenin geliştirilmesi, yenilenebilir enerji kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması, ulaştırma ve lojistik kapasitesinin güçlendirilmesi bu gelişme eksenini altında belirlenen ve Bölge'yi 2023 vizyonuna taşıyacak temel alanlardır.

5. "Dört Mevsim Turizm" gelişme ekseninde turizmde tanıtım ve markalaşma alanlarında ortak inisiyatif ve işbirliği olanaklarının geliştirilmesi, farklı turizm türlerine ilişkin özelleşmiş tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve turizmin çeşitlendirilmesi ve kalitenin artırılması hedeflenmiştir.

6. "Yaşanabilir Mekânlar ve Sürdürülebilir Çevre" gelişme eksenini zengin doğal kaynaklara sahip Bölge'de sosyo-ekonomik kalkınma açısından bu kaynakların önemine vurgu yaparken kaynakların sürdürülebilirliğinin gerekliliğine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda Bölge'de katı atık ve atıksu yönetim etkinliğinin artırılması, hava kalitesinin iyileştirilmesi, endüstriyel kirliliğin önlenmesi, havza alanlarında sürdürülebilir yönetimin sağlanması, kentsel erişilebilirliğin güçlendirilmesi ve afet yönetim etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir.

7. Yukarıda açıklanan 4 temel gelişme ekseninin yanında Bölge'de dengeli mekânsal bütünleşme ve gelişmenin sağlanması yönünde yatay bir gelişme eksenini belirlenmiştir. Bu gelişme eksenini kapsamında alt bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltıcı politika araçlarının, farklı nitelikteki ekonomilere sahip ilçelerde değişiklik gösterebildiği göz önüne alınarak bölge ilçelerinin de kategorilere ayrılması, tedbirlerin ilçe kategorileri dikkate alınarak mekânsal bazda önceliklendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda ilçeler ekonomileri tiplerine göre 3 sınıfa ayrılmıştır:



Tarih boyu farklı kültürlere ev sahipliği yapan TR32 Bölgesi coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları, kendine özgü kültürel ve tarihi öğeleri, geçmişten gelen üretim kültürüyle ön plana çıkmaktadır.

- Geleneksel Ekonomi Merkezleri
- Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
- Turizm Yoğun Merkezler

8. Geleneksel ekonomi merkezlerinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve bölge geneline yakınsama hedeflenmiştir. Ekonomisini çeşitlendirmiş merkezlerdeki ekonomik büyüme potansiyeli ile çevre ilçelerin gelişmesine katkı sağlanması hedeflenmiş, küresel rekabet gücü ve pazar payının artırılması önem kazanmıştır. Turizm yoğun merkezlerde ise turizm alanındaki rekabet gücünün diğer sektörler ve mekanlar ile entegrasyonu hedeflenmiştir. Mekânsal düzeyde sektörler arası ilişkiler değerlendirildiğinde; tarımsal üretimde çeşitliliği ve rekabet gücü sağlamış geleneksel ekonomi merkezlerinde, gıda ve içecek imalatının sürükleyici endüstri, girdilerin yarıdan fazlasını sağlayan tarım sektörü ise kilit endüstri olarak fonksiyon göstereceği belirlenmiştir. Ekonomisini çeşitlendirmiş merkezlerde öne çıkan sektörlerin (tekstil ürünleri, ana metal sanayi, giyim eşyası, metal eşya sanayi, gıda ürünleri ve içecek sanayi, metalik olmayan diğer mineral ürünler) kilit sektör rolü oynayabilecek sektörler olduğu belirlenmiş olup; bu sektörlerle yönelik verimlilik, kümelenme ve yenilik çalış-

malarının artırılması amaçlanmaktadır. Bunun yanında nitelikli sıçrama yapma kapasitesi yüksek bu ilçelerde orta-yüksek teknoloji sektörleri sınıfındaki kimyasal madde ve ürünler, makine ve teçhizat, elektrikli makina ve cihazlar, motorlu kara taşıtı ve römorklar, diğer ulaşım araçları imalatı sektörlerinde yeni yatırım ve kapasite artışı desteklenecektir. Turizm odağı merkezlerde ise turizmi besleyen tarım, gıda ve içecek imalatı, ulaştırma ve lojistik sektörleri kalite odaklı desteklenecektir. Koruma-kullanma dengesi azami düzeyde gözetilerek turizm sektöründe çeşitlilik ve kalite odaklı gelişme teşvik edilecektir.

9. Bölgede ekonomik ve sosyokültürel gelişimin mekâna adanletli yayılımı ve dengeli mekânsal bütünleşmenin sağlanması adına en büyük rol ekonomisini çeşitlendirmiş ilçelere (Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Nazilli, Söke, Milas) düşmektedir. Alt gelişme gruplarının öncü ilçeleri olan Çine, Çivril ve Ortaca ilçelerinde ise ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve istihdam olanaklarının artırılması, bölge içi dengesizliğin en aza indirilmesinde büyük rol oynayacaktır. Bölge'nin kıyı şeridi ise turizm alanı olarak belirlenmiştir ve ekonomisinin gelecekte de turizme dayalı olması beklenmektedir.

3

PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCI PLANLAMA





3. PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCI PLANLAMA

10. 2014-2023 Bölge Planı'nın, Bölge'nin potansiyelleri doğrultusunda yol gösterici bir belge niteliği taşımasının temel koşulları sağlıklı bir plan hazırlık süreci, katılımcılık, şeffaflık ve uzlaşi olarak görülmüştür.

Ön Hazırlık Çalışmaları

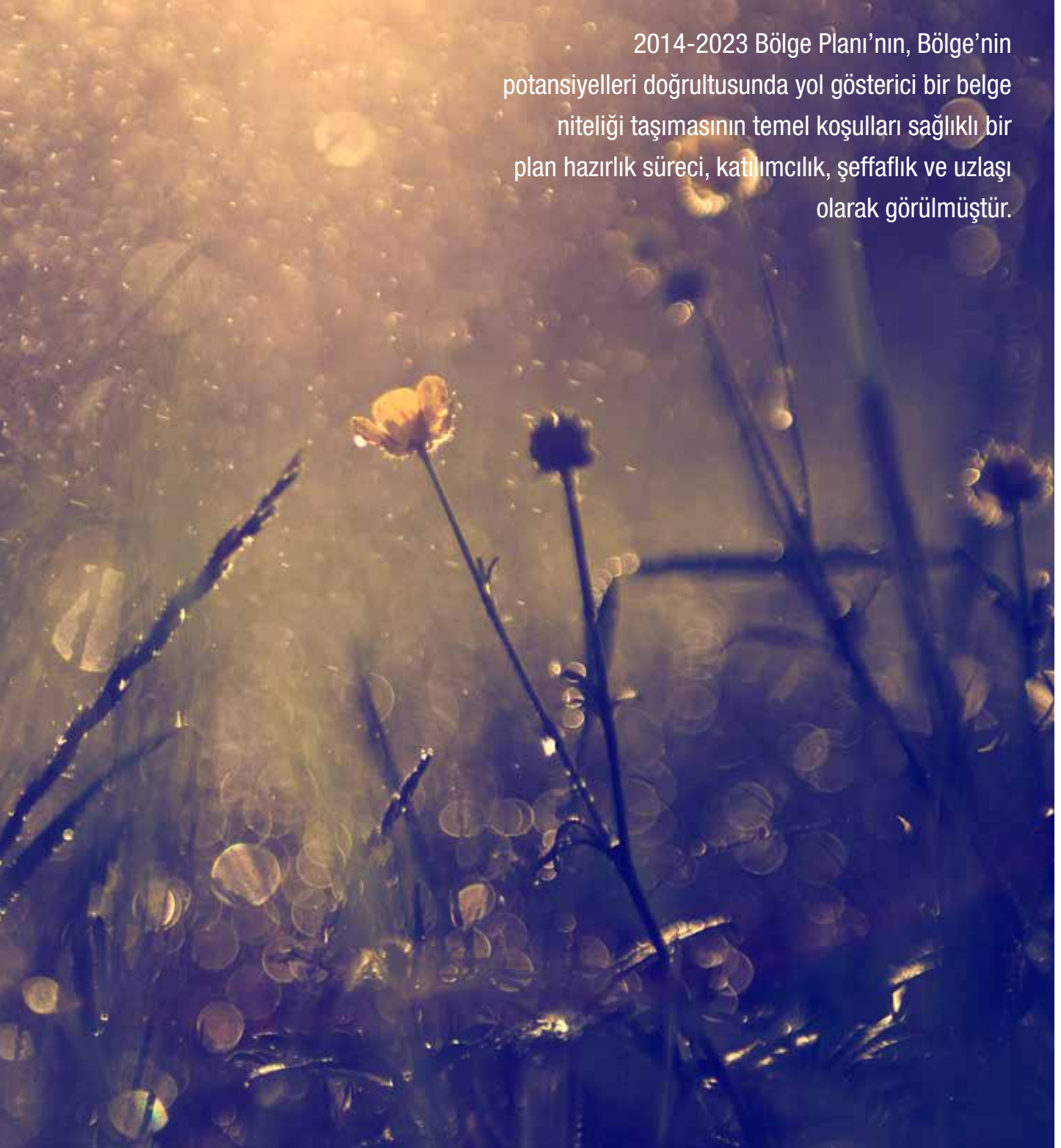
11. 2010-2013 Bölge planına yönelik çalışmaların tamamlanmasının ardından, yeni dönem Bölge Planına girdi oluşturacak birçok araştırma ve analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte planlama çalışmalarına yönelik kurumsal kapasitenin artırılması doğrultusunda plan ekibine İstatistiksel Analiz Paket Programı, İstatistiksel Analiz Yöntemleri ve Sektörel Performans Değerlendirmesi, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Analizi ve Bölgesel Potansiyel Yatırım Alanlarının Belirlenmesi vb. eğitimler verilmiştir. Bölge planı hazırlık sürecinin planlamasıyla başlayan çalışmalar, ilgili kurum ve kuruluşlardan verilerin talep edilmesi ve derlenmesiyle devam etmiştir.

Mevcut Durum Analizi Çalışmaları

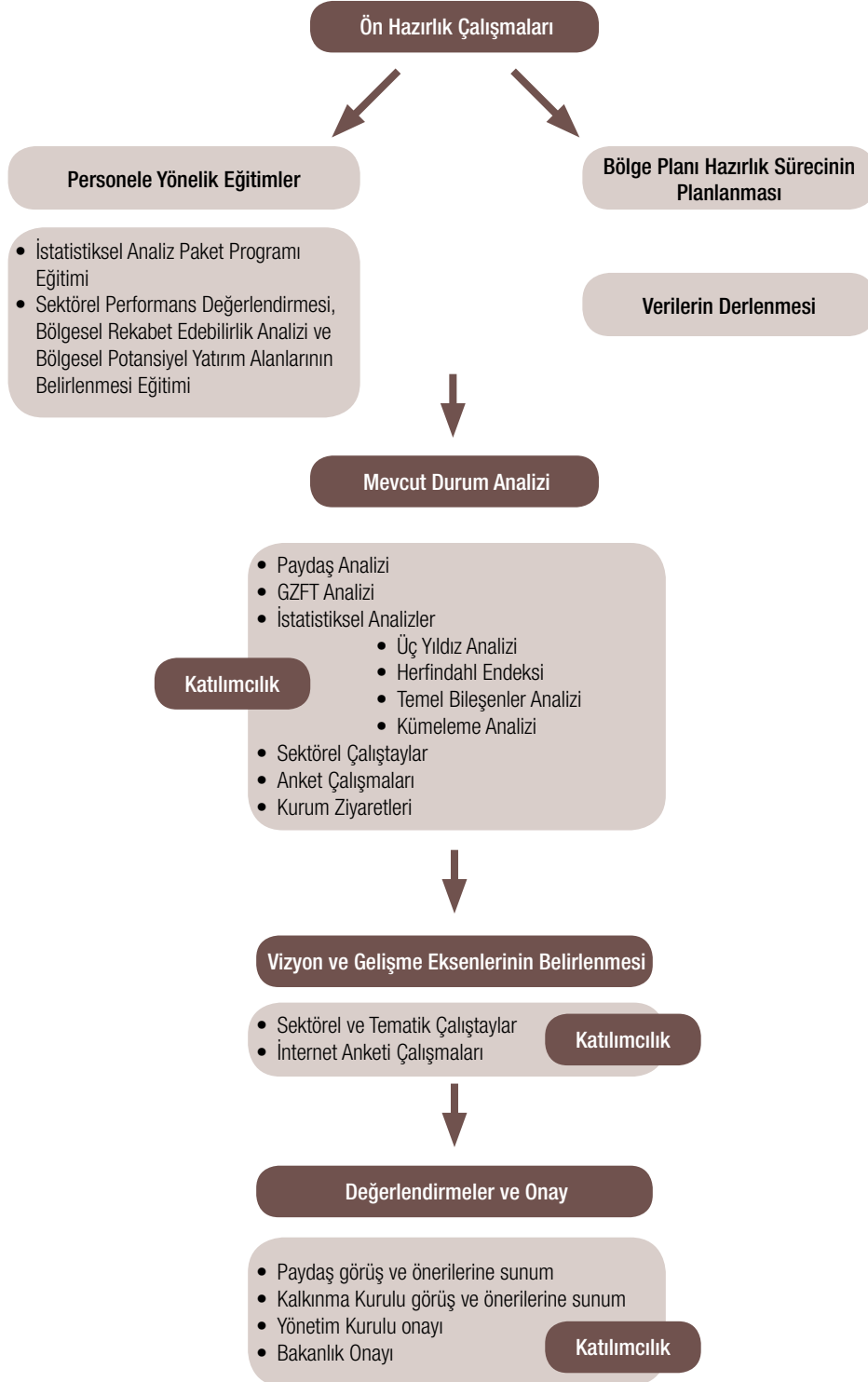
12. Mevcut durum analizi çalışmaları, plan hazırlık sürecinde benimsenen temel ilke olan katılımcılık doğrultusunda planın hazırlık ve uygulama sürecinde rol alacak tüm paydaşların tanımlanması ile başlamıştır. Bu belirlemede 2010-2013 Bölge Planı sürecinde gerçekleştirilen paydaş çalışmalarından da faydalanılmıştır. Yerelin ihtiyaç, beklenti ve gelecek tahayyüllerinin tespiti amacıyla ilçeler düzeyinde GZFT çalıştayları düzenlenmiştir. Turizm, Tarım ve Hayvancılık, Altyapı ve Çevre, Dezavantajlı Gruplar başlıkları altında sektörel ve tematik çalıştaylar düzenlenmiştir. Çeşitli anket çalışmaları ve kurum ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bölgenin stratejik sektörleri ile gelişme potansiyeli bulunan alanlara yönelik analizler (Üç Yıldız Analizi, Herfindahl Endeksi, Temel Bileşenler Analizi, Kümelenme Analizi) gerçekleştirilmiştir. Tüm bu çalışmalar ve kurum/kuruluşlardan gelen veriler ışığında mevcut durum raporlanmıştır.



2014-2023 Bölge Planı'nın, Bölge'nin potansiyelleri doğrultusunda yol gösterici bir belge niteliği taşımasının temel koşulları sağlıklı bir plan hazırlık süreci, katılımcılık, şeffaflık ve uzlaşi olarak görülmüştür.



Şekil 1. Plan Hazırlık Süreci



Tablo 1. Plan Hazırlık Süreci Takvimi

	2011		2012		2013	
	1. Dönem	2. Dönem	1. Dönem	2. Dönem	1. Dönem	2. Dönem
-Ön Hazırlık Çalışmaları- Personele Yönelik Eğitimler (İstatistiksel Analiz Paket Programı Eğitimi, Sektörel Performans Değerlendirmesi, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Analizi ve Bölgesel Potansiyel Yatırım Alanlarının Belirlenmesi Eğitimi)						
-Ön Hazırlık Çalışmaları- Bölge Planı Hazırlık Süreci Planlaması (İstatistik Verilerin Derlenmesi)						
-Mevcut Durum Analizi- (Paydaş Analizi, GZFT Analizi, İstatistiksel Analizler, Sektörel Çalıştaylar, Anket Çalışmaları, Kurum Ziyaretleri)						
-Vizyon ve Gelişme Eksenlerinin Belirlenmesi- (Sektörel ve Tematik Çalıştaylar, İnternet Anketi Çalışmaları)						
-Değerlendirmeler, Öneriler ve Onay- (Paydaş Görüş ve Önerilerine Sunum, Kalkınma Kurulu Görüş ve Önerilerine Sunum, Yönetim Kurulu ve Bakanlık Onayı)						

Vizyon ve Gelişme Eksenlerinin Belirlenmesi

13. Mevcut durum analizinin ardından Ajans kalkınma kurulu, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, üniversiteler, uzmanlar ve sivil toplum kuruluşlarının katılım sağladığı sektörel ve tematik düzeyde çalıştaylar düzenlenmiş, Bölge'nin mevcut durumunu ortaya koyan bilgiler katılımcılarla paylaşarak bu çerçevede gelişme eksenleri, hedef ve stratejiler üzerine çalışılmıştır. Katılımcılardan hedeflenen geleceğe ulaşma yolunda yol gösterecek bölge vizyonu önerileri alınmıştır.

14. Bölge vizyonunun belirlenmesi kapsamında çalıştaylarla eşzamanlı olarak "2023'e doğru parlayan Güney Ege" temasıyla bir internet sitesi oluşturulmuş, "Aydın / Denizli / Muğla için hayalini paylaş, Bölge'nin geleceğine ortak ol!" sloganıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu anket

çalışması, mevcut duruma ilişkin yapılan çalışmalar, toplantı ve görüşmelerle paydaşlardan alınan görüşler doğrultusunda bölge vizyonu belirlenmiştir. Ardından belirlenen vizyona hangi gelişme eksenleri kapsamında ulaşılacağına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş, bu doğrultuda yine mevcut duruma ilişkin yapılan çalışmalar ve paydaşlardan alınan görüşler kapsamında hedef ve stratejiler ortaya konmuştur.

Değerlendirmeler, Öneriler ve Onay

15. Söz konusu aşamalardan sonra hazırlanan rapor tekrar paydaşların değerlendirme ve önerisine sunulmuş, geri dönüşler doğrultusunda plan hazırlık süreci tamamlanmış, Kalkınma Kurulu üyelerinin görüşü alınarak Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmuştur.

4

GELİŞMELER VE EĞİLİMLER





4. GELİŞMELER VE EĞİLİMLER

4.1 KÜRESEL EĞİLİMLER, FIRSATLAR VE TEHDİTLER

16. TR32 Bölgesi ihracat, turizm ve uluslararası doğrudan yatırım kapsamında yoğun olarak Avrupa ülkeleriyle etkileşim halinde bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin yanında ABD ile de ihracatı bulunmakta, turizm sektöründe ise Rusya ile etkileşim içerisinde.

17. Bölge'nin en çok ihracat yaptığı ülkeler Almanya, ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda ve İtalya olmakla birlikte, son yıllarda Bölgenin ihracat yaptığı ülkeleri çeşitlendirdiği görülmektedir.

18. ABD ve AB arasında öngörülen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı anlaşmasının, dünya ticaretinin yaklaşık üçte ikisini kapsayacağı ve anlaşmanın gümrük birliği, standartlar ve yatırımları kapsayacağı öngörülmektedir. Ülkemizin bu anlaşmada yer alıp almama durumu, üretim ve ihracat kapasitesi ile ön plana çıkan bölgeyi de ticaret ve dış pazar olanakları açısından yakından ilgilendirecektir.

19. Bölgeye gelen turist profili değerlendirildiğinde İngiliz turistlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Almanya, Hollanda, Rusya ve Fransa bölge turizminde önemli rol oynayan ülkeler arasında başı çekmektedir. Bu ülkelerden gelen turistlerin tüm turistler içerisindeki yüksek payı dikkate alındığında, bu ülkelerle veya ülkelerde ortaya çıkabilecek krizlerin bölge turizmini etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

20. AB ülkelerinde yaşlı nüfus (65 + nüfus) oranı %17,8'dir. Avrupa'da artan yaşlı nüfus oranı, özellikle tedavi amaçlı turistik ziyaretler açısından bölge turizmi için önemli bir hedef kitle oluşturmaktadır. Tüm dünyada oldukça büyük pazara sahip olan termal turizm, sadece Avrupa ve Amerika'da yaklaşık 25-30 Milyar \$'lık bir gelir sağlamaktadır. Tüm dünyada ise bu pazarın büyüklüğünün 100 Milyar \$'ı bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu husus, bölgenin alternatif turizm (agro-turizm, kültür turizmi, termal turizm, spor turizmi vb.) gelirleri açısından önemli bir dış Pazar potansiyelinin bulunduğunu

göstermektedir. Bu kapsamda ilin kültür turizmi, termal turizm ve sağlık turizmi alanındaki altyapısını geliştirmesi ve tanıtım faaliyetlerine ağırlık vermesi; ilin bir kür ve kültür turizmi merkezine dönüşmesi ve turist sayısının, turizm gelirlerindeki payın ve kentte kalış sürelerinin artırılması fırsatlarının değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

21. Uluslararası doğrudan yatırımlarda Bölgenin İngiltere, Almanya, Hollanda, İrlanda ilgi alanında olduğu gözlenmektedir. Bölge'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirketlerin önemli kısmını İngiliz sermayeli şirketler oluşturmakta, Bölge'ye en fazla uluslararası doğrudan yatırım girişini sağlayan ülkeler arasında İngiltere başı çekmektedir.

22. Avrupa Komisyonunun ortaya koyduğu Avrupa 2020 Stratejisinde sağlıklı ve aktif yaşlanmanın yüksek istihdam ve yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. %30'a varan yaşlı bağımlılık oranına sahip ilçeleriyle AB ülkelerine yakın değerler alan Bölge'de de, uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel çalışmalar koordinasyon içerisinde yürütülmesi, Bölgenin sağlık turizmi potansiyeli değerlendirilmelidir.

23. Türkiye Kyoto Protokolü dâhilindeki esneklik mekanizmalarından faydalanamamakla birlikte bu mekanizmalardan ayrı işleyen gönüllü karbon piyasasına sahiptir. Gönüllü karbon piyasaları dâhilinde özellikle hidroelektrik santralleri ve rüzgâr enerjisi projeleri başta olmak üzere biyogaz, jeotermal, atıktan enerji üretimi, enerji verimliliği gibi alanlarda projeler geliştirilmiştir. Bölge'nin bahsi geçen kaynaklar açısından oldukça zengin olması ve 2015 yılına kadar Türkiye'de de bir karbon piyasasının oluşturulması hedefi göz önüne alındığında rekabetçiliğin geliştirilmesi noktasında bu konuda duyarlılığın ve farkındalığın artırılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

24. "Su Havzalarının Korunması Ve Yönetim Planlarının Hazırlanması Hakkında Yönetmelik" 1 ile "Yüzeysel Su Kalitesi

Yönetimi Yönetmeliği” 2 dahilinde su kaynaklarının idari sınırlar ölçeğinde değil suyun doğal döngüsünü baz alarak havza ölçeğinde yönetimi sağlanması amaçlanmaktadır. Bunun yanında katılımcı bir yaklaşımla hazırlanacak olan nehir havzası yönetim planlarıyla sistemli bir izleme sağlanması ve tedbirler programının hazırlanması öngörülmektedir. Bu bağlamda Batı Akdeniz ve Büyük Menderes Havzası dâhilindeki Güney Ege Bölgesi için de havza ölçeğinde yönetim öngörüldüğünden havza dâhilindeki iller için ortak hareket etme gereksinimi doğmaktadır.

25. Çevrenin bir bütün olarak korunmasını teminen hava, su ve toprak kirliliğine yönelik sanayi kaynaklı emisyonları azaltmaya ve atık oluşumunu en aza indirmeye yönelik “Entegre Çevre İzni Yönetmeliği Taslağı” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve görüşe sunulmuştur. Bu noktada bölgedeki işletmelerin de AB mevzuatında yer alan “Mevcut En İyi Teknikleri” uygulaması öngörülmektedir. Ancak bölgedeki işletmelerin çevre yönetim kapasiteleri ve mevzuata uyum sürecinde yapacakları yatırımları nasıl finanse edecekleri oldukça önemli bir konudur. Bunun yanında bölgede de öne çıkan sektörlerden biri olan “Tekstil Sektörü İçin Entegre Kirlilik Önleme Ve Kontrol Tebliği”³ yayınlanmıştır. Çevre müktesebatına uyum dahilinde hazırlanan “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği”⁴ dahilinde geri kazanım hedefleri 2020 yılına kadar belirlenmiştir. Bu yönetmelik kapsamında belediyeler ambalaj atıkları yönetim planını hazırlama ve plan dahilinde ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplamak veya toplattırmakla yükümlüdür. Büyükşehir belediyeleri ise belediyeler tarafından yürütülen çalışmaların koordinasyonu ve ambalaj atıkları yönetimi konusunda eğitim ve bilinçlendirme gibi faaliyetlerden sorumlu tutulmuştur. Bölge ölçeğinde düşünüldüğünde belediyeler düzeyinde bu faaliyetlerin yerine getirilmesinde kapasitenin yetersiz kalabileceği değerlendirilmektedir.

26. Dünya organik tarım ticaretine ve iç pazar tüketimine konu olan organik ürünlerin parasal değeri 59 Milyar \$’dır. Bu değer %45’i Amerika Birleşik Devletleri tarafından gerçekleştirilirken, bunu Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Kanada izlemektedir. Türkiye’nin Pazar büyüklüğü ise dünya organik tarım pazarının %0,5’ine tekabül etmektedir. Sahip olduğu ürün çeşitliliği ve üretim potansiyeli dikkate alındığında, Aydın ilindeki organik tarım potansiyelinin değerlendirilmesi ile dünya organik tarım pazarında hem bölge hem de ülke payı açısından artış sağlanacağı düşünülmektedir. 2013 yılı TÜİK verilerine göre, Aydın ili ülkedeki organik üretim miktarında 81 il içinde 3. sıradadır ve ülkedeki organik üretimin %9,5’ini karşılamaktadır. Özellikle Avrupa pazarındaki artan yaşlı nüfus ve doğal, sağlıklı ve kaliteli gıdalara olan talep, organik tarım sektörünü bölge ekonomisi açısından kilit sektörlerden biri haline getirmektedir.

27. Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA), katılımcı ülke Hırvatistan’ın yanı sıra aday statüsündeki ülkeleri (İzlanda, Makedonya, Karadağ, Sırbistan ve Türkiye) ve potansiyel aday statüsündeki ülkeleri (Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Kosova) kapsamaktadır. IPA kapsamında 2007-2013 yılları itibarıyla ülkelere tahsis edilen fon yaklaşık 9.9 Milyar € tutarındadır. Bu tutarın yaklaşık yarısını oluşturan 4,8 Milyar €, nüfus ve yüzölçümü büyüklüğü dikkate alınarak Türkiye için ayrılmış durumdadır. Avrupa Birliği fonları kapsamında Merkezi Finans ve İhale Birimi Tarafından sözleşmeye bağlanan projelere sağlanan hibe tutarına göre bölge illerinin performans sıralaması incelendiğinde; Denizli ilinin %0,32, Aydın ilinin %0,31 ve Muğla ilinin ise %0,16 ülke payına sahip olduğu görülmektedir. Ülkemize IPA fonları kapsamında ayrılan kaynak, nüfus ve yüzölçümü gibi faktörler nedeniyle diğer katılımcı ve aday ülkelere göre oldukça yüksek seviyededir. Bu fırsatın değerlendirilerek, Avrupa Birliği’nin 2014 – 2020 yılları arasında katılımcı ve aday ülkelere tahsis etmeyi planladığı yaklaşık 11 Milyar Avro hibe kaynağı kapsamında ülkemize tahsis edilecek bütçeden (yaklaşık 4,4 Milyar Avro) bölge illerimizin faydalanma oranlarının artırılması, bölgesel gelişme ve kalkınma hedefleri açısından önem arz etmektedir.

2 30 Kasım 2012 tarihli ve 28483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

3 14 Aralık 2011 tarihli ve 28142 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

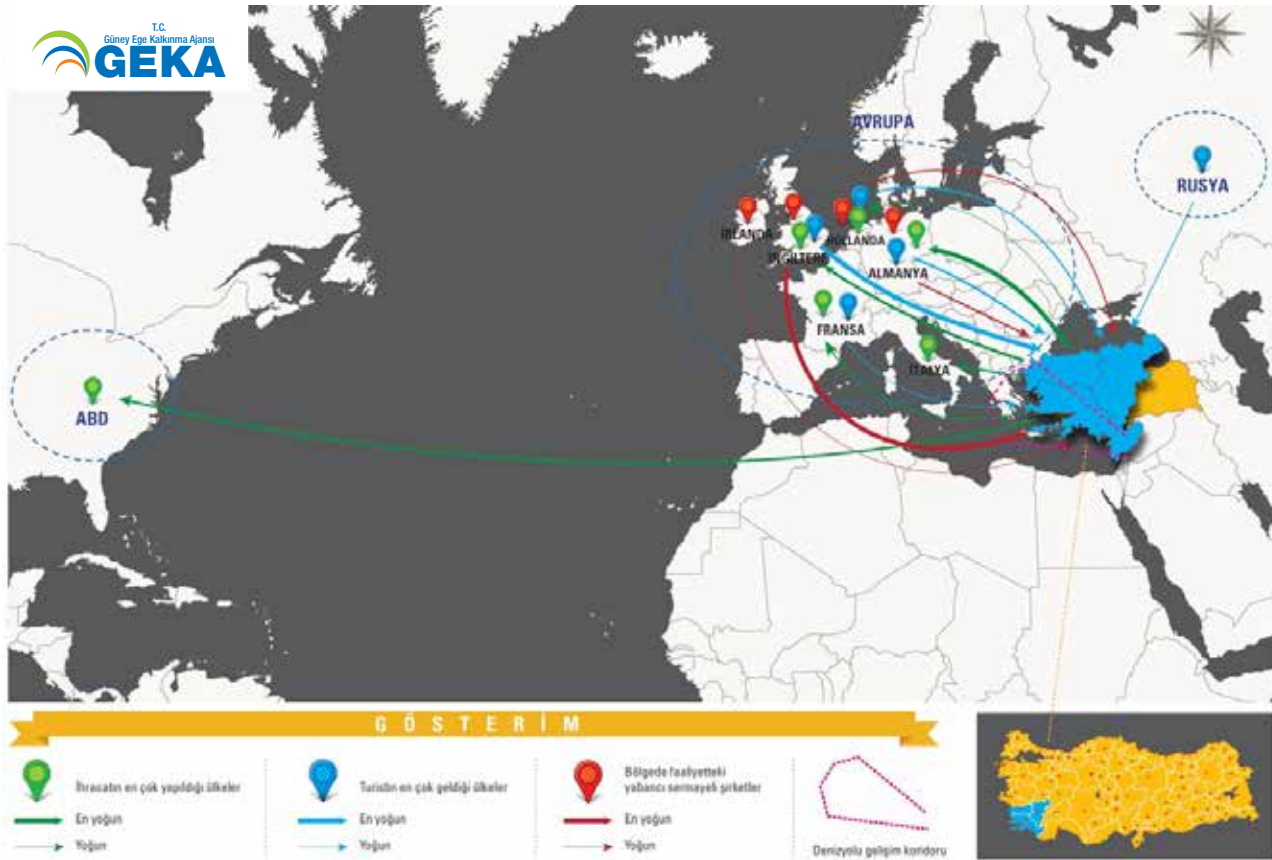
4 24 Ağustos 2011 tarihli ve 28035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

28. Tekstil ve konfeksiyon ticaretinde özellikle işgücü ve enerji alanında düşük maliyetlere ve devlet desteğine dayalı rekabetleri ön plana çıkan Çin (95 Milyar \$ ihracat), Hindistan (15 Milyar \$ ihracat), Almanya (14 Milyar \$ ihracat), ABD (14 Milyar \$ ihracat), İtalya (13 Milyar \$ ihracat), Güney Kore (12 Milyar \$ ihracat) ve Hong Kong (10, Milyar \$ ihracat) gibi ülkeler, ülkemiz (11 Milyar \$ ihracat) açısından tehdit oluşturabilmektedir. AB ülkelerindeki hazır giyim üretici ve ihracatçıları, üretimlerini işçilik ücretlerinin ve coğrafik yakınlıklarından dolayı taşıma maliyetlerinin düşük olması sebebiyle Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Romanya ve Bulgaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerine kaydırmaktadırlar. Bu kapsamda bölge sanayisi için lokomotif sektörlerden biri olan tekstil sektöründe rekabet gücünün artırılması için kalifiye eleman istihdamına, Ar-Ge ve Yenilikçilik çalışmalarına ağırlık verilmeli, yüksek teknolojiye dayalı üretim ve katma değeri yüksek ürünlerin (akıllı ve çok fonksiyonlu teknik tekstil) üretilmesi noktasında çalışmaların artırılması gerekmektedir.

TR32 Bölgesi ihracat, turizm ve uluslararası doğrudan yatırım kapsamında yoğun olarak Avrupa ülkeleriyle etkileşim halinde bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa ülkelerinin yanında ABD ile de ihracatı bulunmakta, turizm sektöründe ise Rusya ile etkileşim içerisinde.



Şekil 2. Bölgenin Uluslararası Etkileşimleri



4.2 KOMŞU BÖLGELER İLE ETKİLEŞİM

29. TR32 Bölgesi ulaşım ve lojistik bağlantıları ekseninde değerlendirildiğinde, İzmir liman kentinin hinterlandında ve etkisinde yer almaktadır. İzmir Limanı ile Aliğa ve Çeşme limanları, İstanbul limanlarından sonra en yoğun ve Ege Bölgesi'nin dış ticarete en çok konu olan limanlardır. Denizli ve Aydın; başta Akdeniz, İç Ege olmak üzere diğer bölgelerin İzmir limanlarına demiryolu ve karayolu ile ulaşımı için bir kesişim noktası görevi görmektedir.

30. Erişilebilirliğin pazar potansiyelindeki önemli etkisi değerlendirildiğinde ülkenin 2023 hedeflerine hizmet edecek iki büyük projenin (Gebze-İzmir Otoyolu, İstanbul-Gerede-Gürbulak Otoyolu) Bölge'ye önemli yansımaları olacaktır. Seyahat süresinin 8-10 saatten 3-4 saate ineceği öngörülen Gebze-İzmir otoyolu projesi ve İstanbul-Gerede-Gürbulak otoyolu

lu projesi Bölge'yi doğrudan etkileyecek niteliktedir. Zira bu projelerin hayata geçmesi halinde bölgenin ülke ölçeğindeki talep artışından önemli paya sahip olması öngörülmektedir.

31. TR32 Bölgesi; Afyonkarahisar, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Muğla ve Uşak illerinin dâhil olduğu Büyük Menderes Havzası ve Antalya, Muğla, Burdur ve Denizli illerini kapsayan Batı Akdeniz Havzası içerisinde yer almaktadır. Evsel ve endüstriyel atıksular, atık yönetimi zafiyetleri, termal suların kaçak deşarjı, kontrolsüz tarım ve hayvancılık faaliyetleri Büyük Menderes Havzası'nda çevresel baskı oluşturan temel faktörler arasında sıralanmaktadır. Dokuzsele Deresi, Banaz Çayı ve Çürüksu Çayı, Bafa Gölü kirliliğin en yoğun olduğu sıcak noktalardır. Batı Akdeniz Havzası ise özellikle yaz aylarında yoğun turizm faaliyetlerine konu olmakta, bu anlamda mevcut altyapı yetersiz kalmaktadır.

32. Nüfus artışına bağlı artan su ihtiyacı, kaynakların sınırlı olması, sanayi ve tarımsal faaliyetlerle eşzamanlı gelişen aşırı kullanım ve kirlilik yükü, kaynakların havza bazında yönetim gereğini gün geçtikçe destekler niteliğe kavuşmuştur. Bu doğrultuda havzalar dahilindeki Batı Akdeniz Bölgesi, Kuzey Ege Bölgesi ve Güney Ege Bölgesi için ortak hareket etme ve müdahale kapasitesinin geliştirilmesi mevcut kaynakların korunarak geleceğe taşınmasında oldukça önem taşımaktadır.

33. Bölge'nin öne çıkan sektörlerinden birisi olan turizm sektörü ise çevresel faktörlerden en fazla etkilenen sektörlerden biridir. Komşu şehirler İzmir, Antalya ve Afyonkarahisar'da da bölgedekine benzer turizm öğelerinin yoğunluğu göze çarpmakta ve çevre illerde de turizme ait aynı sorun ve potansiyellerin mevcut olduğu gözlenmektedir. Aynı sorunlara benzer

yaklaşımların uygulanması ve destek olunması bölgelerin çözüm gücünü artıracaktır. Turizm alanında belli bir destinasyon yaklaşımının oluşturulması çevre iller ile birlikte daha kolay ve etkin çözüm yollarının oluşmasını sağlayacaktır. Likya Yolu, Kuşadası-Selçuk gibi destinasyonların etkileşimlerinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi bölgelerarası işbirliği ile sağlanabilecektir.

34. En fazla kruvaziyer yolcu çeken noktalar olan İzmir ve Kuşadası'nın en önemli kruvaziyer ülkeleri olan İtalya ve Yunanistan gibi komşu ülkelerle işbirliği yapması kruvaziyer turizminden ülkenin sağladığı kazancı artıracaktır. Bununla birlikte Yunan Adaları, İzmir ve Güney Ege kıyıları arasında sağlanacak ulaşım etkinliği yine turizm ile birlikte sosyal ve ekonomik etkileşimi de güçlendirecektir.



4.3 BÖLGE'DE GELİŞMELER

BÖLGENİN GEÇMİŞİ VE KONUMU

35. TR32 Düzey 2 Bölgesi olarak tanımlanan Bölge, Türkiye'nin güneybatısında, birbirine komşu Aydın, Denizli ve Muğla illerinden oluşmaktadır. Bölgenin tarihi M.Ö. 2000'li yıllara dayanmakla beraber, üzerinde bulunduğu topraklar birçok kültürel, tarihî ve ekonomik gelişmelere sahne olmuştur. Bölge, Antik Karya'dan Sparta'ya, İyonya'dan Osmanlı'ya birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve tüm bu medeniyetlerin kültürel miraslarını günümüze taşımıştır.

36. Coğrafi konumu nedeniyle ilk çağlardan beri önemli bir yerleşim merkezi olan Bölge'nin kuzeyinde İzmir, Manisa, Uşak; doğusunda Afyonkarahisar, Burdur ve Antalya illeri bulunmaktadır. Batı sınırını Ege Denizi kıyıları çizerken, güney sınırını ise Ege Denizi ve Akdeniz çizmektedir. Bölgenin Ege ve Akdeniz kıyılarını oluşturan Muğla ve Aydın illerinin kıyı şeridi toplamda 1.250 km'yi geçmektedir. Bu durum Bölge'nin turizm merkezi olmasına katkı sağlamasının yanı sıra Bölge'ye küçük ve büyük ölçekte işletmeye açılmış 15 adet liman kazandırmıştır. Bölge Türkiye'nin güneyinden dünyaya açılan bir pencere konumunda olduğu gibi Akdeniz Bölgesi'nden Ege Bölgesi'ne de bir köprü görevi görmektedir.

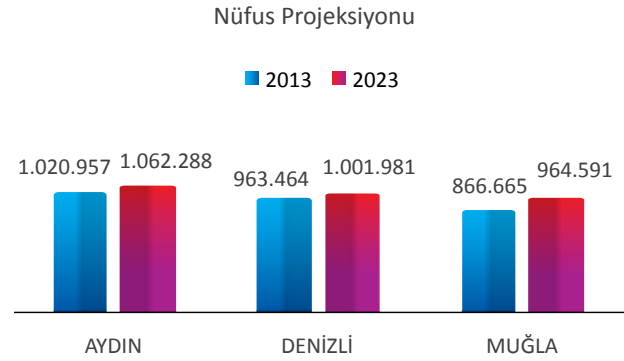
NÜFUS, DEMOGRAFİ VE SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER

37. 2013 yılında Bölgenin toplam nüfusu ise 2.851.086 olup, Aydın ili 1.020.957, Denizli ili 963.464 ve Muğla ili ise 866.665 nüfusa sahiptir. Bölge nüfusunun yaklaşık %36'sı Aydın ilinde, %34'ü Denizli ilinde, %30'u ise Muğla ilindedir.

38. TÜİK tarafından gerçekleştirilen nüfus projeksiyonu çalışması, TR32 Bölgesi illerinin nüfus yapılarında meydana gelecek değişimlerin tahmin edilmesi açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu çalışmaya göre 2023 yılında Aydın, Denizli ve Muğla illerinin nüfuslarında yaklaşık %6,24 artış meydana gelmesi beklenmektedir, bu artışın sebebinin

doğum ve ölüm gibi doğal nedenlerin yanı sıra göç nedeniyle olacağı tahmin edilmektedir. Şekil 3'de görüldüğü üzere, Aydın ilinin 2012 yılında 1.006.541 olan nüfusunun 2023 yılında 1.062.288'e, Denizli ilinin 950.557 olan nüfusunun 1.001.981'e ve Muğla ilinin 851.145 olan nüfusunun 964.591'e yükselmesi beklenmektedir. Bu oranlar incelendiğinde 2023 yılında TR32 Bölgesi nüfusunun yıllık ortalama artış hızının ‰ 7 olması, Aydın ve Denizli illerinin nüfusunun 1 milyonu aşması beklenmektedir.

Şekil 3. Nüfus Projeksiyonu



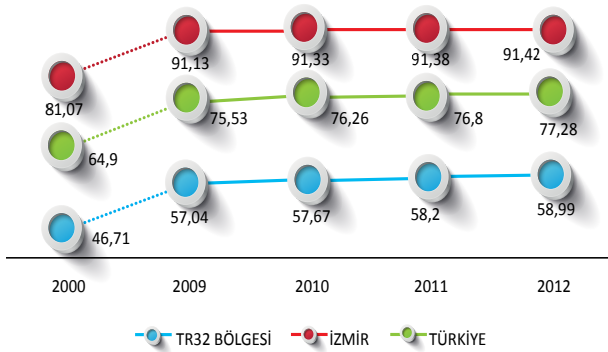
Kaynak: TÜİK (2013)

39. TÜİK nüfus projeksiyonu çalışması sonuçlarına göre ortalanca yaş düzeylerinin Aydın'da 34,8'den 39,5'e, Denizli'de 33,2'den 38'e, Muğla'da ise 35,1'den 40,3'e yükselmesi beklenmektedir. Buna göre 2023 yılına kadar nüfusun geçireceği dönüşümle nüfusun daha da yaşlanmaya başlaması beklenmektedir. Ülke genelinde doğurganlık oranlarının düşeceği, sağlık koşullarındaki iyileşmeden dolayı yaşam süresinin uzayacağı ve yaşlı nüfus oranının artarak nüfus yapısında değişimlere yol açacağı tahmin edilmektedir. Türkiye genelinde hâlihazırda %7,35 olan yaşlı nüfus oranının %10'lar seviyesine gelmesi, bu durumda 2013 yılında %10 civarında olan TR32 Bölgesi yaşlı nüfus oranının ise %13-14 seviyelerine gelmesi ve daha belirgin bir yükseliş göstermesi beklenmektedir. Bu durumda gelecek yıllarda yaşlı nüfus ile ilgili politikaların önemi ortaya çıkmaktadır. Nüfusunun %15'ini yaşlı

nüfusun oluşturduğu bir toplumda ortaya çıkacak gereksinimlerin karşılanmasına yönelik sosyal ve teknik altyapının tamamlanması gerekmektedir.

40. Aydın (%60,7), Denizli (%70,5) ve Muğla (%43,9) illeri kentleşme oranlarının Türkiye geneli kentleşme oranının (%77,2) ve Avrupa ortalamasının (%72,8) altında olduğu gözlenmektedir. Türkiye genelinde kentleşme oranı 2000 yılında %64,9 iken 2012 yılında %77,2 değerine yükselerek %19 değerinde bir artış sergilemiştir. Son on yıl içerisinde TR32 Bölgesi kentleşme oranları artış göstermesine rağmen Türkiye ortalamasının dahi altında kalmaktadır.

Şekil 4. Kentleşme Oranı

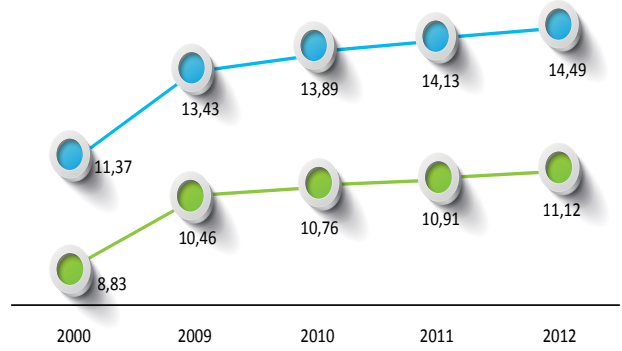


Kaynak: TÜİK (2013)

41. TÜİK verilerine göre 2012 yılında TR32 Bölgesi'nin yıllık nüfus artış hızı ‰ 10,19 olarak gerçekleşirken bu artışın Türkiye nüfus artışından (‰ 12,01) düşük, AB ortalamalarından (‰ 2,6) ise yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte 2012 yılında Türkiye nüfus yoğunluğu 98 kişi/km² iken bu oran TR32 Bölgesi'nde 87, AB ülkelerinde ise 116'dır.

42. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde yaşlı nüfus oranı (65+ nüfus) AB ülkelerinde %17,8 ve Türkiye'de %11,12 iken, bu oran Aydın'da %15,75, Denizli'de %13,34, Muğla'da %14,28, TR32 Bölgesi genelinde ise %14,49'dur. Son 10 yıl içerisinde TR32 Bölgesi yaşlı nüfus oranında artış devam etmektedir.

Şekil 5. Yaşlı Nüfus Oranı



Kaynak: TÜİK (2012)

43. 2012 yılı TR32 Bölgesi Yüksekokul veya fakülte mezunu oranı %11,67 ile Türkiye ortalamasının (%12,06) altında yer almaktadır. Ancak Muğla ilinin Yüksekokul veya fakülte mezunu oranı %13,14 ile hem bölge hem de ülke ortalamasının üzerindedir.

Şekil 6. Yüksekokul veya Fakülte Mezunu Oranı (%)



Kaynak: TÜİK (2012)

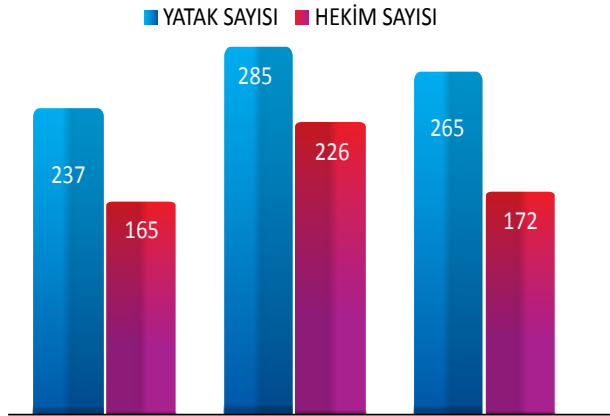
44. Okuma yazma bilmeyen nüfusun Aydın'da %82'sini, Denizli'de 84'ünü, Muğla'da ise %83'ünü kadın nüfus oluşturmaktadır. TR32 Bölgesi okuma yazma oranları incelendiğinde %94,5 kadın nüfus okuma yazma oranıyla %90,67 olan Türkiye ortalamasından yüksek değerler almaktadır. Düzey 2 Bölgeleri arasındaki değerlendirmeye göre ise bölge kadın nüfus okuma yazma oranı en yüksek Bölgeler arasında İzmir'den sonra 2. sırada yerini almaktadır. Aydın ili 81 il arasında 8.

sırada, Denizli 2. sırada, Muğla ise 12. sırada yer almaktadır.

45. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2012 yılı verilerine göre Avrupa Bölgesi'nde yüz bin kişiye düşen hekim sayısı 332'dir. Bölge yüz bin kişiye düşen hekim sayısı (165) ile bu değerlerin çok gerisinde kalmaktadır. Aynı durum diş hekim sayısı açısından da geçerlidir. Bölge (34) ve Türkiye (28) yüz bin kişiye düşen diş hekimi sayısında Avrupa Birliği (61) ülkelerinin oldukça gerisinde kalmaktadır.

46. Bölge'de yüz bin kişiye düşen hastane yatak sayısı ve hekim sayısı Türkiye ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Aydın'da 264 olan hastane yatak sayısı Denizli'de 225, Muğla'da ise 218'dir. Yüz bin kişiye düşen 237 adet hastane yatak sayısı ve 165 hekim sayısı, Bölgede sunulan hastane hizmetlerinin ülke ortalamasına göre geride kaldığını göstermektedir.

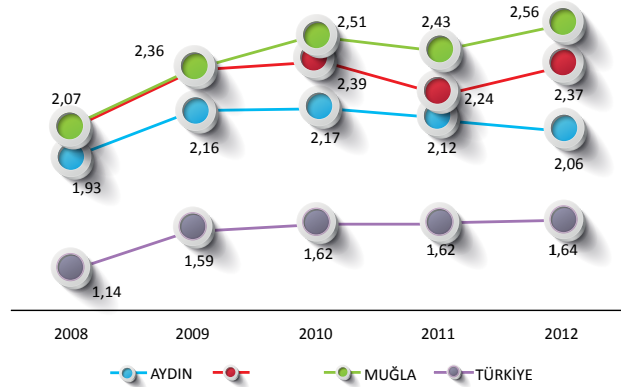
Şekil 7. Sağlık Hizmetlerine Erişim (Yüz bin Kişiye Düşen)



Kaynak: TÜİK, Sağlık Göstergeleri verileri kullanılarak hesaplanmıştır. (2012)

47. Bölge içinde kaba boşanma hızları 2012 yılında Muğla'da binde 2,56, Denizli'de binde 2,37, Aydın'da ise binde 2,06'dır ve Türkiye ortalamasının (binde 1,64) üzerinde değerler almaktadır ve Bölge boşanma oranları en yüksek olan 3. Düzey 2 Bölgesi'dir.

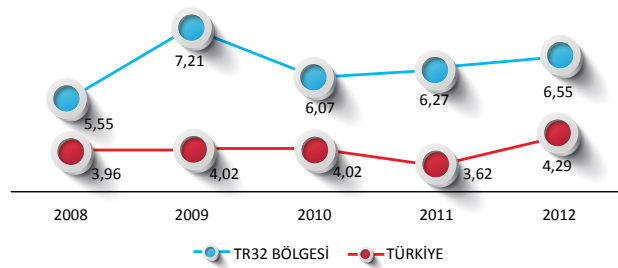
Şekil 8. Kaba Boşanma Hızı (%0)



Kaynak: TÜİK (2012)

48. 2012 yılı TÜİK verilerine göre TR32 Bölgesi Türkiye'de en yüksek intihar hızına sahip bölge olarak öne çıkmaktadır. Bölge yüz binde 6,55 kaba intihar hızına sahiptir ve bu oran Türkiye ortalamasının (Yüz binde 4,29) oldukça üzerinde değerler almaktadır.

Şekil 9. Kaba İntihar Hızı (%000)



Kaynak: TÜİK (2012)

49. TR32 Bölgesi 2012 Yılı ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine göre Düzey 2 Bölgeleri arasında en fazla net göç hızına sahip 7. bölgedir. Aydın ilinin toplam nüfusunun %30,5'inin, Denizli'nin toplam nüfusunun %32,8'inin Muğla ilinin ise toplam nüfusunun %35'inin başka bir ilin nüfusuna kayıtlı olduğu görülmektedir.

50. AB ülkelerinde Mesleki Eğitimin Ortaöğretim içindeki payı %60'ları bulurken bu oran TR32 Bölgesi'nde %45 civarında kalmaktadır ve Türkiye genelinde ise %43 olduğu görülmek-

tedir. Bölgede 2002-2012 yılları arasında mesleki eğitimin orta öğretim içindeki payında yaşanan değişim incelendiğinde 2002-2003 eğitim - öğretim yılında %33,2 olan bu oranın 2012-2013 eğitim - öğretim yılına gelindiğinde %45,2'ye yükseldiği, mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payının doğrusal şekilde artış gösterdiği dikkat çekmektedir.

51. TR32 Bölgesi'nin toplam işgücüne katılma oranı TÜİK verilerine göre 2012 yılında %56,5 ile Türkiye ortalaması olan %50'nin üzerindedir. Bu oran erkek nüfusta %72,3'ü bulunurken kadın nüfusta %41,4'te kalmaktadır. Ancak Bölge'de kadın nüfusun işgücüne katılma oranının Türkiye ortalamasının (%29,5) oldukça üstünde olduğu görülmektedir. Bölgede kadınların işgücüne katılma oranları Türkiye ortalamasından yüksek olsa da %60'ın üzerinde kadın işgücüne katılım oranlarına sahip OECD ülkeleri ortalamasının gerisinde kalmaktadır.

Şekil 10. Kadın Nüfus İşgücüne Katılım Oranı (%)



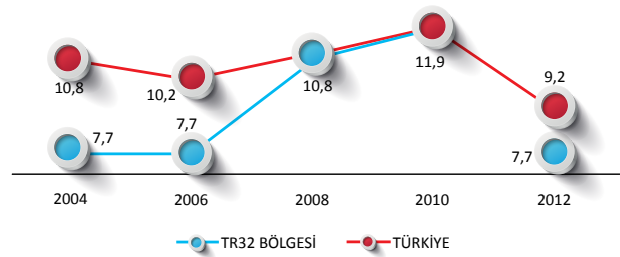
Kaynak: TÜİK ve OECD Veritabanı (2012)

52. TR32 Bölgesi toplam istihdam oranı %52,2, erkek nüfus istihdam oranı %67,6, kadın nüfus istihdam oranı ise %37,4'tür. Bölge bu değerler ile AB ve OECD ülkelerinin gerisinde kalmaktadır. Bununla birlikte Bölge, Türkiye ortalamasına göre (%26,3) kadın istihdam oranı en yüksek bölgelerin başında gelmektedir.

53. 2012 yılı itibarıyla Bölge'de toplam işsizlik oranı %7,7 değerinde seyrederken erkek nüfus işsizlik oranı %6,5, kadın işsizlik oranı ise %9,7 değerleri almakta ve Türkiye ortalamalarından (toplam işsizlik oranı %9,2 erkek işsizlik oranı %8,5, Kadın işsizlik oranı %10,8) daha düşük olduğu görülmektedir.

Bu kapsamda; Bölgede tarım ve turizm sektörlerinin istihdam tutmada önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.

Şekil 11. İşsizlik Oranı %



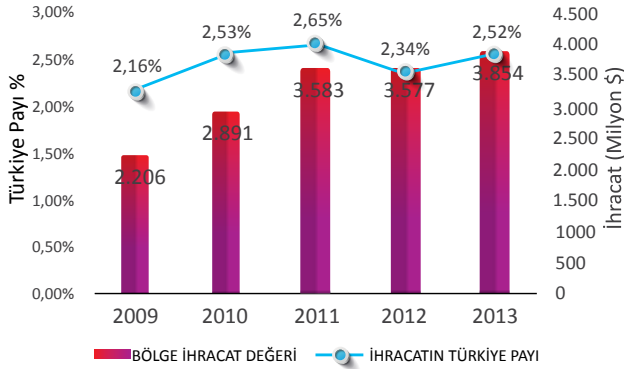
Kaynak: TÜİK (2013)

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

54. 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından açıklanan ve 61 farklı değişkenin kullanıldığı sosyo ekonomik gelişmişlik endeksi verilerine göre Muğla 8., Denizli 10. ve Aydın 19. sırada, komşu illerden İzmir 3., Antalya 5., Afyonkarahisar ise 43. sırada yer almaktadır. 2001 yılını kapsayan çalışmaya göre ise Denizli 12., Muğla 13. ve Aydın 22.sırada yer almaktadır. Bölge illerinin son on yıl içerisinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ilerleme kaydettiği görülmektedir.

55. TR32 Bölgesi 2012 yılında yaklaşık 3,5 Milyar \$'lık ihracat ile ülkede düzey 2 bölgeleri arasında 8. sırada yer almış ve ülke ihracatının %2,3'ünü oluşturmuştur. Bölgenin son 5 yıllık dönemde en yüksek ihracat rakamına 2011 yılında ulaştığı görülmektedir. Bölgenin son 3 yıllık ihracat değerleri incelendiğinde, önemli ölçüde ilerleme olduğu görülsede bölgenin ülke ihracatındaki payında önemli bir değişiklik göze çarpmamaktadır.

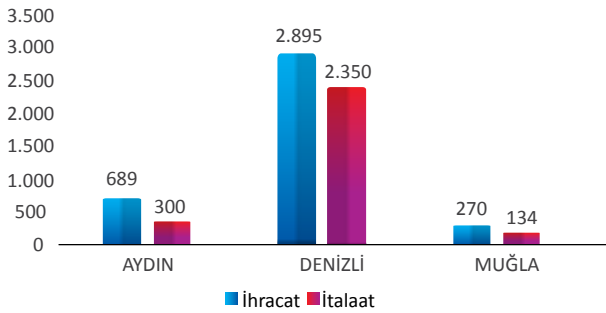
Şekil 12. İhracat Değerlerinin Son 5 Yıl İçindeki Değişimi



Kaynak: TÜİK (2013)

56. 2013 Yılı Dış Ticaret verilerine göre; Bölge illeri dış ticaret fazlası vermekte olup, dış ticaret hacmi en yüksek olan il Denizli, en düşük olan il Muğla'dır.

Şekil 13. İllere Göre Dış Ticaret (Milyon \$)



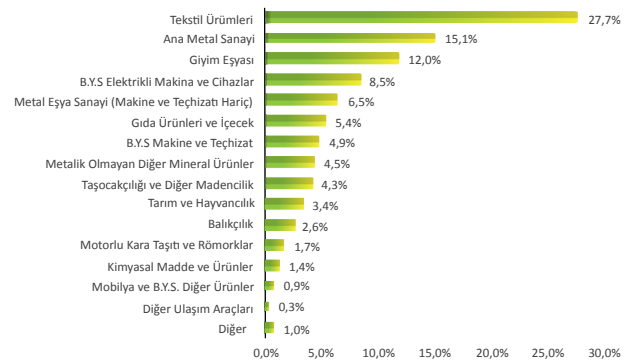
Kaynak: TÜİK (2013)

57. Bölge ihracatının en fazla gerçekleştirildiği ülkeler son beş yılda büyük farklılıklar göstermemiş ve Almanya başta olmak üzere İngiltere, ABD, İtalya'ya yapılan ihracat değerleri başı çekmektedir. 2012 yılında bu dört ülkeye gerçekleştirilen ihracat bölgenin tüm ihracatının yaklaşık %37'sini oluşturmaktadır.

58. 2012 yılı verilerine göre Bölge'nin ihracatı oluşturan sektörleri incelendiğinde ilk beş sırada tekstil ürünleri (%27,7), ana metal sanayi (%15,1), giyim eşyası (%12), elektrikli teçhizat (%8,5) ve metal eşya sanayi (%6,5) gelmektedir. Bölge

ithalatında ise ilk üç sırayı ana metal sanayi, tekstil ürünleri ve makine ekipman oluşturmaktadır. Bölge, Türkiye'nin balıkçılık, taş ocakçılığı ve diğer madencilik ürünleri ile tekstil ürünleri ihracatında önemli paya sahiptir.

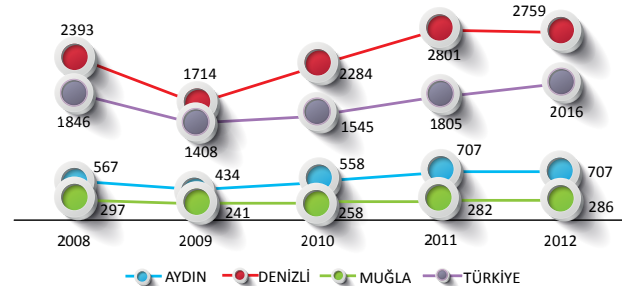
Şekil 14. TR32 Bölgesi İhracatında Alt Sektörlerin Payları (%)



Kaynak: TÜİK (2013)

59. TR32 Bölgesi illeri kişi başı ihracat değerleri incelendiğinde, son beş yıl içinde değerlerde dalgalanma olduğu görülmektedir. Aydın ve Muğla illeri ülke genelindeki kişi başı ihracat değerinin altında değerlere sahipken, Denizli ili ülkedeki kişi başı ihracat değerinin üzerinde değere sahiptir.

Şekil 15. TR32 Bölgesinde İllerinde Kişi Başı İhracat Değeri (\$)

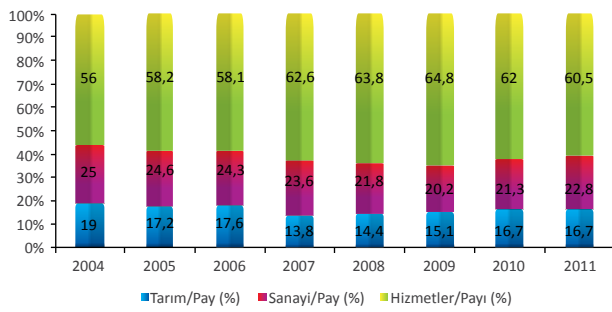


Kaynak: TÜİK (2013)

60. Bölge'nin sektörler bazında ülke geneli GSKD'ye katkısı incelendiğinde 2011 yılı itibarıyla tarım sektörüne %6,5, hizmetler sektörüne %3,3 ve sanayi sektörüne %2,9 katkısı olduğu görülmektedir. 2011 yılında bölge GSKD'nin %60,5'i hizmetler, %22,8'ü sanayi sektörü, %16,7'si ise tarım sek-

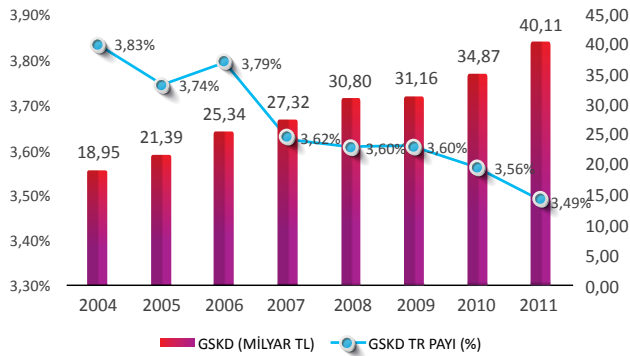
törü tarafından gerçekleştirilmiştir. 2011 yılı GSKD verilerine göre Bölge’de 40,11 Milyar TL GSKD üretilirken; Türkiye GSKD’sinin %3,49’u oluşturulmuştur. Yıllar itibarı ile değerlendirildiğinde, Bölgenin hem sektörel hem de toplam katma değer payında azalış olduğu görülmektedir.

Şekil 16. TR32 Bölgesinde GSKD’nin sektörlere göre dağılımı (%)



Kaynak: TÜİK (2011)

Şekil 17. TR32 Bölgesi GSKD’sinin Türkiye GSKD’si içindeki payı (%)

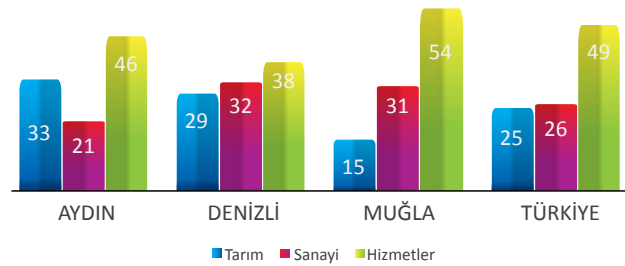


Kaynak: TÜİK (2011)

61. 2012 yılında bölge istihdamının %46’sını hizmetler, %31’ini tarım, %23’ünü ise sanayi sektörü oluşturmaktadır. İller bazında değerlendirildiğinde ise Aydın’daki istihdamın %46’sını hizmetler, %33’ünü tarım, %21’ini ise sanayi sektörü istihdamı oluşturmaktadır. Bu oranlar Denizli için hizmetler sektöründe %38, sanayi sektöründe %32, tarım sektöründe %29 seviyesinde; Muğla için ise hizmetler sektöründe %54, sanayi sektöründe %31 ve tarım sektöründe %15 seviyesindedir. Aydın ilinde tarım sektörünün, Denizli ilinde sanayi

sektörünün ve Muğla ilinde ise turizm sektörüne bağlı olarak hizmetler sektörünün, ilgili sektörlerin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

Şekil 18. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdamın Dağılımı (%)



Kaynak: TÜİK (2012)

62. Bölgedeki imalat sanayi alt sektörlerinin imalat ana sanayi içindeki dağılımları incelendiğinde; işyeri sayısı bakımından metal eşya, ağaç ve ağaç ürünleri, tekstil ve gıda sektörlerinin; istihdam oranı bakımından tekstil, giyim eşyası, mineral ürünler ve gıda sektörlerinin; ciro bakımından tekstil, gıda, ana metal ve mineral ürünler sektörlerinin ön planda olduğu görülmektedir.

Tablo 2. İmalat Sanayi Alt Sektörlerin İmalat Ana Sanayi İçindeki Dağılımları (%)

Kriter	İşyeri Sayısı		İstihdam		Ciro	
	TR	TR32	TR	TR32	TR	TR32
Sektörler/Bölgeler						
Gıda	12,96	10,06	13,03	11,83	15,10	15,42
İçecek	0,18	0,33	0,46	0,72	1,08	1,86
Tekstil	5,82	17,67	10,98	26,01	7,68	19,22
Giyim Eşyası	16,05	9,84	14,70	16,52	6,64	11,55
Deri ve Ürünleri	2,33	1,44	1,69	0,65	0,85	0,33
Ağaç, Ağaç ürünleri	8,14	15,05	2,63	4,76	1,41	0,78
Kauçuk ve Plastik	5,81	3,76	5,61	3,69	5,01	1,94
Mineral Ürünler	4,14	6,03	6,07	12,41	5,67	12,58
Ana Metal	0,76	0,35	3,67	1,94	10,07	14,74
Metal Eşya	14,86	23,70	8,79	9,27	5,14	6,36
Elektrikli Teçhizat	2,31	0,62	3,96	1,46	5,99	5,06
Makine ve Ekipman	3,98	3,94	5,15	4,16	3,63	4,18
Motorlu kara taşıtı vb.	1,41	0,30	4,84	0,89	8,37	0,93
Diğer Ulaşım Araçları	0,35	0,67	1,42	0,64	1,39	0,35
Diğer	20,9	6,24	17	5,05	21,97	4,7

Kaynak: SGK ve Maliye Bakanlığı (2009)

63. 2012 yılında Bölge'deki iş kayıtlarına göre girişim sayıları toplam girişim sayıları ile karşılaştırıldığında;Bölge illerinde ön plana çıkan sektörler toptan ve perakende ticaret, ulaştırma ve depolama, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri ile imalat sektörleridir. Toptan ve perakende ticaret sektöründen sonra, bölge illerinde ön plana çıkan sektörler il bazında incelendiğinde; Aydın ve Muğla illerinde ulaştırma ve depolama ile konaklama ve yiyecek hizmetleri, Denizli'de ise imalat ve ulaştırma ve depolama sektörlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 3. İş Kayıtlarına Göre Girişimlerin Toplam Girişim Sayılarına Oranı %

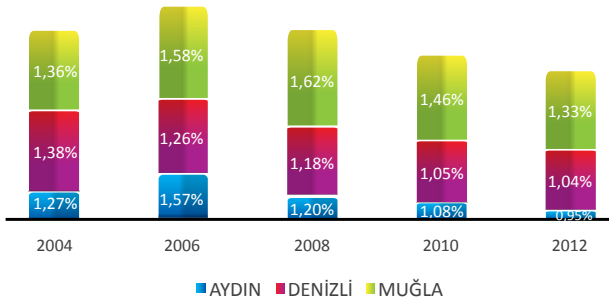
İş kayıtlarına göre girişimlerin Toplam Girişim Sayısına Oranı	Türkiye	TR32	Aydın	Denizli	Muğla
Toptan ve perakende ticaret	35,8%	34,5%	37,5%	36,8%	30,0%
Ulaştırma ve depolama	16,6%	15,7%	13,9%	13,4%	19,3%
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	8,7%	13,1%	12,9%	10,3%	15,5%
İmalat	12,1%	10,6%	9,1%	15,8%	7,7%
İnşaat	6,9%	7,0%	8,1%	5,9%	7,0%
Diğer hizmet faaliyetleri	6,9%	6,9%	7,3%	7,3%	6,2%
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	5,3%	4,8%	4,2%	4,5%	5,5%
Gayrimenkul faaliyetleri	1,4%	1,8%	2,0%	0,9%	2,4%
Diğer*	6,3%	5,6%	5,1%	5,1%	6,4%

*Diğer: Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri-Finans ve sigorta faaliyetleri-Bilgi ve iletişim-Eğitim-Madencilik ve taşocakçılığı-Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri-Elektirik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı

Kaynak: TÜİK (2012)

64. Bölge illerinin tahakkuk eden gelir vergisi bakımından Türkiye'deki payı yıllar içinde dalgalanma göstermiştir. Son yıllarda Muğla ilinin tahakkuk eden gelir vergisinin ülke içindeki payı açısından diğer bölge illerine göre ön planda olduğu görülmektedir. Aydın ve Denizli illeri ise birbirlerine yakın seviyede oranlara sahiptir.

Şekil 19. TR32 Bölgesi Tahakkuk Eden Gelir Vergisinin Türkiye'deki Payı



Kaynak: TÜİK (2012)

65. Bölgede işgücüne katılma oranı 2011 yılı itibarıyla %54,6 ile en yüksek Muğla'da iken bu oran Denizli için %52,3, Aydın için ise %49,2'dir. İşsizlik oranı ise %8,3 ile en yüksek Aydın'da olup, Denizli ve Muğla'da bu oran %6,1'dir.

66. Bölge'de alınan teşvik belgesi sayısı incelendiğinde 2008-2012 yılları arasında bu sayının Aydın'da 235, Denizli'de 268, Muğla'da ise 263 olduğu görülmektedir. 2012 yılında ise 124'ü Denizli, 110'u Muğla, 96'sı Aydın'da olmak üzere toplam 330 belge olduğu görülmektedir ve bu sayı Türkiye genelinin %7,6'sını oluşturmaktadır. Söz konusu teşviklerle Bölge'de sağlanan yaklaşık 3.377 milyon TL sabit yatırım ülkedeki toplam sabit yatırım miktarının yaklaşık %6'sını oluşturmaktadır. Bu yatırımların %40'ının bölgede en az belge sayısına sahip olmasına rağmen Aydın'da yapıldığı görülmektedir. Teşviklerle sağlanan istihdam incelendiğinde ise en yüksek istihdamın Muğla'da sağlandığı gözlenmektedir.

67. Bölge'de uluslararası yabancı yatırımların sayısı bakımından Türkiye'deki sıralama incelendiğinde Muğla 5. sırada, Aydın ise 7. sırada iken Denizli yabancı yatırım sayısında nispeten geri kalmaktadır. 2011 yılında Muğla'da toplam 77, Aydın'da ise 52 doğrudan yabancı sermaye içeren şirket açılmıştır. Yatırımlar değer açısından incelendiğinde ise Denizli 2007-2011 yılları arasında gerçekleşen yabancı yatırımlar sıralamasında tüm iller arasında 9. sırayı almaktadır. Aydın ve

Muğla'da kurulan yabancı şirketlerin sektörleri incelendiğinde inşaat, gayrimenkul kiralama ile oteller ve lokantalar başı çekerken; Denizli'de kurulan yabancı şirketlerin sektörlerde dağılımında imalat sanayi ile toptan ve perakende ticaret başı çekmektedir.

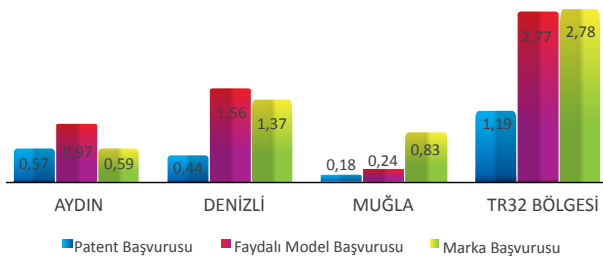
68. 2012 yılında Türkiye'de yapılan toplam marka başvurusunun %2,78'i, patent başvurusunun %1,19'u, faydalı model başvurusunun ise %2,8'i Bölge'den yapılmıştır. 2008-2010-2012 yıllarında sırasıyla Bölge'den yapılan marka başvurusu sayılarının Türkiye toplamı içindeki payı, 2008 yılında %2,55, 2010 yılında %2,70, 2012 yılında ise %2,78'tir. Bölgeden yapılan patent başvuruları sayısının Türkiye toplamı içindeki payı 2008 yılında %1,54, 2010 yılında %1,23, 2012 yılında ise %1,19'dur. Bölgenin üretim ve ticaret hacmi dikkate alındığında patent başvurularının çok geride kaldığı görülmektedir.

Tablo 4. TR32 Bölgesi Patent, Marka Ve Faydalı Model Başvuru Sayısı Türkiye Payı (%)

Yıl	2008	2010	2012
Marka Başvurusu	2,55%	2,70%	2,78%
Patent Başvurusu	1,54%	1,23%	1,19%
Faydalı Model Başvurusu	2,38%	2,30%	2,77%

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü

Şekil 20. Bölge'nin Patent, Faydalı Model Ve Marka Başvurularında Türkiye'deki Payı (%)



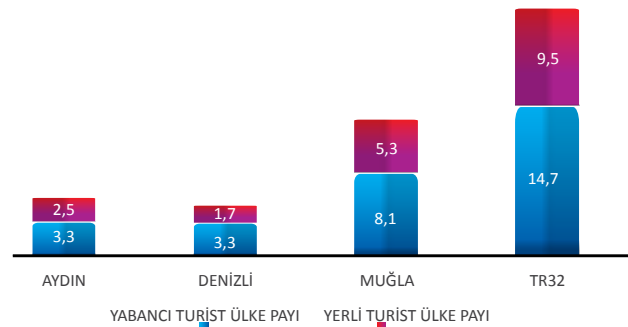
Kaynak: Türk Patent Enstitüsü (2012)

Turizm

69. Türkiye'de en fazla turist çeken varış noktaları incelendiğinde 5 turizm merkezi dikkat çekmektedir. Antalya, İstanbul, Muğla, İzmir ve Aydın her yıl en fazla turist tercih ettiği turizm merkezleri olmaktadır. 2012 yılında Türkiye'de turizm ve belediye belgeli tesislere toplam turist geliş sayısı 58 milyonu geçerken bu geliş sayılarının %14,5'i Güney Ege Bölgesi'nde (%3,5 Aydın, %3 Denizli, %8 Muğla) olmuştur. Aynı şekilde 2012 yılında ülkedeki toplam geceleme sayısı 172 milyon geceyi geçerken geceleme sayısının %17'si Güney Ege Bölgesi'ndedir.

70. 2012 yılında Bölge'de faaliyet gösteren turizm belgeli tesislere giriş yapan turist verileri incelendiğinde, Muğla ilinin hem yabancı turist sayısı hem de yerli turist sayısı bakımından ülke payının diğer bölge illerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. TR32 Bölgesi'nde turizm belgeli tesislere giriş yapan yabancı turist sayısı ülke genelinin yaklaşık %15'ini, turizm belgeli tesislere giriş yapan yerli turist sayısı ise ülke genelinin yaklaşık %10'unu oluşturmaktadır.

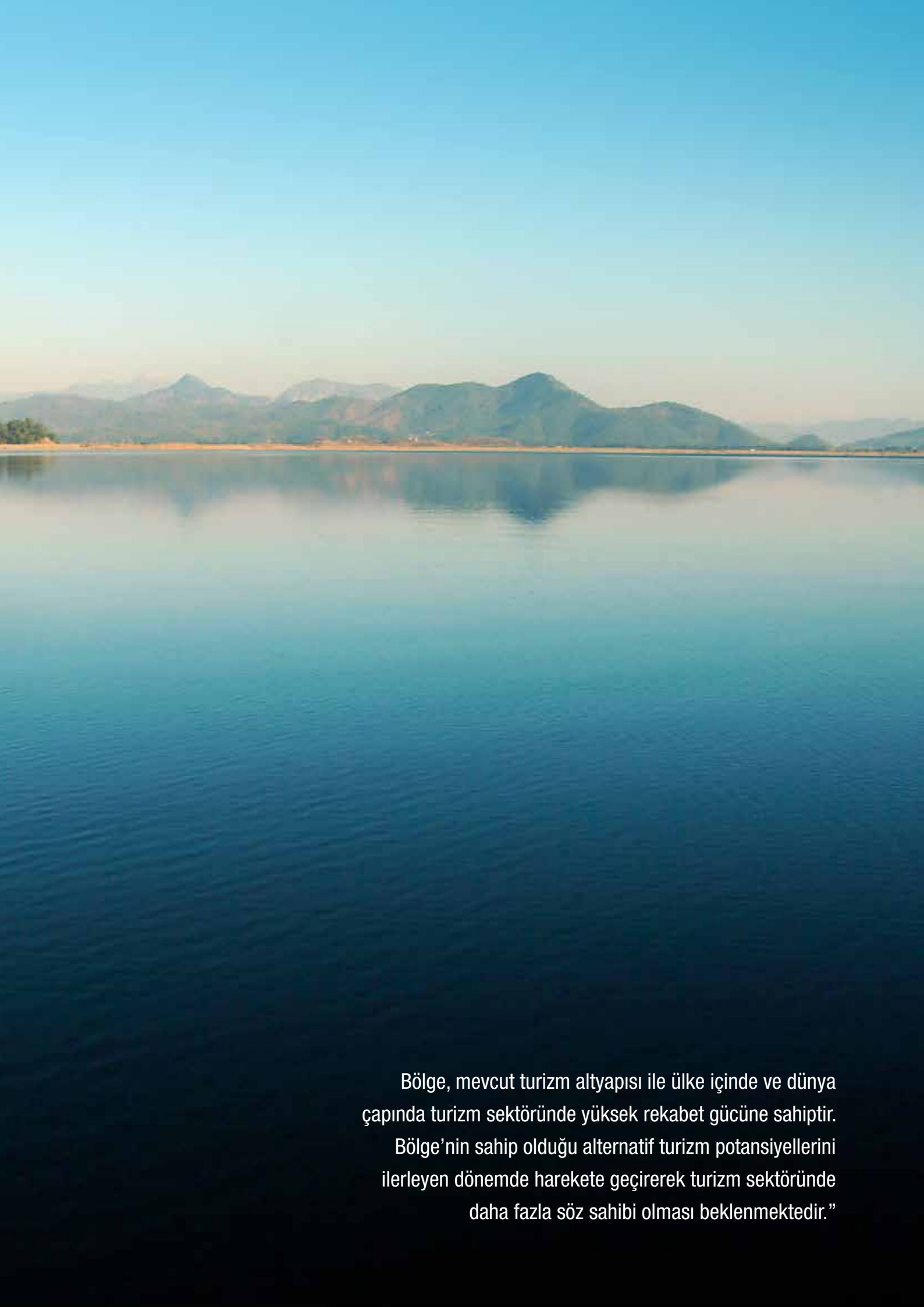
Şekil 21. Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Geliş Sayılarının Ülke Genelindeki Payı %



Kaynak : TÜİK Verileri İle GEKA Tarafından Hesaplanmıştır. (2012)

71. Şekil 22'de Bölge'de turizm yoğunluğunun mevsimlere dağılışı incelenmiş; İzmir ve Türkiye ile karşılaştırılmıştır. Buna göre Muğla ve Aydın'da yaz aylarında büyük bir yığılma yaşanmakta ve kış aylarında bu yoğunluğun çok azaldığı görülmektedir.



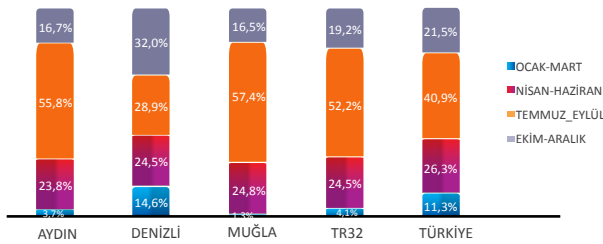


Bölge, mevcut turizm altyapısı ile ülke içinde ve dünya çapında turizm sektöründe yüksek rekabet gücüne sahiptir.

Bölge'nin sahip olduğu alternatif turizm potansiyellerini ilerleyen dönemde harekete geçirerek turizm sektöründe daha fazla söz sahibi olması beklenmektedir.”

Denizli’de ise turist sayısının mevsimlere nispeten eşit dağıldığı gözlenmektedir. Türkiye geneline göre Bölge’nin yaz aylarında büyük bir yoğunluk yaşadığı ve kış mevsiminde ise Türkiye ortalamalarının altında kaldığı dikkat çekmektedir.

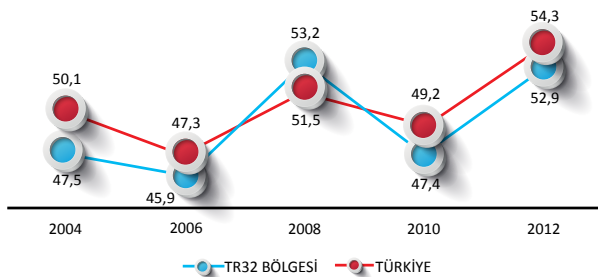
Şekil 22. Turist Yoğunluğunun Mevsimlere Göre Dağılımı (%)



Kaynak:TÜİK (2012)

72. Bölge illerinin Turizm Belgeli Tesislerdeki turist doluluk oranları incelendiğinde oranların %60’a ulaşmadığı görülmektedir (Şekil 23). Son 8 yılda Muğla’nın doluluk oranları Türkiye ortalamasının üstünde seyrederken Aydın ve Denizli bu ortalamasının altında kalmaktadır. 2008 yılında geçen dönemlerin üzerine çıkan doluluk oranları 2009’da yaşanan kriz itibarıyla düşüş gösterse de 2012 yılında 2009 yılı öncesi değerlere geri dönmüştür. 2004 yılından bu yana sürekli yükseliş gösteren Denizli doluluk oranları 2008 yılında Türkiye ortalamasını yakalayarak 2010’a kadar bu ortalamanın üzerinde yer almıştır. Aydın ilinde 2004-2010 yılları aralığında doluluk oranlarının; Türkiye, Muğla ve Denizli oranlarının çok altında kalması dikkat çekmektedir. 2012 yılında ise Aydın doluluk oranları da Türkiye ortalamalarına ulaşmıştır. Bölge’de yaz sezonunda doluluk oranları çok yüksek olsa da, kış sezonunda turizm tesislerinin yatak kapasitesi atıl kalmaktadır.

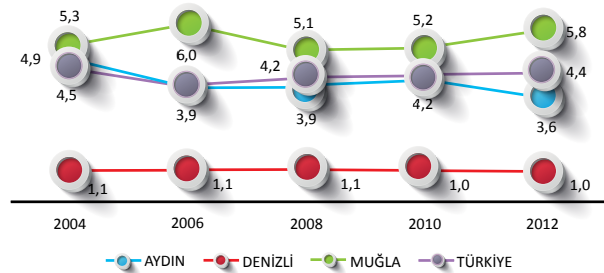
Şekil 23. Turizm Belgeli Tesislerde Turist Doluluk Oranları (%)



Kaynak: TÜİK (2013)

73. Şekil 24’de Turizm Belgeli Tesislerde yabancı turistlerin geceleme sayıları incelenmiştir. Muğla ili yine yüksek geceleme sayıları ile Bölge’nin ve Türkiye’nin ortalamalarının üzerinde yer almaktadır. Türkiye ve Aydın yabancı turist geceleme sayılarının birbirine yakın değerler aldığı gözlenirken 2012 yılında Bölge’de ortalama yabancı geceleme sayısı 4,3 civarında seyretmektedir. Denizli’de geceleme sayıları ülke geneline göre düşük seviyede yer almaktadır. Pamukkale ve Karahayıt bölgelerindeki ortalama 1,1 geceleme oranı Bölge’nin ortalama kalış süresini düşürmektedir.

Şekil 24. Turizm Belgeli Tesislerde Yabancı Turistlerin Ortalama Kalış Süreleri (Gün)



Kaynak: TÜİK (2013)

74. TR32 Bölgesi Türkiye’de Antalya ve İstanbul’un ardından en önemli destinasyonların başında gelmektedir. Bölge’de turizm alanı ilan edilen 33 ayrı bölge bulunurken Türkiye’deki Belediye Belgeli ve Turizm Belgeli tesislerin yaklaşık %25’i Bölge’de bulunmaktadır. Bölge, mevcut turizm altyapısı ile ülke içinde ve dünya çapında turizm sektöründe yüksek rekabet gücüne sahiptir. Bölge’nin sahip olduğu alternatif turizm potansiyellerini ilerleyen dönemde harekete geçirerek turizm sektöründe daha fazla söz sahibi olması beklenmektedir.

Sanayi

75. Bölge’de en fazla istihdam oranına sahip ana sektör ticaret ve onarımın ardından %27 ile imalat sektörüdür. Türkiye’nin 2012 yılında toplam ihracat değeri 152 Milyar \$’ı geçerken bölge ihracatı bu değerin %2,5’ini oluşturmakta-

dır. Bu payın büyük bir kısmı ise tekstil başta olmak üzere giyim eşyası, ana metal, elektrikli teçhizat, gıda ve mineral ürünler gibi kalemlerden oluşmaktadır. Geçmişte Türkiye'nin ekonomisine yön veren Anadolu Kaplanları arasında yer alan, TR32 Bölgesi'nin sanayi merkezi Denizli'nin yanı sıra Aydın ve Nazilli'nin de sanayi geçmişi ve gelişimi dikkat çekmektedir. Fakat bölge bazı sanayi dallarında elde edilen başarılarla ve altyapısına rağmen ülke ve dünya çapında beklenen ihracat hacmini ve katma değeri sağlayamamaktadır.

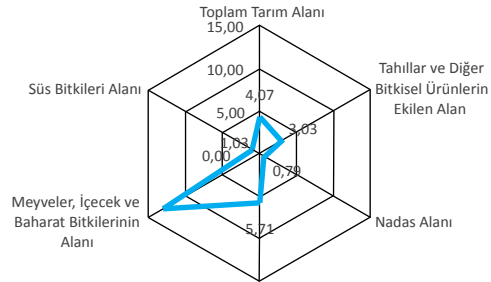
76. İstihdam, işyeri ve ciro açısından ülke içindeki yoğunluğu ve kümelenme potansiyeli incelendiğinde Bölge'de öne çıkan sanayi sektörlerinin Aydın ve Denizli'de yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Bu sektörlerden tekstil, giyim eşyası, mineral ürünler, metal eşya, ana metal ve makine ekipman imatları başta olmak üzere gıda, içecek, makine ekipman imatları Bölge'de Türkiye geneline göre en yoğun üretimin yapıldığı sanayi sektörleri olarak belirlenmiştir.

Tarım

77. 2010 yılı verilerine göre Bölgede yaratılan GSKD'nin %16,7'si tarım sektöründen sağlanmakta olup, bölge tarımının ülke tarımına katkısı %6,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

78. TR32 Bölgesi'ndeki tarım alanları, Türkiye toplam tarım alanının yaklaşık %4'ünü, meyve alanlarının %13'ünü, sebze bahçeleri alanının da yaklaşık %6'sını oluşturmaktadır. Bölgedeki tarım alanlarının %48'ini tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanı, %43'ünü meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin alanı, %5'ini sebze bahçeleri alanı, %3,5'ini nadas alanı, geri kalanını da süs bitkileri alanı oluşturmakta, toplam tarım alanının %38'i Denizli'de, %37,5'i Aydın'da, %24,5'i Muğla'da yer almaktadır.

Şekil 25. Türkiye Tarım Alanlarında TR32 Bölgesi'nin Sahip Olduğu Alan (%)

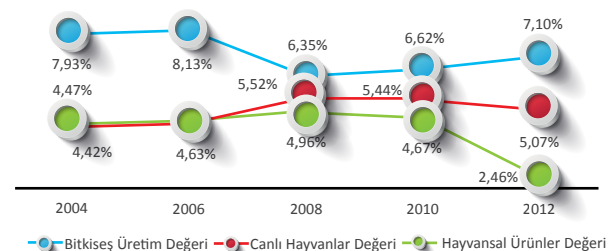


Kaynak: TÜİK (2012)

79. Bölgedeki toplam tarımsal üretim değeri 2003-2012 döneminde yaklaşık 3 katına çıkmıştır. 2003-2012 dönemi birim tarım alanı başına üretim değeri incelendiğinde Bölge'nin ve illerinin Türkiye ortalamasına kıyasla yüksek değerler aldığı görülmektedir. Aynı şekilde Bölge'deki kişi başı tarımsal üretim değeri de ülke ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

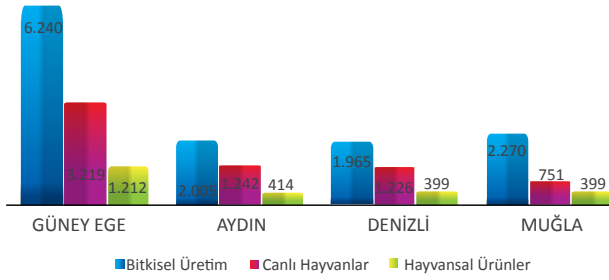
80. TR32 Bölgesi özellikle bitkisel üretim değerleri bakımından ülkede önemli bir paya sahiptir. Bitkisel ve Hayvansal Üretim ile Canlı Hayvanlar değerleri yıllar içerisinde dalgalanmalar göstermiş olup, Hayvansal Ürünler değerleri son yıllarda önemli düşüş göstermiştir. Hayvancılık ile ilgili ithalat ve üretim maliyetleri ile ilgili ülkede yaşanan sıkıntıların bölge illerini de olumsuz etkilediği görülmektedir. Bölge illerinin kişi başı bitkisel üretim ve canlı hayvanlar değerleri Türkiye ortalamasının üzerinde iken, kişi başı hayvansal ürünler değeri ülke ortalamasının altında seyretmektedir.

Şekil 26. TR32 Bölgesi Bitkisel Ve Hayvansal Üretim ile Canlı Hayvanlar Türkiye Payı



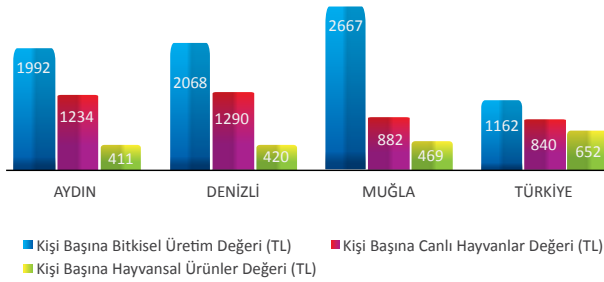
Kaynak: TÜİK (2012)

Şekil 27. Tarımsal Üretim Değeri (Milyon TL)



Kaynak: TÜİK (2012)

Şekil 28. TR32 Bölgesi İlleri Kişi Başı Bitkisel ve Hayvansal Üretim ile Hayvansal Ürünler Değeri (TL)



Kaynak: TÜİK (2012)

Şekil 29. Jeotermal Kaynaklar Haritası



Kaynak: E.T.K.B. - MTA Genel Müdürlüğü (2012)

Jeotermal Kaynaklar

81. Türkiye'de elektrik üretimine uygun yüksek sıcaklıklı jeotermal sahalardan sekizi ve Türkiye'nin en yüksek sıcaklığa sahip jeotermal sahalarından üçü olan Denizli Kızıldere (242°C), Aydın-Germencik (232°C) ve Aydın-Salavatlı (171 °C) Bölge'de yer almaktadır. Batı Anadolu'nun 13 ilindeki toplam potansiyelin 40.550 MWt olduğu, Bölge'nin toplam potansiyelinin ise 27.567 MWt ile Batı Anadolu potansiyelinin %68'ini oluşturduğu bilinmektedir. Enerji ihtiyacının gün geçtikçe arttığı günümüzde jeotermal kaynaklar açısından



Bölge'nin gerek ülke gerekse dünya ölçeğinde rekabet konusunda önemli bir fırsatı barındırdığını söylemek mümkündür.

Madencilik

82. Aydın'da feldspat dışında metalik madenler bakımından altın, bakır, kurşun, çinko, civa ve demir oluşumları bulunmaktadır. Feldspatın dünya pazarında büyük bir kısmı Türkiye'den elde edilirken; Türkiye rezervlerinin %95'i ise Aydın'da Çine ve Söke'den sağlanmaktadır. Denizli'de birçok rezervden çeşitli madenler çıkartılmakla birlikte bunlar arasında en fazla getirisi olan ve en yaygın olarak çıkartılarak işleneni travertindir. Balıkesir'den sonra Türkiye'nin ikinci büyük mermer ve traverten yatakları Denizli'de Kocabaş ve Kaklık mevkieinde bulunmaktadır. Muğla, Türkiye genelinde ocak işletmeciliği ve blok mermer üretiminde ilk sırada; fabrika tesis işletmeciliğinde ise Afyonkarahisar'dan sonra ikinci sırada gelmektedir. Mermer ocakları ve tesisleri Kavaklıdere, Yatağan ve Milas ilçeleri ile Muğla-Aydın karayolu üzerinde bulunan Merkez ilçeye bağlı Bayır beldesinde yoğunlaşmıştır.

ÇEVRE

83. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı incelendiğinde, Aydın ve Muğla illerinin Türkiye ortalamasından düşük değer aldığı görülmektedir. TR32 Bölgesi genelinde de bu oran ülke ortalamasından düşük seviyededir.

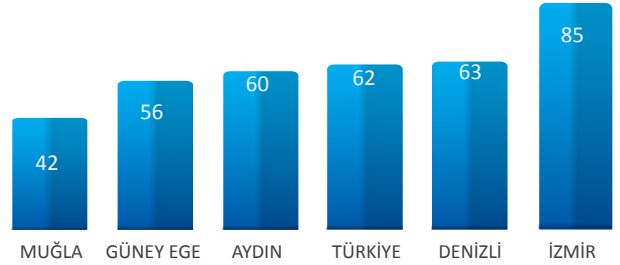
Şekil 30. Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun, Belediye Nüfusuna Oranı (%)



Kaynak: TÜİK (2010)

84. Atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun belediye nüfusu içindeki payı incelendiğinde, yine Aydın ve Muğla illerinin ülke ortalamasından düşük değer aldığı görülmektedir. Özellikle Muğla ilinde coğrafi koşullar nedeniyle atıksu arıtma tesisi hizmetinde yetersizlik olduğu görülmektedir.

Şekil 31. Atık Su Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun, Belediye Nüfusuna Oranı (%)



Kaynak: TÜİK (2010)



YERLEŞMELER VE EKONOMİK COĞRAFYA SINIFLANDIRMASI

TR32 Bölgesi'ndeki yerleşim yerlerinin homojen bir yapı sergilememesi ve plan stratejilerinin mekânla entegrasyonunun daha iyi sağlanması için mekânsal sınıflama çalışmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma ile Bölge'deki ilçeler sınıflandırılarak, öncelik ve tedbirlerin mekânsal önceliklendirmesi sağlanmıştır.



5. YERLEŞMELER VE EKONOMİK COĞRAFYA SINIFLANDIRMASI

85. TR32 Bölgesi'ndeki yerleşim yerlerinin homojen bir yapı sergilememesi ve plan stratejilerinin mekânla entegrasyonunun daha iyi sağlanması için mekânsal sınıflama çalışmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma ile Bölge'deki ilçeler sınıflandırılarak, öncelik ve tedbirlerin mekânsal önceliklendirmesi sağlanmıştır. İlçe düzeyinde temin edilebilen nüfus, göç, istihdam, turistlerin ziyaret sayıları gibi veriler ışığında gerçekleştirilen analizler ile birlikte, yapılan çalıştay sonuçları, GZFT analizleri, ilçenin ileri gelenleri ile yapılan yüz yüze görüşmeler, uzman görüşleri entegre edilerek ilçeler sosyo-ekonomik yapılarına göre üç sınıfta ele alınmıştır.

Geleneksel Ekonomi Merkezleri

86. Tarım veya doğal kaynaklara dayalı ekonominin halen hâkim olduğu, henüz ekonomisini bir kaç sektöre bağımlı yapıdan kurtarıp çeşitlendirememiş; sanayileşme konusunda yeterli düzeyde ilerleme sağlayamamış, genç nüfusu dışarıya göç veren ilçeler bu grupta ele alınmıştır. Nüfus yoğunluğu 60 kişi/km² ve altında, ilçe merkezi nüfusu son 5 yıl içerisinde düşüş trendinde, yaşlı bağımlılık oranı %20 ve üzerinde, Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlı çalışan sayısının nüfusa oranı %10 ve altında olan Acıpayam, Babadağ, Baklan, Bekilli, Beyağaç, Bozdağ, Bozkurt, Buharkent, Buldan, Çal, Çameli, Çardak, Çine, Çivril, Dalaman, Datça, Germencik, Güney, İncirliova, Kale, Karacasu, Karpuzlu, Kavaklıdere, Koçarlı, Köşk, Köyceğiz, Kuyucak, Menteşe, Ortaca, Sarayköy, Sultanhisar, Tavas, Ula, Yatağan, Yenipazar bu sınıf altında yer almaktadır.

Tablo 5. TR32 Bölgesi Geleneksel Ekonomi Merkezleri

AYDIN	DENİZLİ	MUĞLA
BOZDOĞAN	ACIPAYAM	DALAMAN (T)
BUHARKENT	BABADAĞ	DATÇA (T)
ÇİNE	BAKLAN	KAVAKLIDERE
GERMENCİK	BEKİLLİ	KÖYCEĞİZ (T)
İNCİRLİOVA	BEYAĞAÇ	MENTEŞE
KARACASU	BOZKURT	ORTACA (T)
KARPUZU	BULDAN	ULA (T)
KOÇARLI	ÇAL	YATAĞAN
KÖŞK	ÇAMELİ	SEYDİKEMER
KUYUCAK	ÇARDAK	
SULTANHISAR	ÇİVRİL	
YENİPAZAR	GÜNEY	
	KALE	
	SARAYKÖY (T)	
	SERİNHİSAR	
	TAVAS	

*(T): Aynı zamanda turizm yoğun merkez niteliğindedir.

Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler

87. Sanayi ve hizmetler sektörlerindeki gelişmeleri ile çevreleriyle güçlü ticari ve sosyal ilişkilere sahip olan ilçeler bu sınıfta yer almaktadır. Nüfusu son 5 yıl içerisinde artış eğiliminde ve 10.000'in üzerinde, kayıtlı çalışan sayısının nüfusa oranı %10 ve üzerinde, çalışan sayısı bakımından imalat sanayi bölge payı %1'in üzerinde olan, Milas, Nazilli, Söke, Efeler, Pamukkale, Merkezefendi ve Honaz ilçeleri bu grup içerisinde yer almaktadır.

Tablo 6. TR32 Bölgesi Ekonomisini Çeşitlendirmiş İlçeler

AYDIN	DENİZLİ	MUĞLA
EFELER	PAMUKKALE	MİLAS
NAZILLI	HONAZ	
SÖKE	MERKEZEFENDİ	

Turizm Yoğun Merkezler

88. Ekonomisi büyük ölçüde turizm sektörüne bağımlı gelişen, yatak kapasitesi, ziyaretçi sayısı ve turizm varlıkları bakımından bölge ortalamasının üstünde yer alan ilçeler bu sınıfta yer almaktadır. 2012 yılı verileri itibari ile tesislere toplam geliş sayısı en az 15.000, yabancı turistlerin geliş sayısı en az 5.000 olan, turizm varlıkları bakımından görece üstün; Kuşadası, Didim, Marmaris, Bodrum, Fethiye, Datça, Köyceğiz, Ula, Ortaca, Dalaman, Sarayköy ve Pamukkale ilçeleri turizm odağı olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. TR32 Bölgesi Turizm Odağı İlçeler

AYDIN	DENİZLİ	MUĞLA
KUŞADASI	SARAYKÖY	BODRUM
DİDİM	PAMUKKALE	MARMARİS
		FETHİYE
		DALAMAN
		DATÇA
		KÖYCEĞİZ
		ORTACA
		ULA



Tablo 8. İlçe Sınıflandırılmasında Kullanılan Veriler⁵

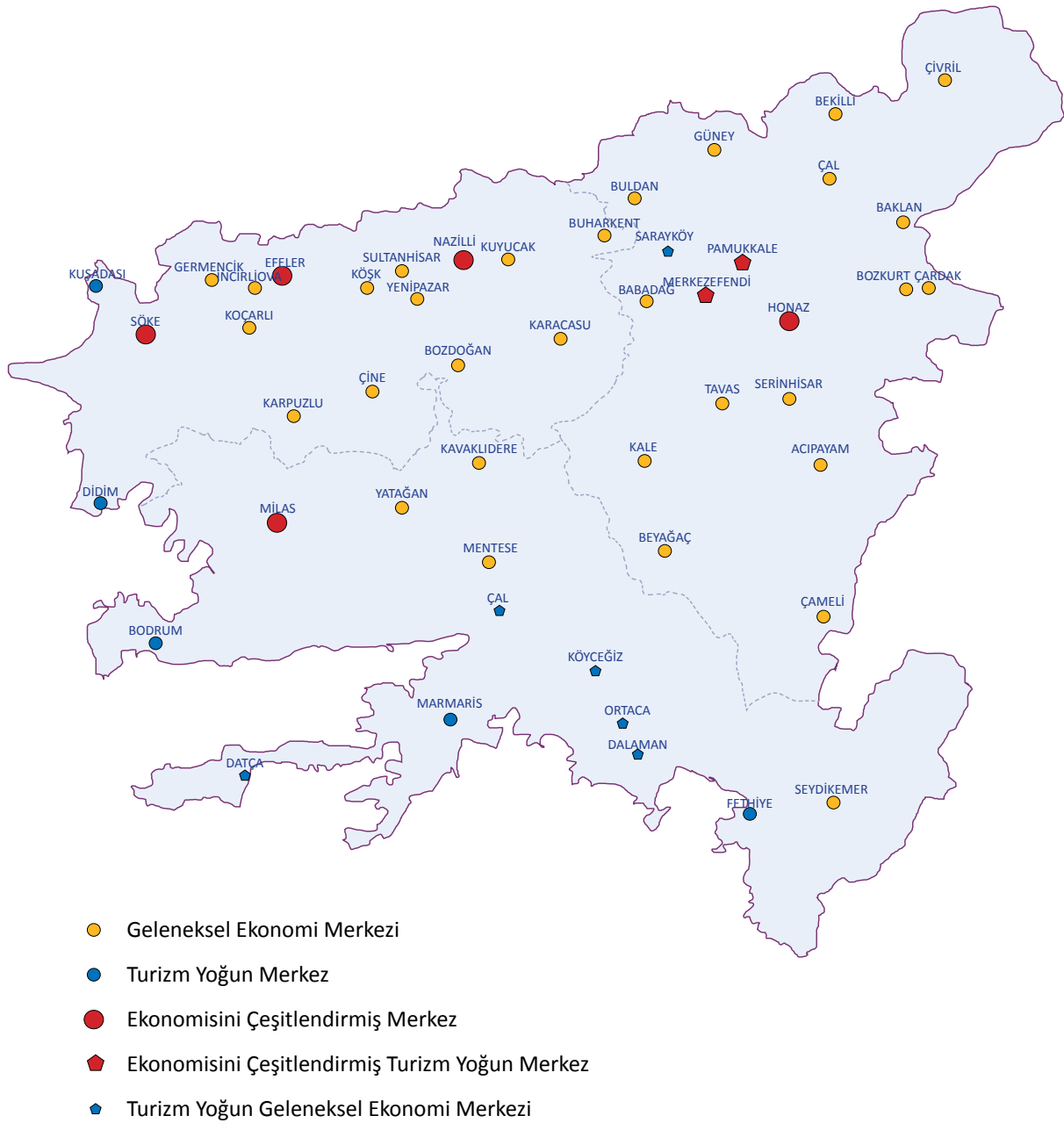
İlçe	Nüfus	Nüfus Yoğunluğu	Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)	2007-2012 Nüfus Değişimi (%)	Turizm Tesislerine Geliş Sayısı	Turizm Tesislerine Yabancı Turist Geliş Sayısı	İmalat Sanayinin Bölge Payı	Kayıtlı Çalışanların Nüfusa Oranı
ACIPAYAM	56.330	8,17	22,31	-4,02	467	39	1,39%	9,9%
AKKÖY	5.392	14,8	14,36	3,2	1.280.060	166	0,01%	12,9%
AYDIN	259.786	304,58	12,45	12,03	62.126	3.151	7,73%	16,7%
BABADAĞ	6.848	21,84	19,12	-13,8	0	0	0,19%	5,9%
BAKLAN	5.964	5,3	33,59	-13,7	0	0	0,03%	4,8%
BEKİLLİ	7.838	13,26	33,48	-9,81	563	0	0,09%	9,5%
BEYAĞAÇ	7.020	13,79	18,23	-1,43	0	0	0,03%	4,6%
BODRUM	136.317	53,14	12,34	29,24	1.800.968	989.335	3,14%	50,5%
BOZDOĞAN	35.214	11,45	22,85	-3,43	1.565	13	0,93%	7,8%
BOZKURT	12.353	13,81	20,57	4,39	0	0	0,23%	6,4%
BUHARKENT	12.454	66,93	17,96	-0,58	0	0	0,17%	6,5%
BULDAN	27.484	30,14	18,08	0,38	848	57	0,44%	7,4%
ÇAL	21.079	4,41	35,4	-12,74	126	0	0,58%	10,1%
ÇAMELİ	19.314	3,94	26,28	-7,82	0	0	0,02%	3,4%
ÇARDAK	9.386	14,42	19,79	0,15	558	0	0,18%	12,3%
ÇİNE	51.393	22,28	22,7	-4,51	1.371	0	0,74%	8,6%
ÇİVRİL	61.004	12,17	19,95	-0,48	5.446	133	0,32%	5,4%
DALAMAN	34.839	39,55	11,38	11,24	57.127	23.339	0,33%	17,3%
DATÇA	17.357	22,87	23,7	16,99	38.846	19.532	0,15%	16,0%
DENİZLİ	554.424	640,69	8,24	12,01	130.175	8.448	41,24%	22,7%
DİDİM	59.939	139,81	12,1	41,81	712.785	450.818	0,76%	21,5%
FETHİYE	195.419	27,57	13,79	12,68	701.052	511.985	2,28%	17,6%
GERMENCİK	42.971	31,13	19,43	-1,9	0	0	1,52%	11,1%
GÜNEY	10.999	10,74	27,34	-11,4	279	0	0,05%	4,3%
HONAZ	31.470	21,06	10,86	8,74	0	0	11,48%	63,5%
İNCİRLİOVA	44.567	94,63	14,71	7,22	2.841	0	0,28%	5,1%
KALE	21.333	12,03	16,67	-5,36	0	0	0,08%	6,1%
KARACASU	19.936	7,83	22,75	-7,05	841	4	0,11%	4,6%
KARPUZLU	11.817	8,09	28,44	-7,94	0	0	0,04%	4,0%
KAVAKLIDERE	11.008	9,14	20,74	-1,3	0	0	0,71%	17,7%

⁵ 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu kapsamında yeni oluşturulan ilçeler için veri bulunmaması nedeniyle sınıflandırmada yeni ilçelerin verileri yer almamaktadır.

KOÇARLI	24.646	13,56	24,87	-9,46	0	0	0,23%	4,4%
KÖŞK	27.072	68,33	16,62	0,12	2.623	24	1,72%	11,5%
KÖYCEĞİZ	33.570	5,38	14,79	3,63	17.757	10.475	0,30%	8,3%
KUŞADASI	90.652	303,76	11,81	23,26	1.363.386	983.163	0,90%	29,0%
KUYUCAK	28.207	15,29	21,47	-7,62	0	0	0,33%	6,8%
MARMARİS	83.081	35,76	10,08	13,1	1.500.141	1.050.110	1,59%	40,8%
MİLAS	128.006	25,62	16,56	6,22	101.234	25.534	2,68%	17,5%
MUĞLA	99.158	37,72	14,7	5,26	103.237	3.290	1,85%	20,3%
NAZİLLİ	147.668	166,62	15,61	4,79	48.273	1.046	4,41%	11,8%
ORTACA	43.633	90,38	11,55	10,05	222.879	120.582	0,34%	18,9%
SARAYKÖY	29.650	44,58	16	-1,26	101.425	66.822	3,62%	22,5%
SERİNHİSAR	14.896	46,74	20,97	-3,09	0	0	0,51%	9,1%
SÖKE	115.586	70,39	14,18	-0,3	16.101	1.512	4,25%	13,7%
SULTANHİSAR	21.235	25,57	21,91	-0,98	9.434	721	0,19%	7,0%
TAVAS	47.773	7,93	23,86	-10,6	12.252	0	0,54%	6,2%
ULA	23.410	13,09	22,05	-0,19	29.963	4.708	0,41%	12,9%
YATAĞAN	45.347	20,5	18,84	-2,01	2.337	6	0,78%	15,2%
YENİPAZAR	13.398	32,58	28,69	-2,31	10.125	148	0,09%	3,9%



Şekil 32. İlçe Sınıflandırmasının Mekansal Görünümü





6

VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ, ÖNCELİKLERİ VE TEDBİRLER

YAŞAM KALİTESİ YÜKSEK,
YENİLİĞE DAYALI ÜRETEK,
DOĞASINI KORUYAN,
KÜRESEL TURİZM ODAĞI GÜNEY EGE





6. VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ, ÖNCELİKLERİ VE TEDBİRLER



1

GELİŞME EKSENİ

ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI

- Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve becerilere sahip, üretken ve yenilikçi bireyler yetiştirilmesi, eğitim hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması
- Sağlık hizmetleri altyapısının geliştirilerek tüm kesimlerin bu hizmetlerden adil ve dengeli bir biçimde faydalanmasının sağlanması
- Bölgenin sahip olduğu kültür varlıklarının, kültürel değerlerin ve kendine özgü kültürel yapısının korunması, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın özendirilmesi
- Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetlerin geliştirilerek yaygınlaştırılması, ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması
- Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulması



2

GELİŞME EKSENİ

YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM

- Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi dönüşümünün sağlanması
- Kalite odaklı üreten, verimliliği yüksek, markalaşmış, uluslararası rekabet gücüne sahip tarım ve gıda sektörü dönüşümünün sağlanması
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımının yaygınlaştırılması, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması
- Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması, lojistik kapasitesinin ve ulaşım altyapısının geliştirilerek erişilebilirliğin artırılması

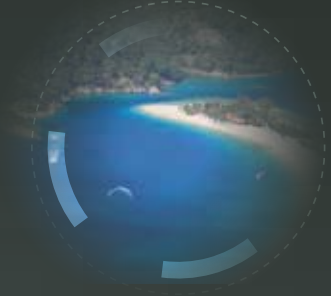


3

GELİŞME EKSENİ

DÖRT MEVSİM TURİZM

- Bölge turizminin yenilik, işbirliği ve markalaşmaya dayalı tanıtımının sağlanması
- Bölge turizminin çeşitlendirilerek dört mevsime yayılması ve hizmet kalitesinin artırılması



4

GELİŞME EKSENİ

YAŞANABİLİR MEKANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

- Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi
- Çevre kirliliğinin azaltılarak toprak, hava, su kalitesinin artırılması ve atık yönetim etkinliğinin geliştirilmesi
- Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetiminin sağlanması
- Afet yönetim etkinliği artırılarak afetlere dayanaklı ve güvenli yerleşimler oluşturulması



ZENGİN BEŞERİ SERMAYE,
GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI





6.1. ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI

6.1.1 EĞİTİM

a. Mevcut Durum

89. 2012 yılı TR32 Bölgesi okuryazar nüfus oranı %95,97 ile Türkiye ortalamasının üzerindedir ve Düzey 2 Bölgeleri arasında okuma yazma oranı en yüksek 4. bölgedir. Ancak, Bozdoğan, Bodrum, Milas, Koçarlı, Çivril ilçelerinin kırsal alanlarında okuma yazma oranının Türkiye ortalamasının (%93,3) altında olduğu görülmektedir. Bölge'de kadın nüfus okuma yazma oranları da Türkiye ortalamasının üzerinde olmasına rağmen Bozdoğan, Serinhisar, Koçarlı, Çivril, İncirliova, Milas ilçelerinin kırsal alanlarında %90,6 olan Türkiye ortalamasından düşük olduğu dikkat çekmektedir.

90. Bölge illerinde okul öncesi eğitimde, eğitime erişim araçlarının yeterli olduğu, ancak Bozdoğan, Yenipazar, Çivril, Güney, Sarayköy ve Serinhisar ilçelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının Türkiye ortalamasından fazla olduğu dikkat çekmektedir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında bölge illerinde okul öncesi okullaşma oranları Türkiye ortalamasından yüksek olmasına rağmen AB ülkelerinden geri kalmaktadır. Bununla birlikte 2012-2013 eğitim öğretim yılında orta-öğretim okullaşma oranları da Türkiye ortalamasının üzerinde değerler almaktadır. 2012 yılı öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ilçeler bazında incelendiğinde ise Honaz, Babadağ, Köşk ve Acıpayam ilçelerinde Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu dikkat çekmektedir.

91. Bölge genelinde yüksekokul veya fakülte mezunu nüfus toplam nüfusun %10'unu oluşturmakla birlikte Bölgede yükseköğretime geçiş oranının %47-49 aralığında olduğu ve %35 olan Türkiye ortalamasından yüksek bir değer aldığı dikkat çekmektedir. Ancak yükseköğretim mezunu nüfus oranının, yükseköğretime geçiş oranına göre düşük kaldığı görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında bölge öğrencilerinin yükseköğretim için başka illeri tercih etmeleri, yükseköğrenim görmüş nüfusun bölge dışına yerleşmesi ve Böl-

ge'den gerçekleşen beyin göçü olduğu değerlendirilmektedir.

92. Bölgedeki üniversiteler, akademik kadrolarıyla birlikte araştırma ve uygulama merkezleri, Pamukkale Üniversitesi'nde yer alan Teknokent, laboratuvarlar gibi kaynaklarıyla araştırma ve geliştirme etkinliklerinin merkezi olarak öne çıkmaktadır. Ancak bölgenin insan kaynağı kapasitesinin artırılmasında önemli roller üstlenen üniversiteler ile bölge ekonomisinin entegrasyonuna ilişkin atılması gereken önemli adımlar olduğu gözlenmektedir. Bölgenin insan kaynağının verimli kullanılması bakımından, özellikle meslek yüksekokullarının branş bazında planlamasının yerel sektörel ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmesi gerekmektedir.

b. Öncelik

93. Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve becerilere sahip, üretken ve yenilikçi bireyler yetiştirilecek, eğitim hizmetlerinin erişilebilirliği artırılabilecektir.

c. Tedbirler

94. Kırsal alanlarda nüfusun okuma yazma oranlarının artırılmasına yönelik faaliyetlerin etkinliği artırılabilecektir.

95. Okul öncesi eğitim imkânları ve erişilebilirliği artırılacak, toplumsal farkındalık seviyesi geliştirilerek okullaşma oranları artırılabilecektir.

96. Bölge üniversitelerinin bölgenin sosyo-ekonomik yapısı ile entegrasyonu artırılabilecektir.

6.1.2 SAĞLIK

a. Mevcut Durum

97. Dünya Sağlık Örgütü 2012 yılı verilerine göre yüz bin kişiye düşen hekim sayısı AB'de 326'dır. Türkiye (169) ve Bölge (165) yakın değerlere sahip olup AB değerlerinin gerisinde kalmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye 2023 yılı hedefleri arasında yüz bin kişiye düşen hekim sayısının 210'a yükseltil-

mesi bulunmaktadır. Tablo 8’de görüldüğü üzere Aydın’da toplam yatak sayısı; Muğla ilinde hekim ve hastane yatak sayısı, Denizli ilinde ise hastane yatak sayısı Türkiye ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Toplam hekim ve hastane yatak sayısı bakımından bölge ortalaması ise ülke ortalamasına göre düşük seviyede yer almaktadır. Kişi başı hekime başvuru verilerine göre tüm bölge illeri ülke ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Yatak devir hızı bakımından özellikle Denizli ili ve Aydın ili ülke ortalamasının üzerinde değerlere sahiptir. Denizli ilinin %95,2 yatak devir hızı dikkat çekmektedir. Yatak devir aralığı incelendiğinde, Muğla ilinin ülke ortalamasının üzerinde yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye’de aile hekimi başına düşen nüfus 3.696 iken Aydın ortalaması 3.518, Denizli 3.624, Muğla ortalaması ise 3.583’tür. Bu veriler değerlendirildiğinde, bölgede sağlık hizmetlerine erişim konusunda eksiklikler bulunduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 9. Sağlık Hizmetlerine Erişim Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen)

GÖSTERGE	TÜRKİYE	AYDIN	DENİZLİ	MUĞLA
Toplam Hekim (Yüz bin Kişiye Düşen)	172	172	174	146
Hastane Yatak Sayısı (Yüz bin Kişiye Düşen)	265	264	225	218
112 İstasyon Başına Düşen Nüfus	40.594	47.931	33.948	20.760
112 Ambulans Başına Düşen Nüfus	22.602	28.758	21.123	13.095
Kişi Başına Hekime Başvuru	8,2	9,8	9,4	9,6
Yatak Doluluk Oranı	65,1	71,5	77,7	52,8
Yatak Devir Hızı*	59,9	68,7	95,2	59,5
Yatak Devir Aralığı**	2,1	1,5	0,9	2,9

Kaynak: Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2012 (Sağlık Bakanlığı) ve TÜİK, Bölgesel Göstergeler, Sağlık Göstergeleri verileri kullanılarak GEKA tarafından hesaplanmıştır.

*Yatak Devir Hızı: Bir yatağın yılda kaç hasta tarafından kullanıldığını göstermektedir. (Yatan Hasta Sayısı) / (Yatak Sayısı) şeklinde hesaplanmaktadır.

**Yatak Devir Aralığı: Bir hasta yatağının kaç gün boş kaldığını göstermektedir. (Yatak Sayısı x 365–Yatılan Gün Sayısı) / (Taburcu + Ölen) Kişi Sayısı şeklinde hesaplanmaktadır.

98. Sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar arasında Didim, Kuşadası, Bodrum, Fethiye ve Marmaris gibi turistik faaliyetlerin yoğun olduğu ilçelerde yaz-kış nüfusu arasındaki farktan kaynaklanan personel yetersizliği bulunmaktadır. Bu ilçelerde yaz aylarında oluşan nüfus yoğunluğu nedeniyle sağlık personeli ve sağlık kurumlarının yetersiz kaldığı görülmektedir. Söz konusu ilçelerde sağlık hizmetlerinin yaz aylarında yetersiz kalması erişimde yığılmalar olmasına sebep olmaktadır.

b. Öncelik

99. Sağlık hizmetleri altyapısı geliştirilecek, tüm kesimlerin bu hizmetlerden adil ve dengeli bir biçimde faydalanması sağlanacaktır.

c. Tedbirler

100. Aile Sağlığı Merkezi ve aile hekimi sayılarının artırılması, kaliteli koruyucu sağlık hizmetlerinin sunulması, hastanelerin ekipman ve altyapılarının iyileştirilmesi sağlanacaktır.

101. Sağlık hizmetleri turizm sezonundaki ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliğe kavuşturulacaktır.

6.1.3 KÜLTÜR VE SANAT

a. Mevcut Durum

102. TR32 Bölgesi müze ve ören yerleri açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Müze ve ören yerleri her yıl yüzbinlerce kişi tarafından ziyaret edilmekte, bu bağlamda hem Bölge’nin önemli turizm kaynaklarını oluşturmakta, hem de Bölge’nin zengin tarihini yansıtarak, kültürünün Dünya tarafından tanınmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra Bölge’nin zengin geleneksel kültürü, adetleri, ağız, el sanatları, pek çok kültürel mirası geçmişten günümüze taşımakta ve Bölge’nin kültürel zenginliğini yansıtmaktadır.

103. 2011 yılı TÜİK verilerine göre TR32 Bölgesi’nde her tiyatro gösterisi başına düşen kişi sayısı 303 iken, Türkiye ortalamasının 230 olduğu görülmekte, Bölgede Türkiye ge-

neline göre tiyatro gösterilerine olan ilginin yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle Muğla'da (591) ve Denizli'de (311) tiyatro gösterisi başına düşen kişi sayısı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Sinema gösteri sayısı başına düşen kişi sayısı ise 961'dir ve Türkiye ortalaması olan 988'e yakın bir değer olduğu görülmekle birlikte, Denizli ilinde gösteri başı-

na düşen kişi sayısının 1.348 olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum Türkiye geneli ile kıyaslandığında Bölge'de kültürel ve sanatsal faaliyetlere daha fazla ilgi olduğunun göstergesidir ve Bölge'de son yıllarda tiyatroya yönelik talep artışı yeni tiyatro salonlarının açılmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 10. Sinema ve Tiyatro İstatistikleri

	Sinema salonu sayısı	Sinema Gösteri sayısı	Gösteri Başına Seyirci Sayısı	Tiyatro salonu sayısı	Tiyatro Gösteri sayısı	Gösteri Başına Seyirci Sayısı
Türkiye	1.917	37.892	988	511	23.361	230
TR32 Bölgesi	69	1281	961	36	338	303
Aydın	18	386	956	16	217	248
Denizli	26	473	1348	11	82	311
Muğla	25	422	531	9	39	591

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Kültür İstatistikleri (2011)



b. Öncelik

104. Bölgenin sahip olduğu kültür varlıklarının, kültürel değerlerinin ve kendine özgü kültürel yapısı korunacak, kültür ve sanat faaliyetlerine katılım özendirilecektir.

c. Tedbirler

105. Bölgenin kültür, tarih ve estetik bilinci geliştirilecek, kültürel yapının korunmasına ilişkin toplumsal bilinç güçlendirilecektir.

106. Görsel, işitsel ve sahne sanatları gibi kültürel ve sanatsal faaliyetlerin sergilenmesine yönelik altyapı geliştirilerek toplumun tüm kesimlerine erişimi sağlanacaktır.

6.1.4 SOSYAL İÇERME

a. Mevcut Durum

107. Sosyal içerme kapsamında dezavantajlı gruplar içerisinde kadınlar, çocuklar (özellikle kız çocukları), engelliler, yaş-

lılar, gaziler ve şehit aileleri ile yoksullar öncelikli olarak ele alınmaktadır.

108. Başka ilin nüfusuna kayıtlı nüfus, Bölge'nin aldığı göçün göstergelerinden biridir. Aydın ilinin toplam nüfusunun %31'inin, Denizli'nin toplam nüfusunun %22'sinin Muğla ilinin ise toplam nüfusunun %35'inin başka bir ilin nüfusuna kayıtlı olduğu görülmektedir. Bölge illerinin çevre illerin yanı sıra Aydın ilinin Ağrı, Bitlis, Konya, Muş, Erzurum illerinden; Denizli ilinin Ağrı, Konya, Van, Erzurum illerinden; Muğla ilinin ise İstanbul, Konya, Ankara, Van ve Sivas illerinden yoğunlukla göç aldıkları görülmektedir. Göçle gelen nüfusun entegrasyonunun sağlanması ve kentlilik bilincinin artırılmasına yönelik sosyal hizmet faaliyetleri ve istihdam politikaları önem kazanmaktadır.

Tablo 11. Başka İlin Nüfusuna Kayıtlı Nüfus

	Denizli	İzmir	Ağrı	Bitlis	Muş	Konya	Afyonkarahisar	Erzurum	Muğla	Siirt
AYDIN	21.070	19.229	18.329	15.485	13.990	13.739	12.173	10.873	10.478	9.413
	Afyonkarahisar	Burdur	Aydın	Uşak	Ağrı	Manisa	Erzurum	Konya	Muş	Isparta
DENİZLİ	48.133	20.911	16.120	8.618	8.545	8.108	6.470	6.455	5.588	4.561
	Aydın	İstanbul	Denizli	İzmir	Konya	Ankara	Manisa	Van	Sivas	Hatay
MUĞLA	24.133	17.656	17.011	13.376	8.502	7.807	7.598	6.974	6.736	6.180

Kaynak: TÜİK (2012)

109. Bölge boşanma oranları en yüksek 3'üncü Düzey 2 Bölgesi'dir ve Bölge'de intihar hızlarının yüksekliği de dikkat çekmektedir. 2012 yılı TÜİK verilerine göre TR32 Bölgesi Türkiye'de en yüksek intihar hızına sahip bölge olarak öne çıkmaktadır ve bölge kaba intihar hızı (Yüz binde 6,55) Türkiye ortalamasının (Yüz binde 4,29) oldukça üzerindedir. 2011 yılında yaklaşık 12.000 çocuk suça sürüklenme, kabahat, mağdur olma ve evden kaçma gibi sebeplerle güvenlik birimine getirilmiştir.

Tablo 12. TR32 Bölgesi Kaba İntihar Hızı Ve Kaba Boşanma Hızı

	Kaba intihar hızı (%000)	Kaba boşanma hızı (%0)
Türkiye	4,29	1,64
TR32 Bölgesi	6,55	2,32
Aydın	7,28	2,06
Denizli	6,23	2,37
Muğla	6,04	2,56

Kaynak: TÜİK (2012)

110. Koçarlı, Karpuzlu, Yenipazar, Baklan, Bekilli, Çal, Çameli ve Güney ilçelerinde yaşlı bağımlılık oranlarının bölge ve Türkiye ortalamalarının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte TÜİK nüfus projeksiyonu çalışması sonuçlarına göre 2023 yılına kadar ortanca yaş düzeylerinin Aydın'da 34,8'den 39,5'e, Denizli'de 33,2'den 38'e ve Muğla'da ise 35,1'den 40,3'e yükselmesi beklenmektedir. Bu kapsamda gelecek yıllarda yaşlı nüfusa yönelik ortaya çıkacak hizmet gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik sosyal ve teknik altyapının yetersiz kalma riskinin ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

111. Tablo 13'te Bölge'nin engelli oranlarının Türkiye ortalamalarının üzerinde olduğu göze çarpmaktadır. Bölge'nin bilinç düzeyinin ve sağlık hizmetlerinden yararlanma oranının yüksek olmasının da bu oranların yüksek görünmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bölgede engelli bireylerin, sağlık, tedavi ve bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılması, iş bulma olanaklarının artırılması, eğitim olanaklarının artırılması, fiziksel çevre ve ulaşım imkânları konusunda düzenlemelerin yapılması yönünde kamu kurum ve kuruluşlarından beklentileri bulunmaktadır. Bununla birlikte engelli vatandaşların toplumsal hayata entegrasyonunu sağlamakta en güçlü araçlardan biri olan işgücüne katılımın önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir.

Tablo 13. TR32 Bölgesi Engelli Göstergeleri %

	Türkiye	Aydın	Denizli	Muğla
Görmede zorluk yaşayanlar	1,4	2,1	1,9	1,5
Duymada zorluk yaşayanlar	1,1	1,8	1,7	1,3
Konuşmada zorluk yaşayanlar	0,7	0,7	0,7	0,7
Yürümede, merdiven çıkmada/inmede zorluk yaşayanlar	3,3	4,2	5,1	3,7
Taşımada/tutmada zorluk yaşayanlar	4,1	6,0	6,3	5,2
Yaşıtlarına göre öğrenmede/basit dört işlem yapmada zorluk yaşayanlar	2,0	1,9	2,4	1,8

Kaynak: TÜİK (Nüfus ve Konut Araştırması 2011)

b. Öncelik

112. Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetler geliştirilerek yaygınlaştırılacak, ekonomik ve sosyal hayata katılımları artırılacaktır.

c. Tedbirler

113. Göçle gelen bireylerin mesleki becerileri geliştirilerek toplumsal faaliyetlere ve işgücü piyasalarına katılımlarının kolaylaştırılması, kent kültürü ve kentlilik bilincinin oluşturulmasına yönelik faaliyetler teşvik edilecektir.

114. Boşanma ve intihar olaylarının azaltılması ve bu alanda yaşanan sorunların çözümüne yönelik çalışmalar artırılacaktır.

115. Yaşlı nüfusa hizmet veren sosyal hizmet kurumlarının kapasitelerinin artırılması, ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde donanımlarının geliştirilmesi desteklenecektir.

116. Engellilere yönelik eğitim, istihdam ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin artırılması ve fiziki çevre şartlarının engellilere uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.

6.1.5 İSTİHDAM VE ÇALIŞMA HAYATI

a. Mevcut Durum

117. 2007-2012 yılları arasında ilçelerin köy ve belde nüfuslarında yaşanan değişimler incelendiğinde Germencik, Karacasu, Bozkurt, Çivril, Kale, Muğla Merkez (Menteşe), Dalaman, Datça, Fethiye, Ortaca ilçelerinde kırsal nüfus oranlarının Türkiye ortalamalarına göre daha fazla düşüş gösterdiği dikkat çekmektedir. Kırsal nüfusta yaşanan azalma ve kent nüfusunda gerçekleşen artış kentsel çekiciliğin yanı sıra kırsal bölgelerde ekonomik çeşitliliğin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu ilçelerde kırsaldan kente doğru gerçekleşen nüfus hareketinin azaltılması ve kırsal nüfusun yerinde istihdam edilmesinin sağlanması gerekmektedir.



Tablo 14. Kırsal Nüfus Oranlarında Yaşanan Değişim

İLÇELER	2007 (%)	2012 (%)	2012-2007 Kırsal Nüfus Oranında Yaşanan Düşüş (%)
Muğla Merkez (Menteşe)	43,83	34,74	-9,09
Ortaca	45,43	36,74	-8,69
Bozkurt	61,83	54,73	-7,10
Çivril	76,15	70,27	-5,88
Kale	65,78	60,27	-5,51
Datça	40,42	35,12	-5,30
Fethiye	61,79	56,99	-4,80
Didim	24,89	20,13	-4,76
Dalaman	33,12	28,80	-4,32
Karacasu	71,49	67,28	-4,21

Kaynak: TÜİK (2013)

118. Özellikle ekonomisini çeşitlendirmiş merkezler ve turizm yoğun merkezlerle göçle gelen nüfus; eğitim, meslek edinme, sağlık, yerleşim ve iş sorunu gibi temel sorunlar nedeniyle bulundukları kentlere uyum sağlamada zorluk çekmektedir. Bununla birlikte göçle Bölgeye gelen ve yüksek oranla nitelsiz olan işgücü, Bölge'deki işgücü talebine yeterince cevap verememektedir.

119. Bölge'de kadınların istihdam oranı (%37,4), Türkiye ortalamasından (%28,8) oldukça yüksek olsa da, AB üyesi ülkeler ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş ülkelerdeki düzeye ulaşmayı hedefleyen Bölge'de kadınların işgücü piyasalarına katılımını kolaylaştıracak araçların geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

120. Mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı AB ülkelerinde %60 iken bu oran Türkiye genelinde %40, Bölge'de ise %46'dır. Ancak Bölge'nin öne çıkan sektörleri için nitelikli ve kaliteli işgücü sağlanması açısından önem arz eden mesleki eğitim liseleri piyasanın gerekliliklerini karşılamada yetersiz kalmakta ve beklentiyi karşılayamamaktadır. Bölge'de turizm ve sanayi sektörlerinde nitelikli işgücü eksikliği bulunmaktadır.

b. Öncelik

121. Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulacaktır.

c. Tedbirler

122. Kırsal yerleşim alanlarında ekonomi çeşitlendirilerek ve yeni istihdam olanakları yaratılarak kırsal nüfusun yerinde istihdamı kolaylaştırılacaktır.

123. Göçle gelmiş aktif nüfusun istihdam edilebilirliğinin artırılması için işgücü talebine yönelik meslek edindirme çalışmalarına ağırlık verilecektir.

124. Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi, kayıt dışı istihdamının önüne geçilmesi ve kadınların işgücü piyasalarına katılımının artırılması sağlanacaktır.

125. Nitelikli işgücünün artırılmasına yönelik mesleki ve teknik liselerin altyapılarının güçlendirilmesi, özel sektör ile mesleki eğitim kurumları arasında işbirliğinin sağlanması desteklenecektir.

6.1.6 KAMUDA VE STK'LARDA KURUMSAL KAPASİTE VE İŞBİRLİĞİ

a. Mevcut Durum

126. Beşeri sermaye açısından zengin olmasına rağmen, Bölge'de istihdamın, işgücü niteliğinin, sosyal sermayenin ve rekabet gücünün artırılmasında önemli paya sahip olan koordinasyon ve işbirliği çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

127. İşçileri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı verilerine göre bölge 3.886 sivil toplum kuruluşuyla Türkiye'de kurulmuş dernek ve sivil toplum kuruluşlarının %3,96'sına sahiptir. Bölgede bulunan derneklerin %9'unun bilgisayara sahip olduğu dikkat çekmektedir. Bölgede yer alan sivil toplum kuruluşların proje hazırlama ve uygulama ile insan kaynağı açısından geliştirilmesi gerekliliği de ön plana çıkmaktadır.

128. Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından Bölge'deki belde ve ilçe belediyelerinin kurumsal kapasitelerinin ölçülmesine yönelik tüm ilçe ve belde belediyelerine düzenlenen anket sonuçlarına göre; ilçe ve belde belediyelerinin çoğunluğu proje yönetimi, mali yönetim ve stratejik planlama eğitimlerine ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca, özellikle nüfusu 20.000 ve altındaki ilçelerde üniversite ve yüksekokul mezunu personel oranının düşük olduğu görülmektedir.

b. Öncelik

129. Kamu kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarında bilgi, be-

ceri ve yenilik düzeyi artırılacak, birlikte iş yürütme kapasitesi geliştirilecektir.

c. Tedbirler

130. Bölgede ortak iş yapma kültürünün geliştirilmesi ve toplumsal karar alma mekanizmalarının etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.

131. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının insan kaynakları kapasitesinin bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi, hizmetiçi eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Şekil 33. Sosyal Yapı Mevcut Durum Haritası



YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM





6.2 YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM

6.2.1 İMALAT SANAYİ

a. Mevcut Durum

132. Plan hazırlık sürecinde yapılan saha analizleri sonucunda Bölge'deki işletmelerin büyük bir çoğunluğunun aile şirketi olduğu ve yeterince profesyonel yönetim kapasitesine ulaşamadıkları, işgücü kalitesi, süreçlerin etkinliği gibi konularda sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bölge'deki işletmelerin devamlılığı, hâlihazırda ailelerin gelecek planlarına endeksli şekilde tasarlanmaktadır. Mevcut durum ve uygulamaların, aile şirketlerinin kısa vadede korunmalarını sağlarken bölge ekonomisini orta ve uzun vadede ileriye taşımayacağı öngörülmektedir.

133. İşletmelerin finansmana erişim konusunda yaşadıkları sorunların temelinde girişim sermayesinin azlığı, kayıt dışılık ve farkındalık eksikliği gibi faktörler yatmaktadır. İşletmelere sunulan destek ve hibe mekanizmalarının bilgilendirmelerinin yetersiz kalması ve proje geliştirme kapasitesinin düşüklüğü; finansmana erişimi zorlaştırmaktadır.

134. Bölge'de, gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında, Ar-Ge ve yeniliğe dayalı girişimcilik yeterince gelişmemiş olup girişimcilerin yenilik kültürü, Ar-Ge kapasitesi, iş modeli geliştirme ve bu alandaki fon kaynaklarından yararlanma becerisinin yeterli olmadığı görülmektedir.

135. Bölge'de ileri teknoloji sektörlerinde üretim yok denecek kadar az iken orta-ileri teknoloji sektörlerinin ihracat payında Aydın ili öne çıkmaktadır. TÜİK verileri kullanılarak GEKA tarafından hesaplanan değerlere göre 2012 yılında Aydın'da ihracatın %52'si, Denizli'de %13'ü, Muğla'da ise %19'u orta-ileri teknoloji sektörlerine aittir. Orta-ileri teknoloji sektörlerinin üretim ve katma değer içerisindeki payları değerlendirildiğinde, bu sektörlerdeki üretimin de görece daha yüksek katma değer ortaya koyduğu görülmektedir. Bu doğrultuda rekabet gücü ve geliri daha yüksek oranda artırabilmek için bölge kaynaklarının artan ölçüde düşük katma değer yaratan



geleneksel sektörlerden yüksek katma değer yaratan sektör- lere yönlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

136. Bölgenin sanayi üretimi incelendiğinde; Muğla'nın tu- rizm faaliyetlerindeki yoğunluğu ve olası sanayi üretiminin po- tansiyel çevresel riskleri, ilin Aydın ve Denizli'ye göre sanayi sektörü açısından geride kalmasına yol açmaktadır. Bu kap- samda Muğla'nın çevresel hassasiyetleri de dikkate alınarak bilgi ve iletişim teknolojileri ile temiz üretim teknolojileri gibi sektörlerdeki girişimlerin bir fırsat oluşturacağı değerlendiril- mektedir.

137. İmalat sanayinin bölgede sektörel dağılımı değerlendirildiğinde tekstil sektörünün ciro açısından %19,2, istihdam açısından %26'lık payla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Tekstil ürünleri ihracatı yıl bazında dalgalanmalar gösterme- sine rağmen Türkiye ihracatında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak birçok firma yalnızca gelişmiş ülkelerin ihracatçıları ile sipariş usulü ve markasız çalışmaktan öteye gidememekte- dir. Bu durum ucuz işçilik ve hammadde konusunda maliyet avantajı sağlayan ülkelerle rekabet zorluğu ile birlikte bölge- ye kazandırılan katma değer de düşük kalmasına neden

olmaktadır. Gıda ve İçecek İmalatı sektöründe de bölgenin sahip olduğu potansiyeli yeterince kullanamadığı; tasarım, markalaşma ve yenilik alanlarında gelişime ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

138. Mevcut Durum Analizi çalışmaları sırasında gerçekleştirilen Üç Yıldız Analizi'nde bölgede tekstil, gıda ve mineral ürünler imalatı sektörlerinin yoğunlaştığı ve kümelenme potansiyeli arz ettiği belirlenmiştir. Bu sektör paydaşlarının kendi içinde birbirine yakın konumlanması, ortak sorunlarının bulunması, bölgede bu sektörlerin destek sektörlerinin de yoğunlaşması dikkat çekmektedir.

139. Sanayi tesislerinin OSB (Organize Sanayi Bölgesi) gibi planlı sanayi alanlarında konumlanması altyapı başta olmak üzere ortak ihtiyaçların temini konusunda büyük önem taşımaktadır. Bölgede bulunan 15 OSB'nin 4 tanesi aktif olarak faaliyet göstermektedir. OSB'lerde verimlilik sorunu yaratan altyapı eksiklikleri doluluk oranlarını da etkilemektedir.

140. Bölge'de Ar-Ge ve yenilikçilik çalışmaları münferit örnekler dışına çıkamamakta, ürünlerin katma değeri beklenenden düşük kalmaktadır. Özel sektör, üniversiteler, sanayi ve meslek kuruluşları arasındaki bağın zayıf olması Bölge'de ortaklık, yenilik ve Ar-ge çalışmalarını güçleştirmektedir. Sanayiye akademik desteğin sağlanması ve bu akademik desteğin sanayinin geleceğini yönlendirmesi büyük önem arz etmektedir. Üniversite-sanayi işbirliği olanakları geçmişte etkin şekilde geliştirilememiş, beklenen çıktılar elde edilmemiştir. Buna karşın üniversite-sanayi arasındaki bilgi akışının mutlak suretle gerekliliği taraflarca kabul edilmektedir. Bu doğrultuda bölge sanayinde katma değeri yüksek ve çevre dostu, yeni ürün ve süreç geliştirmeye yönelik çalışmalarda üniversitelerle etkin bir işbirliği ağına ihtiyaç duyulduğu plan hazırlık sürecinde paydaşlar tarafından belirtilmiştir.

141. 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu kapsamında sanayi sektörü açısından durum incelendiğinde, yerel yönetimlerin özellikle altyapı alanında şehre yapacağı yatırımların, sektörün

geleceğine doğrudan pozitif etki yapacağı düşünülmektedir. Bu duruma paralel olarak büyükşehir yasası sonrası organize sanayi bölgelerinin altyapı sorunlarının çözülüp; bu alanlarda sektörün gelecek ihtiyaçlarını karşılayacak büyük projelerin uygulanabilmesinin daha kolay hale gelmesi beklenmektedir. Sanayi alanlarının daha planlı olarak belirlenmesi ve uygulanacak plan ve projelerde karar mekanizmasının daha hızlı işlemesi, büyükşehir olan illere yatırımcı çekme ve büyük yatırımlara ev sahipliği yapma potansiyelinde artış beklenmektedir.

b. Öncelik

142. Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

c. Tedbirler

143. Aile işletmelerinde kurumsal yapı güçlendirilecek, insan kaynakları yönetimi ve organizasyonel kapasite geliştirilecektir.

144. Bölge'nin proje geliştirme kapasitesi artırılacak ve Bölge'ye özgü yeni finansman mekanizmaları (faiz desteği, faizsiz kredi desteği, KGF vb.) geliştirilecektir.

145. Yenilikçi girişimcilik kapasitesi artırılacaktır.

146. Orta-ileri ve ileri teknoloji sektörlerindeki yeni yatırımlar ile düşük ve orta-düşük teknoloji sektörlerindeki yenilikçi yatırımlar teşvik edilecektir.

147. Temiz üretim teknolojileri ve bilgi teknolojilerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

148. Tekstil, giyim ve gıda ürünleri imalatı öncelikli olmak üzere işletmelerin tasarım, markalaşma ve yenilik kapasitesi artırılacaktır.

149. Tekstil, mineral ürünler ve gıda imalatı sektörlerinin kümelenme faaliyetleri öncelikli olarak desteklenecektir.

150. OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilerek işletmelerin bu alanlara taşınması teşvik edilecek ve üniversiteler ile işbirliği içerisinde bu alanlarda uygulamalı Ar-Ge, tasarım, test, eğitim çalışmaları yapmalarına olanak sağlayacak altyapıların oluşturulması desteklenecektir.

151. Üniversite, araştırma merkezleri ve özel sektör arasında Ar-Ge ve yenilik alanında etkin işbirliği geliştirilecektir.

6.2.2 TARIM VE GIDA

a. Mevcut Durum

152. Bölge'deki toplam alanın yaklaşık %30'unu tarım arazileri oluşturmakta, tarım arazilerinin parçalı ve dağınık yapıda olması ülke genelinde olduğu gibi Bölge'deki bitkisel üretimin de önemli yapısal sorunlarından birini teşkil etmektedir. Bu sorun tarım işletmelerinin büyük bölümünün ticari tarım yerine geçimlik tarım yapmasına yol açmakta, sektördeki verimliliği etkileyerek sektörün ekonomiye olan katkısının potansiyelin altında gerçekleşmesine neden olmaktadır. Arazilerin çok parçalı yapıda olması özellikle hasat zamanı önemli oranlarda kayıpların yaşanmasına yol açmaktadır. Aydın'da 2010-2011 döneminde 4.500 ha'lık alanda toplulaştırma çalışmaları tamamlanmış, 16.800 ha alanda ise çalışmalar devam etmektedir. Denizli'de ise 39.238 ha alanda toplulaştırma çalışmaları tamamlanmış, 39.000 ha alanda ise devam etmektedir. Muğla'da ise arazinin büyük kısmını dikili tarım arazisinin oluşturması nedeniyle toplulaştırma çalışmaları yürütülememektedir.

153. Hangi bölgede hangi ürünlerin üretilmesi gerektiği, hangi ürünün üretiminden daha fazla verim alınacağı konusunda yeterli çalışma bulunmamakta, bu durum plansız üretime neden olmaktadır. Üretici mevcut durumda hangi ürün daha çok gelir getirdiyse, bir sonraki yıl o ürüne yönelmektedir. Bu durum arz-talep dengesinde dalgalanmalara ve fiyatların düşmesine yol açmaktadır. Ayrıca toprak ve iklim koşullarına uygun olmayan ürün ekimi yapılması verimi düşürmektedir.

154. Bölgede sulanan tarım alanlarının çoğunluğunun salma sulama yöntemiyle sulandığı, çok küçük bir kısmında ise damlama ve yağmurlama sulama yöntemlerinin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

155. Birim alandan yüksek verim alınmasını sağlayarak küçük alanların etkin bir şekilde kullanımına olanak tanıyan seracılığın Bölge'de gelişiminin önündeki en önemli sorunlardan biri ısıtma maliyetleridir. Bölge'de bulunan zengin jeotermal kaynaklar son yıllarda artış gösteren seracılık faaliyetleri için önemli bir avantajdır. Bununla birlikte jeotermal kaynakların Bölge'de daha çok enerji sektöründe kullanılması nedeniyle seracılıkta kullanımının istenilen düzeyde gelişmediği gözlenmektedir. Bölge'de toplam örtüaltı alanı içinde jeotermal enerji ile ısıtılan alanın oranı incelendiğinde Denizli'de %65,8 iken Aydın'da %1,1 olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Jeotermal Sera Alanları (da)

İl	Jeotermal Enerji ile Isıtılan Örtüaltı Alanı	Toplam Örtüaltı Alanı
Aydın	134	12.032
Denizli	398	605
Türkiye	2.811	617.760

Kaynak: Jeotermal Enerjinin Seracılıkta Kullanımının Önündeki Engellerin Tespiti Araştırma Raporu, GEKA DFD 2011

156. Aydın ve Muğla'da deniz balıkçılığı, Bölge'nin iç kesimlerinde de su ürünleri yetiştiriciliğinin yapılması Bölge'yi su ürünleri sektöründe ülke düzeyinde önemli konuma getirmektedir. "Su Ürünleri ve Hayvancılık Mamulleri" sektörü Bölge'de tarım sektörü ihracatında en yüksek değere sahiptir. Sektörden elde edilen ihracat gelirinde 2007-2011 döneminde %48 oranında artış meydana gelmiştir. Bölge'de tarım sektöründe elde edilen ihracat değerinin Türkiye tarımsal ihracat değeri içindeki payı değerlendirildiğinde en yüksek paya, 2007-2010 döneminde "Su Ürünleri ve Hayvancılık Mamulleri" sektörünün sahip olduğu görülmekle birlikte, bu payın 2007 yılında %21,55 iken 2012 yılında %11,56'ya düştüğü gözlenmektedir. Girdi maliyetlerinin yüksek olması sektörü olum-

suz etkileyen önemli unsurlardandır. Sektörün rekabetçiliğinin artırılması ve korunması doğrultusunda ürün çeşitlendirilmesi ve markalaşma çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır.

157. Toprak havuz balık yetiştiriciliği, üretilen balıkların deniz balıklarına yakın özelliklere sahip olması, çeşitli nedenlerle ekim yapılmayan tarım alanlarında alternatif bir üretim sağlaması, ulaşım ve hasat kolaylığı gibi nedenlerle önemli bir üretim şekli olup, Türkiye’de Muğla Milas bölgesinde yoğun şekilde yapılmaktadır. Buna karşılık, yüksek enerji maliyetleri sektörü olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında üretimde kullanılan taban suyunun bilinçsiz kullanımı çevresel tehdit oluşturmaktadır.

158. Bölgede organik üretim yapan çiftçi sayısı ülke genelinde organik üretim yapan çiftçi sayısının %11,4’ünü oluşturmaktadır. Bölgedeki organik üretim miktarı ise, ülkedeki organik üretim miktarının %5,6’sını oluşturmaktadır. Bölge’de organik üretimde Aydın ili ön plana çıkmakta ve 81 il içerisinde 4.sırada yer almaktadır. Son yıllarda organik ürünlere olan talepte artış olduğu görülmekte, toprak ve iklim yapısı olarak organik tarıma yatkın olan bölgenin gelecek dönemde bu alandaki fırsatları değerlendirerek küresel düzeyde öne çıkabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 16. TR32 Bölgesi Organik Tarım Verileri

	Organik üretim yapan çiftçi sayısı	Organik Üretim Miktarı (Ton)
AYDIN	9.417	154.760
DENİZLİ	306	6.430
MUĞLA	730	9.736
GÜNEY EGE	10.453	170.926
TÜRKİYE	60.797	1.620.466

Kaynak: TÜİK (2013)

159. Bölge’de gıda alanında Ar-Ge’ye dayalı katma değeri yüksek ürünlerin ticarileştirilmesi süreçlerinin zayıf olduğu görülmektedir. Bölge gıda üreticilerinin hem kendi bünyele-

rinde gerçekleştirecekleri Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin, hem de üniversiteler ve araştırma merkezlerindeki Ar-Ge faaliyetlerinin katkılarının geliştirilmesi gerekmektedir.

160. Plan hazırlık sürecinde bölge illerinde gerçekleştirilen tarım çalıştaylarında, hasat zamanı satılamayan ürünlerin depolanamamasının, çiftçinin ürününü düşük fiyattan elden çıkarmasına yol açtığı ve çiftçilerin gelirini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca, ülkedeki meyve alanlarının %13’üne sahip olan bölgede depolama imkanlarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte Bölge’deki düşük teknolojiye dayalı mevcut soğuk hava depolarında yüksek enerji maliyetleri bulunmaktadır. Üreticiler mahsulünü düşük fiyattan elden çıkarmanın yanında, alım-satım sürecinde de sorun yaşayabilmektedirler. Mevcut ticaret borsaları ürünlerin fiziksel olarak alım satımının gerçekleştiği spot piyasalar durumundadır. Bu bağlamda üreticilerin ürünlerini güvenli bir ortamda satabilmesi, tüccar ve sanayicilerin de istediği kalite ve miktarda ürüne daha rahat ulaşabilmesi adına ürün ihtisas borsaları kurulması önem arz etmektedir.

161. Bölge zeytin, zeytinyağı, üzüm, incir, kestane, kekik, badem, narenciye ve su ürünleri gibi ürünlerin üretiminde ülke genelinde oldukça önemli bir konumdadır. Fakat söz konusu ürünlerde markalaşma ve tanıtım eksikliği bulunmaktadır. Örneğin Aydın ili kestane üretim ve kalitesi açısından Türkiye’de ilk sırada yer almasına rağmen, ilde yetişen kestane Bursa’da işlenip kestane şekeri olarak pazara sunulduğundan üründen beklenen katma değer sağlanamamaktadır.

162. Bölge tarım sektöründe işletme ölçekleri beklenen düzeyde değildir ve bu durum sektördeki verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Besi ve süt sığırcılığı işletmelerinin Aydın’da yaklaşık %58’ini 1-25 baş, Muğla’da çoğunluğunu 1-10 baş hayvana sahip işletmeler oluştururken Denizli’de ise hayvancılık işletmelerinin büyük çoğunluğu 1-20 baş büyüklüğe sahiptir. Bölge’deki tarım işletmelerinin arazi büyüklüğü incelendiğinde ise Aydın’daki işletmelerin çoğun-

luğunun, Muğla'dakilerin yaklaşık yarısının 1-19 dekar (da) büyüklüğünde olduğu dikkat çekmektedir. Denizli'deki işletmelerin ise yarıya yakını 20-50 da büyüklüğündeki işletmeler oluşturmaktadır.

163. 2011 yılı itibarıyla Bölge'de 151'i Aydın'da, 305'i Denizli'de, 211'i Muğla'da olmak üzere toplam 667 adet tarımsal amaçlı kooperatif bulunmaktadır. 2005-2011 döneminde Bölge'deki tarımsal amaçlı kooperatif sayısında %23 oranında artış yaşanmasına rağmen kooperatifçiliğin ve üretici birliklerinin yeterli düzeyde gelişmemiş olması bölge tarımının önemli sorunlarından. Üretici örgütlerinin özellikle mali yapılarının ve kurumsal kapasitelerinin zayıf olması nedeniyle üreticilerin beklediği finansman, pazarlama, girdi temini gibi konulardaki destekler yeteri kadar sunulamamaktadır.

b. Öncelik

164. Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

c. Tedbirler

165. Parçalı ve dağınık yapıdaki tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacak, Bölge'yi kapsayan havzalarda desteklenecek ürün deseninin Bölge'nin toprak yapısı ve iklim koşulları ile üretim ve kalite açısından rekabetçi ürünleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi ve üreticinin bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

166. Su kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımına olanak sağlayacak modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.

167. Jeotermal enerji ısıtmalı organize seracılığa ilişkin altyapı geliştirilecektir.

168. Su ürünleri üretimi geliştirilecek, alternatif yem üretimi teşvik edilecektir.

169. Toprak havuz balık yetiştiriciliğinde su ve enerjinin ve-

rimli şekilde kullanılması sağlanacak, üretim süreçlerinin ve altyapısının iyileştirilmesi desteklenecektir.

170. Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacak, Bölge'nin organik tarım alanında uluslararası bir merkez haline gelmesi sağlanacaktır.

171. Yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilmesine, biyoteknoloji ve nanoteknolojiye yönelik yatırım ve araştırmalar özendirilecek, tohum ve gen koruma, geliştirme faaliyetleri artırılabilecektir.

172. Tarım ürünlerine yönelik depolama imkanları artırılacak, lisanslı depoculuk şirketlerinin ve ürün ihtisas borsalarının kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

173. Üretimde öne çıkan ürünlere yönelik markalaşma yatırımları, etkin tanıtım ve ortak pazarlama faaliyetleri, ortak satış kanalları oluşturulması desteklenecektir.

174. Tarımsal işletme ölçeklerinin artırılmasına yönelik ortaklığa dayalı yatırımlar desteklenecektir.

175. Üreticilerin örgütlenmeleri teşvik edilecek ve kurumsal altyapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.

6.2.3 ENERJİ

a. Mevcut Durum

176. TR32 Bölgesi elektrik tüketim değerleri incelendiğinde ilk iki sırayı sanayi ve mesken elektrik tüketiminin aldığı görülmektedir. Bölge, 26 düzey 2 bölgesi içerisinde kişi başına sanayi elektrik tüketiminde 12. sırada, kişi başına mesken elektrik tüketimindeyse 5. sırada yer almaktadır. Bölge yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı bakımından da yeterli çeşitliliğe ve potansiyele sahiptir. "Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretimine İlişkin Yönetmelik"le yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı kurulu gücü azami 1 MW'lık üretim tesisi ve/veya mikro kojenerasyon tesisi kuran gerçek ve tüzel kişiler lisans alma ve şirket kurma yükümlülüğünden muaf

tutulmuş ve bu kapsamdaki tesislerin denetimi ile üretilen ihtiyaç fazlası elektrik enerjisinin sisteme verilmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Bu yönetmelikle birlikte Bölge’de lisanssız elektrik üretimine ilişkin uygulamaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Gelecekte de Bölge’de lisanslı ve lisanssız olarak yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretiminin artacağı öngörülmektedir.

177. Ülke genelinde güneş enerjisine dayalı lisanslı elektrik üretimi için 600 MW’lık kurulu gücün dağılımı yapılmış olup TR32 Bölgesi bu dağılımdan 11 trafo merkezi ile toplamda 38 MW’lık pay almıştır. Güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesisi yatırım maliyetlerinin düşmesi ve yasal mevzuatın tamamlanmasıyla birlikte Bölge’de güneş enerjisine dayalı lisanssız elektrik üretimine ilgi artmıştır. Güneş enerjisinin yanında özellikle Aydın ve Muğla’da rüzgâr enerjisi anlamında yüksek bir potansiyel mevcuttur. Bu potansiyelden faydalanılması halinde enerji üretiminde çeşitlilik sağlanacak ve fosil kaynakların payının azalmasıyla sürdürülebilirliğe katkı sağlanmış olacaktır.

178. Türkiye’de 2004’ten bu yana jeotermal kaynaklardan elektrik üretimi konusunda %200 oranında bir kapasite artırımı sağlanmıştır. Kaynakların coğrafi dağılımına bakıldığında ise Batı Anadolu’da bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. MTA’nın gerçekleştirmiş olduğu çalışmalarda Aydın-Ortaklar ile Denizli-Sarayköy arasındaki Büyük Menderes Grabeni olarak adlandırılan alanda oldukça yüksek jeotermal kaynak potansiyeli tespit edilmiştir. Nitekim Türkiye’de elektrik üretimine uygun yüksek sıcaklıklı jeotermal sahalardan sekizi ve Türkiye’nin en yüksek sıcaklığa sahip Denizli-Kızıldere jeotermal sahası (242 °C) Bölge’de yer almaktadır. TR32 Bölgesi’nin toplam potansiyeli ise 27.567 MWt ile Batı Anadolu potansiyelinin %68’ini oluşturmaktadır.

179. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin 5346 Sayılı Kanun’da yeterli jeotermal kaynakların bulunduğu bölgelerde ısıtma öncelikli olmak üzere bu kaynakların kullanımı esası getirilmiştir. Denizli-Sarayköy’de 2.000-2.100 konut eşdeğerinin (~210.000 m²) ısınmasında jeotermal kaynaklardan faydalanılmaktadır. Bunun yanında Aydın, Nazilli ve Denizli’de hâlihazırda evsel



ısınmada jeotermal kaynaklardan faydalanılma potansiyeli bulunmaktadır.

180. Bölge'deki belli başlı modern sera işletmelerine bakıldığında büyük bölümünün ısıtmada jeotermal kaynaklardan faydalandığı görülmektedir. Aydın-Sultanhisar ve Söke'de 1'er adet; Denizli-Pamukkale'de 3 adet; Denizli-Sarayköy'de 4 adet ve Denizli-Buldan'da 3 adet olmak üzere toplamda 12 modern sera işletmesinin ısıtılmasında termal kaynaklar kullanılmaktadır. Buna karşılık 2015 yılı sonuna kadar işletmeye alınacak Jeotermal Enerjiye Dayalı Elektrik Üretim Tesislerine 10 yıl süre boyunca 10,5 ABD Doları Cent/kWh gibi yüksek bir birim fiyattan devlet alım garantisi verilmesi, şirketlerin yatırımlarını enerji alanında yoğunlaştırmalarına ve seralara sıcak su sağlama konusunda gönülsüz hareket etmelerine neden olmaktadır.

181. Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölge için Türk-Alman Biyogaz Projesi kapsamında hayvansal atıklar ve tarımsal atıklardan enerji üretimi konusunda iller ve ilçeler bazında analizler yapılmıştır. Bölge illeri arasında hayvansal atıklardan elde edilebilecek biyogaz potansiyeli açısından ilk sırayı hayvan varlığı ile öne çıkan Aydın almaktadır. Bölge'nin hayvansal atıklardan elde edilebilecek toplam teknik biyogaz potansiyeli ise 4.135 TJ/yıl olarak hesaplanmıştır.

182. Üretim maliyetleri içerisinde enerji maliyeti değerleri incelendiğinde başta çimento üretimi olmak üzere cam ve çelik üretiminde enerji maliyetinin oldukça yüksek olduğu ve bu sektörlerin enerji yoğun sektörler olduğu görülmektedir. Bölge'de yoğunlaşan tekstil ve gıda sanayi sektörleri için ise enerji maliyetlerinin üretim maliyetlerine oranı %10 civarındadır. Bunun yanında başta jeotermal olmak üzere Bölge'nin yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli sanayi alanında da kullanılabilir niteliğe sahiptir.

b. Öncelik

183. Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanı-

mı yaygınlaştırılacak, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.

c. Tedbirler

184. Bilgilendirme-farkındalık çalışmaları ve destek mekanizmalarına erişimde sağlanacak kolaylıklarla Bölge'de lisanssız elektrik üretimi yaygınlaştırılacaktır.

185. Bölge'nin güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyelinden azami düzeyde faydalanılacaktır.

186. Jeotermal kaynaklardan enerji üretimi kapasitesi artırılabilecektir.

187. Evsel ısınmada jeotermal kaynakların kullanımı desteklenecektir.

188. Jeotermal elektrik santralleri ve sera işletmeleri arasında işbirliği zemini sağlanarak sera işletmelerinde jeotermal kaynakların kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

189. Hayvansal atık kaynaklı biyogaz potansiyelinin yüksek olduğu ilçelerde biyogaz üretim potansiyelinden faydalanılmasına yönelik pilot projeler hayata geçirilecektir.

190. Yeni teknolojiler ve yeni endüstriyel süreçler ile sanayide enerji verimliliği artırılabilecektir.

6.2.4 ULAŞIM VE LOJİSTİK

a. Mevcut Durum

191. Taşıt sahipliğinde öngörülen artışla beraber karayolları üzerindeki yük ve yolcu taşımacılığı açısından oluşan baskının artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. Bu noktada Bölge'de devam etmekte olan ve planlanan karayolu altyapı yatırımlarının (Şekil 34) tamamlanması ulaşımda kalitenin artırılması açısından önem arz etmektedir. Yapım ve onarım çalışmaları ile bölünmüş yol çalışmalarının öngörülen sürelerde tamamlanması bölge ekonomisi açısından oldukça önemlidir (Şekil 35).

Şekil 34. Otoyol Çalışmaları



Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Ulaşan ve Erişen Türkiye (2013)

Şekil 35. Bölünmüş Yol Yapım Çalışmaları



Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü (2012)

192. Türkiye’de yük taşımacılığının ancak %4’ü demiryoluyla yapılmaktadır. Buna karşılık ulaştırma modları arasında entegrasyonun sağlanması ve ulaşımda verimliliğin artırılması noktasında TCDD’nin 2023 hedefleri arasında ‘yük taşımacılığının %15’inin demiryolu ile gerçekleştirilmesi’ yer almaktadır. Bölge’de de demiryolu işletme yapısında kombine taşımacılığa yönelik Kaklık’ta lojistik merkezi kurulmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Bu lojistik merkezde yılda 1 milyon ton yükün taşınması amaçlanmaktadır. Denizli Kaklık’ta hayata geçirilecek Kaklık Lojistik Merkezi projesi ile birlikte Aydın Lojistik Merkezi projesi için de çalışmalar başlatılmıştır. Aydın Lojistik Merkezi’nin faaliyete geçmesi özellikle Cine’deki cam, seramik ve boya sanayisinde kullanılan felds-

pat madeninin demiryolu ile transferinin yapılması için büyük bir önem arz etmektedir.

193. Sanayinin yanında turizmin önemli bir gelişme eksenini oluşturarak görüldüğü Denizli’de havayolu ulaşımı “olmazsa olmaz” niteliğe sahiptir. Ancak havalimanının şehir merkezine uzaklığı nedeniyle karayolu tercih edilmekte, yoğun saatlerde bu aks üzerinde trafik sorunları yaşanmaktadır. Bu noktada raylı sistem-havayolu entegrasyonunun sağlanması ulaşımda kalite ve verimlilik açısından oldukça önemlidir. Aydın’da ise Çıldır Havalimanı’nın kitle taşımacılığına açık olmadığı bilinmektedir. Buna karşılık havalimanının gerekli altyapı düzenlemeleriyle ulaşımın açılması halinde demiryoluyla entegrasyonu potansiyeli mevcuttur.

194. Havalimanı'nın şehir merkezine olan uzaklığının yanında doğrudan sefer sayılarının az ve tek yönlü oluşu, Denizli'de havayolu ulaşımının tercih edilmemesindeki başlıca nedenler olarak gösterilmektedir. Mevcut durumda yolcular karayolu-na yönelmekte ya da İzmir Adnan Menderes Havalimanı'nı kullanmaktadır. Milas-Bodrum ve Dalaman Havalimanları ise Bölge'nin hava sınır kapılarını oluşturmakta ve yoğun yabancı turist akışıyla Bölge'ye hizmet etmektedir. Bunların yanında Bölge'de 1993 yılında tamamlanan ancak çeşitli teknik hususlar nedeniyle uzun yıllar yalnızca küçük çapta uçak ve helikopterlerin iniş-kalkışları ile paraşüt ve pilot eğitimleri için kullanılan Aydın Çıldır havalimanı bulunmaktadır.

195. Bölge'de işletilen yat limanı, yanaşma ve çekek yerleri ülkedeki toplam kapasitenin %53'üne, karadaki kapasitenin de %59'una sahiptir. Buna karşılık yurtdışı örnekleriyle kıyaslandığında deniz yapılarında çeşitli altyapı eksiklikleri bulunmakta, bu durum da Bölge'nin rekabet gücünü düşürmektedir. Bodrum-Kaş ve Çeşme-Bodrum bölgeleri yat trafiği açısından oldukça yüksek değerlere sahiptir. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın tespitlerine göre bu bölgelerde 2030 yılına gelindiğinde yat sayısının 38.000'i aşması beklenmektedir.

196. Bölge'deki deniz sınır kapılarının (Bodrum, Marmaris, Datça, Fethiye, Güllük ve Kuşadası Limanları) demiryolu-liman entegrasyonu bulunmamaktadır. Bölge içinden limanlara karayoluyla ulaşılmaktadır. Ancak ulaşım türleri arasındaki birim taşıma maliyetleri düşünüldüğünde karayoluyla taşımanın özellikle ağır tonajlı yükler için verimlilik açısından uygun olmadığı bilinmektedir. Bölge'de elleçlenen yük miktarlarında ilk sırayı Güllük Limanı almaktadır. Mermer, çimento ve feldspat ihracatının yapıldığı limanın ise demiryolu bağlantısı bulunmamakla beraber Aydın-Çine-Yatağan-Güllük liman bağlantısı demiryolu projesinin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Demiryolu ulaşımının mevcut koşullar dâhilinde uygulanabilir olmadığı, liman bağlantıları açısından ise karayolu ulaşımının geliştirilmesi yönünde eksiklikler bulunmaktadır.

197. Kıyı taşımacılığı açısından bakıldığında Bölge'de Bodrum-Datça Feribotu dışında denizyolu ulaşımı bulunmamaktadır. Buna karşılık kıyı yerleşimlerle Çeşme, Kaş, Kalkan gibi ilçeler arasında denizyolu ulaşımının artırılması, gerek yerel halkın ihtiyaçlarına cevap vermesi gerekse turizm akımını geliştirmesi açısından önemlidir. Bunun yanında Datça gibi karayolu ulaşımının zor olduğu ilçelere ulaşım verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamalara gereksinim duyulmaktadır.

b. Öncelik

198. Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyon sağlanacak, lojistik kapasitesi ve ulaşım altyapısı geliştirilecektir.

c. Tedbirler

199. Bakım onarım faaliyetleri ile bölünmüş yol çalışmalarının tamamlanmasına, Denizli-İzmir otoyolunun tamamlanarak hizmete açılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.

200. Bölge içinde doğu-batı ulaşım bağlantısının geliştirilmesi sağlanacaktır.

201. Bölge'de erişilebilirliğin güçlendirilmesi ve önemli limanlara bağlantıda verimliliğin ve etkinliğin sağlanması amacıyla Lojistik Merkezler desteklenecektir.

202. Başta Denizli şehir merkezinden Kaklık-Honaz hattına yönelik hafif raylı sistem ve Çardak havalimanı bağlantısı olmak üzere illerde raylı sistem-havayolu entegrasyonunun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

203. Havalimanlarında doğrudan uçuş yapılan nokta sayısının artırılmasına yönelik seyahat acentaları ve ilgili kurum kuruluşlarla lobi ve işbirliği faaliyetleri yürütülecektir.

204. Yat limanı, çekek ve yanaşma yerlerinin atık alımı, elektrik, haberleşme gibi altyapı hizmetlerinin standartlara uygun hale getirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecek, erişilebilirlikleri geliştirilecektir.

205. Güllük Limanı'nın demiryolu entegrasyonunun sağlanması amacıyla Aydın-Çine-Yatağan-Güllük demiryolu hattının tamamlanarak etkin kullanımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

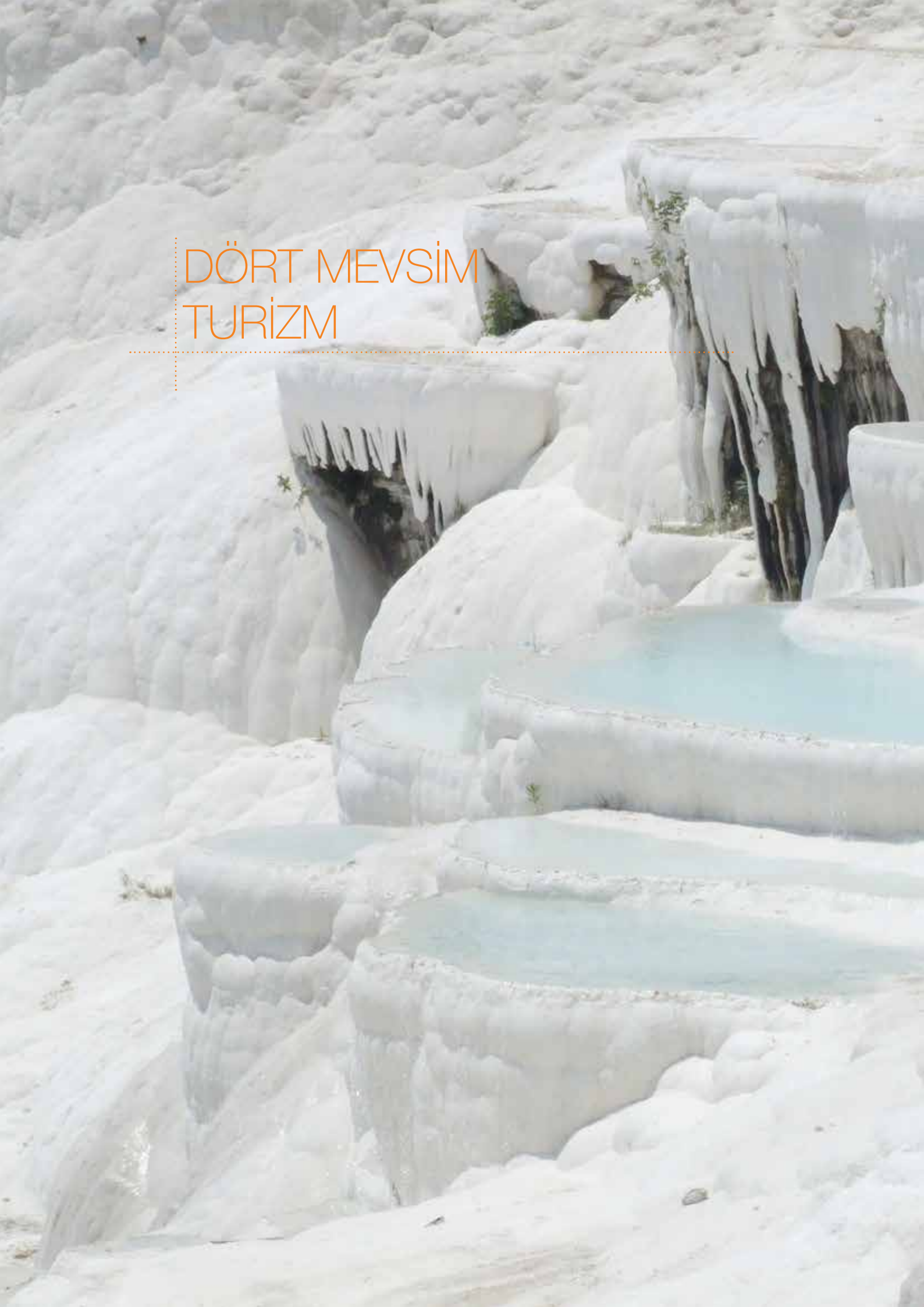
206. Bölge'deki kıyı yerleşimlerle Çeşme, Kaş, Kalkan gibi yerleşimler arasında deniz ulaşım imkânlarının artırılması ve kıyı taşımacılığının geliştirilmesine yönelik çalışmalar teşvik edilecektir.



Şekil 36. Yüksek Katma Değer ve Yenilik Odaklı Üretim



DÖRT MEVSİM TURİZM





6.3 DÖRT MEVSİM TURİZM

6.3.1 TURİZMDE TANITIM VE MARKALAŞMA

a. Mevcut Durum

207. Plan hazırlıkları sürecinde gerçekleştirilen turizm çalıştay raporlarına göre Bölge’de turizm alanında öne çıkan sorunlardan birisi güçlü işbirliğinin ve bu konuda inisiyatifin oluşturulamamasıdır. Bölge’de turizm ile ilgili birçok dernek ve sivil toplum kuruluşu turizm sorunlarının çözümlenmesi, üst makamlarla ilişki kurulması gibi birçok konuda çalışırken; kurumlar arası koordinasyonun sağlanamaması sonucu mükerrer çalışmalar ortaya çıkmakta ve verimsiz sonuçlar doğmaktadır. Birçok ilçe, ülke ve dünya çapında turizmle ilgili önemli adımlar atmaya çalışırken verimli sonuçlar alamamakta ve sorunların çözümü için gerekli lobi gücünü oluşturamamaktadır.

208. Bölge genelinde birçok farklı destinasyon ve alternatif turizm çeşidi bulunmasına rağmen bölgenin bu farklılıkları öne çıkaran bir tanıtım stratejisi bulunmaması turizmin önündeki engellerden birisi olarak öne çıkmaktadır. Bu sebeple bölgenin turistlerin tercihleri ve beklentileri yönünde belirli stratejiler doğrultusunda hazırlanacak bir tanıtıma ihtiyacı bulunduğu tespit edilmiştir.

209. Günümüzde gelişmiş bilgi ağları ile birlikte bilgi iletişim teknolojilerinin her alanda kullanımı önem kazanırken bölgenin tanıtımında bilgi iletişim teknolojileri kullanımının istenen seviyede olmadığı belirlenmiştir.

210. Bölgenin ülke ve dünya genelinde çok tanınan destinasyonları olmakla birlikte markalaşma sürecini başarıyla yürütebilen bir turizm merkezinin yaratılamadığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda turizm başarılarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasında en önemli olguların başında gelen markalaşmanın bölge genelinde benimsenerek belirli noktalar için uygulamaya konulması büyük önem arz etmektedir.

b. Öncelik

211. Bölge turizminin yenilik, işbirliği ve markalaşmaya dayalı tanıtımı sağlanacaktır.

c. Tedbirler

212. Turizm tanıtımında etkinliğin sağlanması için özel sektör, kamu kuruluşları ve STK’lar arasında işbirlikleri sağlanarak ortak tanıtım faaliyetleri geliştirilecektir.

213. Turizm tanıtımında veri altyapısını güçlendirmek üzere araştırma ve analiz çalışmaları yapılacaktır.

214. Farklı pazar ve gelir grubundan turistlere yönelik özelleştirilmiş tanıtım stratejileri geliştirilecektir.

215. Turizm ürünlerinin ve merkezlerinin tanıtımında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

216. Alternatif turizm öğeleri ile (termal, yat, doğa, paraşüt vb.) öne çıkan merkezlere “Marka Kent” imajı kazandırılmasına yönelik stratejiler oluşturularak tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.

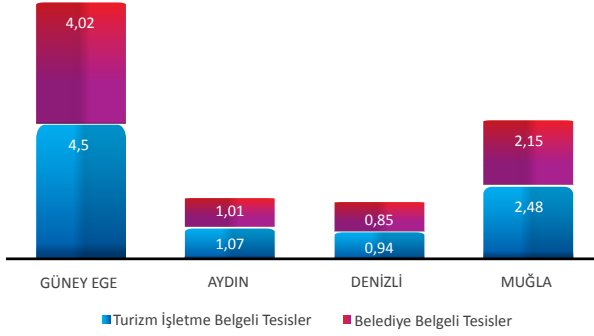
6.3.2 TURİZMDE ÇEŞİTLİLİK VE KALİTE

a. Mevcut Durum

217. Başta Pamukkale’de olmak üzere termal turizme sağlık sisteminin entegre edilememesi, tanıtımın yetersizliği, bu alanlarda sosyal aktivite alanlarının bulunmaması ve kentsel estetik açısından sorunların bulunması, turistlerin konaklama sürelerinin düşük olmasına yol açmaktadır. Pamukkale’de ortalama kalış süresi 2011 yılında turizm işletme belgeli tesislerde 1,1 gün olarak gerçekleşmiştir.

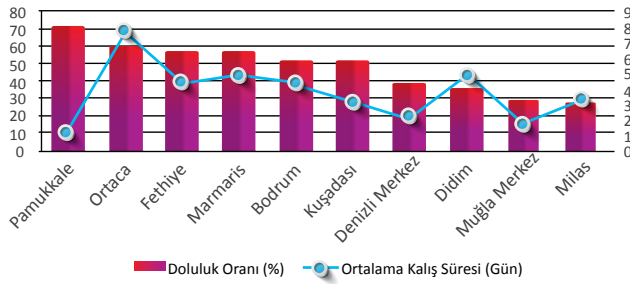


Şekil 37. Tesislere Gelen Ziyaretçi Sayısı (Milyon)



Kaynak: TÜİK (2012)

Şekil 38. İlçelerde Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Ortalama Kalış Ve Doluluk Oranları



Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Müdürlüğü (2011)

218. Karahayit, Marmaris, Kuşadası sahip oldukları yatak kapasiteleri ve farklı turistik öğeleri ile birlikte yılın her dönemi ilgi görebilecek turizm merkezleridir. Bu ilçelerde, yüksek gelir seviyesine hitap eden ve tanıtıma da katkısı olan kongre/fuar turizminin potansiyelinin yeterince kullanılmadığı ve farklı turizm aktiviteleri ile entegre edilemediği görülmektedir.

219. Önemli bir yayla turizmi potansiyeline sahip olan bölgede yaylaların öncelikle iç turizme yönelik pazarlama yöntemleri ile önemli destinasyonlar haline getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu noktaların altyapı ve üstyapı ile tanıtım eksikliklerinin giderilemediği gözlenmektedir.

220. Bölgede deniz-güneş-kum turizmi dışında kalan iç bölgelerde ve kırsal kesimlerde de önemli turizm potansiyeli

bulunmakta ve bu kesimlerin de turizmin yarattığı kazançtan yararlanmalarının sağlanması gerekmektedir. Özellikle Çal, Beyağaç, Buldan, Fethiye, Ortaca, Datça, Ortaca, Köyceğiz, Karacasu, Yenipazar gibi turizmin gelişemediği; tarihi, doğal ve kültürel turistik öğelere ev sahipliği yapan ilçelerde yerel halkta turizm ve turist ağırlama konusunda bilinç eksikliği ile alt ve üstyapı eksikliklerinin bulunduğu gözlenmektedir.

221. Dünyada yükselen turizm trendlerinden birisi de doğa gözlemciliği olmakla birlikte bu turizm çeşidinin daha çok üst gelir grubuna hitap ettiği bilinmektedir. Dolayısıyla doğal güzellik ve çeşitlilik açısından zengin olan Bölge'nin, Bafa ve Işıklı Gölü, Kuşadası ve Marmaris Milli Parkı başta olmak üzere, doğa gözlemcisi grupların ziyaretlerine uygun hale getirilmesi ve tanıtımlarının yapılması hususlarında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

222. Bölgede, spor turizmi konusunda önemli bir örnek olan Çeşme-Alaçatı modelinin benzerinin oluşturulabileceği birçok nokta bulunmaktadır. Bu alanlar su ve hava akımları açısından uygun olmakla birlikte alt ve üstyapı çalışmaları açısından geri kalmış durumdadır.

223. Bölge otellerinin turist yoğunluklarının aylara dağılımı ve otellerin doluluk oranları incelendiğinde turizmin yaz mevsimi ile sınırlı kaldığı, otellerin doluluk oranlarının %50 seviyesini geçemediği görülmektedir. Kuşadası ve Didim'in kıyı şeridinin, hava koşulları ve yatak kapasitesi açısından Antalya ve Alanya'da gelişen kamp turizminin alternatifi olabileceği belirlenmiştir. Kuşadası ve Didim, sahip olduğu 4-5 yıldızlı otellerle, profesyonel kamp turizmi için gerekli altyapıya sahiptir. Fakat ilçelerde spor sahaları, yürüyüş-koşu yolları bulunmadığı için bu tür organizasyonlara ev sahipliği yapılamamaktadır.

224. Fethiye bölgenin macera sporları merkezi olmaya adaydır. Babadağ, yamaç paraşütü için bir marka olmakla birlikte her yıl düzenlenen motokros yarışları ile de dikkat çekmektedir. Bu kapsamda Fethiye'de alt ve üstyapı çalışmaları ile



yamaç paraşütü ve motokros alanlarında iyileştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

225. Fethiye Seki Erendağı ve Tavas Bozdağ, Bölge'de kış turizminin gerçekleştirilebileceği ve kayak sporu yapmaya elverişli olan turizm alanlarıdır. Turizmin dört mevsime yayılmasına olanak sağlayacak bu alanlarda ulaşım, konaklama ve hizmet altyapılarının eksiklikleri göze çarpmaktadır.

226. Bölgenin kültürel değerlerinin korunması ve değerlendirilmesi kapsamında Karacasu çömleği, Çal şarabı, Yatağan bıçağı, Buldan bezi, Milas halısı gibi yöresel ürünlerin ve kül-

türel değerlerin turizme yeterince entegre edilemediği görülmektedir.

227. Bölgede sayıca fazla olan antik kent ve müzelerin daha fazla turiste ulaşmasının sağlanması kültürel anlamda bir görev olmakla birlikte, bölgeye getirisi açısından da önem arz etmektedir. Tarihi geçmişi ile öne çıkan bölgede kazıların, antik kent ve müzelerin çevre düzenlemelerinin, restorasyonların etkin olarak yapılamaması bölge turizminin önemli sorunlarından.

228. İstanbul'da ziyarete açık olan müzeler, gerek yabancı

Bölge turizminin yenilik, işbirliği ve markalaşmaya dayalı tanıtımı sağlanacaktır. Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.





gerekse yerli ziyaretçilerin akınına uğrarken, ülkemizin önemli bir turizm odağı olan TR32 Bölgesi'nde hem müzeler hem de antik kentler için olumsuz bir durum söz konusudur. Bölgede yer alan antik şehirlerin düşük ziyaretçi sayısına sahip olmasının sebepleri arasında, turizm sezonunda gün içerisinde hava sıcaklığı nedeniyle ziyaretin cazip görülmemesi ve bu noktaların seyahat acentelerinin gezi programında yer almaması olduğu değerlendirilmektedir.

229. Bölge'de Bodrum, Fethiye, Kuşadası gibi noktalarda yoğun talep gören turizm çeşitlerinden olan yat turizminin Didim ve Datça gibi turizm merkezlerinde de geliştirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Avrupa'nın en büyük ikinci yat marinasına sahip olan Didim'de yat turizmine yönelik altyapı ve tanıtım çalışmalarının eksik olduğu göze çarpmaktadır. Datça'ya ulaşımın karayolu ve havayolu ile etkin şekilde sağlanamamasından dolayı denizyolu ulaşımı konusunda çeşitli düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

230. Ege'deki kruvaziyer turizmi destinasyonları genellikle İtalya, Yunanistan ve Türkiye'yi kapsarken ülkede İzmir, Kuşadası ve Marmaris başta olmak üzere Güney Ege Bölgesi kıyıları bu ağı dâhildir. 2013 yılında Türkiye'ye gelen kruvaziyer turistlerin %25.7'sinin durağı Kuşadası, %6.8'inin ise Marmaris iken, bu oranların özellikle Kuşadası için gelecek yıllarda artması beklenmektedir. Ancak Yunanistan'daki kriz ve Akdeniz kruvaziyer turlarının yaklaşık %30'unun çıkışı yaptığı Pire Limanı'nda yaşanan grevler kruvaziyer şirketlerinin kısa ve orta vadede programlarını Batı Akdeniz'e kaydırma eğilimi göstermesi bölgenin bu alanda büyümesine yönelik bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın Turizm Kıyı Yapıları Master Planı Çalışması sonuç raporuna göre, 2009-2030 yılları arasında Türkiye'de turizmin geliştirileceği noktalar arasında bulunan Kuşadası, Bodrum, Marmaris ve Fethiye Limanları ile Güney Ege Bölgesi, Türkiye'de bu statüdeki sekiz uğrak limandan dördünü barındırmaktadır.

Tablo 17. Kruvaziyer Yolcu İstatistikleri

Liman	Yolcu sayısı	Aldığı pay (%)
TÜRKİYE	2.240.776	100,00%
İstanbul	689.417	30,77
Kuşadası	577.685	25,7
İzmir	486.493	21,71
Antalya	163.575	7,3
Marmaris	152.685	6,81
Çeşme	62.741	2,8
Diğer	40.843	4,91

Kaynak: TÜRSAB (2013)

231. Bölge illerinde turistlerin tesislerde ortalama kalış süresi incelendiğinde çarpıcı bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Aydın'a gelen turistler tesislerde ortalama 2,6 gün kalırken, Denizli'de ortalama 1,2 gün, Muğla'da ise 3,7 gün kalmaktadır. Aydın ve Muğla, Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında nispeten iyi bir tablo çizse de, taşıdıkları potansiyelin altında kalmaktadır.

232. 6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu'nun yerel ve bölgesel anlamda getirdiği dönüşümün yanında sektörel açıdan da illeri etkileyeceği tahmin edilmektedir. Kış nüfusu ile yaz nüfusu arasında büyük farklar bulunan turizm yoğun merkezler, kış nüfusuna göre aldıkları gelirle yaz aylarında en az birkaç misli nüfusa ellerindeki kısıtlı imkânlarla belediye hizmetlerini sağlamaya çalışmaktadır. 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ile bu belediyelerin planlama ve uygulamalarının, bütünsel bir hizmet anlayışı ile daha geniş imkânlarla hayata geçirilmesi beklenmektedir.

b. Öncelik

233. Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

c. Tedbirler

234. Termal turizm sağlık odaklı geliştirilecek, diğer turizm alanları ile işbirliği artırılacak ve etkin tanıtımı yapılacaktır.

235. Kongre turizmi altyapısının güçlendirilmesi ve tanıtımının yapılması sağlanacaktır.

236. Yayla turizmi potansiyeli yoğun olan alanlara yürüyüş, bisiklet ve doğa gözlemi aktiviteleri entegre edilerek geliştirilecektir.

237. Kırsal kesimde ev pansiyonculuğu ve butik otelcilik yaygınlaştırılarak agro-turizm geliştirilecektir.

238. Deniz turizmi yoğun merkezlerde dalış, yelken, sörf, kitesurf gibi su sporları ile yat turizmi geliştirilecektir.

239. Profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına olanak sağlayacak spor altyapıları geliştirilecektir.

240. Bölgede paraşüt ve motokros gibi macera sporlarının altyapısı geliştirilecektir.

241. Bölgede kış turizmi potansiyeli bulunduran alanlarda gerekli altyapı ve tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.

242. Yöresel ürünlerin ve yerel kültürün turizme entegre edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.

243. Antik kentlerin ve müzelerin altyapı çalışmaları tamamlanarak, kendi aralarında ve turizm merkezleri ile bağlantıları güçlendirilecektir.

244. Müze ve ören yerlerinin akşam saatlerinde açık kalması, ışıklandırılması ve bu noktaların seyahat acentalarının gezi programlarına dahil edilmesi sağlanacaktır.

245. Kruvaziyer turizm alanında tanıtım faaliyetleri geliştirilecek, bölge içinde kümelenme ve işbirliği artırılacak, limanlara kimlik kazandırma faaliyetleri teşvik edilerek bölgesel destinasyon oluşturulması sağlanacaktır.

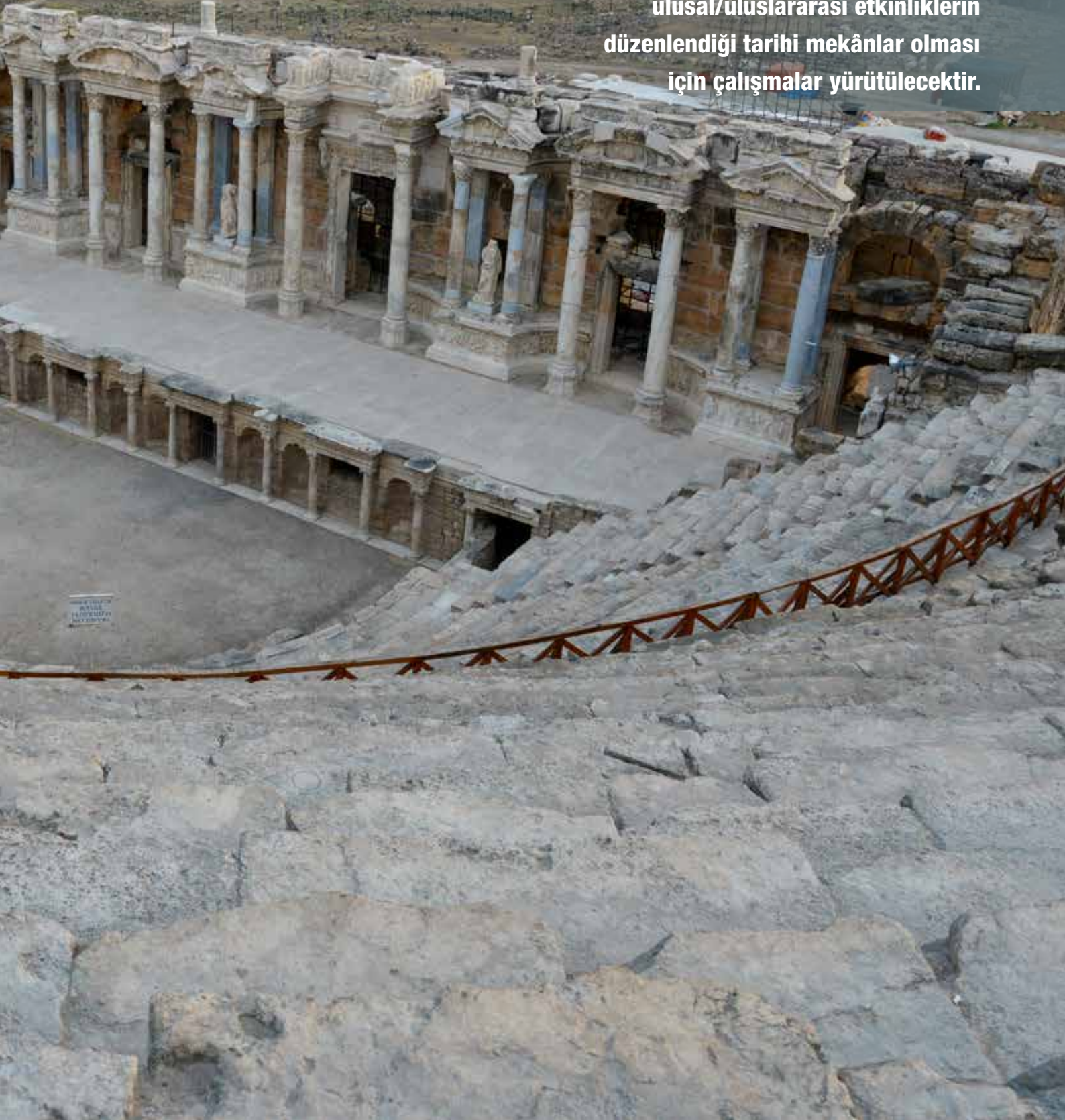
Şekil 39. Dört Mevsim Turizm



YAŞANABİLİR MEKÂNLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE



**Antik kentlerdeki tiyatroların,
ulusal/uluslararası etkinliklerin
düzenlendiği tarihi mekânlar olması
için çalışmalar yürütülecektir.**



6.4 YAŞANABİLİR MEKÂNLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

6.4.1 KENTSEL ERİŞİLEBİLİRLİK VE KENTSEL HİZMETLER

a. Mevcut Durum

246. Bölge'de özel araç sahipliğinin artması ve otomobilin kent içi ulaşımında yaygın kullanımı trafik yoğunluğu oluşturmakta, hava kalitesini düşürmekte, otopark kapasitesi yetersiz kalmaktadır. İnsan odaklı ulaşımın planlanmasında yaya ulaşımı temel taşlardan biridir. Kent içi ulaşımında sürdürülebilirliğin sağlanması noktasında yaya ulaşımının kolaylaştırılması ve bisiklet yollarının yaygınlaştırılması önemli hususlardır. Muğla'da 2.1 km uzunluğunda kent içi bisiklet yolu bulunmaktadır. Denizli'de standartlara uygun bisiklet yolu yalnızca Yenişehir ve Bağbaşı bölgesinde bulunmaktadır.

247. Özellikle turizm yoğun ilçeler ile ekonomisini çeşitlendirmiş ilçelerdeki kentsel büyüme; barınma, trafik, güvenlik, sosyal uyum ve çevre sorunları yaratırken, bir yandan da yaşam kalitesini düşürmektedir. Büyükşehir olan Aydın, Denizli ve Muğla illerinin bir taraftan bu tür riskleri yöneterek, kentsel imaj yönetimi ve markalaşma çabalarıyla nitelikli nüfusu koruması, kentlinin ve kentin dokusuna uygun yapılaşmayı sağlayarak kaliteli bir kent yaşamı sunması önem arz etmektedir.

248. Bölge illerine özgü zengin tarihi birikim ve kültürel çeşitlilik, kent kimliklerinin oluşumunda rol oynamış, dolayısıyla,

şehir dokusunu besleyen doğal yapı unsurları, mimari öğeler, gelenekler ve yaşam kültürü "Güney Ege" algısını yaratmıştır.

249. 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ile TR32 Bölgesi Aydın, Denizli ve Muğla Belediyeleri Büyükşehir Belediyesine dönüştürülmüştür. 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu tüm kesimler için yerel ve bölgesel anlamda yenilikler getirmektedir. Büyükşehir statüsü ile birlikte kent-kır ayrımı ortadan kalkacak, belediyelerin hizmet alanları genişleyecektir. Belediye gelirlerinin artmasıyla birlikte üç ilde de altyapıya ve sosyal donatılara ilişkin yatırımların artması beklenmektedir. Bu süreç içerisinde hizmetlerin sunumunda büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasında bütünlüğün sağlanması, kırsala yönelik ihtiyaçların kentlerin gereksinimleri içerisinde kaybolmaması, nüfusunun %40'ından fazlası kırsalda yaşayan bölge açısından önem arz etmektedir.

250. Bölge illerinin büyükşehir olması ile beraber, kentlilerin yaşamını kolaylaştıran, hizmet süreçlerini kısaltan, sosyal yardımlara imkân veren akıllı kent uygulamalarına, düşük karbon emisyonlu toplu taşıma araçlarına, yeşil alan egemen rekreasyon alanlarına ihtiyaç duyulacaktır. Toplu taşıma uygulamaları yolcu/km başına enerji tüketimiyle özel araç kullanımına göre çok daha verimli uygulamalar olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık toplu taşıma uygulamaları bölgede henüz yeterince etkin düzeyde kullanılmamaktadır.

b. Öncelikler

251. Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

c. Tedbirler

252. Kent içi ulaşımında yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımını öne çıkaran aktif ulaşım mekanizmaları desteklenerek yayaların araçlara olan bağımlılığını azaltan yürüyüş yolları, akıllı bisiklet uygulamaları gibi alternatif ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.



253. Somut kültürel öğeleri kent kimliğiyle özdeşleştiren temsili yapıların tanıtımı sağlanacak, kent dokusunun farkındalığı artırılacaktır.

254. Antik kentlerdeki tiyatroların, ulusal/uluslararası etkinliklerin düzenlendiği tarihi mekânlar olması için çalışmalar yürütülecektir.

255. Akıllı Kent Otomasyon Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi ve Kent Bilgi Sistemi gibi teknolojilerin teşviki sağlanarak, kamu hizmetlerine mekândan bağımsız erişimi kolaylaştıracak akıllı kent uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

256. Çevreye duyarlı ve dezavantajlı grupları gözetken toplu ulaşım sistemlerinin altyapılarının hazırlanmasına öncelik verilecektir.

6.4.2 ÇEVRE

a. Mevcut Durum

ATIK SU YÖNETİMİ

257. 2010 yılında kanalizasyon şebekesiyle hizmet verilen nüfusun belediye nüfusuna oranları Aydın (%77) ve Muğla'da (%60) Türkiye ortalamasının (%88) oldukça gerisinde kalmaktadır. Denizli'de ise bu oran %89 ile Türkiye ortalaması ile benzer seviyededir. Aydın ve Muğla'da kanalizasyon şebekesi bulunmayan alanlarda atık sular fosseptik çukurlarında bertaraf edilmektedir. Ancak sağlıklı inşa edilmeyen fosseptikler ve vidanjörlerle çekilen atık suların gelişigüzel alanlara boşaltılması, risk unsuru oluşturmakta, kaynakların kirlenmesine neden olmaktadır.

258. Nüfus artışı, ekonomik faaliyetlerin gelişimi ve turizmin etkisiyle birlikte atık su miktarı yıldan yıla artış göstermektedir. Bölge'de atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranına bakıldığında ise %56 ile Türkiye ortalamasının (%62) gerisinde kaldığı görülmektedir. Avrupa ülkelerinin büyük bölümünde evsel nitelikli atık suların %80-90 oranında bir atık su arıtma tesisine iletildiği bilinmektedir. Mevcut koşullar değerlendirildiğinde gerek bölge gerekse Türkiye bu alanda Avrupa ortalamasının gerisinde kalmaktadır. Kontrolsüz şekilde yüzey ve yer altı sularına karışan evsel nitelikli atık sular su havzalarında kaliteyi olumsuz yönde etkilemekte, kaynakların sürdürülebilir şekilde geleceğe taşınmasına engel teşkil etmektedir.

259. Bölgede turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilirliği, çevrenin korunması ve doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılması ile yakından ilişkilidir. Özellikle deniz turizmiyle ön plana çıkan Güney Ege'de, turizm sektörünün çevresel etkilerini en aza indirmek büyük önem arz etmektedir. Aydın'da balıkçı barınaklarının atıklarının toplanması noktasında eksiklikler bulunmakta, tesisler yetersiz kalmaktadır. Kuşadası ve Didim belediyeleri atıkları toplamaktadır, nitekim Kuşadası Setur Marina, Didim Marina ve Kuşadası



Yolcu Limanı Ege Liman İşletmelerinin lisanslı atık alım tesisleri bulunmaktadır. Ancak diğer alanlarda iptidai koşullarda atık alımı yapıldığı belirtilmektedir. Muğla'da ise marinalardan atık alımı kapasitesinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanında turistik tesisler ve otellerden kaynaklanan atık sular da deniz ekosisteminin bozulmasına, deniz canlılarının olumsuz etkilenmesine ve balıkçılık, deniz turizmi ve deniz sporları gibi birçok ekonomik faaliyetin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır.

KATI ATIK YÖNETİMİ

260. Katı atık bertarafı için Türkiye genelinde belediyeler arası bölgesel yönetim birliklerinin (Hizmet Birliği Modeli) oluşturulması ekonomik olarak sürdürülebilir ve verimlilik ilkesi çerçevesinde hizmet sunan katı atık tesislerinin oluşturulması bakımından önem arz etmektedir. Bu kapsamda Aydın'da 3 adet hizmet birliği oluşturulmuştur. Bu hizmet birliklerinin KUŞATAK Çevre Koruma Altyapı Tesislerini Yapma ve İşletme Birliği'ne ait tesis faal durumdadır. Denizli'de ise birlik tüzükleri onaylanmış Acıpayam Ovası Katı Atık Birliği; Çivril Yukarı Menderes Havzası Sürdürülebilir Çevre Yönetimi Belediyeler Birliği ve Kale İlçesinin yer aldığı Tavas Yöresi Çevre Yönetimi

Belediyeler Birliği oluşturulmuştur ancak birlikler aktif değildir. Muğla'da Muğla Katı Atık Düzenli Depolama ve İşletme Birliği oluşturulmuştur ve Bodrum Yarımadası Kültür ve Turizmi Koruma ve Gelişim Bölgesi Altyapı Hizmet Birliği'ne yönelik çalışmalar devam etmektedir.

261. Bölge'de atıkların kaynağında toplanması ve yeniden ekonomiye kazandırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Ancak atık geri dönüşüm faaliyetleri il merkezleriyle sınırlı kalmaktadır. İlçeler düzeyinde münferit örnekler dışında atıkların ayrı toplanması ve geri dönüşümüne yönelik yaygınlaşmış uygulamalar bulunmamaktadır. Atık yönetiminin temel unsurlarından biri olan tüketim tercihleri konusunda ise çevresel hassasiyeti yüksek olan Bölge'de toplumsal duyarlılığın inşa edilmesi önem taşımaktadır.

262. Kompost üretimi, depolanacak katı atık ile ihtiyaç duyulan depolama alanı miktarında azalma sağlaması ve toprak zenginleştirici olarak kullanılması gibi önemli avantajlara sahiptir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirildiği Bölge'de, KUŞATAK Belediyeler Birliği'ne ve Denizli Belediyesi'ne ait kompost tesisleri bulunmaktadır. Bu tesislerde organik atık ve yeşil atık üreticilerinden gelen atıklar değerlendirilmektedir. Ancak mevcutta tesislerden faydalanma düzeyi ve tesislerin verimliliği istenilen seviyede değildir.

HAVA KALİTESİ

263. Evsel ısınma kaynaklı hava kirliliği bölge illeri için ortak bir sorundur. Nitekim iller için hazırlanmış olan Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri'nde⁶ Denizli ve Muğla'da hava kirliliği öncelikli çevre sorunu olarak görülmektedir. Bölge illerindeki hava kirliliğinin temel nedeni olarak evsel ısınma ve yakıt kalitesi gösterilmektedir. Bölge'de evsel ısınma konusunda bazı yerleşimlerde doğalgaz ve jeotermal gibi kaynaklar kullanılmakla beraber ağırlıklı kullanılan yakıt türü kömürdür. Kullanılan kömürün kalitesi hava kalitesini de doğrudan etkilemektedir.



6 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2012 yılında yayınlanmıştır.

264. Bölge’de TEİAŞ iletim sistemine bağlı elektrik üretim değerlerinde ilk sırayı %90’a yakın pay ile Muğla’daki kömür yakıtlı termik santraller almaktadır. Buna karşılık ilin öncelikli çevre sorunları arasında gösterilen hava kirliliğinin temel kaynaklarından biri, bahsi geçen termik santrallerdir. Nitekim santrallerde kullanılan kömürün niteliği, kalitesi ve kükürt oranı ildeki hava kalitesini doğrudan etkilemektedir ve santrallere yakın yerleşimlerde çevre sağlığı açısından risk unsuru oluşturmaktadır.

265. Bölge’de enerji verimliliğine ilişkin yürütülecek çalışmalar çevre sağlığı ve hava kalitesinin iyileştirilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Nitekim kent içi ulaşımında özel araçların ağırlığı Aydın’da başta olmak üzere hava kalitesini etkileyen bir diğer faktördür. Toplu taşıma uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bu uygulamalarda çevreye duyarlı teknolojilerin tercihi yönünde dönüşümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda illerde kısa ve orta vadede hava kalitesinde iyileşme sağlanabilecektir.

266. Enerji kaynağındaki değişim ve tüketilen enerji miktarındaki azalma hava kalitesi üzerindeki değişimlerle doğrudan ilintilidir. Denizli başta olmak üzere özellikle il merkezlerine yakın sanayi alanları ve küçük sanayi sitelerinde enerji üretimi amaçlı kullanılan kalitesiz yakıtlar hava kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bölge sanayinde enerji verimliliği uygulamaları ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı yeterince yaygınlaşmamıştır. Bahsi geçen bu koşullar da illerde hava kalitesini etkileyen önemli faktörlerdir.

ENDÜSTRİYEL KİRLİLİK

267. Türkiye genelindeki toplam zeytin alanlarının %30’undan fazlasına sahip olan TR32 Bölgesi zeytinyağı üretiminde de büyük paya sahiptir. Bölge’de pek çok yerleşimde çok sayıda zeytinyağı işletmesi bulunmaktadır. Ancak zeytinyağı üretimi esnasında açığa çıkan kara su yüksek kimyasal oksijen ihtiyacı nedeniyle arıtımı zor ve pahalı bir atıksu niteliği taşımaktadır. Bakanlık izniyle bu atıksular sızdırmazsız lagünlerde

buharlaştırılarak bertaraf edilmektedir. Ancak arazinin yetersizliği, yoğun yağış alan dönemlerde yaşanan taşkınlar ve kaçak deşarjlar nedeniyle çevresel sorunlar yaşanmaktadır. Zira bu durum Büyük Menderes Havzası’nda yaşanan kirliliğin de temel nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bunun yanında Bölge’deki zeytinyağı işletmelerinin kapasite kullanım oranlarının düşük olması (%30-%35), birbirine yakın yerlerde faaliyet göstermeleri, sayıca fazla olmaları, işletme maliyetleri ve rekabetçi koşullar çevre üzerindeki baskıyı katlamaktadır.

268. Zeytinyağı işletmeleri başta olmak üzere Bölge’de çevre yönetim kabiliyetleri yetersiz kalan tekil endüstriler oldukça yoğundur. Özellikle Denizli ve civarıyla Karacasu’da yoğunlaşan deri sektörü proses ve kimyasal kullanımı itibarıyla çevresel risk unsuru oluşturmaktadır. Mermer-traverten sektörüne yönelik olarak ise Bölge’de ihtisas OSB bulunmasına rağmen sektör daha çok tekil işletmeler üzerinden faaliyetini sürdürmekte bu durum da çevresel sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

269. Özellikle mermer ve traverten alanında dikkat çekici ihracat rakamlarına sahip Bölge’de, Denizli ve Muğla’da geniş arazilere yayılmış mermer ocakları bulunmaktadır. Buna



karşılık çevresel tedbirlerin alınmadığı alanlarda işletmelerin faaliyetleri sonucu oluşan mermer tozları yağmurla birlikte yayılım göstermekte, insan sağlığını ve yayılım gösterdiği alandaki doğal yapıyı olumsuz yönde etkilemektedir.

270. Büyük Menderes Nehri'nin Ege Denizi'ne dökülmeden önceki son durağı Bafa Gölü'dür. Göl nesli tehlike altındaki birçok kuş türüne üreme ve kışlama olanağı sunmaktadır. Ancak göl Afyonkarahisar, Uşak, Denizli ve Aydın'dan gelen endüstri ve kentsel kaynaklı kirliliğin göle taşınması nedeniyle risk altındadır. Göl havzasında yer alan ve ülke üretiminde çok yüksek paya sahip yavru balık üretim ve adaptasyon tesislerinden kaynaklanan atık sular ise bahsi geçen kirlilikte önemli paya sahiptir.

271. Bölge'de farklı sektörlerde malzeme, enerji, su ve yan ürünlerin fiziksel değişimi de dahil olmak üzere kaynakların

paylaşımı, bir işletmenin atığının diğeri tarafından girdi olarak kullanılması gibi uygulamaları içeren ağ oluşturma fırsatları yer almaktadır.

272. AB çevre mevzuatının sanayi alanındaki en önemli bileşenlerinden olarak kabul gören Entegre Kirlilik Önleme Kontrol Direktifi (IPPC) ve Endüstriyel Emisyonlar Direktifi kapsamında Türkiye'de temiz üretim konusunda ilk adım Tekstil Sektöründe Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Tebliği'yle beraber atılmıştır. Tekstille başlayan bu sürecin imalat sanayinin diğer alanlarıyla devam edeceği öngörülmektedir. Bölge'nin öncelikli sektörlerine bakıldığında ise imalat sanayinde tekstil ve gıda ürünleri imalatının ön plana çıktığı görülmektedir. Bahsi geçen bu sektörler öncelikli olmak üzere Bölge'de çevre yönetimi ve temiz üretim konusunda yürütülecek faaliyetlerle çevresel sürdürülebilirliğin, üretimde verimliliğin ve kalitenin artırılması yönünde ihtiyaç bulunmaktadır.



b. Öncelik

273. Çevre kirliliği azaltılarak toprak, hava, su kalitesi artırılacak ve atık yönetim etkinliği geliştirilecektir.

c. Tedbirler

274. Bölge'de atık su arıtma altyapısı, kanalizasyon şebekeleri iyileştirilecek ve geliştirilecek, yerel yönetimler teknik ve finansal açıdan desteklenecektir.

275. Bölge'de deniz çevresinin korunması amacıyla; turistik tesisler, kıyı işletmeleri ile atık alım tesislerinin çevre yönetim eksikliklerinden kaynaklı deniz kirliliğinin önlenmesine yönelik altyapı güçlendirilecektir.

276. Üç ildeki hizmet birliklerinin ihtiyaç duydukları teknik ve mali desteklere erişim olanaklarının geliştirilerek birliklerin aktif olarak hizmet sunmalarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecek, birlik marifetiyle düzenli depolama sahaları oluşturulmasına ilişkin faaliyetler yürütülecektir.

277. Yerel yönetimlerin teknik ve mali kapasiteleri güçlendirilerek atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri dönüşüm faaliyetleri yaygınlaştırılacak, çevre dostu tüketim tercihlerinin geliştirilmesi konusunda sivil toplum-medya-yerel yönetimler arasında işbirliği sağlanacaktır.

278. Bölge'deki kompost tesislerinin kapasitesinin ve tesislerden faydalanma düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

279. Rehabilitasyon ve modernizasyon çalışmalarıyla fosil kaynaklı elektrik üretim tesislerinin çevresel yetkinliği artırılabilecektir.

280. Ulaşımda toplu taşıma kullanımı yaygınlaştırılacak, çevre dostu toplu taşıma altyapısı geliştirilecektir.

281. Baca gazı arıtma üniteleri ve enerji verimliliğine ilişkin uygulamalar yoluyla sanayi kaynaklı hava kirliliği azaltılacaktır.

282. Bölge işletmeleri için kara suyun bertarafı konusunda en uygun yöntemlerin belirlenmesi, işletmelerin birleşerek ölçek büyütme yoluna gitmesi yoluyla zeytinyağı üretim tesislerinin ekosisteme baskısının azaltılması ve verimliliğin artırılması sağlanacaktır.

283. Başta zeytinyağı işletmeleri olmak üzere yerleşim birimlerinde yer alan tekil endüstrilerin planlı sanayi alanlarına yönlendirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.

284. Başta mermer sanayi olmak üzere Bölge'de madencilik sektöründe çevre yönetim kapasitesi geliştirilecek, bozulan doğal yapının ekolojik ve ekonomik iyileştirmeler için geri kazanımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

285. Bafa Gölü havza sınırlarında yer alan işletmelere yönelik eğitim, kapasite geliştirme, bilinçlendirme ile gerekli atık yönetimi altyapılarının oluşturulması/geliştirilmesine yönelik çalışmalarla endüstriyel işletmelerin çevre yönetim kapasiteleri artırılabilecektir.

286. Gıda ve tekstil sanayi ile mermercilik alanları başta olmak üzere üretim süreçleri, kaynak ve atık yönetiminin iyileştirilmesine yönelik, Bölge'de işletmeler arası ağların oluşturulması ve endüstriyel simbiyoz olanaklarının değerlendirilmesi yönünde çalışmalar yürütülecektir.

287. Gıda ve tekstil sanayi başta olmak üzere işletmelerin enerji ve çevre yönetimi yetkinlikleri artırılabilecek, temiz üretim kapasitesi güçlendirilecektir.

6.4.3 HAVZA ALANLARI**a. Mevcut Durum**

288. Bölge'nin büyük bölümünün yer aldığı Büyük Menderes Havzası'nda kullanılabilir suyun %79'u tarım sektörü, %21'i ise evsel ve endüstriyel amaçlı kullanılmaktadır. Yıllık su bütçesi (yıllık emniyetli yeraltı suyu ve yüzey suyu toplamı) açısından 2011 yılı itibarıyla havzada bütçe açığı olmadığı ifade edilmekle beraber su kaynaklarının tamamına yakınının

kullanılıyor olması, nüfus artışı ve bilinçsiz tüketim, havza açısından sürdürülebilirlik noktasında risk unsuru oluşturmaktadır. Tarım, sanayi, turizm faaliyetlerinin yoğunluğu ve havzada yaşayan nüfusun fazlalığı göz önüne alındığında 2010-2040 yılları için havzadaki su kullanım planlama önerileri sulama suyu olarak %65, içme, kullanma ve sanayi içinse %35'dir. İlin büyük bölümünün Batı Akdeniz Havzası içerisinde yer aldığı Muğla'da ise arazi yapısı nedeniyle su temini konusunda sıkıntı yaşanan yerleşimler mevcuttur.

289. Havza alanlarında su bütçesi açısından açık olmadığı ifade edilmekle beraber tarım, sanayi, turizm faaliyetlerinin yoğunluğu ve havzada yaşayan nüfusun fazlalığı göz önüne alındığında 2010-2040 yılları için havzalardaki su kullanım planlamaları, verimlilik ve tasarruf çalışmaları önem taşımaktadır.

290. İlçe ve yerleşim bazında atık suların yol açtığı kirlenmenin nedenlerine bakıldığında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yürütmüş olduğu çalışmada, Aydın'da öncelikli çevre sorunu su kirliliği olarak belirlenmiştir. Aydın İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından yeraltı ve yüzey sularının tarımsal kaynaklı kirlenmesinin takip edilmesine yönelik olarak Aydın, Denizli ve Muğla'da mobil laboratuvarla nitrat kirliliği takibi yapılmaktadır. Ancak üreticinin zirai ilaç ve gübre kullanımı denetimleri oldukça yetersiz kalmaktadır. Aşırı ve kontrolsüz zirai ilaç ve gübre kullanımı ise gerek yüzey gerekse yeraltı sularının kirlenmesine yol açmakta, toprak kalitesini düşürmektedir. Nitekim bu husus Büyük Menderes Havzası'nda yaşanan kirliliğin temel kaynaklarından biri olarak gösterilmektedir.

291. Afyonkarahisar, Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Muğla ve Uşak illerinin dâhil olduğu Büyük Menderes Havzası, TR32 Bölgesi'nin en önemli havzasıdır ve havza dâhilinde kentsel ve endüstriyel kaynaklı kirlilik gözlenmektedir. Bu kirliliğin önlenmesine yönelik havza dâhilinde ortak hareket etme, müdahale ve koruma kapasitesinin yetersizliği dikkat çekmektedir.

292. Büyük Menderes Havzası içerisinde yer alan Aydın ve Denizli, jeolojik yapısı gereği jeotermal kaynaklar açısından ülkenin en zengin illerindendir. Bu kaynaklardan özellikle turizm ve enerji sektörlerinde faydalanılmaktadır. Ancak termal suların yüksek sıcaklığı ve bor içeriğinin doğal kaynaklar ve tarım alanları üzerinde çeşitli olumsuz etkileri bulunmaktadır. Termal suların kullanımına müteakip reenjeksiyonuna ilişkin yasal yükümlülükler bulunmasına karşılık zaman zaman alıcı ortama kaçak deşarj yapıldığı bilinmektedir.

293. 2008 yılı nüfusuna göre Bölge'deki Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) alanlarında yaşayan nüfus Türkiye nüfusunun %0,28'ini oluştururken bölge nüfusunun da yaklaşık %7'sine karşılık gelmektedir. Bu kapsamda bölge ölçeğinde değerlendirildiğinde nüfusun önemli bölümünün ÖÇKB'lerde yaşadığı söylenebilir. Muğla'daki ÖÇKB'ler özellikle yaz aylarında, Pamukkale ÖÇKB ise termal kaynaklarının etkisiyle sonbahar-kış sezonunda yoğun turizm faaliyetlerine konu olmaktadır. Bölge'de ÖÇKB'ler ve koruma alanları dışında uluslararası öneme sahip doğa alanları da yer almaktadır. Bu alanlar canlı türlerinin nesillerini sürdürmeleri için önem taşıyan korunması gerekli coğrafyalar olarak tespit edilmiştir. Dalyan, Bozburun, Göcek ve Gökova ÖÇKB'lerinde su kirliliği, biyoçeşitliliğin azalması ve yasadışı atık boşaltımı sorunları olduğu belirtilmektedir.⁷

294. TR32 Bölgesi biyolojik çeşitlilik bakımından Türkiye'nin en zengin bölgelerinden biridir. Çok sayıda ÖÇKB ve ekolojik öneme sahip hassas alana ev sahipliği yapmaktadır. Kızılçam (*Pinus brutia*) ve Günlük ormanları (*Liquidambar orientalis*) Bölge'de öne çıkan türler arasındadır. Gökova kıyılarında özellikle azmaklarda su samuru (*Lutra lutra*) tespit edilmiştir ve Boncuk Koyu kum köpekbalığının (*Carcharhinus plumbeus*) Akdeniz'deki tek yavrulama alanıdır. Dalyan Kumsalı *Caretta* türü deniz kaplumbağasının Akdeniz'de ki en önemli üreme alanlarından biridir. Bunun yanında nesli tehlike altındaki Yumuşak Kabuklu Nil Kaplumbağası (*Trionyx triunguis*)

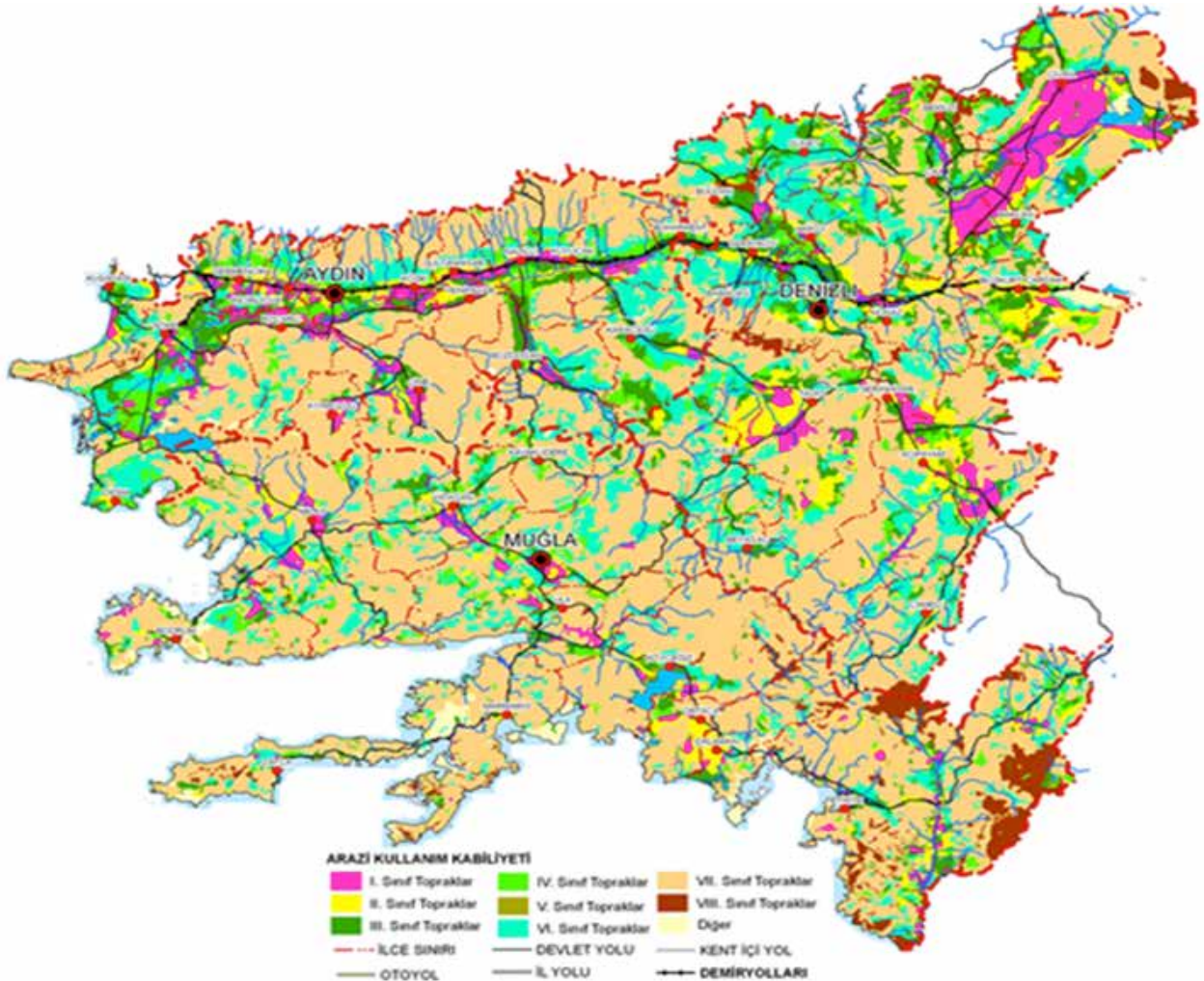
⁷ 2012 yılında yayınlanan Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporunda belirtilmektedir.

ve Akdeniz'e özgü değerli su ürünlerinden Mavi Yengeç (*Callinectes sapidus*)'e ev sahipliği yapmaktadır.

295. Şekil 40'da görüldüğü üzere Bölge'de birinci ve ikinci sınıf topraklar yoğun şekilde yer almaktadır. Aydın genel olarak hızlı bir kentleşme ve sanayileşme süreci geçirmemiştir. Ancak turizmdeki gelişmeler Kuşadası ve Didim'de çevre sorunları meydana getirirken sanayileşme ve nüfus artışının etkisiyle de ova kesimdeki nitelikli tarım alanları tehdit altına girmiştir. Denizli'de aynı süreçte tarımsal alanlarda azalma meydana gelmiştir. Buna karşılık yapay bölgelerde artış olmuştur. İl İzmir'den sonra Ege Bölgesi'nin sanayi ve ticaret alanında

en gelişmiş ilidir. Buna bağlı olarak ilde araziler değer kazanmıştır. İlin doğu yönünde Tekkeköy, Bağbaşı, Zeytinköy, Kayhan ve Kınıklı merkez yerleşimin devamı olarak gelişmiş; bu gelişimde verimli tarım alanlarının kentsel alana dönüşmesini hızlandırmıştır. Aynı yıllar dâhilinde Muğla'da da Denizli'de olduğu gibi tarımsal alanlar, orman ve yarı doğal alanlarda azalma meydana gelmiştir. İlde turizm faaliyetlerinin etkisiyle yaşanan nüfus artışı yerleşime açılan alanlardaki artışı tetiklemektedir. Bu durum orman ve yarı doğal alanlarla tarım alanları üzerinde baskı oluşturmakta, çevresel sürdürülebilirliği tehdit etmektedir.

Şekil 40. Toprak Kabiliyeti



b. Öncelikler

296. Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetimi sağlanacaktır.

c. Tedbirler

297. Arazi yapısı nedeniyle su temininde sorun yaşanan yerleşimlerde içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanacak, standartlara uygun kalitede su teminine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

298. Sulama yöntemlerinin iyileştirilmesi, kayıp ve kaçakların azaltılması, arıtılmış atık suların farklı alanlarda kullanılması uygulamalarıyla havza alanlarında su kullanımında verimlilik ve tasarruf artırılabilecektir.

299. Tarımda zirai ilaç ve gübre kullanımı denetiminin güçlendirilmesi, üreticilerin bilinçlendirilmesiyle tarımsal faaliyetler

kaynaklı toprak ve su kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

300. Yerleşimlerde ortak kaynak yönetimi, çevresel yetkinliğin geliştirilmesi amacıyla eşzamanlı bilinçlendirme, teknik ve mali güçlendirme çalışmalarıyla havza dâhilinde ortak hareket etme, müdahale ve koruma kapasitesi geliştirilecektir.

301. Turizm ve enerji sektörlerinde jeotermal kaynakların kullanımında çevresel unsurlar gözetilerek ve caydırıcı tedbirler alınarak jeotermal kaynakların alıcı ortam üzerindeki olumsuz etkileri azaltılacaktır.

302. Sivil toplumla işbirliği halinde kaçak avlanmaya yönelik caydırıcı tedbirlerin alınması ve koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi ile Bölge'ye özgü nesli tehlike altındaki Mavi Yengeç gibi canlılar ile Sığla (Günlük) Ağacı gibi endemik türlerin koruma düzeyleri artırılacaktır.

303. Kamu kurum ve kuruluşlarının kentleşme ve imara yönelik çalışmalarında işbirliği halinde dengeli ve kontrollü büyümenin esas alınması, arazi spekülasyonlarının önüne geçilmesi ve caydırıcı tedbirlerin alınması yoluyla başta Aydın ve Denizli olmak üzere verimli tarım alanlarının kentsel alana dönüşmesi engellenecektir.

6.4.4 AFET YÖNETİMİ**b. Mevcut Durum**

304. Bölge'nin Türkiye'de deprem riski en yüksek bölgelerden biri olması, gerek nüfusun gerekse üst yapılanmanın neredeyse tamamının deprem riskiyle karşı karşıya olması anlamına gelmektedir. Üç ilde de sağlıklı bir yapı envanteri bulunmamaktadır. Bu husus mevcut yapıların hasar görülebilirlikleri ve riskleri konusunda önemli bir bilgi eksikliğidir. İllerde belediyelerin hazırlamış oldukları jeolojik/jeoteknik etütler bulunmakla birlikte bu etütler ilin bütününe yansıtmamaktadır ve yerleşim yeri bazında gerekli tedbirlerin alınması konusunda yol gösterici bir niteliğe sahip değildir. Bu hususta ulusal stratejilerde de kendine yer bulan mikro bölgeleme etütlerinin



birinci derecede deprem bölgesi olan Bölge'de henüz yapılmamıştır. Bunun yanında belediyeler tarafından il acil durum planları hazırlanmasına rağmen bu planlarda korunma ve risk azaltımı amaçlı yaklaşımlar bulunmamaktadır.

305. İllerde, kriz anında İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri koordinatörlüğünde farklı kamu kurum ve kuruluşlarının bir araya gelerek oluşturdukları yapılar mevcuttur. Her kurumun kendi bünyesinde yürütmekte olduğu afet ve acil durum çalışmaları olmakla beraber bu çalışmaların il ve bölge ölçeğinde eşgüdüm halinde devam ettiği söylenememektedir. Bununla birlikte doğal afetlere yönelik alınan önlemler, erken uyarı sistemleri, alt ve üstyapı çalışmaları afet yönetim etkinliği açısından oldukça önemlidir. Buna karşılık tüm bu çalışmalar ancak afetlere karşı bilinçlendirme konusuyla desteklenmesi durumunda başarıya ulaşacaktır.

b. Öncelik

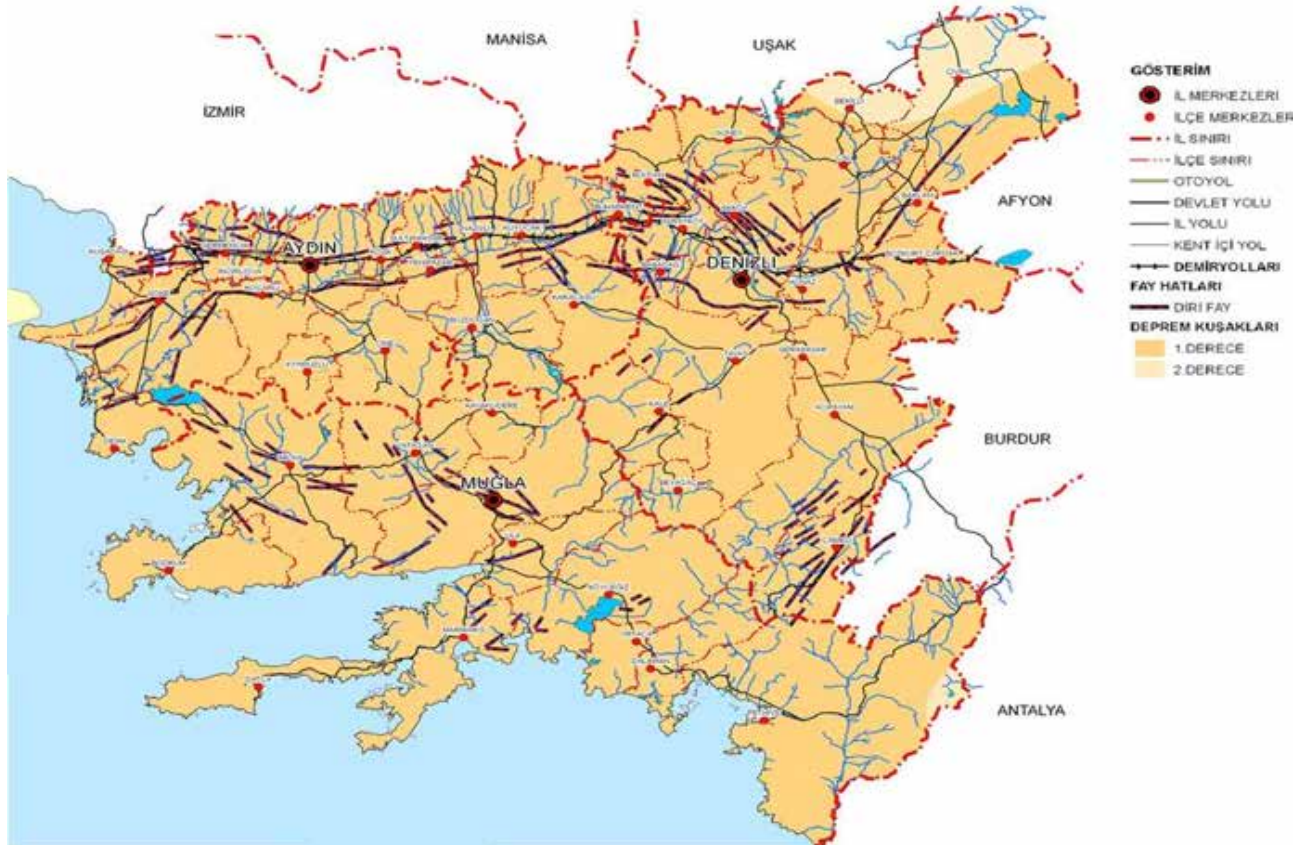
306. Afet yönetim etkinliği artırılarak afetlere dayanaklı ve güvenli yerleşimler oluşturulacaktır.

c. Tedbirler

307. İlgili kurumların teknik ve mali desteklerle güçlendirilmesi vasıtasıyla Bölge'de deprem ve afet yönetimine yönelik risk azaltma stratejileri geliştirilecek, mikrobölgeleme çalışmaları yürütülecektir.

308. İllerde afet yönetim kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla kurumlar arası işbirliği güçlendirilecek ve doğal afetlere yönelik yazılı ve görsel medya kullanılarak toplumsal bilinç artırılabilecektir.

Şekil 41. Deprem-Fay Haritası



Kaynak: Aydın-Denizli-Muğla 1/100.000 Çevre Düzeni Planı

Şekil 42. Yaşanabilir Mekanlar ve Sürdürülebilir Çevre





7

TEDBİRLERİN MEKANSAL DAĞILIMI





7. TEDBİRLERİN MEKANSAL DAĞILIMI

7.1 ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI

Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve becerilere sahip, üretken ve yenilikçi bireyler yetiştirilecek, eğitim hizmetlerinin erişilebilirliği artırılabilecektir.

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKAN
Kırsal alanlarda nüfusun okuma yazma oranlarının artırılmasına yönelik faaliyetlerin etkinliği artırılacaktır.	Geleneksel Ekonomi Merkezleri
Okul öncesi eğitim imkânları ve erişilebilirliği artırılacak, toplumsal farkındalık seviyesi geliştirilerek okullaşma oranları artırılacaktır.	Geleneksel Ekonomi Merkezleri
Bölge üniversitelerinin bölgenin sosyo-ekonomik yapısı ile entegrasyonu artırılacaktır.	Bölge Geneli
Sağlık hizmetleri altyapısı geliştirilecek, tüm kesimlerin bu hizmetlerden adil ve dengeli bir biçimde faydalanması sağlanacaktır.	
Aile Sağlığı Merkezi ve aile hekimi sayılarının artırılması, kaliteli koruyucu sağlık hizmetlerinin sunulması, hastanelerin ekipman ve altyapılarının iyileştirilmesi sağlanacaktır.	Bölge Geneli
Sağlık hizmetleri turizm sezonundaki ihtiyaçlara cevap verebilecek niteliğe kavuşturulacaktır.	Turizm Yoğun Merkezler
Bölgenin sahip olduğu kültür varlıklarının, kültürel değerlerinin ve kendine özgü kültürel yapısı korunacak, kültür ve sanat faaliyetlerine katılım özendirilecektir.	
Bölgenin kültür, tarih ve estetik bilinci geliştirilecek, kültürel yapının korunmasına ilişkin toplumsal bilinç güçlendirilecektir.	Bölge Geneli
Görsel, işitsel ve sahne sanatları gibi kültürel ve sanatsal faaliyetlerin sergilenmesine yönelik altyapı geliştirilerek toplumun tüm kesimlerine erişimi sağlanacaktır.	Bölge Geneli
Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetler geliştirilerek yaygınlaştırılacak, ekonomik ve sosyal hayata katılımı artırılacaktır.	
Göçle gelen bireylerin mesleki becerileri geliştirilerek toplumsal faaliyetlere ve işgücü piyasalarına katılımlarının kolaylaştırılması, kent kültürü ve kentlilik bilincinin oluşturulmasına yönelik faaliyetler teşvik edilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler Turizm Yoğun Merkezler
Boşanma ve intihar olaylarının azaltılması ve bu alanda yaşanan sorunların çözümüne yönelik çalışmalar artırılacaktır.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler Turizm Yoğun Merkezler
Yaşlı nüfusa hizmet veren sosyal hizmet kurumlarının kapasitelerinin artırılması, ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde donanımlarının geliştirilmesi desteklenecektir.	Bölge Geneli
Engellilere yönelik eğitim, istihdam ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin artırılması ve fiziki çevre şartlarının engellilere uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.	Bölge Geneli

ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKÂN
Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulacaktır.	
Kırsal yerleşim alanlarında ekonomi çeşitlendirilerek ve yeni istihdam olanakları yaratılarak kırsal nüfusun yerinde istihdamı kolaylaştırılacaktır.	Geleneksel Ekonomi İlçeleri
Göçle gelmiş aktif nüfusun istihdam edilebilirliğinin artırılması için işgücü talebine yönelik meslek edindirme çalışmalarına ağırlık verilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler Turizm Yoğun Merkezler
Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi, kayıt dışı istihdamının önüne geçilmesi ve kadınların işgücü piyasalarına katılımının artırılması sağlanacaktır.	Bölge Geneli
Nitelikli işgücünün artırılmasına yönelik mesleki ve teknik liselerin altyapılarının güçlendirilmesi, özel sektör ile mesleki eğitim kurumları arasında işbirliğinin sağlanması desteklenecektir.	Bölge Geneli
Kamu kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarında bilgi, beceri ve yenilik düzeyi artırılacak, birlikte iş yürütme kapasitesi geliştirilecektir.	
Bölgede ortak iş yapma kültürünün geliştirilmesi ve toplumsal karar alma mekanizmalarının etkinliğinin artırılması sağlanacaktır.	Bölge Geneli
Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının insan kaynakları kapasitesinin bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi, hizmetiçi eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Geleneksel Ekonomi Merkezleri

7.2 YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM

Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKÂN
Aile işletmelerinde kurumsal yapı güçlendirilecek, insan kaynakları yönetimi ve organizasyonel kapasite geliştirilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Bölge'nin proje geliştirme kapasitesi artırılacak ve Bölge'ye özgü yeni finansman mekanizmaları (faiz desteği, faizsiz kredi desteği, KGF vb) geliştirilecektir.	Bölge Geneli
Yenilikçi girişimcilik kapasitesi artırılacaktır.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Orta-ileri ve ileri teknoloji sektörlerindeki yeni yatırımlar ile düşük ve orta-düşük teknoloji sektörlerindeki yenilikçi yatırımlar teşvik edilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Temiz üretim teknolojileri ve bilgi teknolojilerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	Muğla İl Geneli
Tekstil, giyim ve gıda ürünleri imalatı öncelikli olmak üzere işletmelerin tasarım, markalaşma ve yenilik kapasitesi artırılacaktır.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Tekstil, mineral ürünler ve gıda imalatı sektörlerinin kümelenme faaliyetleri öncelikli olarak desteklenecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
OSB ve KSS'lerin altyapıları güçlendirilerek işletmelerin bu alanlara taşınması teşvik edilecek ve üniversiteler ile işbirliği içerisinde bu alanlarda uygulamalı Ar-Ge, tasarım, test, eğitim çalışmaları yapmalarına olanak sağlayacak altyapıların oluşturulması desteklenecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Üniversite, araştırma merkezleri ve özel sektör arasında Ar-Ge ve yenilik alanında etkin işbirliği geliştirilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler

Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Parçalı ve dağınık yapıdaki tarım arazilerinin etkin kullanımı sağlanacak, Bölge'yi kapsayan havzalarda desteklenecek ürün deseninin Bölge'nin toprak yapısı ve iklim koşulları ile üretim ve kalite açısından rekabetçi ürünleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi ve üreticinin bilgilendirilmesi sağlanacaktır	Bölge Geneli
Su kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımına olanak sağlayacak modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.	Bölge Geneli
Jeotermal enerji ısıtmalı organize seracılığa ilişkin altyapı geliştirilecektir.	Aydın, Denizli
Su ürünleri üretimi geliştirilecek, alternatif yem üretimi teşvik edilecektir.	Milas, Bodrum, Fethiye, Kuşadası, Didim, Çameli
Toprak havuz balık yetiştiriciliğinde su ve enerjinin verimli şekilde kullanılması sağlanacak, üretim süreçlerinin ve altyapısının iyileştirilmesi desteklenecektir.	Milas
Organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılacak, Bölge'nin organik tarım alanında uluslararası bir merkez haline gelmesi sağlanacaktır.	Aydın
Yüksek katma değerli ürünlerin geliştirilmesine, biyoteknoloji ve nanoteknolojiye yönelik yatırım ve araştırmalar özendirilecek, tohum ve gen koruma, geliştirme faaliyetleri artırılacaktır.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Tarım ürünlerine yönelik depolama imkanları artırılacak, lisanslı depoculuk şirketlerinin ve ürün ihtisas borsalarının kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Bölge Geneli

YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKÂN
Üretimde öne çıkan ürünlere yönelik markalaşma yatırımları, etkin tanıtım ve ortak pazarlama faaliyetleri, ortak satış kanalları oluşturulması desteklenecektir.	Geleneksel Ekonomi Merkezleri
Tarımsal işletme ölçeklerinin artırılmasına yönelik ortaklığa dayalı yatırımlar desteklenecektir.	Geleneksel Ekonomi Merkezleri
Üreticilerin örgütlenmeleri teşvik edilecek ve kurumsal altyapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.	Geleneksel Ekonomi İlçeleri
Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımı yaygınlaştırılacak, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.	
Bilgilendirme-farkındalık çalışmaları ve destek mekanizmalarına erişimde sağlanacak kolaylıklarla Bölge’de lisanssız elektrik üretimi yaygınlaştırılacaktır.	Bölge Geneli
Bölge’nin güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyelinden azami düzeyde faydalanılacaktır.	Bölge Geneli
Jeotermal kaynaklardan enerji üretimi kapasitesi artırılabilecektir.	Efeler, Germencik, Köşk, Kuyucak, Nazilli, Sultanhisar, Sarayköy
Evsel ısınmada jeotermal kaynakların kullanımı desteklenecektir.	Denizli, Sarayköy, Nazilli, Aydın
Jeotermal elektrik santralleri ve sera işletmeleri arasında işbirliği zemini sağlanarak sera işletmelerinde jeotermal kaynakların kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Pamukkale, Buldan, Sarayköy, Söke, Sultanhisar, Köşk, Buharkent
Hayvansal atık kaynaklı biyogaz potansiyelinin yüksek olduğu ilçelerde biyogaz üretim potansiyelinden faydalanılmasına yönelik pilot projeler hayata geçirilecektir.	Çine, Milas (1. Grup); Söke, Germencik, Efeler, Karpuzlu, Bozdoğan, Nazilli, Kuyucak, Çivril, Tavas, Acıpayam, Fethiye, Yatağan (2. Grup)
Yeni teknolojiler ve yeni endüstriyel süreçler ile sanayide enerji verimliliği artırılabilecektir.	Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyon sağlanacak, lojistik kapasitesi ve ulaşım altyapısı geliştirilecektir.	
Bakım onarım faaliyetleri ile bölünmüş yol çalışmalarının tamamlanmasına, Denizli-İzmir otoyolunun tamamlanarak hizmete açılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	Aydın, Denizli ve Turizm Yoğun Merkezler
Bölge içinde doğu-batı ulaşım bağlantısının geliştirilmesi sağlanacaktır.	Kavaklıdere-Kale Beyazağaç-Çameli
Bölge’de erişilebilirliğin güçlendirilmesi ve önemli limanlara bağlantıda verimliliğin ve etkinliğin sağlanması amacıyla Lojistik Merkezler desteklenecektir.	Honaz, Efeler, Milas
Başta Denizli şehir merkezinden Kaklık-Honaz hattına yönelik hafif raylı sistem ve Çardak havalimanı bağlantısı olmak üzere illerde raylı sistem-havayolu entegrasyonun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Denizli-Kaklık arası
Havalimanlarında doğrudan uçuş yapılan nokta sayısının artırılmasına yönelik seyahat acentaları ve ilgili kurum kuruluşlarla lobi ve işbirliği faaliyetleri yürütülecektir.	Bölge Geneli
Yat limanı, çekek ve yanaşma yerlerinin atık alımı, elektrik, haberleşme gibi altyapı hizmetlerinin standartlara uygun hale getirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecek, erişilebilirlikleri geliştirilecektir.	Bodrum, Datça, Didim, Fethiye, Kuşadası, Marmaris
Güllük Limanı’nın demiryolu entegrasyonunun sağlanması amacıyla Aydın-Çine-Yatağan-Güllük demiryolu hattının tamamlanarak etkin kullanımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Efeler-Çine-Yatağan-Milas-Güllük Limanı
Bölge’deki kıyı yerleşimlerle Çeşme, Kaş, Kalkan gibi yerleşimler arasında deniz ulaşım imkânlarının artırılması ve kıyı taşımacılığının geliştirilmesine yönelik çalışmalar teşvik edilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler

7.3 DÖRT MEVSİM TURİZM

Bölge turizminin yenilik, işbirliği ve markalaşmaya dayalı tanıtımı sağlanacaktır.	
TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKAN
Turizm tanıtımında etkinliğin sağlanması için özel sektör, kamu kuruluşları ve STK'lar arasında işbirlikleri sağlanarak ortak tanıtım faaliyetleri geliştirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Turizm tanıtımında veri altyapısını güçlendirmek üzere araştırma ve analiz çalışmaları yapılacaktır.	Turizm Yoğun Merkezler
Farklı pazar ve gelir grubundan turistlere yönelik özelleştirilmiş tanıtım stratejileri geliştirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Turizm ürünlerinin ve merkezlerinin tanıtımında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	Turizm Yoğun Merkezler
Alternatif turizm öğeleri ile (termal, yat, doğa, paraşüt vb.) öne çıkan merkezlere "Marka Kent" imajı kazandırılmasına yönelik stratejiler oluturularak tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılabilecektir.	
Termal turizm sağlık odaklı geliştirilecek, diğer turizm alanları ile işbirliği artırılacak ve etkin tanıtımı yapılacaktır.	Pamukkale, Sarayköy, Buharkent, Davutlar, Köyceğiz
Kongre turizmi altyapısının güçlendirilmesi ve tanıtımının yapılması sağlanacaktır.	Pamukkale, Marmaris, Kuşadası, Bodrum, Fethiye
Yayla turizmi potansiyeli yoğun olan alanlara yürüyüş, bisiklet ve doğa gözlemi aktiviteleri entegre edilerek geliştirilecektir.	Topuklu, Paşa, Madran, Karacasu, Süleymanlı, Karabağlar Yaylaları
Kırsal kesimde ev pansiyonculuğu ve butik otelcilik yaygınlaştırılarak agro-turizm geliştirilecektir.	Kırsal Alanlar
Deniz turizmi yoğun merkezlerde dalış, yelken, sörf, kitesörf gibi su sporları ile yat turizmi geliştirilecektir.	Didim, Datça, Akyaka, Marmaris, Kuşadası, Bodrum, Fethiye
Profesyonel spor kulüplerinin kamp yapmalarına olanak sağlayacak spor altyapıları geliştirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Bölgede paraşüt ve motocross gibi macera sporlarının altyapısı geliştirilecektir.	Fethiye
Bölgede kış turizmi potansiyeli bulunduran alanlarda gerekli altyapı ve tanıtım çalışmaları gerçekleştirilecektir.	Tavas Bozdağ ve Fethiye Erendağı
Yöresel ürünlerin ve yerel kültürün turizme entegre edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Antik kentlerin ve müzelerin altyapı çalışmaları tamamlanarak, kendi aralarında ve turizm merkezleri ile bağlantıları güçlendirilecektir.	Hierapolis (Pamukkale), Laodikya (Pamukkale), Thralles (Efeler), Tripolis (Buldan), Aphrodisias (Karacasu), Knidos (Knidos), Halikarnasos (Bodrum), Didyma (Didim)
Müze ve Ören Yerlerinin akşam saatlerinde açık kalması, ışıklandırılması ve bu noktaların seyahat acentalarının gezi programlarına dahil edilmesi sağlanacaktır.	Turizm Yoğun Merkezler
Kruvaziyer turizm alanında tanıtım faaliyetleri geliştirilecek, bölge içinde kümelenme ve işbirliği artırılacak, limanlara kimlik kazandırma faaliyetleri teşvik edilerek bölgesel destinasyon oluşturulması sağlanacaktır.	Kuşadası, Marmaris, Fethiye, Bodrum

7.4 YAŞANABİLİR MEKANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKAN
Kent içi ulaşımında yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımını öne çıkaran aktif ulaşım mekanizmaları desteklenerek yayaların araçlara olan bağımlılığını azaltan yürüyüş yolları, akıllı bisiklet uygulamaları gibi alternatif ulaşım seçeneklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Menteşe
Somut kültürel öğeleri kent kimliğiyle özdeşleştiren temsili yapıların tanıtımı sağlanacak, kent dokusunun farkındalığını artırılacaktır.	Bölge Geneli (Muğla*bacaları) (Osmanlı, Selçuklu mimari örnekleri yoğun mekanlar)
Antik kentlerdeki tiyatroların, ulusal/uluslararası etkinliklerin düzenlendiği tarihi mekânlar olması için çalışmalar yürütülecektir.	Nysa, Hierapolis (Pamukkale), Laodikya (Pamukkale), Thralles (Efeler), Tripolis (Buldan), Aphrodisias (Karacasu), Knidos (Knidos), Halikarnasos (Bodrum), Didyma (Didim)
Akıllı Kent Otomasyon Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi ve Kent Bilgi Sistemi gibi teknolojilerin teşviki sağlanarak, kamu hizmetlerine mekândan bağımsız erişimi kolaylaştıracak akıllı kent uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Menteşe ile Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkezler
Çevre duyarlı ve dezavantajlı grupları gözetken toplu ulaşım sistemlerinin altyapılarının hazırlanmasına öncelik verilecektir.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Menteşe ile nüfusu 100.000 den büyük yerleşim merkezleri

Çevre kirliliği azaltılarak toprak,hava, su kalitesi artırılacak ve atık yönetim etkinliği geliştirilecektir.

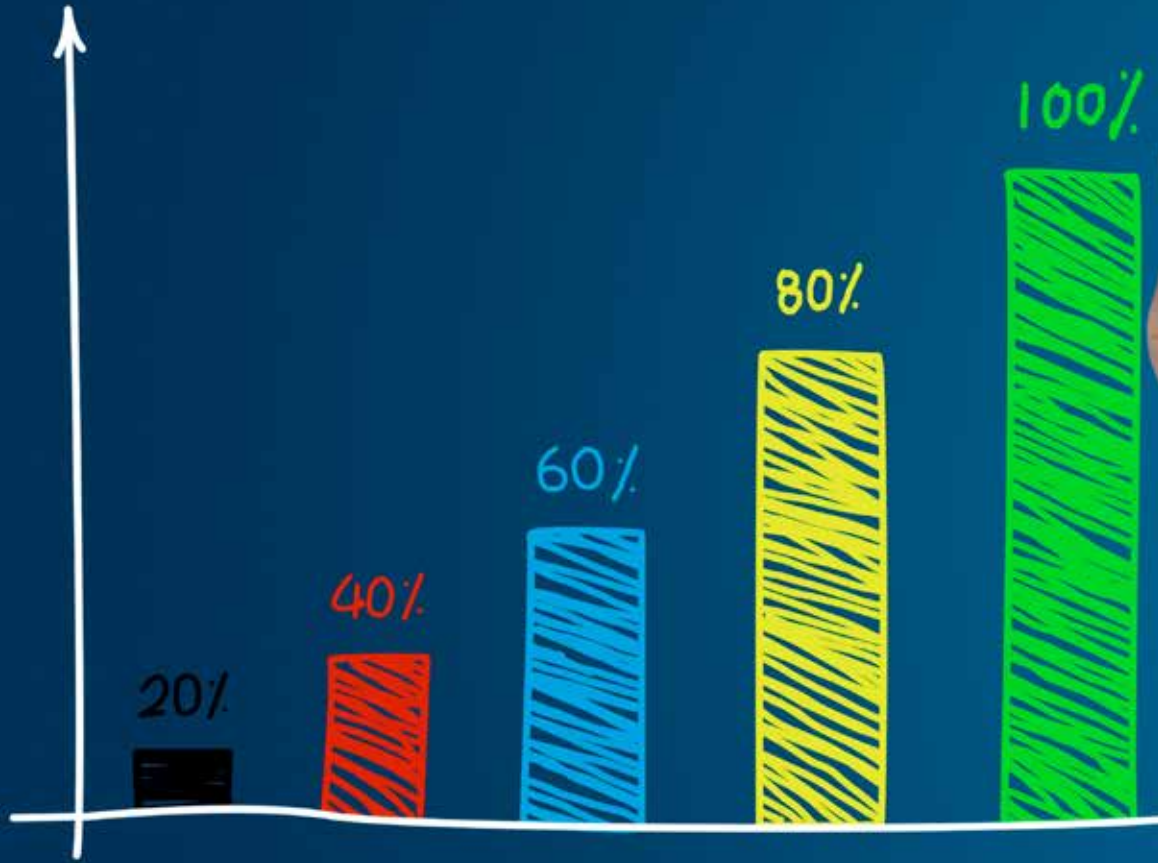
Bölge'de atıksu arıtma altyapısı, kanalizasyon şebekeleri iyileştirilecek ve geliştirilecek, yerel yönetimler teknik ve finansal boyutlarda desteklenecektir.	Bölge Geneli
Bölge'de deniz çevresinin korunması amacıyla; turistik tesisler, kıyı işletmeleri ile atık alım tesislerinin çevre yönetim eksikliklerinden kaynaklı deniz kirliliğinin önlenmesine yönelik altyapı güçlendirilecektir.	Turizm Yoğun Merkezler
Üç ildeki hizmet birliklerinin ihtiyaç duydukları teknik ve mali desteklere erişim olanaklarının geliştirilerek birliklerin aktif olarak hizmet sunmalarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecek, birlik marifetinde düzenli depolama sahaları oluşturulmasına ilişkin faaliyetler yürütülecektir.	Bölge Geneli
Yerel yönetimlerin teknik mali kapasiteleri güçlendirilerek atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri dönüşüm faaliyetleri yaygınlaştırılacak, çevre dostu tüketim tercihlerinin geliştirilmesi konusunda sivil toplum-medya-yerel yönetimler arasında işbirliği sağlanacaktır.	Bölge Geneli
Bölge'deki kompost tesislerinin kapasitesi ve tesislerden faydalanma düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Kuşadası, Merkezefendi
Rehabilitasyon ve modernizasyon çalışmalarıyla fosil kaynaklı elektrik üretim tesislerinin çevresel yetkinliği artırılacaktır.	Yatağan
Ulaşımında toplu taşıma kullanımı yaygınlaştırılacak, çevre dostu toplu taşıma altyapısı geliştirilecektir.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Menteşe
Baca gazı arıtma üniteleri ve enerji verimliliğine ilişkin uygulamalar yoluyla sanayi kaynaklı hava kirliliği azaltılacaktır.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi
Bölge işletmeleri için kara suyun bertarafı konusunda en uygun yöntemlerin belirlenmesi, işletmelerin birleşerek ölçek büyütme yoluna gitmesi yoluyla zeytinyağı üretim tesislerinin ekosisteme baskısının azaltılması ve verimliliğin artırılması sağlanacaktır	Bölge Geneli
Başta zeytinyağı işletmeleri olmak üzere yerleşim birimlerinde yer alan tekil endüstrilerin planlı sanayi alanlarına yönlendirilmesine ilişkin çalışmalar yürütülecektir.	Bölge Geneli
Başta mermer sanayi olmak üzere Bölge'de madencilik sektöründe çevre yönetim kapasitesi geliştirilecek, bozulan doğal yapının ekolojik ve ekonomik iyileştirmeler için geri kazanımına yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Karacasu, Tavas, Honaz, Merkezefendi, Pamukkale, Menteşe, Milas, Kavaklıdere, Yatağan
Bafa Gölü havza sınırlarında yer alan işletmelere yönelik eğitim, kapasite geliştirme, bilinçlendirme ile gerekli atık yönetimi altyapılarının oluşturulması/geliştirilmesine yönelik çalışmalarla endüstriyel işletmelerin çevre yönetim kapasiteleri artırılacaktır.	Bafa Gölü havza sınırları

TEDBİR	ÖNCELİKLİ MEKÂN
Gıda ve tekstil sanayi ile mermercilik alanları başta olmak üzere üretim süreçleri, kaynak ve atık yönetiminin iyileştirilmesine yönelik Bölge’de işletmeler arası ağların oluşturulması ve endüstriyel simbiyoz olanaklarının değerlendirilmesi yönünde çalışmalar yürütülecektir.	Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Honaz
Gıda ve tekstil sanayi başta olmak üzere işletmelerin enerji ve çevre yönetimi yetkinlikleri artırılacak, temiz üretim kapasitesi güçlendirilecektir.	Bölge Geneli
Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetimi sağlanacaktır.	
Arazi yapısı nedeniyle su temininde sorun yaşanan yerleşimlerde içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanacak, standartlara uygun kalitede su teminine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Bölge Geneli
Sulama yöntemlerinin iyileştirilmesi, kayıp ve kaçakların azaltılması, arıtılmış atıksuların farklı alanlarda kullanılması uygulamalarıyla havza alanlarında su kullanımında verimlilik ve tasarruf artırılabilecektir.	Bölge Geneli
Tarımda zirai ilaç ve gübre kullanımı denetiminin güçlendirilmesi, üreticilerin bilinçlendirilmesiyle tarımsal kaynaklı toprak ve su kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülecektir.	Bölge Geneli
Yerleşimlerde ortak kaynak yönetimi, çevresel yetkinliğin geliştirilmesi amacıyla eşzamanlı bilinçlendirme, teknik ve mali güçlendirme çalışmalarıyla havza dâhilinde ortak hareket etme, müdahale ve koruma kapasitesi geliştirilecektir.	Büyük Menderes Havzası
Turizm ve enerji sektörlerinde jeotermal kaynakların kullanımında çevresel unsurlar gözetilerek ve caydırıcı tedbirler alınarak jeotermal kaynakların alıcı ortam üzerindeki olumsuz etkileri azaltılacaktır.	Bölge Geneli
Sivil toplumla işbirliği halinde kaçak avlanmaya yönelik caydırıcı tedbirlerin alınması ve koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi ile Bölge’ye özgü nesli tehlike altındaki Mavi Yengeç gibi canlılar ile Sığla (Günlük) Ağacı gibi endemik türlerin koruma düzeyleri artırılabilecektir.	Bölge Geneli
Kamu kurum ve kuruluşlarının kentleşme ve imara yönelik çalışmalarında işbirliği halinde dengeli ve kontrollü büyümenin esas alınması, arazi spekülasyonlarının önüne geçilmesi ve caydırıcı tedbirlerin alınması yoluyla başta Aydın ve Denizli olmak üzere verimli tarım alanlarının kentsel alana dönüşmesi engellenecektir.	Bölge Geneli
Afet yönetim etkinliği artırılarak afetlere dayanaklı ve güvenli yerleşimler oluşturulacaktır.	
İlgili kurumların teknik ve mali desteklerle güçlendirilmesi vasıtasıyla Bölge’de deprem ve afet yönetimine yönelik risk azaltma stratejileri geliştirilecek, mikrobölgeleme çalışmaları yürütülecektir.	Bölge Geneli
İllerde afet yönetim kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla kurumlar arası işbirliği güçlendirilecek ve doğal afetlere yönelik yazılı ve görsel medya kullanılarak toplumsal bilinç artırılabilecektir.	Bölge Geneli



8

BÖLGESEL GELİŞME: SEKTÖREL VE MEKANSAL KARARLAR





8. BÖLGESEL GELİŞME: SEKTÖREL VE MEKANSAL KARARLAR

a. Mevcut Durum ve Eğilimler

309. Aydın, Denizli ve Muğla illerinin oluşturduğu Bölge, İzmir Limanı hinterlandında bulunmaktadır. Ege Bölgesi ihracatının büyük bölümünün yapıldığı liman, bölge için önemli bir sınır kapısı vazifesi görmektedir. Denizli-Aydın aksından İzmir Limanı'na ulaşan hat, bölge dış ticaretinin can damarını oluşturmaktadır. Bölge'nin Kuşadası, Marmaris, Bodrum, Datça, Fethiye ve Güllük Limanları, yat ve kruvaziyer turizmi için önem taşıyan Roma, Atina, Pire, Sorento, Mykonos, Santorini ve Bari Limanları ile bağlantılı durumdadır. Özellikle Kuşadası Limanı, gerek bölge gerekse ülke turizminin gelişimine katkı sağlayan, İtalya ve Kuzey Avrupa çıkışlı rotaların Yunanistan limanlarından sonraki uğrak limanı ve turların denizyolu güzergâhlarının sonlandığı nokta konumundadır.

310. 2023 yılı itibarı ile tamamlanması beklenen İzmir-İstanbul otoyolu ile Denizli-Aydın ve Denizli-Burdur-Antalya otoyolları Türkiye'nin güneybatı ve batısı için önemli bir ulaşım ağı oluşturacaktır. Bu doğrultuda Bölge'nin Marmara Bölgesi'ndeki limanlar ile ilişkilerinin yoğunlaşması beklenmektedir.

311. Ülkenin iç kesimleriyle olan bağlantıları yoğunluklu olarak Denizli-Afyonkarahisar-Ankara aksından devam etmektedir. Karayolunun ağırlıklı kullanıldığı bu güzergâh; İç Ege'yi İç Anadolu, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile buluşturmaktadır. Akdeniz ve Ege ulaşım güzergâhları ise Denizli-Antalya doğrultusunda şekillenmektedir. Ulaşım alanında beklenen projelerin gerçekleştirilmesi durumunda; Bölge'nin çok sektörlü ve zengin kültürel yapısının, ülkede ve dünyada daha geniş alanlarla daha kolay iletişime ve etkileşime geçmesi beklenmektedir.

312. Bölge içinde ekonomik ve sosyal etkileşimlerin dağılımları incelendiğinde Denizli-Nazilli-Aydın aksında gelişmiş bir ekonomik koridor göze çarpmaktadır. Denizli-Aydın hattı endüstriyel gelişmelerin en yoğun yaşandığı hat iken, lojistik, istihdam, sosyo-kültürel gelişmeler açısından da Efeler,

Nazilli, Merkezefendi, Pamukkale ilçeleri bu hat üzerinde öncülük etmektedirler. İzmir Limanı'na doğru gelişen bu koridor Bölge'nin ekonomik anlamda can damarını oluşturmaktadır. Bölge'nin İzmir-İstanbul, Denizli-Afyonkarahisar-Ankara, Denizli-Antalya aksları ile bağlantısı da bu gelişme koridoru üzerinden gerçekleştirilmektedir. Söke, Menteşe, Milas ise içsel gelişimin yanında sınır komşuları olan ilçeleri ekonomik, ulaşım, sosyo-kültürel, sağlık ve eğitim alanlarında beslemektedir.

313. Koridorun doğudaki ucu olan Denizli'nin sanayi ve istihdam olanaklarının etkisiyle Kaklık ve Çardak doğrultusunda geliştiği görülmektedir. Kuzeyde kalan, Karahayıt, Buldan, Sarayköy ile güneyde yer alan Tavas ve Babadağ merkeze yakınlık ve turistik öğeler açısından avantaj sahibi iken ilin kuzeydoğusunda kalan Çivril, Çal, Baklan ve Güney yeryüzü şekilleri ve merkeze uzaklık nedeniyle erişilebilirlik konusunda dezavantajlı durumdadır. Çivril, Çal, Baklan ve Bekilli ilçeleri; Çivril ve Çal'ın ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda öncülük edeceği bir alt grubu oluşturmaktadır. Denizli'nin güneyinde kalan Acıpayam, Serinhisar, Çameli, Beyağaç ve Kale ilçelerinin ise içsel potansiyellerinin harekete geçirilerek büyümenin sağlanması öngörülmektedir.

314. Aydın ili sınırları içinde ise Aydın-Nazilli aksının (Buharkent, Kuyucak, Sultanhisar, Yenipazar, Köşk, İncirliova, Germencik) güneyinde kalan ilçelerden Karacasu ve Bozdoğan turistik öğeleri ve Nazilli'ye olan yakınlıkları ile avantaj sahibi olurken; Çine, Karpuzlu, Koçarlı kısmen geri kalmış ilçeler olarak göze çarpmaktadır. Bu ilçeler içinse Çine'nin öncülük edeceği bir alt grup belirlenmiştir. Didim ve Kuşadası turistik merkezler olarak kendi ekonomilerini yaratırken Söke ile ticaret ve hizmetler sektörü ekseninde ilişki içerisinde bulunmaktadır.

315. Muğla ilinin kıyı şeridini oluşturan ilçelerden Bodrum, Datça, Marmaris, Ula, Köyceğiz, Ortaca, Fethiye, ülkenin

önemli turistik merkezleri arasında yer alarak kendi ekonomisini yaratmış durumdadır. Milas ve Menteşe (Muğla Merkez)'nin çevre ilçeleri de etkileme potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir. Özellikle Yatağan ve Kavaklıdere, Milas ve Menteşe'nin etkisinde kalırken; Ula ve Marmaris, Menteşe'nin etkisinde, Datça'nın ise Marmaris etkisinde kaldığı görülmüştür. Köyceğiz, Ortaca ve Dalaman ilçeleri ise birbirlerine yakınlıkları ve ekonomik anlamda benzerlikleri ile bir küme oluşturmaktadır. Bu grup ekonomi, eğitim ve sağlık gibi alanlarda Fethiye'yle etkileşim halinde olmakla birlikte iş ilişkileri açısından birbirleriyle daha yakın durumdadır. Bu durum Ortaca, Dalaman ve Köyceğiz ilçeleri için Ortaca'nın öncülüğünde bir alt grubun şekillenmesini sağlamıştır.

316. Bölgede ekonomik ve sosyokültürel gelişimin mekâna adaletli yayılımı ve dengeli mekânsal bütünleşmenin sağlanması adına en büyük rol ekonomisini çeşitlendirmiş merkezler (Efeler, Pamukkale, Merkezefendi, Honaz, Nazilli, Söke, Milas, Fethiye) ve büyükşehir merkezi olan Menteşe ilçesine düşmektedir. Alt grupların öncü ilçeleri olan Çine, Çivril ve Ortaca ilçelerinde ise ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve istihdam olanaklarının artırılması bölge içi dengesizliğin en aza indirilmesinde büyük rol oynayacaktır. Bölge'nin kıyı şeridi ise turizm alanı olarak belirlenmiştir ve ekonomisinin gelecekte de turizme dayalı olması beklenmektedir.

317. Bölge illerinin 2014 yılı itibarı ile büyükşehir olmaları sebebi ile ilerleyen dönemde il merkezlerinin çevre ilçeler üzerinde olan etkilerini de arttıracığı öngörülmektedir.

b. Mekan ve Sektör Odaklı Öncelikler

318. Geleneksel ekonomi merkezlerinde itici güce sahip olabilecek endüstrilerin geliştirilmesi ve uzmanlaştırılması ile bölge ortalamasına yakınsama sağlanacaktır. Tarımsal üretimde çeşitliliği sağlamış geleneksel ekonomi merkezlerinde gıda ve içecek imalatı sürükleyici endüstri, bu endüstrinin giridilerinin yarısından fazlasını sağlayan tarım sektörü ise kilit endüstri olarak fonksiyon gösterecektir. Mevcut tarımsal üretim

yapısından organik tarıma geçiş bu ilçelerde öncelikli olarak desteklenecektir.

319. Güçlü hizmet ve üretim altyapıları ile ekonomisini çeşitlendirmiş ilçelerin ürettikleri refahın, geleneksel ekonomi merkezlerine aktarılması sağlanacaktır. Bu ilçelerde ekonomik faaliyetlerin hızlanması ve zamanla yakın ilişkide bulundukları ilçe veya sektörlerle yayılması beklenmektedir. Ekonomisini çeşitlendirmiş merkezlerde öne çıkan sektörlerin (tekstil ürünleri, ana metal sanayi, giyim eşyası, metal eşya sanayi, gıda ürünleri ve içecek sanayi, metalik olmayan diğer mineral ürünler) rekabet gücünü koruması ve daha fazla katma değer üretmesi için yenilik, markalaşma, tasarım ve kümelenme çalışmalarının geliştirilmesi önceliklidir. Ancak bu sektörlerde yapılacak düşük teknoloji yeni ve küçük ölçekli yatırımların geleneksel ekonomi merkezlerine yönlendirilmesi sağlanacaktır.

320. Ekonomisini çeşitlendirmiş merkezlerde bölge kaynaklarının artan ölçüde düşük katma değer yaratan geleneksel sektörlerden yüksek katma değer yaratan sektörlerle yönlendirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda sıçrama yapma kapasitesi yüksek bu ilçelerde kimyasal madde ve ürünler, makine ve teçhizat, elektrikli makina ve cihazlar, motorlu kara taşıtı ve römorklar, diğer ulaşım araçları gibi sektörler başta olmak üzere orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerinde ileri teknoloji odaklı yeni yatırımlar desteklenecek, Bölge'nin bu sektörlerdeki üretiminin ve ihracatının artması sağlanacaktır.

321. Turizm yoğun merkezler arasında ağ oluşturulması sağlanarak bölge içinde turizm hareketliliğinin artırılması sağlanacaktır. Geleneksel ekonomi merkezlerinin özellikle tarım ve gıda ürünleri tedariğinde turizm yoğun merkezler ile ilişkilerini geliştirmesi teşvik edilecektir. Turizm yoğun merkezlerde turizmi besleyen tarım, gıda ve içecek imalatı ve ulaştırma sektörleri kalite odaklı desteklenecektir.

322. Turizm yoğun merkezlerin çekiciliğinin bölgeye zengin beşeri sermaye çekme noktasında bir araç olarak kullanılma-

sağlanacaktır. Çevresel hassasiyetler de dikkate alınarak bilgi ve iletişim teknolojileri gibi çevresel etkileri minimum olan sektör girişimleri desteklenecektir.

c. Mekan ve Sektör Odaklı Tedbirler

323. Tarım odaklı gelişim koridorunda depolama imkanları geliştirilecek ve organik tarım teşvik edilecektir. Tarımsal üretimin yoğun olduğu bu merkezlerin kendi arasında ve sanayi odaklı gelişme koridoru ile bağlantıları güçlendirilecektir.

324. Organize Tarım Alanı önerilen bölgelerde, tarım ve hayvancılığa yönelik araştırma ve geliştirme birimleri, ürün toplama, depolama, saklama alanları, ürün işleme tesisleri ve besicilikte kullanılacak yem üretim alanları ile tarımsal amaçlı yapı ve tarımsal amaçlı entegre tesislerin kurulması ve bölgenin tarımsal üretimde katma değerinin ve rekabet gücünün artırılması öngörülmektedir.

325. İnanç turizmi odakları olan Karacasu – Afrodisias ve Hierapolis – Pamukkale ulaşım bağlantısı ile bu noktaların altyapı ve konaklama olanaklarının iyileştirilmesi ile inanç turizmi üçgeni güçlendirilecektir.

326. Kıyı şeridinde yer alan ve deniz-güneş-kum turizmi faaliyetleri ile ön plana çıkan merkezlerdeki turist yoğunluğunun iç kesimlere doğru yönlendirilmesi ve iç kesimlerde alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi sağlanacaktır.

327. Öngörülen sanayi gelişme koridoru üzerindeki mevcut OSB'lerin etkinliğinin artırılması, önerilen hat üzerinde mal hizmet akımının yoğunlaşması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Aydın-Çine-Güllük Demiryolu Hattı projesinin hayata geçirilmesi ve Milas ilçesinde Lojistik Merkez kurulması ile İzmir Limanına bağımlılığın azaltılması ve Güllük Limanının bölgenin uluslararası pazarlara açılan kilit kapısı olması sağlanacaktır. Bu kapsamda bu hattın lojistik fonksiyonlarını güçlendirmek üzere Milas-Bodrum Havaalanı kargo taşımacılığı ekseninde geliştirilecektir.

328. Termal turizm gelişim koridorunda yer alan merkezlerde sağlık hizmetleri güçlendirilecek, ve bu merkezlerin tanıtımının yapılması ile bölgenin sağlık turizminde çekim merkezi haline gelmesi sağlanacaktır.

329. Kongre turizmi altyapısı geliştirilecek, bu noktaların ulaşım olanakları iyileştirilip tanıtımı yapılarak bölgenin uluslararası kongre turizmi merkezi haline gelmesi desteklenecektir.

330. Aydın ve Denizli illerinde, OSB bağlantısı güçlü ve sanayi odaklı gelişme koridorunu yenilik ile besleyen bir Teknopark/ Yenilik Merkezi, zengin beşeri sermayeyi çekme kapasitesi ve çevresel hassasiyeti yüksek Muğla ilinde ise temiz üretim ve bilgi teknolojileri odaklı Teknopark / Yenilik Merkezlerinin kurulması ve etkin faaliyet göstermesi desteklenecektir.

331. Bölgede kurulu olan OSB'lerin altyapı ve başta demiryolu olmak üzere ulaşım ve lojistik merkez entegrasyonları geliştirilerek, sanayi odaklı gelişim koridorunda faaliyet gösteren tekil sanayi tesislerinin OSB'lere taşınması teşvik edilecektir. Bu koridorda verimlilik hedeflenecek ve tarım arazileri üzerinde çevresel baskı asgari düzeye indirilecektir.

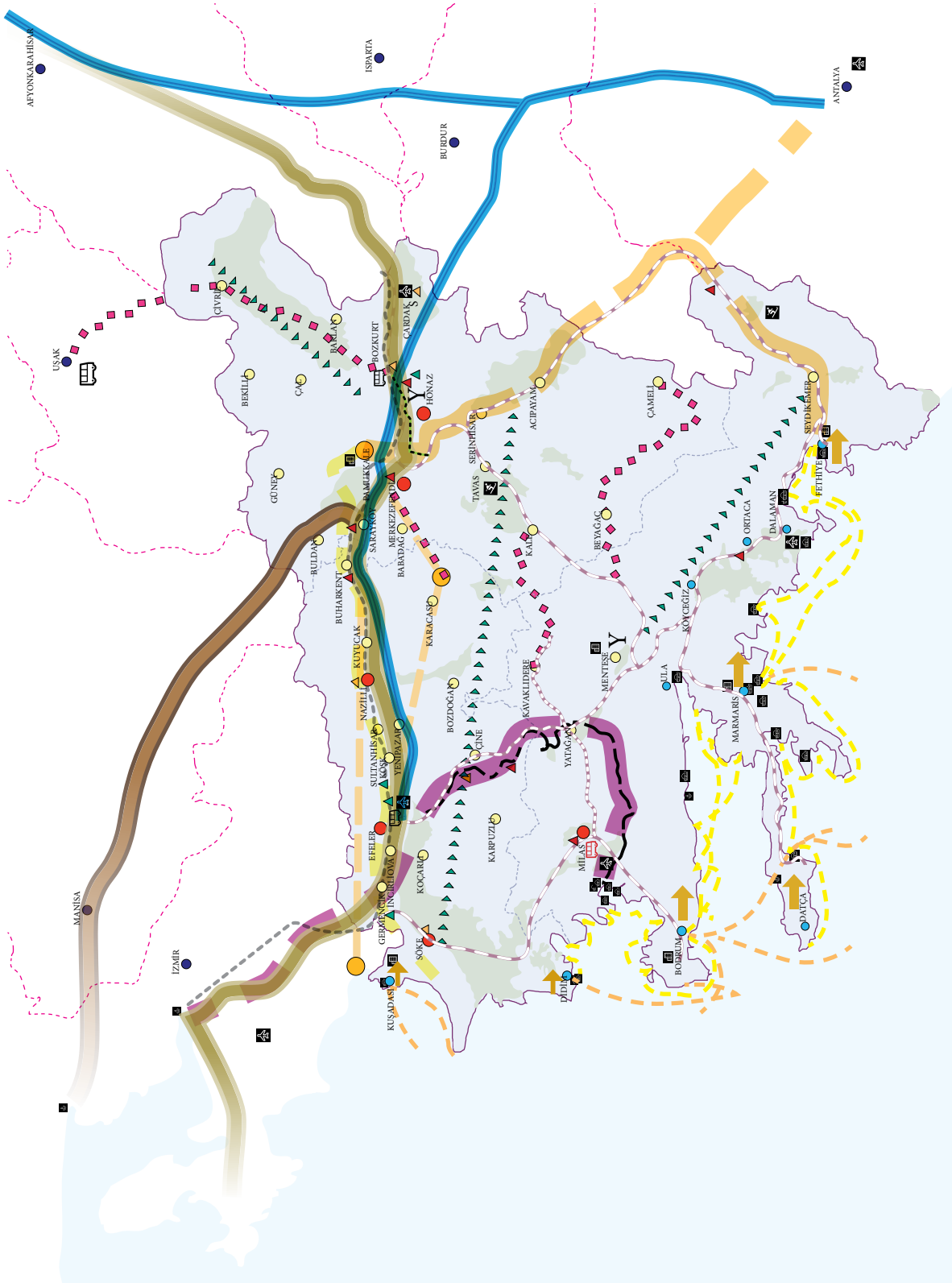
332. Bölgedeki yat limanlarının altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve turistik yat güzergâhı üzerinde bulunan limanlardaki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilerek yat turizminde uluslararası bir merkez haline gelmesi öngörülmektedir.

333. Denizli şehir merkezinden Kaklık-Honaz yönüne işgücünün günlük yoğun kullanımına yönelik bir hafif raylı sistem oluşturulması teşvik edilecektir.

334. Denizli büyükşehir merkezinden Çardak Havalimanı yönünde geliştirilecek bir raylı sistemin Kaklık Lojistik Merkez –Denizli OSB- Denizli Serbest bölge ile entegrasyonu sağlanarak hizmet akımları için alternatif bir doğu batı demiryolu aksı hedeflenmektedir.



Şekil 43. Mekansal Gelişme Şeması



Şekil 44. Mekansal Gelişme Şeması Lejantı

	Komşu İl Sınırları		Mavi Tur Güzergah
	Komşu İl Merkezleri		Kış Turizmi Merkezi
	Otoyol Projesi		Lojistik Merkezler
	Güçlendirilecek Ulaşım Bağlantısı		Öngörülen Sanayi Koridoru
	İl Sınırı		Sanayi Odaklı Gelişme Koridoru
	Yat Limanı		Öneri Yenilik Merkezleri
	Havaalanı		Organize Tarım Önerilen Alanlar
	Serbest Bölge		Lojistik Merkez Önerisi
	Limn		Hafif Raylı Sistem Önerisi
	Demiryolu		Tarım Odaklı Gelişme Koridoru
	Çine Milas Demiryolu Önerisi		Öneri OSB
	Ana Yollar		Etkinleştirilecek OSB
	Feribot Hatları		Aktif OSB
	Bölge Turizmini Besleyecek Koridorlar		Önerilen Alternatif Sanayi Gelişme Koridoru
	İnanç Turizmi Üçgeni	İlçe Merkezleri	
	Termal Turizm Gelişim Koridoru		Geleneksel Ekonomi Merkezi
	Alternatif Turizm Besleme Odakları		Turizm Yoğun Merkez
	İnanç Turizmi Odağı		Ekonomisini Çeşitlendirmiş Merkez
	Kongre Turizmi Merkezleri		

FİNANSMAN, KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında; "Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Kalkınma Bakanlığına bildirmek", "Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek" ve "Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek" gibi görev ve yetkiler ile Güney Ege Kalkınma Ajansının, bölge planının uygulama süreci ile ilgili koordinasyon, izleme ve değerlendirme süreçlerindeki rolü belirlenmiştir.





9. FİNANSMAN, KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

335. 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında; “Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Kalkınma Bakanlığına bildirmek”, “Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek” ve “Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek” gibi görev ve yetkiler ile Güney Ege Kalkınma Ajansının, bölge planının uygulama süreci ile ilgili koordinasyon, izleme ve değerlendirme süreçlerindeki rolü belirlenmiştir.

336. TR32 Düzey 2 Bölge Planı, Güney Ege Kalkınma Ajansı’nın 2014-2023 yılları içerisinde uygulayacağı tüm bölgesel programlar, projeler ve faaliyetler ile bölgesel ölçekte diğer program ve faaliyetler için referans doküman olacak nitelikte hazırlanmıştır. Planın yerelde koordinasyonu, izlenmesi ve değerlendirmesinden sorumlu kuruluş Güney Ege Kalkınma Ajansı’dır.

337. Bölge Planının uygulama sürecinde koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanabilmesi için, bölgesel gelişme hedeflerine ulaşılmasında bölge planının yönlendirici rolü ile ilgili tüm paydaşlara yönelik bilgilendirmeler ve bölge bazında tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesine önem verilecektir.

338. Güney Ege Kalkınma Ajansı koordinasyonunda Bölge’deki tüm paydaşların katılımıyla hazırlanan planın uygulanması aşamasında da katılımcılık ilkesi gözetilecektir. Bu süreçte başta Kalkınma Bakanlığı olmak üzere Bölge’deki kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde hareket edilecektir. Planın koordinasyonunda etkinliğin sağlanması amacıyla Güney Ege Kalkınma Ajansı, bölge planının amaç, hedef ya da stratejisinin programlama dönemi içerisinde nasıl hayata geçiri-

leceğini tanımlayan; yürütülecek faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sorumlu kuruluşlarını, faydalanıcılarını, kullanılacak araçları ve bütçe büyüklüklerini içeren “Bölgesel Program”ın hazırlanmasından sorumludur. Programın hazırlanmasında Bölge’deki tüm paydaşların işbirliği ve kaynak kullanımı gözetilecektir.

339. Ajans, bölge planı ve bölgesel program uygulamalarına ilişkin sistematik bilgi toplanmasını, analiz edilmesini, programların fiziki ve mali ilerlemelerinin ve sonuçlarının takip edilmesini içerecek şekilde izleme sistemi oluşturacaktır. Bölge planı ve programı kapsamında uygulamada karşılaşılan sorunları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek, gelişmeleri izlemek ve yönlendirmek üzere Kalkınma Kurulu üyeleri içerisinde Bölgesel İzleme Komitesi oluşturulacaktır. Bakanlık temsilcisi de Bölgesel İzleme Komitesi’nde yer alacaktır.

341. Ajans’ın kendi kaynakları çerçevesinde destekleyeceği alanlar bölge planı ve bölgesel program kapsamında paydaşların görüş ve değerlendirmeleri gözetilerek belirlenecek, destekler Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği’ne uygun şekilde gerçekleştirilecektir. Ajans kaynakları çerçevesinde belirlenen programın uygulanması döneminde projeler ve faaliyetler fiziki ve finansal gerçekleştirme, performans göstergeleri ile uygulama esnasında ortaya çıkan problemler açısından izlenecek ve değerlendirilecektir. İzleme ve değerlendirmeler izleme birimi uzmanlarınca düzenli aralıklarla gerçekleştirilecektir. Uygulama döneminin bitimine müteakip programlara yönelik etki analizleri gerçekleştirilecek ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde kamuoyuyla paylaşılacak, alınan geri bildirimler bir sonraki planlama ve programlama dönemi için değerlendirilecektir.

342. Ajans tarafından yılda bir defa bölge planı dâhilinde belirlenen performans göstergelerindeki ilerleme, planlama döneminde ortaya çıkan fırsat ve tehditler, yeni kurumsal yapılanma ve düzenlemeler, paydaş görüş ve değerlendirmeleri, planlama döneminde yürütülen program ve faaliyetleri içeren “İzleme Raporu” hazırlanacaktır. İzleme Raporu Ajans internet sitesi ve resmi kanallar vasıtasıyla kamuoyuyla paylaşılacaktır.



Group 1
Group 2

Group 1
Group 2



10

PERFORMANS GÖSTERGELERİ





10. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Tablo 18. Performans Göstergeleri

ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI	2010	2012	2018	2023	KAYNAK
Tarım Dışı İstihdam Oranı	67,2	59,6	71	80	TÜİK
İşsizlik Oranı	11,9	7,7	6	5	TÜİK
Kadın İstihdam Oranı	31,4	37,4	42	46	TÜİK
Mesleki Eğitimin Ortaöğretim İçindeki Payı	47,1	46,5	55	65	MEİİM
Toplam Tiyatro Seyirci Sayısı	97.091	187.470	250.000	400.000	TÜİK
Okulöncesi Okullaşma Oranı	52,6	55,1	100	100	MEİİM
Aile Hekimi Başına Düşen Nüfus	-	3.575	2.800	2.000	İHSM
Yüzbin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	153	165	180	210	İSM
İnternet Abonesi Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	-	30	60	80	BTİK
YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM	2010	2012	2018	2023	KAYNAK
Sulanan Tarım Alanının Toplam Tarım Alanı İçindeki Oranı	-	37,4	50	70	GTHİM
Tarımsal İhracat Değeri	371	442	1.250	3.000	TİM
Birim Alan Başına Tarımsal Üretim Değeri	985,7	1103,2	3.000	6.500	TÜİK
Organik Bitkisel Üretim Yapan Çiftçi Sayısı	4144	6.264	15.000	30.000	TÜİK
Organik Bitkisel Üretim Alanı	30.198	39.282	90.000	130.000	TÜİK
Bölge’de Gerçekleştirilen Marka Başvurusu Sayısı	1.977	2.710	3.500	5000	TPE
Bölge’de Gerçekleştirilen Patent Başvurusu Sayısı	40	54	100	300	TPE
Bölge’de Gerçekleştirilen Faydalı Model Başvurusu Sayısı	69	103	200	300	TPE
Orta-İleri Sektörlerin İhracatta Payı %		23,3	30	35	TÜİK
İşletmedeki Jeotermal Elektrik Santralleri Kapasiteleri	-	106,7	360	720	EPDK
DÖRT MEVSİM TURİZM	2010	2012	2018	2023	KAYNAK
Bölge’ye Gelen Yabancı Turistlerin Üniversite Ve Daha Üstü Mezun Oranı	51,12	58,9	60	65	TÜİK
Bölge’deki Geceleme Sayısının Türkiye İçindeki Payı	19,0	-	22	25	KTB
Belediye Belgeli Tesislerde Ortalama Konaklama Süresi	2,4	2,8	3,2	3,9	KTB
Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Ortalama Konaklama Süresi	3	3,1	3,6	4,3	KTB
Bölge’nin Yılın 1. Ve 4. Dönemlerinde Gelen Turist Sayısının Tüm Yıla Oranı	22,41	25,98	30	35	TÜİK
YAŞANABİLİR MEKANLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	2010	2012	2018	2023	KAYNAK
İllere Ait Diri Fay Haritası Çalışması	0	1		3	AAİM
Mikrobölgeleme Çalışması Sayısı	0	0	2	3	AAİM
Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı	56	-	73	90	TÜİK
Kanalizasyon Şebekesiyle Hizmet Verilen Nüfusun Belediye Nüfusu İçindeki Oranı	77	-	85	95	TÜİK
İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	98	-	100	100	TÜİK







11. KAYNAKÇA

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013, Sosyal Hizmet Verileri, <http://www.athgm.gov.tr/tr/html/23059/Sosyal-Hizmet-Merkezleri>, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011, Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması, <http://www.ailetoplum.gov.tr/upload/Node/18524/files/taya2011.pdf>, Son Erişim Tarihi: 05 Eylül 2013.
- Aydın İl Özel İdaresi, 2013, Köydes Verileri, http://aydinoze- lidaresi.gov.tr/koydes_koydes-l-1-sayfa_id-33-id-3063, Son Erişim Tarihi: 14 Ocak 2013.
- Aydın Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2008, Aydın Çevre Durum Raporu, http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/icdr2011/aydin_icdr2011.pdf, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.
- Aydın Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012, Aydın’da Mevcut Zeytinyağı Tesislerinin Çevresel Etkilerinin Analizi Yeni Kurulacak Tesislerin Ekolojik ve Sosyo-Ekonomik Planlamsı Projesi Sonuç Raporu, http://geka.org.tr/yukleme/dosya/DFD-008-021%20Ayd%C4%B1n%20%C4%B0l%20%C3%87evre%20...%20Md.%20Ayd%C4%B1n'da_Zeytinya%C4%9F%C4%B1_Tesislerinin_Ekolojik_Planlamas%C4%B1.pdf, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.
- Aydın Sanayi Odası, 2011, Zeytinde Potansiyel Hedef Pazarlar, http://geka.org.tr/yukleme/dosya/DFD-010-055%20AYS0%20Zeytin_pazar_arastirmasi.pdf, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.
- Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013, Aydın El Sanatları, <http://www.aydinturizm.gov.tr/belge/1-56579/el-sanat-lari.html>, Son Erişim Tarihi: 08 Mart 2013.
- Aydın İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2011, Jeotermal Enerjinin Seracılıkta Kullanımının Önündeki Engellerin Tespiti Araştırma Raporu, <http://aydin.tarim.gov.tr/Belgeler/Belgeler/Serac%C4%B1l%C4%B1kta%20Jeotermal%20Enerji.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Nisan 2013.
- AYDEM Elektrik Dağıtım A.Ş., 2012, Aydın-Denizli-Muğla Elektrik Tüketimi ve Üretimi Verileri, 5449 Sayılı Kanun’un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012, Aydın Çevre Verileri, 5449 Sayılı Kanun’un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 18 Aralık 2012.
- Aydın İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Aydın Afet ve Acil Durum Verileri, 2012, 5449 Sayılı Kanun’un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2012, Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2023, https://www.afad.gov.tr/UserFiles/File/udsep_1402013_kitap.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü, 2010, İller Bazında Denizyolu Taşıma İstatistikleri, http://www.kugm.gov.tr/BLSM_WIYS/DTGM/tr/Kitaplar/20121019_105704_64032_1_64351.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2012, Elektrik Elektronik Sektörü Stratejik Eylem Planı 2012-2016, <http://www.sasad.org.tr/uploaded/elektrik-ve-elektro-nik-yp-16012013113219.pdf>, Son Erişim Tarihi: 07 Mayıs 2013.
- Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM), 2012, Bölgesel İşgücü Piyasaları

İşsizliğin Bölgesel Evrimi ve Yapısal Sorunlar, <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/2012/04/bolgesel-iscucu-piyasaları/> , Son Erişim Tarihi: 18 Nisan 2013.

- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2013, Organize Sanayi Bölgesi Bilgi Sistemi, <http://osbbs.osbuk.org.tr/>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.

- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurum, 2012, Bilgi ve İletişim Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.

- Büyük Menderes Havzası Çevre Koruma Birliği Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 18 Aralık 2012.

- Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010, Aydın-Denizli-Muğla Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, http://www.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/amd/AMD_PLAN_HUKUMLERI.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2013.

- Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010, Temiz Hava Eylem Planı 2010-2013, http://www.cygm.gov.tr/CYGM/Files/EylemPlan/Temiz_Hava_Eylem_Plani.pdf, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.

- Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı, 2012, İl Durum Raporu, http://www2.ormansu.gov.tr/COB/Files/durum_rapor/ockkb/ockkb_ild.pdf, Son Erişim Tarihi: 30 Ekim 2012.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2013, Hava Kalitesi Bülteni, <http://www.csb.gov.tr/gm/cygm/index.php?Sayfa=sayfah-tml&ld=1492>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2011, Muğla İl Çevre Durum Raporu, http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/mugla_icdr2011.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2012, Türkiye Çevre Sorunları

ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu, http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/cevre_sorun_2012.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2011, Türkiye Çevre Durum Raporu, http://www.csb.gov.tr/turkce/dosya/ced/TCDR_2011.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013

- Çevre ve Orman Bakanlığı (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı), 2008, Atıksu Arıtımı Eylem Planı (2008-2012), <http://suyonetimi.ormansu.gov.tr/Files/EylemPlan/aateylemplani.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2009, Büyük Menderes Havza Koruma Eylem Planı Sonuç Raporu, <http://www.cygm.gov.tr/CYGM/AnaSayfa/SuToprakYonetimi/HavzaKoruma.aspx?sf-lang=tr>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2010, KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023, <http://www.kentges.gov.tr/>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013

- Denizli Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009, Denizli Çevre Durum Raporu, http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/176992ff19d54f2_ek.pdf, Son Erişim Tarihi: 07 Mayıs 2013.

- Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü, 2012, İstatistik Bilgi Sistemi, https://atlantis.denizcilik.gov.tr/istatistik/istatistik_filo.aspx, Son Erişim Tarihi: 08 Mayıs 2013.

- DSİ 21. Bölge Müdürlüğü, 2013, Bölge Su Verileri, <http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi21/>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.

- DPT, 2007, Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, <http://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/kalkinma-plani-9-genel-kurul.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- Denizli Belediyesi Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 07

Aralık 2012.

- Denizli Belediyesi, 2010, Denizli Kentiçi ve Yakın Çevre Ulaşım Ana Planı ve Süreç Yönetimi 1. Aşama Final Raporu, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Denizli Mermerciler ve Madenciler Derneği, 2012, Denizli Maden Mevcut Durum Raporu, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü Gemi Sicil ve İstatistik Dairesi Başkanlığı, 2012, Kruvaziyer Gemi ve Yolcu İstatistikleri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Denizli Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Verileri, 2012, Afet ve Acil Durum Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- DHMİ, 2012, Uçak ve Uçuş Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- FAO, 2012, Tarım Verileri, FAOSTAT-Agriculture, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- FAO, 2012, Agricultural Outlook 2012-2021, http://www.fao.org/fileadmin/templates/est/COMM_MARKETS_MONITORING/Oilcrops/Documents/OECD_Reports/Ch5StatAnnex.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2010, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013, http://www.tarim.gov.tr/Belgeler/KutuMenu/Kırsal_Kalkinma_Planı.pdf, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.
- GEKA, 2012, Aydın İl Stratejik Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Strateji%20D%C3%B6k%C3%BCmanlar%C4%B1/Ayd%C4%B1n%202023%20Stratejik%20Plan%C4%B1%20Taslak.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- GEKA, 2012, Aydın İlçe GZFT ve Raporları, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Aydin%20ilceleri%20GZFT%20Analizi%20Raporlari.pdf>, Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013.
- GEKA, 2011, I. Aydın Kültür ve Turizm İhtisas Komisyonu Toplantı Raporu, http://geka.org.tr/yukleme/i._aydin_kultur_ve_turizm_ihtisas_komisyonu.pdf, Son Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2013.
- GEKA, 2012, I. Aydın Kültür ve Turizm İhtisas Komisyonu Toplantı Raporu, http://geka.org.tr/yukleme/aydin_kultur_ve_turizm_ihtisas_komisyonu_2_toplantisi.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2013, Aydın Turizm Çalıştay Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Aydin%20ili%20Turizm%20Calistayi%20Sonuc%20Raporu.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2010, TR32 Bölgesi Kruvaziyer ve Yatçılık Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/dosya/5179f09cb87ca-da5d07bd1958d58254a.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2012, Bodrum Turizm Çalıştay Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/%C3%87al%C4%B1%C5%9Ftay%20ve%20Toplant%C4%B1lar/Bodrum%20Turizm%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2011, TR32 Bölgesi Termal Turizm Raporu, http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Sekt%C3%B6rel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar/Guney_Ege_Bolgesinde_Termal_Turizm.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2012, Denizli Kültür ve Turizm İhtisas Komisyonu Toplantı Raporu, http://geka.org.tr/yukleme/planlama/%C3%87al%C4%B1%C5%9Ftay%20ve%20Toplant%C4%B1lar/Denizli_KT%C4%B0K_Toplantisi%20Raporu.pdf, Son

Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.

- GEKA, 2011, Denizli Tarım Çalıştayı Sonuç Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/%C3%87al%C4%B1%-C5%9Ftay%20ve%20Toplant%C4%B1lar/DENIZLI%20TARIM%20CALISTAYI.pdf>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.
- GEKA, 2012, Güney Ege Bölgesi'nde Mermer ve Traverten Sektörü, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Sekt%C3%B6rel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar/Mermer%20ve%20Traverten.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2012, Güney Ege Bölgesi'nde Turizm: Sorunlar, Öneriler ve Gelişme Stratejileri, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Strateji%20D%C3%B6k%C3%BCmanlar%C4%B1/TURIZMSTRATEJIBELGESI.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2014, Güney Ege Bölgesi Organize Sanayi ve Serbest Bölge Araştırma Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Sekt%C3%B6rel%20Ara%C5%9F%C4%B1rmalar/G%C3%BCney%20Ege%20B%C3%B6lgesi%20Organize%20Sanayi%20ve%20Serbest%20B%C3%B6lge%20Ara%C5%9F%C4%B1rma%20Raporu.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2014.
- GEKA, 2013, Marmaris Turizm Çalıştayı Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Mugla%20ili%20Turizm%20Calistayi%20Sonuc%20Raporu.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Eylül 2013.
- GEKA, 2013, Muğla Tarım Çalıştayı Sonuç Raporu, <http://geka.org.tr/yukleme/planlama/Mugla%20ili%20Tarim%20ve%20Hayvancilik%20Calistayi%20Sonuc%20Raporu.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- GEKA, 2013, TR32 Düzey 2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Mevcut Durum Analizi, Son Erişim: 25 Aralık 2013.
- Kalkınma Bakanlığı, 2013, Onuncu Kalkınma Planı,

<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan-%C4%B1.pdf>, Son Erişim Tarihi: 17 Aralık 2013.

- Kalkınma Planı, 2013, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, <http://www.bgus.gov.tr/SitePages/bgus.aspx>, Son Erişim Tarihi: 17 Aralık 2013.
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2007, Termal Turizm Master Planı 2007-2023, <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/21666,ttmp.pdf?0>, Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2013.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>, Son Erişim Tarihi: 10 Eylül 2013.
- Karayolları Genel Müdürlüğü 2. Bölge Müdürlüğü, 2012, Karayolları ve Ulaşım Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- MTA, 2013, Aydın - Denizli - Muğla İl Maden Raporları, http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Aydin_Madenler.pdf, http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Denizli_Madenler.pdf, http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Mugla_Madenler.pdf, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- Muğla Halk Sağlığı Müdürlüğü, 2013, Aile Hekimliği Verileri, <http://www.muglahsm.gov.tr/websayfalar/ailehekimligiweb/default.asp>, Son Erişim Tarihi: 08 Mart 2013.
- Muğla İl Özel İdaresi, Köydes Projeleri, <http://www.mugla-ozelidare.gov.tr/koydes.asp>, Son Erişim Tarihi: 14 Ocak 2013.
- Muğla Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 30 Kasım 2012.
- Muğla Belediyesi Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 11 Aralık 2012.

- Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Kurum Görüşmesi, Görüşme Tarihi: 11 Aralık 2012.
- Muğla Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2012, Afet ve Acil Durum Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Pamukkale Üniversitesi, 2012, Denizli Tekstil Sanayi Envanteri, <http://geka.org.tr/yukleme/dosya/DFD-004-005%20PA%C3%9C%20Tekstil%20Envanteri.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013
- Sağlık Bakanlığı, 2011, Sağlık İstatistikleri Yıllıkları, <http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-2952/istatistik-yilliklari.html>, Son Erişim Tarihi: 12 Şubat 2013.
- Türkiye İş Kurumu, 2011, İşgücü Piyasası Araştırması: Aydın İli Sonuç Raporu, http://statik.iskur.gov.tr/tr/isgucu_piyasasi/isgucu_piyasasi_analiz_sonuc_2011/iller/AYDIN.pdf, Son Erişim Tarihi: 13 Şubat 2013.
- Türkiye İş Kurumu, 2011, İşgücü Piyasası Araştırması: Muğla İli Sonuç Raporu, http://statik.iskur.gov.tr/tr/isgucu_piyasasi/isgucu_piyasasi_analiz_sonuc_2011/iller/MU%C4%9ELA.pdf, Son Erişim Tarihi: 13 Şubat 2013.
- TCDD, 2010, Demiryolu Sektör Raporu, <http://www.tcdd.gov.tr/Upload/Files/ContentFiles/2010/faaliyet-raporu/2010rapor.pdf>, Son Erişim Tarihi: 15 Haziran 2013.
- Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, 2012, Tekstil Sektöründe Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Tebliği ve Temiz Üretim Bilgi Notu, <http://www.ekoverimlilik.org/wp-content/uploads/2012/03/tekstil-sektorunde-entegre-kirlilik-onleme-ve-kontrol-tebliği-ttg-ve-bilgi-notu.pdf>, Son Erişim Tarihi: 07 Ocak 2013.
- TÜBİTAK, 2010, Gıda Alanı Ulusal Ar-Ge ve Yenilik Stratejisi, http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/ek3_ulusal_gida_arge_yenilik_stratejisi.pdf, Son Erişim Tarihi: 9 Ocak 2013
- TÜİK, 2013, İstatistik Göstergeler ve Veri Tabanları, <http://www.tuik.gov.tr>, Son Erişim Tarihi: 08 Aralık 2013.
- TPE, 2013, Patent ve Faydalı Model İstatistikleri, <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/statistics/>, Son Erişim Tarihi: 21 Haziran 2013.
- TCDD 3. Bölge Müdürlüğü, 2012, Yük ve Ulaşım Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- TCDD 7. Bölge Müdürlüğü, 2012, Yük ve Ulaşım Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- TEİAŞ 21. İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlüğü, 2012, Elektrik Üretim ve Tüketim Verileri, 5449 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi kapsamında temin edilmiştir.
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2010, Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi Hedef 2023, http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/UBAK/tr/dokuman_sag_menu/20110323_142238_204_1_64.pdf, Son Erişim Tarihi: 8 Aralık 2013
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2010, Turizm Kıyı Yapıları Master Plan Çalışması Sonuç Raporu, http://www.aygm.gov.tr/BLSM_WIYS/DLH/tr/DOKUMAN_SOL_MENU/Master_Plan_Calismalari/20110527_122423_10288_1_10315.pdf, Son Erişim Tarihi: 08 Aralık 2013.
- Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü, 2011, Yenilenebilir Enerji İstatistikleri, <http://www.eie.gov.tr/>, Son Erişim Tarihi: 27 Aralık 2012.



EK 1: Bölge Planının Üst Ölçekli Planlar İle Uyumu

EK 2: Çevre Düzeni Planlarının Bölge Planı İle Uyumu
Açısından Değerlendirilmesi

EK 3: 2010-2013 Bölge Planı Değerlendirmesi

EK 4: Katılımcı Listeleri

EK 5: Bölge Planının Hayata Geçirilmesine Yönelik Proje
Önerileri





EK-1: BÖLGE PLANININ ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR İLE UYUMU

ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI			
Bölge Planı Önceliği	Tedbir Maddeleri	Plan Adı	Üst Ölçekli Plan Kararı
Bilgi toplumunun ihtiyaç duyduğu temel bilgi ve becerilere sahip, üretken ve yenilikçi bireyler yetiştirilmesi, eğitim hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması	94	Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi	Tüm Bireylere Okuma Yazma Becerisi Kazandırılarak Okuryazar Oranında Artış Sağlanması
	94,95	Kırsal Kalkınma Planı Tedbir 2.1.2	Yaygın Eğitim Faaliyetlerinin Geliştirilmesi
	95	10. Kalkınma Planı	Öğrencilerin sosyal, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimine katkı sağlayan okul öncesi eğitim, imkânları kısıtlı hane ve bölgelerin erişimini destekleyecek şekilde yaygınlaştırılacaktır.
	96		Toplumsal ve ekonominin ihtiyaçlarına duyarlı, paydaşlarıyla etkileşim içerisinde olan, ürettiği bilgiyi ürüne, teknolojiye ve hizmete dönüştüren, akademik, idari ve mali açıdan özerk üniversite modeli çerçevesinde küresel ölçekte rekabetçi bir yükseköğretim sistemine ulaşılması hedeflenmektedir.
	96	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi	Metropoliten alanların sanayi ve teknolojik altyapılarının geliştirilmesi: Üniversite, Ar-Ge ve fikir kurumlarında mükemmellik
	95	10. Kalkınma Planı	Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı geliştirilecek, öğrenci ve öğretmenlerin bu teknolojileri kullanma yetkinlikleri artırılabilecektir.
	96	Orta Vadeli program (2014-2016)	Eğitim sisteminde, bireylerin kişilik ve kabiliyetlerini geliştiren, hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde işgücü piyasasıyla uyumunu güçlendiren, fırsat eşitliğine dayalı, kalite odaklı dönüşüm sürdürülecektir.
Sağlık hizmetleri altyapısının geliştirilerek tüm kesimlerinin bu hizmetlerden adil ve dengeli bir biçimde faydalanmasının sağlanması	100	10. Kalkınma Planı	Bireylerin beden ve ruhen tam bir iyilik halinde olması için koruyucu sağlık hizmetleri, gerek bireye gerekse sosyal, biyolojik ve fiziki çevreye yönelik çok sektörlü bir yaklaşımla geliştirilecektir.
	100		Sağlıklı hayat tarzı teşvik edilecek ve daha erişilebilir, uygun, etkili ve etkin bir sağlık hizmeti sunulacaktır.
	100,101	10. Kalkınma Planı	Sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğini destekleyecek, ikinci ve üçüncü basamak tedavi hizmetlerinin etkinliğini artıracak bir hasta sevk zinciri uygulaması geliştirilecektir.
	105	10. Kalkınma Planı	Kültür değerlerimiz ve geleneksel sanatlarımızın yaşatılmasına yönelik destekler etkinleştirilerek uygulamaya devam edilecektir.
Bölgenin sahip olduğu kültür varlıklarının, kültürel değerlerinin ve kendine özgü kültürel yapısının korunması, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın özendirilmesi	105	Türkiye Turizm Stratejisi 2023	Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi
	106	10. Kalkınma Planı	Görsel, işitsel ve sahne sanatları başta olmak üzere kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gelişiminde ve sunumunda mahalli idarelerin, özel ve sivil girişimlerin rolü artırılabilecektir.

Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetlerin geliştirilerek yaygınlaştırılması, ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetlerin geliştirilerek yaygınlaştırılması, ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması	113	10. Kalkınma Planı	Yoğun göç alan şehirlerde sosyal uyum güçlendirilecek bu amaçla eğitim düzeyi ve mesleki beceriler geliştirilerek toplumsal faaliyetlere ve işgücü piyasalarına katılım kolaylaştırılacaktır.
	114	10. Kalkınma Planı Öncelikli Dönüşüm Programları	Ailenin ve dinamik nüfus yapısının korunması programı
	115	10. Kalkınma Planı	Yaşlıların kendi çevrelerinden uzaklaşmadan evlerinde bakımını sağlamaya yönelik hizmetler çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak ve yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin sayı ve niteliği artırılacaktır.
	113,115,116		Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözetilen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamaları hayata geçirilecektir.
	115,116		Köylerdeki nüfus yoğunluğunun düşmesi nedeniyle yaşlı ve engelli bireylerin, ekonomik ve sosyal hayata katılımı ile bakım ve diğer sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak amacıyla yerel düzeyde kamunun hizmet sunum kapasitesi güçlendirilecek ve yenilikçi modeller geliştirilecektir.
	113,115,116		Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan kesimlerin fırsatlara erişimlerinin kolaylaştırılması yoluyla ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması temel amaçtır. Bu kapsamda sosyal hizmet ve yardım alanında ailenin ihtiyaçlarına bütünsel olarak yaklaşan arz odaklı ve istihdam bağlantılı bir sistem kurulması esastır.
	113,115,116		Plan döneminde ülkemizde mutlak yoksulluğun ihmal edilebilir seviyelere indirilmesi ve gelişmiş ülkelerde olduğu gibi göreceli yoksulluğa odaklanılması amaçlanmaktadır.
	114	10. Kalkınma Planı	Boşanmaların azaltılması amacıyla aile danışmanlığı ve uzlaştırma mekanizmaları geliştirilecektir. Tek ebeveynli ailelerin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik izleme ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.

Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulması	122,123	10. Kalkınma Planı	Düşük gelirli bölgelerde ekonomik faaliyet kolları çeşitlendirilecek, KOBİ ve mikro işletmeler geliştirilecek, tarımsal verimlilik artırılacak, kentsel ve kırsal alanda yaşam kalitesi iyileştirilecek, beşeri ve sosyal sermaye güçlendirilecektir. Bu bölgelerin ulusal pazarla ve diğer bölgelerle bütünleşme düzeyi yükseltilecek; eğitim, sağlık, iletişim ve yerel yönetim hizmetlerinin sunum kalitesi ve erişilebilirliği artırılacaktır.
	122		Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir.
	123,125		Yoğun göç alan şehirlerde sosyal uyum güçlendirilecek bu amaçla eğitim düzeyi ve mesleki beceriler geliştirilerek toplumsal faaliyetlere ve işgücü piyasalarına katılım kolaylaştırılacaktır.
	122,123,125		Sosyal yardım-istihdam bağlantısı güçlendirilerek yoksul kesimin istihdam edilebilirliğinin artırılması ve üretken duruma geçirilmesine yönelik programlara devam edilecektir
	122,123,124,125		Bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkânları geliştirilmeye devam edilecektir.
Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulması	124,125	10. Kalkınma Planı	Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin sağlanmasında yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimciliğe de öncelik verilecektir.
	124		Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele edilecek, bu kapsamda elde edilen kazanımlar işgücü maliyetlerinin azaltılmasında kullanılacaktır.
	125		Ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitimde, program bütünlüğü temin edilecek ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde uygulamalı eğitime ağırlık verilecektir.
	125		Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasındaki uyum; hayat boyu öğrenme perspektifinden hareketle iş yaşamının gerektirdiği beceri ve yetkinliklerin kazandırılması, girişimcilik kültürünün benimsenmesi, mesleki ve teknik eğitimde okul-işletme ilişkisinin orta ve uzun vadeli sektör projeksiyonlarını dikkate alacak biçimde güçlendirilmesi yoluyla artırılacaktır.
	125		Eğitimde alternatif finansman modelleri geliştirilecek, özel sektörün eğitim kurumu açması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımı özendirilecektir.

Kamu kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşlarında bilgi, beceri ve yenilik düzeyi artırılacak, birlikte iş yürütme kapasitesi geliştirilecektir.	122, 123, 124	Orta Vadeli program (2014-2016)	Etkin ve bütüncül bir istihdam politikası izlenerek; kadın, genç ve engelliler başta olmak üzere, işgücüne katılım ve istihdam oranları artırılmaya devam edilecektir.
	130	10. Kalkınma Planı	Güçlü, çeşitli, çoğulcu, sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun ortamın oluşturularak sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine toplumun tüm kesimlerinin daha etkin katılımının sağlanması temel amaçtır.
	130,131		Kamuda stratejik yönetim sürecinin tüm aşamalarının uyum ve bütünlük içerisinde yürütülmesi için yönlendirmeden sorumlu kurumlar arasındaki koordinasyon güçlendirilecektir.
	131		Hizmet içi eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması suretiyle kamu personelinin bilgi ve beceri düzeyinin artırılması, kamu insan kaynakları süreçlerinde liyakatin temel alınması, uygun kurumlardan başlanarak esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması ve işlevsel bir performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
	130		Özel sektörün ve sivil toplumun katılımı teşvik edilerek kalkınma işbirliği faaliyetlerinde kamu-özel sektör-sivil toplum işbirliği artırılabacaktır.
	130,131		Teknoloji geliştirme bölgelerinin yapısı ve işleyişi; üniversite-sanayi işbirliğini, işletmeler arası ortak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini ve yenilikçi girişimciliği en üst düzeye çıkarmak üzere etkinleştirilecektir.
	130		Üniversite ve özel sektör işbirliğini daha kolaylaştırıcı ve teşvik edici önlemler alınacak ve ara yüzler oluşturulacaktır. Bu çerçevede yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasında, akademisyenlerin ve öğrencilerin Ar-Ge ve girişimcilik faaliyetlerinin teşvik edilmesine özen gösterilecektir.
	130		Kırsal nüfusun bilişim hizmetlerine erişimini güçlendirmek amacıyla halen Evrensel Hizmet Fonu kapsamında belirlenmiş bulunan bilişim altyapısı hizmet türleri geliştirilecek ve yatırımlarda dezavantajlı yerleşimlere öncelik verilecektir.

YÜKSEK KATMA DEĞER VE YENİLİK ODAKLI ÜRETİM			
Bölge Planı Önceliği	Tedbir Madde-leri	Plan Adı	Üst Ölçekli Plan Kararı
Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi dönüşümünün sağlanması	143	10. Kalkınma Planı	Türkiye'nin küresel düzeyde ve kriz yaşayan ülkelere dönük acil ve insani yardım kapasitesi ve faaliyetlerinin etkinliği artırılabilecektir. Bu çerçevede, kurumsal kapasite ve kurumlar arası koordinasyon güçlendirilecek, STK'ların ve özel sektörün faaliyetleri desteklenecektir.
	144		Yatırım ve teşvik politikaları üretken bir ekonomik yapıyı destekleyecek mahiyette yürütülecektir. Mali piyasaların geliştirilmesi suretiyle de yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi ve ekonominin ihtiyaç duyduğu finansal kaynaklara uygun şartlarla erişilmesi sağlanacaktır.
	148		Tüketime yönelik ihracat ürünlerinde özgün tasarım faaliyetleri özendirilecek, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesi sağlanacak, patent tescili ve uluslararası marka oluşturulması desteklenecek, tanıtım ve pazarlama konusundaki destekler ihracatçıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilecektir.
	148		Tekstil, hazır giyim ve deri sektörlerinin müşteri odaklı, hız ve esnekliği ile üretici özelliklerini geliştiren, tasarım, koleksiyon ve marka yaratabilen, yenilikçi, çevreye duyarlı, pazarlama ve üretim kanallarında etkin olan bir yapıya dönüşümü desteklenecektir.
	143, 145		KOBİ'lerin markalaşmaları, kurumsallaşmaları ve yenilikçi iş modelleri geliştirmeleri sağlanacaktır.
	143, 145		Ticaret hizmetlerinde markalaşma ve kurumsallaşma kapasitesinin geliştirilmesi yoluyla işletmelerin özellikle yeni gelişen çevre ülke pazarlarına daha fazla açılması sağlanacaktır. Girişimcilerin yurtdışı pazarlara açılması amacıyla elektronik ticaret hizmetleri geliştirilecektir.
	147		Üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, eko-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamalar desteklenecek, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşması teşvik edilecektir.
	149		Yenilik sistemi, kümelenme yaklaşımını ve girişimciliği merkeze alan bir yapıya kavuşturulacaktır.
	150, 151		KOBİ'lerin hem kendi aralarında hem de büyük işletmeler, üniversiteler ve araştırma merkezleriyle işbirliği halinde daha organize faaliyet göstermeleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.
	150, 151		Kuluçka, iş geliştirme merkezleri ve hızlandırıcıların nicelik ve nitelikleri artırılarak etkin bir şekilde hizmet vermeleri sağlanacaktır. Bu kapsamda kamu, STK'lar ve özel sektör işbirliğiyle destek modelleri geliştirilecektir.
	146		KOBİ'lerin Ar-Ge, yenilik ve ihracat kapasiteleri geliştirilerek uluslararasılaşma düzeyleri artırılabilecektir.
	149		KOBİ'lerin hem kendi aralarında hem de büyük işletmeler, üniversiteler ve araştırma merkezleriyle işbirliği halinde daha organize faaliyet göstermeleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.
	150, 151		İşletmelerin rekabet öncesi işbirliği, ağ oluşturma, ortak Ar-Ge ve tasarım, ortak tedarik ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi özendirilecektir.
	150, 151		Teknoloji geliştirme bölgelerinin yapısı ve işleyişi; üniversite-sanayi işbirliğini, işletmeler arası ortak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini ve yenilikçi girişimciliği en üst düzeye çıkarmak üzere etkinleştirilecektir.
	150, 151		Üniversite ve kamu kurumları bünyesindeki araştırma merkezleri, özel sektörle yakın işbirliği içinde çalışan, nitelikli insan gücüne sahip, tüm araştırmacılara kesintisiz hizmet veren ve etkin bir şekilde yönetilen sürdürülebilir yapılara dönüştürülecektir.
	150, 151		Teknoloji geliştirme bölgelerinin yapısı ve işleyişi; üniversite-sanayi işbirliğini, işletmeler arası ortak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini ve yenilikçi girişimciliği en üst düzeye çıkarmak üzere etkinleştirilecektir.

Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi dönüşümünün sağlanması	146	Verimlilik Stratejisi ve Eylem Planı	Ar-Ge ve yenilik destekleri yaygınlaştırılacak, konuya ilişkin finansal destek ve teşvik mekanizmalarına yönelik etki değerlendirme mekanizması oluşturulacaktır.
	146, 148, 149, 150, 151	Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi	Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin ivme kazanması gereken ihtiyaç-odaklı alanlarda; Ülke ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte Ar-Ge ve yenilik eksenli bilgi üretiminin artırılması ve sonuç-odaklı araştırmaların desteklenmesi, BT insan kaynaklarının geliştirilmesi ve disiplinler arası yaklaşımlar ile etkileşiminin sağlanması, Bilim toplum etkinlikleri aracılığıyla gençler arasında disiplinlerarası yaklaşımların benimsenmesi, Özel sektörün Ar-Ge ve yenilik yapabilme yetkinliğinin geliştirilmesi ve üretim zincirinde Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin yoğunluğunun artırılması, Araştırma altyapılarının (araştırma merkezleri, vb.) kurumlar arası eşgüdüm içinde geliştirilmesi ile ulusal ve yerel ihtiyaçlar doğrultusunda etkin kullanımının sağlanması, Sektörler ve disiplinler arası bilginin yayılımını destekleyecek şekilde çok paydaşlı Ar-Ge projelerinin artırılması, İhtiyaç-odaklı alanların arasındaki etkileşimi arttıracak yönetim mekanizmalarının oluşturulması.
	146, 148, 149, 150, 151	Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi	Sistem etkileşimlerinin sektörler ve disiplinlerarası yöne çekilmesi: Yönetişim boyutu; Sektörel ve yerel boyutta paydaşlar arasındaki etkileşimleri tetikleyecek Ar-Ge ve yenilik eksenli işbirliği kültürünün yaygınlaştırılması Sektörel ve yerel boyuttaki yönetim mekanizmaları ile ulusal boyuttaki yönetim mekanizmaları arasındaki eşgüdümün gelişmesi, Ulusal boyutta kamu kurumları arasında bilim ve teknoloji konularındaki etkileşim ve bilgi alışverişinin iyileştirilmesi. Ortak Ar-Ge ve Yenilik İşbirlikleri Boyutu; Ar-Ge tabanlı dikey işbirliklerinin17 teşvik edilmesi yoluyla teknoloji üretme kapasitesinin artırılması, Ülkemizin sahip olduğu farklı sınıf yetkinlikleri göz önünde bulundurularak yatay ve dikey işbirliklerinde sektör içi ve sektörlerarası işbirliklerinin artırılması, Araştırmacılar arasında disiplinlerarası ortak öğrenme ortamlarının desteklenmesi, Üniversite, sanayi ve/veya kamu kuruluşlarının veya bireysel araştırmacılar arasındaki Ar-Ge, işbirliklerini teşvik eden mekanizmalarının daha işlevsel hale getirilmesi Yerel kaynak ve yetkinliklerden küresel ölçekte katma değer üretecek araştırmaların desteklenmesi.
	146, 147, 148	Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı	İhracatta yenilikçilik ve ar-ge'ye yönelik yatırım ve uygulamalar ile ileri teknoloji ürün ihracatının artırılması
	144	Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı	Finansal enstrümanların ve ticaret destek araçlarının artırılması ve verimli kullanımının sağlanması
	165	10.Kalkınma Planı	Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.
Kalite odaklı üreten, verimliliği yüksek, markalaşmış, uluslararası rekabet gücüne sahip tarım ve gıda sektörü dönüşümünün sağlanması	166		Mevcut su iletim ve dağıtım tesislerinde toprak kanalları ile klasik sistemler yenilenerek kapalı sisteme geçiş hızlandırılacak ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır. Öncelikli Dönüşüm Programı 1.15 Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı
	171, 174		Tarım ve sanayi işletmelerinin işbirliği ve entegrasyonu sağlanacak, yerel ve geleneksel ürünlerin katma değeri ve ihracata katkısı arttırılacaktır.
	168		Balıkçılıkta kaynak yönetimi bilimsel verilere dayalı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilecek, idari kapasite güçlendirilecektir. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilecek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanacaktır.
	166		Balıkçılıkta kaynak yönetimi bilimsel verilere dayalı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilecek, idari kapasite güçlendirilecektir. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilecek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanacaktır.

Kalite odaklı üreten, verimliliği yüksek, markalaşmış, uluslararası rekabet gücüne sahip tarım ve gıda sektörü dönüşümünün sağlanması	166	10.Kalkınma Planı	Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, nanoteknoloji ve biyoteknolojiye yönelik araştırmalara öncelik verilecek, tarım ve gıda odaklı teknoparklar ile sektörel teknoloji platformlarının tesis edilmesi sağlanacaktır.
	165, 174, 175		Tarımda sosyal yapı gözetilerek üretim türüne göre yeter gelirli işletme büyüklüğü temelinde tarımsal işletmelerin etkinlikleri artırılacaktır. Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.
	173		Gıda güvenliğini teminen ürün piyasalarında ve çiftçi gelirlerinde istikrar gözetilerek etkin stok yönetimi, üretim, pazarlama ve tüketim zincirinde kayıpların azaltılması, piyasaların düzenlenmesine ilişkin idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve dış ticaret araçlarının etkin kullanılması sağlanacaktır. Üretici örgütlerinin pazara erişimi kolaylaştırılacaktır.
Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımının yaygınlaştırılması, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması	190	10. Kalkınma Planı	Bütün bu olumlu gelişmelere karşın, linyit haricinde fosil yakıtlar bakımından zengin rezervlere sahip olmayan Türkiye'nin enerji arzındaki dış bağımlılığı önemli ölçüde devam etmektedir. Bu bağımlılığı azaltmak için, yerli kaynakların enerji üretiminde mümkün olan en yüksek oranda değerlendirilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde, enerji üretiminden iletime, dağıtımdan kullanımına kadar olan bütün süreçlerde verimliliğin artırılması, israfın önlenmesi ve enerji yoğunluğunun hem sektörel hem de makro düzeyde azaltılması, enerji arzındaki dış bağımlılığın etkilerinin hafifletilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.
		Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - Bgus	Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak enerji verimliliğinin ve sürdürülebilirliğin sağlanması, bu alanda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve üretime aktarılması konularında yenilikçi yaklaşımlar özendirilecek; doğal yapının ve çevrenin korunması desteklenecektir. Yerel yenilenebilir enerji imkanları, çevresel etki değerlendirmesi yapılmak suretiyle değerlendirilecektir.
	185, 186, 187, 188, 189	10. Kalkınma Planı	Birincil enerji kaynakları bazında dengeli bir kaynak çeşitlendirmesine ve orijin ülke farklılaştırmasına gidilecek, üretim sistemi içinde yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payı azami ölçüde yükseltilecektir.
		Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Hidrolik ve rüzgâr başta olmak üzere tüm yerli kaynaklarımızdan, enerji arz güvenliği ve iklim değişikliği hedeflerimize paralel olarak, iç ve dış finansman imkânları çerçevesinde, temiz üretim teknolojileri ve en iyi teknikler kullanılarak üst düzeyde faydalanılacaktır.
		Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - Bgus	Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak enerji verimliliğinin ve sürdürülebilirliğin sağlanması, bu alanda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve üretime aktarılması konularında yenilikçi yaklaşımlar özendirilecek; doğal yapının ve çevrenin korunması desteklenecektir. Yerel yenilenebilir enerji imkanları, çevresel etki değerlendirmesi yapılmak suretiyle değerlendirilecektir.
	190	10. Kalkınma Planı	Enerji Verimliliği Stratejisi etkin bir şekilde uygulanacak ve enerjinin tüm sektörlerde verimli bir şekilde kullanımı sağlanacaktır.
		Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS	Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak enerji verimliliğinin ve sürdürülebilirliğin sağlanması, bu alanda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve üretime aktarılması konularında yenilikçi yaklaşımlar özendirilecek; doğal yapının ve çevrenin korunması desteklenecektir.
		Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	2020 yılına kadar sanayi sektöründe enerji verimliliği uygulamaları ile belirlenmiş olan tasarruf potansiyeli azami ölçüde gerçekleştirilecektir.
		Enerji Verimliliği Strateji Belgesi (2010-2023)	Sanayi ve hizmetler sektöründe enerji yoğunluğunu ve enerji kayıplarını azaltmak

Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması, lojistik kapasitesinin ve ulaşım altyapısının geliştirilerek erişilebilirliğin artırılması	201, 202, 205, 206	10. Kalkınma Planı	Yük ve yolcu taşıma hizmetlerinin etkin, verimli, ekonomik, çevreye duyarlı, emniyetli bir şekilde sağlanması; yük taşımacılığında, kombine taşımacılık uygulamalarının geliştirilerek demiryolu ve denizyolunun paylarının artırılması, kalitenin ve güvenliğin yükseltilmesi ve taşıma planlamasında koridor yaklaşımına geçilmesi esastır.
		Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS	Bölge içi ve bölgeler arası ekonomik işlevselliği artıracak ulaşım altyapısı güçlendirilecektir.
		Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	2023 sonu itibarıyla karayolu altyapısında Halen 19.702 km olan bölünmüş yollarımızın toplamı 32.000 km'ye, YİD modeliyle yapılacak 5.250 km. ilave otoyol projeleriyle otoyol uzunluğu 7.500 km'ye çıkarılacaktır.
	201, 205	10. Kalkınma Planı	Lojistik merkezlerin ülke genelinde planlanması ve yatırımlarında; bölgesel potansiyel ve ihtiyaçlar dikkate alınacak, kombine taşımacılık bağlantılarının yapılmasına özen gösterilecek, kullanıcıların gereksinimleri gözetilerek, tüm lojistik hizmet sağlayıcılarının eşit şartlarda yararlanacağı kamu-özel işletim modelinin etkin bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.
		Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	Ülke genelinde lojistik entegrasyonlar sağlanacak, sektörel verimliliği ve etkinliği artıracak altyapı yatırımları yapılacak veya tamamlanacaktır.
	202	10. Kalkınma Planı	Büyükşehir belediyelerinin mevcut ve planlanan kentiçi raylı sistem projeleri; şehir merkezlerinden geçen demiryolu ana hattına, kentiçi lojistik merkezlerine, şehirlerarası otobüs terminallerine, havalimanlarına ve diğer ulaşım türlerine entegre olabilecek şekilde planlanacaktır.
Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS		Demiryolu ağlarının önemli havaalanları ile bağlantı ve entegrasyonu sağlanacaktır. Özellikle metropol ve turizm odaklarındaki havaalanlarının raylı sistem ve karayolu ile erişim bağlantıları güçlendirilecektir.	
Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023		Tüm kentlerimizde demiryolu garları, havalimanları, limanlar ve şehirlerarası otobüs terminallerinin etkin bir biçimde kentsel toplu taşıma sistemleri ile entegre edilmesi sağlanacaktır.	
203	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS	Yurt içi yolcu taşımacılığının daha güvenli bir taşımacılık türü olan havayoluna kaydırılması için iller arasındaki çapraz uçuş bağlantıları artırılabilecektir.	
	Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	Yurtiçi iller arası uçuş ağının genişletilmesi amacıyla, iller arasındaki çapraz uçuşlar güçlendirilerek; havaalanları tam kapasite ile çalıştırılacaktır.	
205	10. Kalkınma Planı	Türkiye'nin ihracat hedefine ulaşabilmesini teminen, yapılan planlamalar doğrultusunda doğru yer, zaman ve ölçekte liman kapasiteleri hayata geçirilecek, limanların demiryolu ve karayolu bağlantıları tamamlanacaktır.	
201, 204, 205, 206	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS	Limanların ulusal ulaşım ağlarına entegrasyonu kuvvetlendirilecektir.	
	Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	Limanlara ve OSB merkezlerine demiryolu ve bölünmüş yol bağlantıları sağlanacaktır.	
	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi - BGUS	Yurtiçi taşımacılıkta denizyolu ulaşımının kullanımı artırılabilecektir.	

DÖRT MEVSİM TURİZM			
Bölge Planı Önceliği	Tedbir Maddeleri	Plan Adı	Üst Ölçekli Plan Kararı
Bölge turizminin yenilik, işbirliği ve markalaşmaya dayalı tanıtımının sağlanması	212	10. Kalkınma Planı	Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin, STK'ların ve halkın turizmle ilgili kararlara katılımı artırılabilecektir.
	213, 214, 215		Pazardaki ve müşteri profilindeki gelişmeler sürekli izlenerek dış tanıtım faaliyetleri etkinleştirilecektir.
	216		Turizm türleri bütüncül bir şekilde ele alınarak "Varış Noktası Yönetimi" kapsamında yeni projeler hayata geçirilecektir.
	212	Türkiye Turizm Stratejisi (2023)	Ekonomik gelişimi destekleyen; fiziksel düzeyde uygulanabilir; toplum yönelimli ve sürdürülebilir turizm ilkesini içeren bir planlama yaklaşımının ortaya konması.
	212		İyi Yönetişim" ilkesi çerçevesinde ulusal, bölgesel, il ve noktasal düzeyde turizm sektörü ile ilgili kamu, özel sektör kuruluşları ve STK'ların karar verme süreçlerine katılımlarını sağlayacak konseyler bazında kurumsallaşmaya gidilmesi.
	216		Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması.
	216		Dünya ile yarışabilen markalaşan turizm yerleşmelerinin planlanması.
	234	10. Kalkınma Planı	Sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizmi, golf turizmi ve kültür turizmine ilişkin altyapı eksiklikleri tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi sağlanacak ve alternatif turizm türlerinin gelişimi desteklenecektir.
	242, 243, 244	Türkiye Turizm Stratejisi (2023)	Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi.
	234		Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi.
Bölge turizminin çeşitlendirilerek dört mevsime yayılması ve hizmet kalitesinin artırılması	234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 245,		Kitle turizminin yoğun olarak geliştiği alanların altyapısının öncelikli olarak ele alınarak güçlendirilmesi ve bu bölgelerdeki turizm sezonunun tüm yıla yayılabilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması.
	237, 242		Varış noktası olarak geliştirilecek ve birden fazla ili kapsayan turizm gelişim bölgelerinde yerel ve bölgesel kalkınmada turizmin güçlü bir araç olarak kullanılması.



YAŞANABİLİR MEKANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

Bölge Planı Önceliği	Tedbir Maddeleri	Plan Adı	Üst Ölçekli Plan Kararı
Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi	252, 256	10. Kalkınma Planı	Kentçi ulaşımında kurumlar arası koordinasyon geliştirilecek, daha etkin planlama ve yönetim sağlanacak, kentçi ulaşım altyapısının diğer altyapılarla entegrasyonu güçlendirilecektir.
		Türkiye Ulaşım Ve İletişim Stratejisi Hedef 2023	Yolcu taşımacılığında toplu taşımacılığı öne çıkaran ve destekleyen yatırım ve işletme kararları alınacaktır.
		Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı (KENTGES) 2010-2023	Kent içi ulaşımında, yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımının kabul edilmiş tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi sağlanacaktır. Kentsel ulaşım sisteminde hareket kısıtlılığı olanların ihtiyaçlarını da dikkate alan yaya ve taşıt ulaşım bütünlüğüne yönelik standart ve tasarım projelerinin hazırlanması ve uygulanması sağlanacaktır.
	253, 255	10. Kalkınma Planı	Şehirlerimizde aşırı ve niteliksiz büyüme, barınma, trafik, güvenlik, altyapı, sosyal uyum ve çevre sorunları önemini korumaktadır. Şehirlerimizin önemli bir kısmının, bir taraftan bu tür riskleri yöneterek, uygun müdahalelerle yaşanabilir mekânlara dönüştürülmesi, diğer taraftan da kentsel imaj yönetimi ve markalaşma çabalarıyla çekim merkezi olması gözetilmesi gereken hususlardır.
Çevre kirliliğinin azaltılarak toprak, hava, su kalitesinin artırılması ve atık yönetim etkinliğinin geliştirilmesi	274	10. Kalkınma Planı	Şehirlerde kanalizasyon ve atık su arıtma altyapısı geliştirilecek, bu altyapıların havzalara göre belirlenen deşarj standartlarını karşılayacak şekilde çalıştırılmaları sağlanacak, arıtılan atık suların yeniden kullanımı özendirilecektir.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Kentsel Atıksu Arıtma Yönetmeliğine uygun olarak kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesisleri kurulacaktır.
	275, 285	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Yer altı, yüzey ve kıyı sularının kirliliği izlenecek, asgari düzeye indirilecek ve kirlenmesi önlenecektir.
	276, 277, 278, 285, 286	10. Kalkınma Planı	Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhaları teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilecek; bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilecektir. Geri dönüştürülen malzemelerin üretimde kullanılması özendirilecektir.
		Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi-BGUS	Katı atık ve atık su sistemleri yönetiminde teknolojik yeniliklere yönelik girişimlerde işbirliği sağlanarak, ortak bertaraf, geridönüşüm, içme suyu ve arıtma tesisleri kurmak suretiyle kıt olan doğal kaynakların daha etkin ve verimli kullanımı sağlanacaktır.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Uygun yöntemlerin kullanarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınacaktır.
	276, 277, 278, 285, 286	10. Kalkınma Planı	Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhaları teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilecek; bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilecektir. Geri dönüştürülen malzemelerin üretimde kullanılması özendirilecektir.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Uygun yöntemlerin kullanarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınacaktır.
	276, 277, 278, 285, 286	10. Kalkınma Planı	Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhaları teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilecek; bilinçlendirmenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik verilecektir. Geri dönüştürülen malzemelerin üretimde kullanılması özendirilecektir.

Çevre kirliliğinin azaltılarak toprak, hava, su kalitesinin artırılması ve atık yönetim etkinliğinin geliştirilmesi		Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Düzenli depolama tesislerine giden organik madde miktarı azaltılacak, biyobozunur atıklar enerji veya kompost üretimine yönlendirilecektir.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Uygun yöntemlerin kullanarak katı atıkların geri kazanımını ve düzenli depolanmasını sağlayacak önlemler alınacaktır.
	274, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287	10. Kalkınma Planı	Sürdürülebilir şehirler yaklaşımına uygun olarak şehirlerde atık ve emisyon azaltma, enerji, su ve kaynak verimliliği, geri kazanım, gürültü ve görüntü kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu malzeme kullanımı gibi uygulamalarla çevre duyarlılığı ve yaşam kalitesi artırılabilecektir.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Yakıt kalitesi iyileştirilecektir.
	279, 281	10. Kalkınma Planı	Yerli kömür kaynakları özel sektör eliyle yüksek verimli ve çevre dostu teknolojiler kullanılarak elektrik enerjisine dönüştürülecektir.
		Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Mevcut termik santrallerin iyileştirme çalışmaları tamamlanacak ve hidroelektrik santrallerin de daha verimli çalışması sağlanacaktır.
	252, 256, 280	10. Kalkınma Planı	Kent içi ulaşımında kurumlar arası koordinasyon geliştirilecek, daha etkin planlama ve yönetim sağlanacak, kent içi ulaşım altyapısının diğer altyapılarla entegrasyonu güçlendirilecektir. Yaya ve bisiklet gibi alternatif ulaşım türlerine yönelik yatırım ve uygulamalar özendirilecektir.
	276, 277		Çevre yönetiminde görev, yetki ve sorumluluklardaki belirsizlik ve yetersizlikler giderilecek, denetim mekanizmaları güçlendirilecek; özel sektörün, yerel yönetimlerin ve STK'ların rolü artırılabilecektir.
	275, 279, 281, 284, 285, 286, 287	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi-BGUS	Nüfusu yüksek ve sanayi veya turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı kentlere öncelik verilerek enerji verimliliğinin artırılmasına, temiz üretim sistemlerine geçişe önem verilecek, çevresel altyapı eksiklikleri giderilecektir.
	274, 276, 280, 283, 286, 287	10. Kalkınma Planı	Üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, eko-verimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamalar desteklenecek, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşması teşvik edilecektir.
		Ab Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Endüstriyel tesislerde ve büyük yakma tesislerinde mevcut en iyi tekniklerin uygulanmasına imkan verecek çalışmaların yapılması, ilgili tüm taraflarca işbirliği içerisinde yürütülecektir.
	277, 280, 286, 287	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi-BGUS	Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi ve üretilmesi, bu alanlarda rekabet gücünün artırılması konusunda metropoller ve sanayi kentlerinin Ar-Ge, yenilikçilik ve üretim kapasiteleri değerlendirilerek harekete geçirilecektir. Bu kapsamda, uzmanlaşılacak ve öncelikle geliştirilecek ürün ve ürün grupları, kümelenme yaklaşımı içinde belirlenerek gelişme stratejileri belirlenecektir. Böylelikle bir yandan yeşil büyüme fırsatlarından yararlanılması, ülkede ve dünyada bu konuda gelişen piyasa imkanlarının değerlendirilmesi ve ülke içinde yaygınlaştırılması düşünülen çevre dostu teknoloji, altyapı ve üretim sistemlerinin maliyetlerinin azaltılması gözetilecektir.

Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetiminin sağlanması	297, 298, 300	10. Kalkınma Planı	Yerleşim yerlerinin içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının tamamı karşılanacak, su kayıp-kaçakları önlenecek, mevcut şebekeler iyileştirilerek sağlıklı ve çevre dostu malzeme kullanımı yaygınlaştırılacaktır. İçme ve kullanma suyunun tüm yerleşimlerde gerekli kalite ve standartlara uygun şekilde şebekeye verilmesi sağlanacaktır.
		AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	İçme suyunun sıhhi bir şekilde ve daha fazla kullanıcıya ulaşması sağlanacaktır.
	297, 298	10. Kalkınma Planı	İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemler alınacaktır.
		Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi (2010-2020)	Atıksuların toplanması ve arıtılmış atıksuların tarım ve sanayide tekrar kullanımına yönelik tedbirlerin alınması sağlanacaktır.
	299	Ab Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023)	Tarımsal kaynaklı nitratın su ve toprakta meydana getirdiği kirlilik izlenecek, asgari düzeye indirilecek ve kirlenme önlenecektir.
	300	10. Kalkınma Planı	Su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikler giderilerek kurumların görev, yetki ve sorumlulukları netleştirilecek, su yönetimiyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon geliştirilecektir.
		Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2012-2023) Taslağı	Havzaların sürdürülebilir yönetimi için yasal ve kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, kurumlar ve paydaşlar arasında eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanması
	300	10. Kalkınma Planı	Çevre yönetiminde görev, yetki ve sorumluluklardaki belirsizlik ve yetersizlikler giderilecek, denetim mekanizmaları güçlendirilecek; özel sektörün, yerel yönetimlerin ve STK'ların rolü artırılacaktır.
	300, 302	10. Kalkınma Planı	Tarım, ormancılık, gıda ve ilaç sanayii açısından önem taşıyan biyolojik çeşitliliğin tespiti, korunması, sürdürülebilir kullanımı, geliştirilmesi ve izlenmesi sağlanacaktır.
		Ulusal Biyoçeşitlilik Stratejisi Ve Eylem Planı	Kıyı ve deniz biyolojik çeşitliliğinin korunması, kıyı ve deniz ekosistemlerinin sağladığı ekolojik işlevlerin devamlılığının sağlanması ve bu ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı için etkin yöntemler geliştirilmesi ve uygulanması Orman biyolojik çeşitliliğinin korunması ve bileşenlerinin sürdürülebilir kullanımı için etkin bir izleme, yönetim ve eşgüdüm sisteminin kurulması
	299, 301, 303	Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2012-2023) Taslağı	Havza alanları ve doğal kaynakları tahribatı ve erozyonun önlenmesi, bozuk havza alanlarının ıslahı ve sürdürülebilir kullanımı.
		Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı (KENTGES) 2010-2023	Yerleşmelerin planlanmasında, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını, ekolojik dengenin korunmasını, kirliliğin önlenmesini, enerji verimliliğini ve çevre duyarlılığını dikkate alan yaklaşımlar benimsenecektir.
Afet yönetim etkinliğinin artırılarak afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturulması	307	10. Kalkınma Planı	Yüksek afet riskli alanlar öncelikli olmak üzere afet risklerinin belirlenmesine yönelik mikro bölgeleme çalışmaları tamamlanacak ve imar planlaması süreçlerinde afet riskleri dikkate alınacaktır.
		Ulusal Deprem Stratejisi Ve Eylem Planı (2012-2023)	Bölgesel ve yerel deprem tehlike haritaları için altlık oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılacak ve tehlike haritaları hazırlanacaktır.
	308	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi-BGUS	Kalkınma süreçlerinde afet risk ve zararlarının dikkate alınması sağlanacak, afetlere dair bilinç düzeyinin artırılması, afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturulması sağlanacaktır.

EK-2: ÇEVRE DÜZENİ PLANLARININ BÖLGE PLANI İLE UYUMU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Aydın-Denizli-Muğla Çevre Düzeni Planı'nda Aydın'da, Aydın-Denizli Karayolu aksı üzerinde bulunan Germencik, İncirliova, Merkez, Köşk, Sultanhisar, Nazilli, Kuyucak ve Buharkent ilçelerinin bu aks boyunca, birbirleri ile etkileşim halinde, lineer bir gelişme göstermesi beklendiği belirtilmektedir. Bu güzergahta, Aydın Merkez ve Nazilli ilçelerinin kentsel çekim merkezleri olarak ön plana çıktığı belirtilmektedir.

Denizli'deki yerleşimlerin ise il merkezi odaklı ve kendi içinde gelişecek yerleşimler olarak iki kategori oluşturmaktadır. Kendi içinde, önemli bir merkezin etki alanı içinde kalmadan gelişecek ilçeler ilin kuzeyindeki Güney, Çal, Bekeilli, Baklan ve Çivril ile güneyindeki Acıpayam, Kale, Beyağaç ve Çameli; ilin doğusundaki Bozkurt ve Çardak ilçelerinin ise hem birbirleri ile etkileşim halinde hem de il merkezi odaklı bir gelişme gösterecekleri belirtilmektedir.

Muğla geneli için ise iç kesimlerden yer alan Muğla Merkez, Yatağan, Kavaklıdere ve Ula ilçelerinin Merkez İlçe ya da İl Merkezi odaklı bir gelişim ve etkileşim göstereceği öngörülmektedir. Milas İlçesi ile Muğla ilinin güney sahil kesimindeki Bodrum, Datça, Marmaris ve Fethiye ilçelerinin kendi içlerinde bir gelişim göstereceği; buna karşın Köyceğiz, Ortaca ve Dalaman ilçelerinin ise birbirleri ile etkileşim halinde olacağı öngörülmektedir.

TR32 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda ele alınan mekânsal etkileşimlerde ise bölgesel olarak ele alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında bölgenin en önemli sosyo-ekonomik aksının Aydın-Denizli karayolu üzerinde geliştiği görülmüştür. Bu aksta yer alan Nazilli bu aksın güçlü elemanlarından birisidir.

Bu gelişim aksı tüm Aydın ve Denizli ilçelerinin gelişimini etkilemekle birlikte Muğla ve ilçelerinin de ulaşımında büyük önem taşımaktadır. Bu aks çevresinde yer alan Karacasu,

Bozdoğan, Yenipazar, Kuyucak ve Sultanhisar ilçelerinin Nazilli merkezli bir etkileşim gösterdiği belirlenmiştir. Aksın altında ve nispeten uzağında kalan Koçarlı, Çine ve Karpuzlu bir alt bölge oluşturarak kendi içinde etkileşim göstermesi beklenmektedir. Fakat bu alt bölgeye Aydın merkezin etkisi yadsınamaz durumdadır.

Bölgenin gelişim aksının kuzeydoğusunda kalan Denizli ilçelerinin oluşturduğu ikinci alt bölge ise Çivril, Çal, Güney, Bekeilli, Baklan ilçelerinden oluşmaktadır. Bu ilçelerin Denizli merkezin etkisi altında ve kendi içinde etkileşim göstererek tarımsal alanda gelişim sergilemesi beklenmektedir. Bölgede sanayinin merkezi konumunda olan ve gelişiminin de bu yönde olması beklenen Denizli merkez, bölgenin gelişim aksının da merkezini oluştururken etki alanı Honaz, Bozkurt ve Honaz ilçelerini de içine almaktadır. Bu alanlarda sanayinin ve lojistiğin gelişmesi beklenmektedir. Aynı şekilde aks üzerinde yer alan ve Nazilli ile Denizli merkez arasında yer alan Sarayköy'ün yoğun olan tarımsal faaliyetlerle birlikte merkeze yakınlığının da etkisi ile sanayi ve turizm alanlarında gelişimini sürdürmesi beklenmektedir. Gelişim aksının güneydoğusunda kalan Denizli ilçeleri olan Serinhisar, Acıpayam, Tavas, Kale ve Beyağaç ise merkezle en az etkileşime geçen ve kendi içlerinde de fazla etkileşim göstermeyen, ekonomik ve sosyal açıdan içine kapanık bir yapı sergilemektedir. Bu yapının plan döneminde de büyük değişiklikler göstermesi beklenmemektedir.

Muğla ili Bölge Planı'nda Çevre Düzeni Planı'nda olduğu gibi kıyı ilçelerinin ekonomik ve sosyal dominantlığı göz önüne alınarak incelenmiştir. Bu doğrultuda içeride kalan Muğla merkezin, Çevre Düzeni Planı'nda altı çizilen termik santrallerin baskınlığının tersine, Bölge Planı'nda bir turizm merkezi olması hedeflenmiştir. Yatağan ve Kavaklıdere gibi kıyıda içerde kalan ve madencilikle öne çıkan iki ilçenin ise merkez ve

Milas ilçesi ile etkileşim halinde gelişmesi öngörülmektedir. Milas ilçesi kıyıya yakınlığı, gelişmiş tarımsal sanayisi, liman ve havaalanı ile bir alt gelişme merkezi olarak belirlenmiştir. Bodrum, Türkiye ve Bölge için önemli bir turizm merkezi konumunda, diğer ilçelerle önemli bir etkileşim halinde bulunmadığı belirlenmiştir. Bölgenin güneyinde yer alan Köyceğiz, Dalaman ve Ortaca ilçeleri ise kendi içinde etkileşim göstererek Ortaca ilçesi ekseninde turizm sektörü odağında bir gelişim sergileyeceği öngörülmekte ve bir alt bölge olarak belirlenmektedir. Önemli bir turizm merkezi olan ilçelerin başında gelen Fethiye ilçesi ise yine bölgenin güneyinde önemli bir merkez olarak etki alanı oluşturmakta ve Ortaca-Dalaman-Köyceğiz alt grubunun eğitim ve sağlık gibi sosyal ihtiyaçlar dolayısı ile etki alanı içinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca turizm dışında sanayi ve tarım sektörleri ile Fethiye'nin önemli bir gelişim göstermesi beklenmektedir. Marmaris ise yine Muğla Merkez ile etkileşim halinde olan önemli bir turizm merkezi olduğu bilinmektedir. Ulaşımı ancak deniz ve Marmaris üzerinden gerçekleştirilebilen ve plan döneminde tarım ve turizm alanında önemli gelişmeler sergilemesi beklenen Datça'nın Marmaris'in sosyal ve ekonomik açıdan Marmaris'in etki alanı içinde kalması beklenmektedir.

Buna göre Çevre Düzeni Planı'nda Muğla-Köyceğiz Karayolu Çevresi Planlama Alt Bölgesi ve Denizli Planlama Alt Bölgesi olarak belirlenen alt bölgelere ek olarak Aydın-Denizli Gelişim aksı, Çivril-Çal-Bekilli-Baklan Alt Bölgesi; Çine-Karpuzlu-Koçarlı Alt Bölgesi, Köyceğiz-Ortaca-Dalaman Alt Bölgesi belirlenmiştir.

Çevre Düzeni Planı'nda Aydın ili geneli için tarımsal sanayi, Muğla ili için termik sanayi, Denizli için ise tekstil sanayinin ön plana çıktığı belirtilmiş ve bunların altı çizilmiştir. Fakat sanayi alanında Bölge Planı kapsamında Aydın ilinde tarımsal sanayi ile birlikte metal eşya, elektrikli teçhizat ve tekstil sektörlerinin de öne çıktığı belirlenmiştir. Muğla il merkezinin ise kıyı şeridi gibi bir turizm merkezi olma hedefi ortaya konulmuş ve altı çizilmiştir. Denizli ilinde ise tekstil sektörü halen öne çıkan bir

alan iken bununla birlikte ana metal sanayi, mineral ürünler, giyim eşyası, metal eşya sektörleri de her geçen gün rekabet gücü artan sektörler arasında gösterilmektedir. Bununa birlikte termal turizmin bölge için önemli bir potansiyel olduğu hem Çevre Düzeni Planı hem de Bölge Planı'nda altı çizilen bir nokta olmuştur.



EK-3: 2010-2013 BÖLGE PLANI DEĞERLENDİRMESİ

2010-2013 Bölge Planı, 5 Kasım 2010 tarihinde eski adı ile Devlet Planlama Teşkilatı olan Kalkınma Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu planda bölge vizyonu; 16-17-18 Ağustos 2010 tarihlerinde sırasıyla Muğla, Aydın ve Denizli’de tüm kesimlerin katılımları ile gerçekleştirilen toplantılarda “Doğal, tarihî ve kültürel varlığını girişimci bir ruh ve yenilikçilikle bütünleştirmiş; özgün tarımsal üretimi, katma değeri yüksek sanayi ürünleri ve dört mevsime yayılan turizmi ile dünyada marka olmuş bir bölge” olarak belirlenmiştir. Bu vizyon doğrultusunda bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasına yönelik oluşturulan hedef ve stratejiler; Markalaşma ve Yenilikçilik, Sektörlerin Rekabet Gücü, Sosyal Kalkınma ve Kültürel Gelişme, Sağlıklı ve Yaşanabilir Çevre, Güçlendirilmiş Altyapı ve Afet Yönetimi olmak üzere 5 farklı eksen altında ele alınmıştır. Bu eksenler altında 2010-2013 yıllarında Ajans tarafından gerçekleştirilen faaliyetler ile bölgede meydana gelen gelişmeler aşağıda eksenlerin kendi başlığı altında değerlendirilmiştir.

2010-2013 Bölge Planı kapsamında, plan döneminde bölgede meydana gelen gelişimin ve Bölge Planı’nın etkisinin ölçülmesi için Performans Göstergeleri belirlenmiştir. 2013 yılı sonu itibarı ile bu performans göstergelerinin son hali aşağıdaki tabloda ele alınmıştır. Bu performans göstergeleri incelendiğinde bölgede sosyo-ekonomik gelişmelerin son 3 yılda beklenenin üzerine çıktığı gözlenmektedir.

MARKALAŞMA VE YENİLİKÇİLİK GELİŞME EKSENİ:

Markalaşma ve Yenilikçilik gelişme eksenini bölgenin ve bölge ürünlerinin tanıtımı, markalaşması; ar-ge ve yenilikçilik çalışmalarının yaygınlaştırılması yönünde stratejileri içermektedir.

Bu gelişme ekseninin hedefleri doğrultusunda bölge ve bölge ürünlerinin tanıtımına yönelik fuarlara katılım sağlanmış; bölgenin tanıtım stratejilerini de içeren ‘Turizm Gelişme Stratejileri’ belgesi hazırlanmış; Mali Destek kapsamında bölgesel

ürünlerin bölgenin tanıtımında kullanılması sağlanmış; Doğrudan Faaliyet Destekleri kapsamında ise coğrafi işaret tescil başvuruları desteklenmiştir.

Yöresel ve bölgesel ürünlerin tanıtımına yönelik Karacasu Seramikleri, Körüklü Çizme, Milas Halısı, Ters Lale, Yatağan Bıçakları gibi beş farklı tanıtım broşürü çalışması yapılarak dağıtımı yapılmıştır. Bölge ürünlerinin coğrafi işaretlerinin alınması için çalışmalar sürdürülmüş ve 2010-2013 yılları arasında bölgeden 12 adet tescil başvurusu yapılmış fakat henüz sonuçlanmamıştır.

Bölgede 2010-2013 Bölge Planı dönemi süresince kamu kurum kuruluşları, özel sektör yetkilileri ve STK yetkilileri, üniversite öğretim üyeleri ile yapılan görüşmelerle yenilik ve ar-ge algısı ölçülmeye çalışılmış ve tarafların yenilik ve ar-ge çalışmalarına yakınlığı gözlenmiştir. Bu noktada sektörlerin ve paydaşların bu konudaki farkındalıklarının artırılması için çalışmalar yapılmıştır. Bölgede SÖKTAŞ DOKUMA İŞLETMELERİ SAN. VE TİC. A.Ş tarafından 2012 yılında kurulan ar-ge merkezi ile bölgenin ile özel ar-ge merkezi hedefine ulaşılmıştır. Bununla birlikte Pamukkale Üniversitesi Teknokent’te yer alan firma sayılarının 25’ten 50’ye çıkartılması hedeflenmiş fakat bu sayı 45’e ulaşmıştır. Hedefe ulaşılmasa da bu bölgenin ar-ge ve yenilik altyapısı için önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

SEKTÖRLERİN REKABET GÜCÜ GELİŞME EKSENİ:

Bu gelişme eksenini kapsamında bölge ekonomisini oluşturan sektörlerin altyapısının iyileştirilmesi, verimliliğinin ve çeşitliliğinin artırılması amaçlanmıştır. Bölge ekonomisinin gelişmesi için tasarlanan mali destek programları bölgenin önde gelen sektörlerinin altyapı, verimlilik ve çeşitlilik sorunlarına yönelik hazırlanmıştır. Bu doğrultuda Ajans ‘İktisadi Kalkınma’, ‘Tarıma Dayalı Sanayide Katma Değerin Artırılması’, ‘Alternatif Turizm’ Mali Destek Programlarına çıkmış ve bölgenin öne

çıkan sektörlerde özel sektör ve kamu kurum kuruluşları ile STK'ların bölge ekonomisi için geliştirdiği projelerin gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Bölge ilçelerinin büyük çoğunluğunun ekonomisinin tarımsal üretime dayandığı göz önüne alınarak ilçe toplantıları düzenlenmiş ve ihtiyaçlar, sorunlar ve çözüm önerileri noktasal olarak tespit edilmiş; Tarım İhtisas Komisyonu ile toplantılar yapılmıştır. Bu doğrultuda mali destekler tasarlanmış ve bölge tarımsal üretiminin çeşitlendirilmesi ve verimliliğin sağlanmasına katkı sağlanmıştır. 2010-2013 Bölge Planı'nda hedeflenen 2000 organik üretim yapan çiftçi sayısı 2013 yılı itibarı ile 5000'e ulaşmıştır. Bölgede Gıda İmalat işletmesi sayısı 1.850'ye ulaşmıştır.

Bölgenin Turizm Strateji Belgesi oluşturulmuş; Turizm İhtisas Komisyonu ile toplantılar düzenlenerek gerekli projeler belirlenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan mali destek programı ile bölge turizminin çeşitlendirilmesine katkıda bulunulmuştur. Ören yerleri ve turistik mekânların iyileştirilmesine yönelik faaliyetler desteklenmiştir. Bölgede 2013 yılı itibarıyla müze sayısı hedeflediği gibi 16 müze sayısına ulaşmıştır. Bölgenin mavi bayraklı plaj sayısı 2013 itibarı ile 79 adet Muğla'da, 24 adet Aydın'da olmak üzere toplam 103'e ulaşmıştır. Bölgede son üç yılda ana yat limanları ile tali yat limanları sayısı toplamda 26'ya ulaşmış; 3 yat limanı da halen yapım aşamasındadır.

OSB ve KSS altyapıları ile ilgili araştırmalar yapılmış ve bölgeye ilgi gösteren yabancı yatırımcılar OSB ve KSS'lere yönlendirilmiştir. OSB ve KSS'lerin altyapılarının iyileştirilmesi için destekler verilmiştir. 2013 hedeflerine göre bölge OSB'lerinde 250 firma sayısından 300 firma sayısına ulaşılması beklenirken bu sayı ancak 260 firma sayısına ulaşabilmiştir. Bölgenin yatırımcılar için erişilebilirliğinin artırılması amacıyla yatırımcılara yönelik sektörel yatırım ve tanıtım raporları hazırlanmıştır, basımları yapılmış ve dağıtımı yapılmıştır. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın bölgenin deri imalatçılarını bir ihtisas

OSB'de toplayarak hem verimliliği artırmayı hem de çevresel etkileri en aza indirmeyi amaçladığı Mirasımız Dericilik Mali Destek Programı sayesinde 9 deri imalatçısı Denizli Deri İhtisas Organize Bölgesi'nde üretime başlamıştır.

Bölgede sektörlerin verimliliğinin ve katma değerinin artırılmasının sağlanması amacıyla kümelenme politikası ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bölgede kümelenme potansiyeli bulunana sektörlerle yönelik analizler yapılmış ve bu araştırma raporlanarak yayımlanmıştır. Kümelenme potansiyeli olan sektörlerin saha analizleri ve paydaşlar ile görüşmelerine başlanmıştır. Fakat uzun süre ve uğraş isteyen bu politika uygulamaları gelecek plan döneminde de sürdürülecektir.

SAĞLIKLI VE YAŞANABİLİR ÇEVRE GELİŞME EKSENİ:

Bu gelişme ekseninde yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması, çevre kirliliğinin önüne geçilmesi ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda bölgede bir farkındalık yaratılmaya çalışılmış ve Yenilenebilir Enerji Raporu, Enerji Raporu ve Termal Turizm Raporu yayınlanmıştır. Bu çalışmalar bölgede enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji farkındalığının artırılmasına hizmet etmiştir. Bu doğrultuda bölgedeki konu ile ilgili paydaşlarla toplantılar düzenlenmiş sorun ve öneriler tespit edilmiştir. Doğrudan Faaliyet Destekleri kapsamında bölgedeki kamu kurum kuruluşları ve STK'ların ilgili araştırmaları desteklenmiştir.

Bölgede 2013 yılı için yenilenebilir enerji alanında açılacak Ar-Ge merkezi sayısı 3 olarak hedeflenmiş ve PAÜ ile Muğla Sıtkı Koçman'ın ardından ADÜ de jeotermal alanında araştırma merkezi açmış ve hedefe ulaşmıştır.

Atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranının 2013 yılı ile %50 olması hedeflenirken %64'e; kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranının %80 olması hedeflenirken %82'ye ulaştığı görülmektedir. Atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfusa

oranının %80 olması beklenirken bu oranın %77'de kaldığı görülmektedir. Bozuk orman alanının ise plan göstergelerinde artmaması ve aynı miktarda kalması hedeflenirken ağaçlandırma çalışmaları sayesinde bozuk orman alanının azaldığı dikkat çekmektedir.

SOSYAL KALKINMA VE KÜLTÜREL GELİŞME EKSENİ:

Bu gelişme ekseninde istihdam olanaklarının geliştirilmesi, dezavantajlı grupların hayata entegrasyonunun artırılması, sosyal ve kültürel altyapının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda Sosyal Yapı İhtisas Komisyonu toplantıları düzenlenmiş ve sorunlar ve eksiklikler tespit edilmeye çalışılmıştır.

2010-2013 Bölge Planı döneminde kadın istihdam oranının %35'ten %38'e yükselmesi hedeflenirken bu oran %37,4'e ulaşmıştır. Kırsal alanda okuma yazma oranı %78-85 aralığından %85-87 aralığına ulaşması hedeflenirken bu oran %94'e ulaşmıştır. Okul öncesi okullaşma oranları 3-5 yaş aralığı için %35'e ulaşması hedeflenirken bu oran %38,6'a; 4-5 yaş aralığı için ise %50 hedeflenirken %55,6'ya ulaştığı görülmektedir. Bölgedeki okul öncesi derslik sayısı ise 2013 yılı için 2080 hedeflenirken 2090'a ulaşmıştır. Yüzbin kişiye düşen hastane yatak sayısı ise 2010 yılı itibari ile bölge için 219 hesaplanırken; 2013 yılı için 245 adet hedeflenmiş fakat bu sayı ancak 229'a ulaşabilmiştir.

Bölgenin 2010 yılında tek tiyatro salonu Aydın'da bulunurken Denizli Devlet Tiyatrosu'nun açılması ve Muğla'da ise özel tiyatronun açılması ile tiyatro salonu sayıları 3'e yükselmiş ve plan hedefine ulaşılmıştır.

GÜÇLENDİRİLMİŞ ALTYAPI VE AFET YÖNETİMİ GELİŞME EKSENİ:

Bu gelişme ekseninde ulaşım kapasitesi ve afet yönetim etkinliği ele alınmıştır. Ulaşım kapasitesinin yükseltilmesi hedefi doğrultusunda hedeflenen stratejiler ulusal kaynaklarla gerçekleştirilebilecek düzeydedir. Bu kapsamda

gerçekleştirilen projeler izlenmiş ve ilgili kurum kuruluşlarla iletişim halinde olunmuştur. Lojistik faaliyetleri ile ilgili araştırmalar ve incelemeler yapılmış; lisanslı depoculuk alanında güdümlü proje konuları geliştirilmiştir.

Afet yönetimi ve hazırlıkları ile ilgili doğrudan faaliyet destekleri kapsamında destekler verilmiş ve ilgili kurum kuruluşlarla iletişim kurulmuştur. Afet yönetimi faaliyetlerinde sürekliliğin önemi gereğinde gelecek plan döneminde de bu çalışmalar sürdürülecektir.

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2013 verilerinde iller dâhilinde bulunan tüm bölünmüş yol uzunlukları incelendiğinde Aydın'da 340,6, Denizli'de 311,2, Muğla'da 394,4 km olmak üzere bölgede toplam bölünmüş yol uzunluğu 1.046,3 km'ye ulaşmıştır.

Bölgede son üç yıldır planlanan Kaklık Lojistik Merkezi, Aydın Lojistik Merkezi, Çine OSB - Güllük Limanı demiryolu projeleri gibi projelerden sonlandırılmış durumda olan sadece Kaklık Lojistik Merkezi bulunmaktadır. Diğer projeler halen plan aşamasındadır.



EKSEN	GÖSTERGELER	BİRİM	MEVCUT DURUM	HEDEFLenen DURUM	HEDEF YILI	2013 YILI SON DURUM	VERİ KAYNAĞI
MARKAŞMA VE YENİLİKÇİLİK	Alınan coğrafi işaret sayısı	Adet	6	16	2013	6 işaret + 12 adet başvuru	T.C. Türk Patent Enstitüsü
	Kurulan Ar-Ge laboratuvarı sayısı	Adet	0	1	2013	1	
	Teknokent'te faaliyet geçen şirket sayısı	Adet	24	50	2013	45	Pamukkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Merkezi
SEKTÖRLERİN REKABET GÜCÜ	Gıda ürünleri işleme tesisi sayısı	Adet	1.421	1.500	2013	1.850	SGK
	Organik ürün üreten çiftçi sayısı	Adet	1.496	2.000	2013	10.453	TÜİK
	Açılan müze sayısı	Adet	13	16	2013	16	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri
	İhtisas OSB'lerde faaliyete geçen firma sayısı	Adet	0	20	2013	9	OSB Bilgi Sitesi
	OSB'lerde faaliyete geçen işletme sayısı	Adet	250	300	2013	260	OSB Bilgi Sitesi
	Mavi bayrak alan plaj ve marina sayısı	Adet	81 - 8	86-9	2013	103-26	www.mavibayrak.org
SAĞLIKLI VE YAŞANILIR ÇEVRE	Yenilenebilir enerji Ar-GE merkezi sayısı	Adet	2	3	2013	3	Bölge Üniversiteleri
	Atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı	Yüzde	43	50	2013	64	TÜİK
	Kanalizasyon hizmeti verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı	Yüzde	75	80	2013	82	TÜİK
	Atık hizmeti verilen nüfusun toplam nüfusa oranı	Yüzde	74	80	2013	77	TÜİK
	Bozuk orman alanı	Ha	731.223	731.223	2013	725.010	Orman Genel Müdürlüğü
SOSYAL KALKINMA VE İSTİHDAM	Kadın istihdam oranı	Yüzde	%35	%38	2013	%37,4	TÜİK
	Gerçekleştirilen iş gücü ihtiyaç analizi	Adet	0	1	2013	0	Sanayi ve Ticaret Odaları
	Kırsal alanda okuma yazma oranı	Yüzde	% 78-85	% 85-87	2013	%94	TÜİK
	Okul öncesi okullaşma oranı	Yüzde	3-5 yaş arası % 32,3	% 35	2013	%38,6	İl Milli Eğitim Müdürlükleri
		Yüzde	4-5 yaş arası 46,8%	% 50	2013	%55,6	İl Milli Eğitim Müdürlükleri
	Okul öncesi derslik sayısı	Adet	2.053	2.080	2013	2.090	TÜİK
	Yüz bin kişiye düşen hastane yatak sayısı	Adet	219	245	2013	229	İl Sağlık Müdürlükleri
	Bölgesel kültürel değerler envanteri	Adet	0	1	2013	0	İl Kültür Turizm Müdürlükleri
	Bölgedeki tiyatro salonu sayısı	Adet	1	3	2013	3	İl Kültür Turizm Müdürlükleri
GÜÇLENDİRİLMİŞ ALTYAPI VE ULAŞIM	Havaalanı/Havalimanı sayısı	Adet	4	5	2013	4	DHMI
	Bölünmüş yol çalışması	Km	405	668	2013	1.046	Ulaştırma Bakanlığı
	Demir yolu ulaşımının geliştirilmesine ilişkin büyük projeler	Adet	4	2	2013	1	Ulaştırma Bakanlığı/TCDD

EK-4: KATILIMCI LİSTELERİ

GÜNEY EGE BÖLGESİ

2014-2023 BÖLGE PLANI HAZIRLIKLARI

ÇALIŞTAYLAR

GÖRÜŞMELER

TOPLANTILAR



Aydın / 14.05.2013 / Tema: Tarım

Toplantı Katılım Listesi (Aydın, Mayıs 2013)

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Ziya Altınöz	Altınöz Tarım Ltd. Şti.
Soner Meşe	Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Ahmet Ertürk	ÖR-KOOP
Ahmet Rıza Acar	22. Dönem Aydın Milletvekili
Mustafa Arslan	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
İlker Toygar	Aydın Pamuk ve Yağ Koop.
Ali Gönen	Osman Akça Tarım Ürün A.Ş.
R. Ecevit Yavuz	Uğurlu Balık San. Tic. A.Ş.
Adem Kaplan	GTHB İl Müdürlüğü
Zeki Altın	Arıyet Birliği
Uğur Özen	BM Agro Sera
Halil Canavar	Aydın Vali Yrd.
Salih Köksal	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Behri Erdel	Aydın Ticaret Borsası
Keziban Özer	Astim OSB
Yaşar Karakulak	Söke Ziraat Odası
Mustafa Saygın	Nazilli Ticaret Borsası
Selçuk Bora Yılmaz	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Dr. Ümit Karademir	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Ahmet Ökden	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Berrin Şahin	Erbeyli İncir Araştırma Enst.
Yüksel Özdemir	Aydın İl Özel İdaresi
Bekir S. Karataş	Adü. Ziraat Fakültesi
Özgür Sarıefe	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Abdülkadir Sağıroğlu	Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Mehmet Niyazi Kivılcım	Pamuk Araştırma İstasyonu Müdürlüğü
Emre Erşahin	İncir Araştırma İstasyon Müdürlüğü
Gökhan Böcekli	Hakkı Usta Tarım Makineleri
Nuri Adaçay	
Mustafa Görgülü	Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Sabahattin Azazi	Aydın valiliği İl. Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

Aydın / 09.05.2013 / Tema: Çevre**Toplantı Katılım Listesi (Aydın, Mayıs 2013)**

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Koray Aşık	Aydın Orman İşletme Müdürlüğü
Mustafa Şenol	Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Elvan Şenol	Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Yusuf Çolak	ASTİM OSB
Seda Yüksel	Didim Belediyesi
Mustafa Demiröz	Bodrum Denizciler Derneği
Sırcemal Dinçer	Çine Belediyesi
Mehmet Censur	DSİ 21 Bölge Müdürlüğü
Erdem Şenel	Muğla Belediyesi
Hüseyin Uğur	Marmaris Kent Konseyi
Ertuğrul Tekşen	Aydın Orman İşletme Müdürlüğü
Bahtiyar Aksoy	DOÇEV
Tankut Gökçen	Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Özlem Gel	Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Erdal Daldal	Aydın Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Keziban Özer	Aydın ASTİM OSB
Hamdi Topçuoğlu	Bodrum Kent Konseyi
Ahmet Çiftçi	Denizli İl Özel İdaresi
Mehmet Özdemir	Tema Vakfı
Seval Gebeş	Denizli Belediyesi
Melike Cerit	Aydın OSB
Latif Elçi	Pamukkale Üniversitesi
Murat Vardar	Denizli Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Şeyda Yeniköşker	Denizli Çevre ve Şehircilik İl Müd.
E. Didem Evci Kiraz	Adnan Menderes Üniversitesi
Nevzat Sallıo	Denizli İl Özel İdaresi
İbrahim Engin Demirci	Denizli Belediyesi
Ömer İlker Doğrul	Denizli OSB
Kenan Çoyan	Pamukkale Üniversitesi
Uğur Çoban	Denizli Çevre ve Şehircilik İl Müd.
Salih Uyanık	Muğla Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliği
Yalçın Ulusal	Didim Belediyesi
Gökarp Karcı	Aydın Belediyesi
Osman Tufan	Aydın Belediyesi
Adnan Erdağ	Adnan Menderes Üniversitesi

Muğla / 08.05.2013 / Tema: Tarım

Toplantı Katılım Listesi (Muğla, Mayıs 2013)

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Ahmet Selçuk Çimen	Muğla İl Özelİdaresi
Ali Haydar Karadeveci	Muğla Damızlık Sığır yetiştiricileri Birliği
Can Avcı	Damızlık Koyun yetiştiricileri Birliği
Doç. Dr. Kenan Güllü	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Engin Maraşlı	Fethiye Gıda tarım Hayvancılık İl Müdürlüğü
Enver Aydın	Köyceğiz, İlçe Gıda , Tarım ve Hayvancılık
Erbil Başruh	Bodrum ve Milas Su Ürünleri Üreticileri Derneği
Erdal Uyar	Muğla Ziraat Odası
Erol Gökçe	
Gökhan Karaca	Muğla, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Hacı Koç	Muğla Belediyesi
İsmail Atıcı	Milas Ziraat Odası
Muhammed Sevinç	Muğla, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Nazif Ekici	Muğla, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Öznur Yıldız	Muğla Kültür Balıkçıları Derneği
Saadettin Özer	Muğla Ticaret Borsası
Şenyüz Buğday	Yatağan Ziraat Odası
Yasin Kırız	Maybir
Yrd. Doç. Dr. Ali Günlü	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Cengiz Atıla	Milas İç Su Ürünleri Birliği
Nebahat Sucu	Muğla Bilim Sanayi Teknoloji İl Müdürlüğü
Haldun Akar	Milas Ziraat Odası
Murat Şentürk	Çevre ve Şehircilik İl müdürlüğü
Mehmet Kuray	Muğla, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Burak Özkan	Muğla, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Ahmet Kocasarı	Datça İlçe Tarım Müdürlüğü
Barış Ayhan	Datça İlçe Tarım Müdürlüğü
Ayşe Ören Saltekin	Ortaca Ziraat Odası

Marmaris / Muğla / 07.05.2013 / Tema: Turizm**Toplantı Katılım Listesi (Marmaris, Mayıs 2013)**

KİŞİ ADI	KURUM ADI
İsmet Kamil Öner	Marmaris Belediyesi
Adalet Özdürük	Muğla İl Kültür Turizm
Burhan Çoşkun	Muğla İl Kültür Turizm
Mehmet Koç	Muğla Valiliği İl Planlama müdürlüğü
Hamdi Topçuoğlu	Bodrum Kent Konseyi
Ayça Asuman Hacımustafaoğlu	Marmaris Turizm Birliği
Damal Topaloğlu	Muğla ESOB Union Palace
Gökçen Kasapoğlu	Muğla Belediyesi
Cafer Topaloğlu	Muğla Üniversitesi
Çağlar Bozkurt	Akyaka belediyesi
Nilgün Özmen	Merve han Rezidans Hotel Akyaka
Yakup Avcı	GETOB
Onur Aktaş	Muğla Valiliği İl Planlama Müdürlüğü
Cahit Sarıbey	GETOB
Ziynet Bulut	MARTAB
İsmail Sever	Bodrum Kent Konseyi
Ersoy Şit	Datça Kaymakamlığı
Halil İbrahim Gül	Datça Kaymakamlığı
Eylem Miray Apak	Marmaris Ticaret Odası
Esin Gençtürk Gümüş	Muğla Belediyesi
Nur Kulakoğlu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Başak Çahan	Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Murat Şentürk	Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Denizli / 03.05.2013 / Tema: Dezavantajlı Gruplar

Toplantı Katılım Listesi (Denizli, Mayıs 2013)

KİŞİ ADI	KURUM ADI
İl Müdürü Ali Akkuzu	Muğla Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
İl Müdür Yardımcısı Akın Sönmez	Muğla Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
Nazlı Özer	Çalışma ve İş Kurumu Muğla İl Müdürlüğü
Erdal Sürücü	Çalışma ve İş Kurumu Muğla İl Müdürlüğü
Dr. Sergender Sezer	Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Aynur Kurtay	Aydın Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
Prof. Dr. Gülsen Demir	Adnan Menderes Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Rüştü Gültekin	Denizli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
Solmaz Başkaya	Denizli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
Vural Koç	Çalışma ve İş Kurumu Denizli İl Müdürlüğü
Ramazan Sert	Çalışma ve İş Kurumu Denizli İl Müdürlüğü
İlknur Aydın	Denizli Kent Konseyi Kadın Meclisi
Sezgin Yatağan	Denizli Kent Konseyi Kadın Meclisi
Ahmet Sezgin	Denizli Kent Konseyi Gençlik Meclisi
Davut Karaca	Denizli Kent Konseyi Gençlik Meclisi
Halil İbrahim Eğdir	Denizli Kent Konseyi Engelli Meclisi
Murat Oturaklı	Denizli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Sevtap Nebiçavuşoğlu	Denizli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Doç. Dr. Serkan Güzel	Pamukkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Nagihan Durusoy	Pamukkale Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Çağla Ünlütürk	Pamukkale Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Mehmet Çiçek	Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü
Yusuf Katılmış	Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü
Tayfur Öztepe	Denizli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
Zafer Akçay	Denizli Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
Hasan Demir	Denizli Eğitim Gönüllüleri Derneği
Kenan İpek	Denizli Eğitim Gönüllüleri Derneği
İbrahim Çelebioğlu	Denizli İşitme Engelliler Derneği
Seminay Ergün	Denizli İşitme Engelliler Derneği
Betül Engin Özdarak	Türk Kadınlar Birliği Derneği Denizli Şb.
Günay Beyter	Türk Kadınlar Birliği Derneği Denizli Şb.
Canan Ayanoğlu	Çağdaş Yaşamı Destekleme Dr. Denizli Şb.
Coşkun Turgut	Çağdaş Yaşamı Destekleme Dr. Denizli Şb.
Nurten Karakış	Kadın Haklarını Koruma Derneği Denizli Şubesi Başkanı
Havva Aydın	Kadın Haklarını Koruma Derneği Denizli Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi

Kuşadası /Aydın / 02.05.2013/ Teması: Turizm**Toplantı Katılım Listesi (Kuşadası, Mayıs 2013)**

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Gülten Demirkan	Radon Termal
Ebru Ağlamaz	Adnan Menderes Üniversitesi
Taşkın Güngör	Turizm Otelcilik Meslek Lisesi
Emre Erdan	Adnan Menderes Üniversitesi
Cevat Bor	ADASAD
Osman Özdoğan	Adnan Menderes Üniversitesi
Şule Aktunç	Kuşadası Turizm Tanıtma Derneği
Ümit Özkan	Kuşadası Belediyesi
Mine Baksi	TÜRSAB
Ömer Doğan	Merve A.Ş
Arda Yüceyılmaz	ADÜ İİBF
Yüksel Özdemir	İl Özel Üniversitesi
Nuray Yarmacı	Kuşadası Belediyesi
Tacettin Özden	KUDER
Mahmut Ökçesiz	Kuşadası Kültür tarihi mirası koruma derneği
Fahrettin Çiçek	TÜRSAB
Nihal Adak	Turizm Otelcilik Meslek Lisesi
Belma Özgün	Sanat Galerisi
Gürsen Demir	Adnan Menderes Üniversitesi
Rıza Esen	KODER
Nihat Akgün	ECO Ltd.
Burhan Sezer	Kuşadası Ticaret Odası
Zehra Ege	Adnan Menderes Üniversitesi
Neval Genç	Adnan Menderes Üniversitesi
Hilal Yüceyılmaz	Adnan Menderes Üniversitesi
Levent Aydın Karaca	İl Özel İdaresi
Salih Başlıoğlu	DİTAB
M.Nail Ceylan	Kuşadası Belediyesi
Arzu Karakavak	Adnan Menderes Üniversitesi
Duygu Şahin	Adnan Menderes Üniversitesi
Ebru Bağcı	Adnan Menderes Üniversitesi

Sanayi Sektör Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	YER	FİRMA	TARİH
Mustafa Zeybek	MERKEZ	Bereket Enerji/Elsan Elektrik Gereçleri San. Ve. Tic. A.Ş. Muhasebe Yönetmeni	05.03.2013/ 11.03.2013
Muhsin Özcan	Honaz	Ardöküm YK Başkanı	06.03.2013
Ömer Fatih Filiz	Honaz	Fatih Profil San. Tic. A.Ş. İK Müdürü	05.03.2013
Ertan Gürgün	Denizli	EKE Metal Group A.Ş.	06.01.2013
Önder Öztürk	Denizli	BEŞEL Haddecilik İşletme Müdür	06.01.2013
Hikmet Öztürk	Denizli	AKIN Haddecilik Satış Sorumlusu	06.01.2013
Mehmet Tosunoğlu	Denizli	TOSUNOĞLU TEKSTİL	08.04.2013
Şengül Kaya	Denizli	TURKUVAZ TEKSTİL	08.04.2013
Tayfun Menemenli	Denizli	ÖZER TEKSTİL	08.04.2013
İbrahim Bayrakçı	Denizli	SELİN TEKSTİL	09.04.2013
Şirvan Keçelioğlu	Denizli	GAMATEKS	09.04.2013
Mustafa Altuntaş	Denizli	ALTUNTAŞ BAHARAT	09.04.2013
Onur Yaldız	Denizli	GERMETAL	11.04.2013
İzzet Altan	Denizli	ALTAN MAKİNE	11.04.2013
Tayfun Menemenli	Denizli	AFT TEKSTİL	11.04.2013
Mustafa Çörekçioğlu	Denizli	OZANTEKS	11.04.2013
H. Rafet Seçkiner	Denizli		
Ahmet Muhtar Ege	Denizli	Şahlan Makine	
İbrahim Polat	Aydın	Polat Makina	
Sinan Konur	Aydın	Hakkı Usta	

Marmaris / 12.03.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Ömer Cahit Sarıbey	GETOB Müdürü
Gölge Dağlı	Köylere Hizmet Götürme Birliği
Selda Erçetin	Belediye Halkla İlişkiler
Ayça Hacımustafoğlu	MARTAB
Ziynet Bulut	MARTAB
Nazif Çiftçi	İlçe Tarım Müdürü
İlker Kalender	Harita Müh./MARIÇ BELBİR
Serdar Aldemir	İnşaat Müh./MARIÇ BELBİR

Datça / 12.03.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Şener Tokcan	Datça Belediye Başkanı
Hamdi Üncü	Datça Kaymakamı
Osman Akın	Datça Kent Konseyi
Özer Yılmaz	Datça Ticaret Odası
Sercan Uğurlu	Restoran İşletmecisi

Milas / Tarihi:01.03.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
M. Bahattin Atçı	Milas Kaymakamı
Arslan Ersoy	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Cihan Kuran	İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü
Yücel Bencik	Köylere Hizmet Götürme Birliği Müdürü
Muzaffer Demir	Milas Meslek Yüksek Okulu Müdürü
Ünal Develi	Milas Meslek Yüksek Okulu Müdür Yrd.
Veli Karadağ	Mahalli İdareler Şefi
Hasan Özbek Gezen	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Bilgi İşlem ve Eğitim Teknolojileri Bölüm Şefi

Yatağan / Tarihi:01.03.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Dr. Hasan Tanrıseven	Yatağan Kaymakamı
Bilal Akdoğan	Yatağan Nüfus Müdürü
Cengiz Özsoy	Tarım Kredi Kooperatifi Müdürü
İsmail Hakkı Yüksel	Yatağan İlçe Tarım Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi
Aziz Girgin	Yatağan İlçe Tarım Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi
Meral Aktan	Yatağan Belediyesi Mimar
Selahattin Acar	Yatağan Atatürk İlkokulu Müdürü

Kavaklıdere / 28.02.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Turan Yıldız	İlçe Halk Eğitim Müd. Yrd.
Erdal Korkmaz	Kavaklıdere Bel. Yazı İşl. Müd. V.
Mehmet Demir	Çayboyu Bel. Başkanı
Turan Kır	Orman İşl. Müdür Yrd.
Gülşen Bakırcılık İşletme Sahibi	
Kerem Çatak	İlçe Milli Eğitim Şube Müd. Vekili

Dalaman / 27.02.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Mehmet Zeki Avcı	Köylere Hizmet Götürme Birliği Müdürü
Ahmet Ocak	Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürü
Ergün Akdeniz	Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü
Orhan İlhan	Ziraat Mühendisi
Birol Kılıç	Zabıta Müdürü
Metin Engin	Dalaman İlçe Milli Eğitim Müdürü
Bilal Yılmaz	Dalaman Teknik Endüstri Meslek Lisesi Müdürü
İbrahim Turgut	Dalaman Teknik Endüstri Meslek Lisesi Müdür Yardımcısı

Ortaca / 27.02.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Hüseyin Yılmaz	Ortaca Kaymakamı
Okan Bilgiç	Ortaca İlçe Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Kamil Şahin	Ortaca İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü
İbrahim Halil	Ortaca İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü
Okan Gökçen	Ortaca Belediyesi İmar ve Şehircilik
Hüseyin Özcan	Mal Müdürü
-	Nüfus Müdürü
Aydın Ersoy	Orman İşletme Şefi
Yüksel Karakuş	Ortaca Ticaret Odası Temsilcisi

Köyceğiz / 27.02.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Yücel Gemici	Köyceğiz Kaymakamı
Salih Erbay	Köyceğiz Belediye Başkanı
Enver Aydın	Tarım İlçe Müdürü
Muammer Yakacak	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Adlen Yurdakul	Köyceğiz Dernekler Bürosu Memur
Ercan Ceylan	Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma Vakfı Müdürü
Halil Karanfiloğlu	Belediye Fen İşleri Müdürü
Mecbure Ertek	Belediye Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü
Ali İrik	Nüfus Müdürü
Ayşe Aynalı	Nüfus Memuru

Ula / 22.02.2013 / Tema: İlçe Görüşmeleri

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	GÖREVİ
Erol Karaömeroğlu	Ula Kaymakamı
Mustafa Muslu	Ula İlçesi Arı Yetiştiricileri Birliği Başkanı
Süleyman Kurnaz	Ula İlçe Tarım Müdürü
Cengiz Özmen	Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokulu Müd. Yrd.
Kemal Özçelik	Ula Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliği Başkanı
Yılmaz Deveci	Ula Belediyesi Yazı İşleri Müdürü

Bodrum/Muğla / 15.08.2012/ Tema: Turizm

Toplantı Katılım Listesi (Bodrum, Ağustos 2012)

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Vahdet Kadakal	Serpina Otel
Caner Ernez	
Özcan Cambaz	Bodrum Turizm Danışma Bürosu
Arif Ceylan Satı	Tantur Turizm
Melih Alemdar	İsis Hotel-SPA
Ali Murat Gökmen	İsis Hotel-SPA
Yaşar Yıldız	Müze Müdürü
Rüştü Tezcan	Deniz Ticaret Odası Bodrum
Ufuk Soğancı	Tesla Seyahat Acen.
Mustafa Demiröz	Denizciler Derneği
Hamdi Topçuoğlu	Bodrum Kent Konseyi
M.Cemil Bayraktar	BOYTAV
Deniz Eyiç	BODTO YK
Mahmut Serdar Kocadon	BODTO YK Başkanı
Toros Demirdöven	BODTO
Gül Gözütok	TÜRSAB
Sevinç Gökbel	TÜRSAB
Tayfur Ünal	
Neşe Gökbel	
Can Pulak	
İbrahim Akkaya	BODTO YK
Gündüz Nalbantoğlu	Deniz Ticaret Odası YK Başkanı

Fethiye /Muğla/ 15.08.2012/ Tema: Turizm

Toplantı Katılım Listesi (Fethiye Ağustos 2012)

KİŞİ ADI	KURUM ADI
Akif Arıcan	FTSO
Fusun Şahin	FTSO
Meltem Şimşek	FTSO
Fatma Sumur	Deniz Ticaret Odası
M. Selim Günday	Çalış Turizm ve Tanıtma Derneği
Dilek Dinçer	FETAV
A.Naci Dinçer	FETAV
Bülent Uysal	FETOB
Orhan Okutan	Ölüdeniz Postası
Günsenin Günel	FETAB
Recai Şeker	Fethiye Belediyesi
Mümtaz Köktan	Ölüdeniz Turizm Geliştirme Koop.

Bozdoğan / Aydın / 15.08.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Mahmut Kaşıkçı	Bozdoğan Kaymakamı
S. Tümer Apaydın	Bozdoğan Belediye Başkanı
Yılmaz Tütüncüoğlu	Bozdoğan Özel İdare Müdürü
Yakup Yaşamış	Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü
Ramazan Kubay	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Erkan Dinçyatar	İlçe Nüfus Müdürü
Ömer Osman Uluçay	İlçe Tapu Müdürü
Ömer Çoban	İlçe Müftüsü
Enver Kurteri	İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdür Yardımcısı
Mustafa Cerit	İlçe Mal Müdürü
Şule Akbaş	İlçe Entegre Hastanesi Başhekimisi
Firdevs Nurcan	İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü
Serhat Polat	İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü

Mustafa Yenen	İlçe PTT Müdürü
Sebahattin Alparslan	Yazıkent Belediyesi Yazı İşleri Müdürü
Ali Erkut	Ziraat Odası Başkanlığı
Ünal Akyokuş	Ziraat Odası Genel Sekreteri
Dr. Bülent Orsay	İlçe Tarım Müdürlüğü
Galip Tepecik	İlçe Tarım Müdürlüğü
Nadir Çoşkun	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
M. Ender Öztürk	Esnaf ve Sanatkârlar Odası
Nuri Atça	Şoförler Odası Başkanlığı
Ayhan Bostan	Bozdoğan Süt Üreticileri Birlik Başkanı
Mustafa Karakaş	Bozdoğan Süt Üreticileri Birliği
A. Şükrü Köteli	Kazandere Köyü Muhtarlığı
Emin Özürk	Yenice Köyü Muhtarlığı
İsmail Özbatan	Olukbaşı Köyü Muhtarlığı
Muhammed Dolaşır	Çamlıdere Köyü Muhtarlığı
Ramazan Demir	AN GIDA İşletme Müdürlüğü
Nazmi Bezer	GÜVEN TARIM

Nazilli /Aydın/ 13.06.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Mustafa Akkaya	Nazilli Belediyesi - Başkan Yrd.
Eray Rüştü Taka	Nazilli Ticaret Odası- Genel Sekreter
Hüsnü Erturan	Mimarlar Odası
Erkan Uğurlu	Mimarlar Odası
Gonca Yelkovan	Mimarlar Odası
Hayrettin Canlı	Mimarlar Odası
Talha Yapıcı	İnşaat Mühendisleri Odası
Mehmet Duru	İnşaat Mühendisleri Odası
Ali Çetinkaya	İnşaat Mühendisleri Odası
Bülent Burmaoğlu	Nazilli Kent Konseyi- Genel Sekreter
Oğuz Aydın	Nazilli Meslek Yüksekokulu Müdür Yrd.

M.hakan Kumcuoğlu	Nazilli Belediyesi- Meclis Üyesi
Önder Eralp	Nazilli Pamuk Araştırma İstasyonu- Ziraat Mühendisi
M. Niyazi Kivilcim	Nazilli Pamuk Araştırma İstasyonu- Ziraat Mühendisi
Necdet İzgü	Nazilli Ziraat Odası Başkanı
Sunay Güler	Nazilli İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Hakan Derici	Nazilli Toplum Sağlığı Merkezi- Sorumlu Hekim
Burak Emre Önder	Nazilli Sosyal Güvenlik Kurumu
Abdullah Mutlu Kaplan	Nazilli Belediyesi
Faruk Ercan	Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürü
Mehmet Şimşe	ÖR-KOOP - Müdür
B. Kuvvet Eri	İsabeyli Belediye Başkanı
Necmi Erkan	Nazilli Aktif Sanayici İşadamları Derneği- Başkan
Tolga Bilgi	Nazilli İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü- Ziraat Mühendisi

Söke / Aydın / 13.06.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-UNVANI
Mehmet Demirezer	Söke Kaymakamı
Levent Tuna	Söke Belediye Başkan Yardımcısı
Mehmet Özkan	Atburgazı Belediye Başkanlığı Yazı İşleri Müdürü
Yusuf Toptay	Güllübahçe Belediye Başkanı
M. Rüştü Aruntaş	Sarıkemer Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürü
Hüseyin Özkan	Savuca Belediye Başkanlığı Yazı İşleri Müdürü
Kerim Çaylar	Yenidoğan Belediye Başkan Vekili
Mustafa Eleman	Söke İlçe Özel İdare Müdürü
Süleyman Toyran	Söke Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı
Salih Deniz Günal	Söke Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Üyesi
Levent Candal	Söke OSB Yönetim Kurulu Başkanı
Tülay Çiğdem	İlçe Tarım, Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü Ziraat Mühendisi
Nihat Çiftçi	Tarım Kredi Kooperatifi Müdürü
Adnan Sülün	Tarımsal Yayım Hizmet İçi Eğitim Merkezi Müdür Vekili
Mustafa Kurşunluoğlu	Orman İşletme Şefi
Safiye Demirden	Söke İŞKUR Müdürlüğü Eğitim Uzmanı

Özcan Bilgi	Söke İlçe Milli Eğitim Müdürü
Ayhan Ahmet Ekiz	ABK Enerji AŞ. Söke Rüzgâr Santral Müdürü
Halide Serin	SİBAŞ
Gülhan Gündoğdu	SİBAŞ Mali İşler Müdürü
Yücel Kayar	Batı Söke Çimento Fabrikası İnsan Kaynakları Şefi
Refik Karataş	Esnaf Kefalet Kooperatifi Başkanı
Cafer Şahin	Atatürkçü Düşünce Derneği Başkanı
Meliha Özkesici	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Başkanı
H. Hüseyin Gümüşkaya	Marangozlar Odası Başkanı

Çine / Aydın / 22.05.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI - SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Celalettin Cantürk	Çine Kaymakamı
İsmail Çerçi	Akçaova Belediye Başkanı
Mehmet Alcan	Eskiçine Köyü Muhtarı
Recep Çınar	Mutaflar Köyü Muhtarı
Merve Gül	İlçe Tarım Müdürlüğü- Veteriner Hekim
Kemal Beyter	İlçe Tarım Müdürlüğü- Veteriner Hekim
Ali Faik Akalin	Akçaova Belediyesi- Veteriner Hekim
Yalçın Kavak	Karakollar Köyü Muhtarı
Mehmet Aydın	Seferler Köyü Muhtarı
Cavit Türk	Çaltı Köyü Muhtarı
Cemil Ögeday	İlçe Nüfus Müdürü
Murat Çiil	Akmaden A.Ş
Alper Gide	Akmaden A.Ş
Hüseyin Kılci	Kuruköy Köyü Muhtarı
Ahmet Kırıyaman	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü-Mühendis
Halil Yıldız	İlçe Halk Kütüphanesi
Hidayet Şahin	Evciler Köyü Muhtarı
A.Kemali Özuğur	Çine Meslek Yüksekokulu Müdür Yrd.

Koçarlı / Aydın / 16.05.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Ferhat Kurtoglu	Koçarlı Kaymakamı
Erdal Arasan	Yeniköy Belediye Başkanı
Nilgün Yılmaz	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Bedriye Deveci	İlçe Özel İdare Müdürü
Hüseyin Akar	Yazı İşleri Müdürü
Erman Denk	İlçe Jandarma Komutanlığı
Nevzat Çoban	Mal Müdürlüğü
Fazlı Öztürk	Tapu Müdürü
Adnan Barutçu	Nüfus Müdürü
Ahmet Engin Tüzün	ADÜ-Koçarlı MYO
Mutlu Öztürk	İl Genel Meclisi Üyesi
Şener Alevci	Umut Gazetesi Muhabiri
Hasan Kırcan	İlçe Müftüsü
Mehmet Gökçen	Esnaf Odası Başkanı
Elyas Gezici	Aydem İşletmeleri
Mustafa Girgeç	Yurt Müdürü
Veçdet Şengül	Şoförler Odası Başkanı
Sezer Aksoy	Kamyoncular Kooperatifi Başkanı
İlker Aşkın	Minibüscüler Kooperatifi Başkanı
Mehmet Memiş	Tariş Pamuk ve Yağlı Tohumlar Satış Koop. İşletmesi Müdürü
Abdullah Ünal	EKK Kooperatif Başkanı
Dursun Özdemir	Kooperatif Başkanı
Köy Muhtarları	

Germencik / Aydın / 10.05.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Resul Çelik	Germencik Kaymakamı
Ahmet Yavaşoğlu	Germencik Belediye Başkanı
İsmail Kurum	Hıdırbeyli Belediye Başkanı
Hayri Altay	Mursallı Belediye Başkanı
Ahmet Çelik	Burç Termal Otel İşletme Müdürü
Edip Kızıltaş	İlçe Özel İdare Müdürü
Tamer Tunç	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Mustafa Bircan	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Ali Uymaz	Germencik Kaymakamlığı KHGB Müdürü
Davut Cengiz	İncirbirliği Yönetim Kurulu Üyesi
Mehmet Bozdağ	İl Genel Meclisi Üyesi
Adil Turgut Gökçen	İl Genel Meclisi Üyesi
Hasan Serbes	Çamköy Köyü Muhtarı
Ömer Ali Küçük	Neşetiye Köyü Muhtarı
Halil Erel	Turanlar Köyü Muhtarı
Mustafa Kuru	Bozköy Köyü Muhtarı
Tuncay Özgüç	Çiftçi
Himmet Çamdur	Çiftçi
Ayhan Oğuz	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Serkan Saban	Söktaş Efeler Çiftliği-Bilgi Sis. Sorumlusu
Mustafa Karakaya	Balatçık Köyü Tarımsal Kalkınma Koop. Bşk.
Birol Helvacı	Çiftçi-Sanayici
T. Hakan Çakaloğlu	Özel Sektör
Mustafa Özmutlu	Doğuş Blok Yönetim Kurulu Başkanı

Karacasu / Aydın / 09.05.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Ahmet Gencer	Karacasu Kaymakamı
Mustafa Büyükyapıcı	Karacasu Belediye Başkanı
Fırat Merih	Yenice Belediye Başkanı

Hüseyin Gökçe	Geyre Belediye Başkanı
Mehmet Başalan	Ataeymir Belediye Başkanı
Mustafa Ok	İlçe Genel Meclisi Müdürü
Ahmet Örnekci	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Mehmet Göktaş	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Abdullah Gölcük	Esnaf Odası Başkanı
Engin Baltaş	Halk Eğitim Merkezi Müdür Vekili
Tanju Görmez	İlçe Sağlık Grup Başkanı
Yusuf Yılmaz	Aphrodisias Müze Müdürü
Hakan Özilhan	Karacasu Memnu İnci MYO Müdür Yrd.
Nadir Tabak	Dericiler Derneği Başkanı
Mehmet Çevik	Anatolia Turizm

İncirliova / Aydın / 02.05.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Adem Ünal	İncirliova Kaymakamı
Mehmet Cengiz	İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Ahmet Sert	Ziraat Odası Meclis Başkanı
Onur Orcan	Acarlar Belediyesi
Ali Koçak	İlçe Nüfus Müdürü
Mustafa Eker	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Mürsel Kahraman	Hacıaliobası Koop. Başkanı
Akın Turgut	Osmanbükü Köyü Koop.
Gürkan Paşalı	Sınırteke Köyü Muhtarı
İsmail Akça	Erbeyli Köyü Muhtarı
Ali Şahin	Osmanbükü Köyü Muhtarı
Emin Çelikkanat	Maykop Aydın Yön. Kur. Üyesi
Necmettin Utangaç	Hacıaliobası Köyü Muhtarı
Kazım Şimşek	İlçe Özel İdare Müdürlüğü
Muhittin Vardar	Atatürkçü Düşünce Derneği Şube Başkanı
Metin Erkan	İl Genel Meclisi Üyesi
Kazım Dönger	Dünker Ltd. Şti.
Nilay Turan	Tariş-Müdür
Burhan Ceyhan	Denge Gazetesi
Arif Akçay	İncirliova Yörem Gazetesi

Kuşadası / Aydın / 27.04.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Hasan Göçmen	İlçe Tarım Müdürü
Burhan Sezer	Kuşadası Tic. Odası genel Sekreteri
Sedat Ergan	Genç Girişimciler Derneği Başkanı
M. Cemil Baykal	KOMER A.Ş. Genel Müdürü
A. Oğuz Şahin	Kuşadası İşadamları Derneği KUSİAD Başkanı
Osman Tekeş	Korumar Otel
Adnan Kalça	ADASAD
Mahmut Ökçesiz	Kuşadası Kültürel ve Tarihi Mirası Koruma Derneği

Didim / Aydın / 17.04.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-UNVANI
Ersin Emiroğlu	İlçe Kaymakamı
Mümin Kamacı	Didim Belediye Başkanı
Yusuf Deveci	Akyeniköy Belediye Başkanı
Mustafa Demirbaş	Akbük Belediye Başkan Vekili
Ertuğrul Öksüz	İlçe Milli Eğitim Müdürü
İsmail Efe	Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürü
Osman Ayyıldız	Kent Konseyi Başkanı
M. Cahit Kaya	İl Genel Meclisi Üyesi
Serdar Topal	Didim Belediye Meclis Üyesi
Dr. Mehmet Veysel Kılıç	Didim Toplum Sağlığı Merkezi
Prof. Dr. Atilla Yüksel	Adnan Menderes Üniversitesi
Ufuk Döver	Didim Ticaret Odası
Ali Yeler	Turizm Danışma Bürosu Didim Sorumlusu
Salih Bankoğlu	DİTAB Başkanı
Hikmet Atilla	DİTAB Danışmanı, DTO Meclis Üyesi
A. Deniz Atabay	Didim Turizm Derneği
Erdal Baylan	Didim Turizm Derneği
Ferhan Özdemir	İlçe Tarım Müdürlüğü-Ziraat Yüksek Mühendisi
Can Ataş	MHP Didim İlçe Başkanı

Başer Pekdemir	CHP Didim İlçe Teşkilatı
Şavgu Aydın	CHP Didim İlçe Başkanı
Sadettin Ayhan	D-Marin Didim
Tansel Ergün	D-Marin Didim
Ali İhsan Kubaliç	Didim Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifi
Ali Budak	Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Üyesi
Okan Özbaş	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Burhan Çolak	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Atila Pınarbaşı	Mimarlar Odası Didim Temsilcisi
Ahmet Bektaş	İnşaat Mühendisleri Odası
Adem Yaman	İMO Didim Temsilcisi
Nuray Güneş	İMO Didim Temsilcisi Yardımcısı
Gökmen Karataç	İnşaat Mühendisi Akbük
Orhan Genç	Gazeteci-Didim
Hüseyin Çalışkan	Mavi Didim Gazetesi-İHA Didim Temsilcisi

Karpuzlu / Aydın / 20.03.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Mehmet Öztürk	Karpuzlu Kaymakamı
Hilmi Dönmez	Karpuzlu Belediye Başkanı
Hüseyin Sarı	İlçe Özel İdare Müdürü
Yıldırım Eşin	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Cavit Yetiştirici	Ziraat Odası Başkanı
S. Taner Çakar	İl Özel İdaresi-İl Genel Meclisi Üyesi
Mutlu Madran	Karpuzlu Ziraat Odası-Tarım Danışmanı
Mehmet Babaoğlu	İlçe Yazı İşleri Müdür V.
Mehmet Evci	İlçe Toplum Sağlığı Merkezi-Sorumlu Hekim
Adem Aydın	Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı
Orhan Gökbel	Esnaf ve Sanatkarlar Odası G.S.
Hasan Aydoğdu	Ektirli Köyü Muhtarı
Asım Sarıkaya	Yahşiler Köyü Muhtarı
Ali Kaçar	Mutluca Köyü Muhtarı

Özcan Durmaz	Meriçler Köyü Muhtarı
Şerafettin Kunduz	Akçaabat Köyü Muhtarı
Yüksel Gültekin	Gölcük Köyü Muhtarı
Nevzat Vizil	Tekeler Köyü Muhtarı
Resul Özen	Tütünlük Mahallesi Muhtarı
İhsan Vurmaz	Orta Mahallesi Muhtarı
İlker Akçay	Tekeler İ.Ö.O.-Müdür V.
Kenan Pamuk	Ulukonak İ.Ö.O.-Müdür V.
Şafak Özpınar	Halk Eğitim Merkezi-Kurum Müdürü
Cemal Ağırol	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü-Şube Müdürü
Hasan Laleşahin	Karpuzlu Lisesi Müdürü
İsmet Yiğit	Abak Köyü Muhtarı
Cevat Üstün	Güney Köyü Muhtarı
İsmail Civan	Işıklar Köyü Muhtarı
Yalçın Erba	Şehit Şenol Akar İ.Ö.O.-Müdürü
Ayhan Atilla	İşletmeci-Su Ürünleri Yetiştiricisi

Buharkent / Aydın / 07.03.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Osman Bilgin	Buharkent Kaymakamı
Yılmaz Vural	Buharkent Belediye Başkanı
Namık Ülken	Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı
Neşe Gönülcengiz	Buharkent İlçe Hastanesi-Sağlık Grup Başkanı
M. Faruk Şanlı	İlçe Müftüsü
Coşkun Kaya	İlçe Mal Müdürü
Ayşe Emik	İlçe Nüfus Müdürü
Mesut Vural	Buharkent Belediyesi-Ziraat Mühendisi
Yılmaz Çatalkaya	Esnaf ve Sanatkarlar Odası-Genel Sekreter
Rafet Pehlivanoglu	Buharkent Belediyesi-Meclis Üyesi
Hasan Çakmakkaya	Buharkent Belediyesi-Meclis Üyesi
Kudret Uysal	CHP İlçe Başkanı
Ali Aslan	Savcılı Köyü Muhtarı

Naim Özkan	Ziraat Odası-Yönetim Kurulu Başkanı
Zeki Berhuni	İlçe Tarım Müdürlüğü-İlçe Tarım Müdürü
Ali Çakmak	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Mustafa Sözer	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Nazif Çatalkaya	Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Davut Üretmen	Buharkent Belediyesi-Veteriner Hekim
Veli Salman	Buharkent Belediyesi-Su Teknisyeni

Sultanhisar / Aydın / 28.02.2012 / Tema: İlçe Analizi

Toplantı Katılım Listesi

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Cevdet Ertürkmen	Sultanhisar Kaymakamı
Yüksel Yılmazoğlu	Sultanhisar Belediyesi
Mustafa Kuru	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Bilal Tarhan	Sultanhisar Ziraat Odası Yönetim Kurulu Başkanı
Serkan Çalışır	Türk Hava Kurumu
Muhittin Işık	Yağdere Köy Muhtarı
Mustafa Çimen	Çimen Ziraat Ltd. Şti.
İbrahim Ulusal	AKP İlçe Başkanı
E. Mennan Yıldırım	ADÜ Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Müdürü
Zafer Şanlı	ADÜ Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
Berna Sezener	ADÜ Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
Muammer Erden	ADÜ Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
Sinan Bayık	ADÜ Sultanhisar Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
İbrahim Gençsoylu	ADÜ Atça Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
Songül Yanık	ADÜ Atça Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
Akan Yanık	ADÜ Atça Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
M. Cem Uraz	ADÜ Atça Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
ADÜ Sultanhisar ve ADÜ Atça Meslek Yüksekokulları görevlileri, öğrencileri	
Kamu Kurumu Çalışanları	

Köşk / Aydın / 27.02.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Murat Sefa Demiryürek	Köşk Kaymakamı
Rıfat Kadri Kılınç	Köşk Belediye Başkanı
Alim Yavaş	İl Genel Meclisi Üyesi
Sezgin Aykırı	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Osman Aksöz	İlçe Tarım Müdürü
Aysevin İnal	İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü
Sabahattin Kılınç	İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü
Mehmet Ali Güldür	Köşk Tarım Kredi Koop. Müdürü
Abidin KorkanKorkmaz	Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürü
Yete Erki	Köşk Sağlık Grup Başkanı
Ali Gönen	Osman Akça Tarım Ürün. A.Ş.
Dalan Yağ. End. A. Ş.	
A. Hamdi Tekinsoy	Nüfus Müdürü
Soner Erkan	Köşk Bel. Fen İşleri
Bedriye Deves	Özel İdare Müd.
İrfan Ayer	Halk Eğitim Merkezi
Murat Bağdu	Gabay Dış Tic. A.Ş.
Mustafa Ergücü	Esnaf ve San. Odası Başkanı
Metin Kaymakcı	Köşk Ziraat Odası Başkanı

Kuyucak / Aydın / 15.02.2012 / Tema: İlçe Analizi**Toplantı Katılım Listesi**

ADI-SOYADI	KURUMU-ÜNVANI
Alp Arslan	Kuyucak Kaymakamı
Ali Ulvi Akoğlu	Kuyucak Belediye Başkanı
Mehmet Çakar	Başaran Belediye Başkanı
Mehmet Çömnden	Horsunlu Belediye Başkanı
Mehmet Güler	Kurtuluş Belediye Başkanı
Ali Çevik	İl Genel Meclisi Üyesi
M. Şakir Tunçel	İl Genel Meclisi Üyesi

Taner Bozbek	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
M. Altan Canbiter	İlçe Milli Eğitim Müdürü
Ramazan Gülmez	Halk Eğitim Merkezi Müdür Vekili
Tümay Gökbayrak	İlçe Sağlık Grup Başkanı
Kemal Emir	Ziraat Odası Başkanı
Numan Yıldırım	Tarım Kredi Kooperatifi Müdürü
Mehmet Güler	Tarış Kooperatifi Müdür Vekili
Metin Kömür	Kuyucak Orman İşletme Şefi
Zühtü Şengün	Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanı
Güley Ulusan	Yamalak Yazı İşleri Müdürü
M. Taha Akbulut	Kuyucak Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi
M. Necmettin Seyitoğlu	Kuyucak HEM
Coşkun Akbay	Cengiz Topel İlköğretim Okulu İngilizce Öğretmeni
Hakan Yaşar	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Ziraat Mühendisi
Sabahattin Varol	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
Mümtaz Söyler	Kuyucak Gıda Narenciye Paketleme ve Mumlama Tesisi Yöneticisi

Denizli / 30.11.2011 / Tema: Tarım

Toplantı Katılım Listesi (Denizli, Aralık 2011)

ADI-SOYADI	KURUM
Ferhat Taban	Denizli İl Özel İdaresi
Halil Sümen	Tavas Belediyesi
Mehmet Öztürk	Baklan Sol Sahil Pompaj Sulama Birliği
Hıfzı Mustafa Tunçel	Baklan Sol Sahil Pompaj Sulama Birliği
Sıdika Arıkan	ABİGEM
Hamdi Gemici	Denizli Ziraat Odası
Yusuf Gülsever	Denizli Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Mehmet Bıyık	Denizli Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Necdet Demir	Denizli Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Zuhal Berberoğlu	Denizli Gıda, Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
Sabahattin Nas	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ramazan Gökçe	Pamukkale Üniversitesi
Ali Önal	Denizli Ticaret Odası

Mehmet Güran	Denizli Deri OSB
Mehmet Özkul	Çivril Ziraat Odası
Hüseyin Kocahıdır	Buldan Ziraat Odası
Haşim Söylemez	Tavas Ziraat Odası
İlyas Dereli	Baklan Ziraat Odası
Yrd. Doç. Dr. Fevziye Çelebi-Toprak	PAÜ Bitki Genetiği Ve Tarımsal Biyoteknoloji Ve Uygulama Merkezi
Doç. Dr. Ali Ramazan Alan	PAÜ Bitki Genetiği Ve Tarımsal Biyoteknoloji Ve Uygulama Merkezi
Ömer Ayhancı	Çal Ziraat Odası
Metin Yıldırım	Çal Ziraat Odası
Ali Erkan	Denizli Bilim, Sanayi Ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Ümmühan Kanat Önder	Kale Ziraat Odası
Ali Pişirici	Kale Ziraat Odası
Yrd. Doç. Yeşim Kara	PAÜ Bitki Genetiği Ve Tarımsal Biyoteknoloji Ve Uygulama Merkezi

Aydın / 28.11.2011 / Tema: Turizm**Toplantı Katılım Listesi (Aydın, Aralık 2011)**

ADI-SOYADI	KURUM
Nuri Aktakka	İl Kültür Turizm Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Osman Nuri Özdoğan	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yrd. Doç. Dr. Güntekin Şimşek	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yrd. Doç. Dr. Osman E. Çolakoğlu	ADÜ Turizm Meslek Yüksek Okulu Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Zehra Ege	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Faruk Uludağlı	Aydın İl Özel İdaresi
Mesut Toskay	Aydın İl Özel İdaresi
Doç. Dr. Suat Ateşlier	ADÜ Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Neval Genç	Nazilli İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi
Burhan Sezer	Kuşadası Ticaret Odası
Salih Bankoğlu	Didim Belediyesi
Mustafa Oğuzkaan	Kuşadası Tanıtım Vakfı YK Başkanı
Adem Üçgül	İl Kültür Turizm Müdürlüğü
Prof. Dr. Atila Yüksel	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yrd. Doç. Dr. Fisun Yüksel	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yaşar Karabacak	Kuşadası Liman Başkanı

Denizli / 25.11.2011 / Tema: Turizm

Toplantı Katılım Listesi (Denizli, Aralık 2011)

ADI-SOYADI	KURUM
A.Merih Balkanay	GİKAD Denizli
Turgay Sehil	Umut Thermal
Ali Aktürk	Pamukkale Turizm Derneği Başkanı
Ali Erkan	Denizli Bil. San. Tekn. Müdürlüğü
Burçin Kırlar	PAÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
Ayhan Emirdağ	Buldan Ticaret Odası
Doç. Dr. Celalettin Sarıkan	PAÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Ensar Yeşilyurt	PAÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Doç. Dr. Nurten Çekal	PAÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
Emin Yardım	Eğitim Gönüllüleri Vakfı
Hasan Demir	Eğitim Gönüllüleri Vakfı
Hüdaverdi Otaklı	Denizli Bel. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
İbrahim Savun	Denizli Sanayi Odası
Levent Altuntaş	Kaplıca ve Kür Merkezleri Derneği
M. Ali Erbay	Eğitim Gönüllüleri Vakfı
Murta Bey	PAM Thermal Otel
Mustafa Kaplan	Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Nevzat Şallıo	Denizli İÖİ Pamukkale İşletme Müdürü
Nezahat Türköz	Bağımsız Denetçi ve Danışman
Ramazan Çelikkol	Denizli Ticaret Odası
Şeref Karakan	DENTUOD
Yrd. Doç. Dr. Serkan Bertan	PAÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
Yrd. Doç. Dr. Engin Taşkın	PAÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
Yrd. Doç. Dr. Yaman Koçak	PAÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.

Aydın / 03.11.2011/ Tema: Turizm

Toplantı Katılım Listesi (Aydın, Aralık 2011)

ADI-SOYADI	KURUM
Nuri Aktakka	İl Kültür Turizm Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Osman Nuri Özdoğan	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yrd. Doç. Dr. Güntekin Şimşek	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Yrd. Doç. Dr. Osman E. Çolakoğlu	ADÜ Turizm Meslek Yüksek Okulu Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Zehra Ege	ADÜ Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik YO
Faruk Uludağlı	Aydın İl Özel İdaresi
Mesut Toskay	Aydın İl Özel İdaresi
Doç. Dr. Suat Ateşlier	ADÜ Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Neval Genç	Nazilli İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi
Burhan Sezer	Kuşadası Ticaret Odası
Salih Bankoğlu	Didim Belediyesi
Serkan Fırtına	Aydın Belediyesi
Sibel Erbaş	Aydın Belediyesi
Nilay Yirmibeş	Nazilli Belediyesi
Fatih Demir	Nazilli Belediyesi

Yüz Yüze Görüşmeler

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ	YERİ	GÖREVİ	TARİH
Ayşe Merih Balkanay	Merkez	Girişimci Kadınları Destekleme Derneği Başkanı	26.02.2013
Süleyman Erdoğan	Merkez	Belediye Ulaşım Hiz. Müdürü	04.12.2012
Işıl Tuncay	Merkez	Çevre ve Şehircilik İl Müd./Müd. Yrd.	04.12.2012
Naciye Kapukıran	Merkez	Belediye Çevre Koruma Şube Müd.	04.12.2012
Recep Demirci	Merkez	İl Afet ve Acil Durum Müdürü	04.12.2012
Nazım Usta	Merkez	PAÜ/Makine Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi	08.02.2012
Mehmet Akgün	Merkez	Enerji Verimliliği Derneği Denizli Şube Başkanı	05.02.2012
Çağla Ünlütürk	Merkez	PAÜ/Çalışma Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi	22.03.2012
Ali Ramazan Alan	Merkez	PAÜ/Bitki Genetiği ve Tarımsal Biyoteknoloji Uyg. Ve Arş. Merkezi	15.06.2012
Serap Özmen	Kale	Kale Kaymakamı	03.05.2012
İsmail Yarımca	Kale	Kale Belediye Başkanı	03.05.2012
Yüksel Sözen	Kale	Kale İlçe Tarım Müdürü	03.05.2012
Levent Altuntaş	Karahayit	Kaplıca, Talasso ve Kür Merkezleri Derneği YK Üyesi	07.08.2012

Şeref Karakan	Karahayıt	Denizli Turistik Otelciler ve İşletmeciler Derneği YK Başkanı	08.08.2012
Petek Üzülmaz	Merkez	GESİFED Genel Sekreteri/PAÜ Lojistik Bölümü Öğretim Üyesi	03.12.2012
Petek Üzülmaz	Merkez	GESİFED Genel Sekreteri/PAÜ Lojistik Bölümü Öğretim Üyesi	03.12.2012
Akın Yoran	Merkez	DENSER Genel Sekreteri	04.12.2012
Ali Edem	Merkez	Denizli Maden Mühendisleri Odası Temsilcisi ve Denizli Madenciler ve Mermerciler Derneği Üyesi	05.12.2012
Barış Beyazıt	Sarayköy	Günaydın Group Sarayköy Lojistik Merkezi İşletme Müdürü	03.12.2012
Murat Sertel	Kaklık	TCDD 7. Bölge Müdürlüğü Yük Servis Müdürü	05.12.2012
Gökhan Elkama	Kaklık	Kaklık Lojistik Merkezi Müdür Vekili	05.12.2012
	Acıpayam	Kaymakam	
	Acıpayam	İlçe Tarım Müdürlüğü	
	Acıpayam	Orman İşletme Şefliği	
	Baklan	Kaymakam	
	Baklan	İlçe Tarım Müdürlüğü	
	Baklan	Orman İşletme Şefliği	
	Bekilli	Kaymakam	24.06.2011
	Bekilli	İlçe Tarım Müdürlüğü	24.06.2011
	Bekilli	Belediye Başkanı	24.06.2011
	Beyağaç	Belediye Başkanı	09.05.2011
	Beyağaç	Kaymakam	09.05.2011
	Çal	Kaymakam	
	Çal	İlçe Tarım Müdürlüğü	
	Çal	Belediye Başkanı	
	Çameli	Kaymakam	28.04.2011
	Çameli	Belediye Başkanı	28.04.2011
	Çameli	İlçe Tarım Müdürlüğü	28.04.2011
	Kale	Kaymakam	03.05.2011
	Kale	Belediye Başkanı	03.05.2011
	Kale	İlçe Tarım Müdürlüğü	03.05.2011

EK-5: BÖLGE PLANININ HAYATA GEÇİRİLMESİNE YÖNELİK PROJE ÖRNEKLERİ



ZENGİN BEŞERİ SERMAYE, GÜÇLÜ TOPLUMSAL YAPI

1. TR32 BÖLGESİ GÖÇ ANALİZİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetler geliştirilerek yaygınlaştırılacak, ekonomik ve sosyal hayata katılımları artırılacaktır.

Amacı: Aydın, Denizli ve Muğla illeri il merkezlerine iç göçle gelen nüfusun kentleşme süreçlerinde yaşadıkları toplumsal sorunların anlaşılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Gerekçesi: Bölge'nin aldığı yoğun göçe rağmen göçle gelen nüfusun niteliği tam olarak bilinmemektedir. Bölge'ye göçle gelen nüfusun geliş amaçlarına, hangi alanlarda çalıştıklarına ve sonrasında gelen göçün nasıl bir yön izlediğine dair bir araştırma gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Saha çalışmalarının gerçekleştirileceği alanlar ve örneklem seçimi kente göçle gelen toplulukların coğrafi kümelenmesinin gerçekleştiği göç mahallelerinden yapılacaktır. (Denizli Göç mahalleleri: Karşıyaka, Dokuzkavaklar, Aktepe, Sevindik, Karaman, Esentepe, Yeşilyurt, Binevler ve Gümüşler Mahalleleri) (Aydın ili Göç Mahalleleri: Kemer mahallesi, Girne Mahallesi, Mesudiye Mahallesi ve Mimar Sinan Mahallesi)

Uygulayıcıları: Bölge Üniversiteleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, GEKA, Sivil Toplum Kuruluşları

Faydalanıcıları: Kalkınma Ajansı, Bölge Üniversiteleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, Bölgeye göçle gelen nüfus (nihai faydalanıcı)

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları ve analizler (Göçle gelen nüfusun demografik, sosyal ve ekonomik özellikleri, göç nedenleri, göç sonrası durumları, kentsel değerleri ve davranışları, kurdukları sosyal ağlar, hâlihazırda yaşadıkları il algısı, hizmet birimlerini değerlendirme biçimleri gibi başlıkları içermelidir.)

2. GELENEKSEL EL SANATLARI TASARIM, ÜRETİM VE PAZARLAMA ATÖLYESİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulacaktır.

Amacı: Kırsaldan kente göçün yoğun olarak yaşandığı ilçelerin kırsal alanlarının sahip olduğu yerel ve yöreye özgü kaynakların ekonomik faaliyete dönüştürülmesi amacı doğrultusunda geleneksel el sanatları ürünlerinin üretiminin desteklenmesi amaçlanmaktadır. Böylece kırsal alanlarda yeni istihdam olanaklarının geliştirilmesiyle köyden kente göçün önlenmesi sağlanacaktır.

Gerekçesi: Bölge'de kırsal nüfus oranlarının Türkiye ortalamalarına göre daha fazla düşüş gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu ilçelerde kırsaldan kente doğru gerçekleşen nüfus hareketinin azaltılması ve kırsal nüfusun yerinden olmadan istihdam edilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Geleneksel Ekonomi Merkezleri ve Kırsal Alanlar

Uygulayıcıları: İlçe ve Belde Belediyeleri ile Kaymakamlıklar, Muhtarlıklar, Üretici Birlikleri, Kooperatifler, GEKA

Faydalanıcıları: Köyden kente göçün yoğun olarak yaşandığı ilçelerin kırsal alanlarında yaşamakta olan nüfus.

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha Çalışmaları ve Analizler (Uygulama yeri olarak seçilen ilçelerin kırsal alanlarında geliştirilebilecek potansiyel tarım dışı faaliyetlerin belirlenmesi)
- Yatırım (üretim, tasarım atölyelerinin kurulması- Atölye inşası, üretim araçlarının temini, eğiticinin belirlenmesi, eğitim görececek kişilerin tespiti, tasarım ve üretim aşamalarının gerçekleştirilmesi, pazarın belirlenmesi ve yerel geleneksel el sanatları ürünlerinin ticarileştirmenin sağlanması)

3. MESLEKİ EĞİTİMİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulacaktır.

Amacı: Bölgenin sektörel ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitimin kalitesinin artırılması, nitelikli istihdamın sağlanması için Bölgede mesleki eğitime katkı sağlayacağı düşünülen kurumlar arasında bir işbirliği platformu kurulması, bu platform aracılığıyla eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesidir.

Gerekçesi: Bölge'nin öne çıkan sektörleri için nitelikli ve kaliteli işgücü sağlanması açısından önemli olan mesleki eğitim liseleri yetersiz kalmakta, beklentiyi karşılayamamakta ve Bölge'de turizm ve sanayi sektörlerinde en fazla yaşanan sorunların başında nitelikli işgücü eksikliği bulunmaktadır. Bu doğrultuda kalifiye eleman ihtiyacına yönelik mesleki eğitimin desteklenmesi gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge Geneli (Tüm illerdeki ilgili kamu kurumları, üniversitelerin ilgili bölümleri, Odalar, OSB'ler ve özel sektör temsilcileri arasında kurulacak işbirliği çalışmaları)

Uygulayıcıları: Milli Eğitim Müdürlüğü Mesleki Eğitim Şube Müdürlüğü, Sanayi Odası, Üniversitelerin Meslek Yüksekokulları, OSB'ler, Özel sektör, GEKA

Faydalanıcıları: Mesleki Eğitim Öğrencileri, Özel Sektör işveren

Uygulama Esasları ve Araçları:

- İşbirliği ve koordinasyon çalışmaları (Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümleri, tekstil ve makine sektörlerine yönelik meslek yüksekokulları, özel sektör temsilcileri, Odalar, OSB'ler ortaklığında gerçekleştirecek işbirliği ve platform oluşturulması, işbaşı eğitim olanaklarının geliştirilmesi, yerel ihtiyaçların tespiti ile eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, Bölge'de tüm meslek liseleri ve meslek

yüksekokullarında mezun takip sistemi oluşturularak eğitimin etkinliğinin ölçülmesi)

- Yatırım (Mesleki ve teknik liselerin altyapılarının güçlendirilmesi için uygulamalı eğitime yönelik gerekli teçhizatın sağlanması gerekmektedir.)

4. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİ DESTEKLEME PROJESİ

İlgili Öncelik: Nitelikli işgücüne sahip etkin bir işgücü piyasası oluşturulacaktır.

Amacı: Bölgede özellikle kadın girişimciliğini ve ortaklık kültürünün artırılması ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında geliştirilmesi için Bölgede yer alan kadın girişimcileri tek çatı altında toplayacak bir kadın girişimciler platformu oluşturulmasının yanı sıra Bölge’de kadın girişimcilerin ve yatırımcıların mali ve teknik açıdan desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Gerekçesi: Bölge’de kadınların istihdam oranları (% 37,4) Türkiye ortalamasından (% 28,8) yüksek olsa da % 53 kadın işgücüne katılım oranına sahip OECD üyesi diğer ülkelerin ve AB üyesi ülkelerin (% 64) çok gerisinde kalmaktadır. Bölgede kadın istihdamı ve kadın girişimciliğinin artırılması hedefi doğrultusunda Bölge içindeki kadın girişimcilerin mali ve teknik kapasitelerinin ve ortak proje üretme kapasiteleri geliştirilmesi, kadın girişimcilerin deneyim paylaşımları ve işbirliği en üst düzeye çıkarılmasına yönelik adımların atılması gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Tüm iller

Uygulayıcıları: Bölgede yer alan kadın dernekleri, özel sektör kadın girişimciler ve kadın girişimci dernekleri, GEKA

Faydalancıları: Kadın girişimciler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- İşbirliği ve koordinasyon çalışmaları (Bölgesel kadın girişimciler işbirliği ağında yer alabilecek potansiyel katılımcıların belirlenmesi ve kadın girişimcilerin, kadın derneklerinin ve kadın girişimci derneklerinin bir platformda bir araya gelmeleri sağlanacaktır.)
- Teknik Destek (Kadın girişimci adaylarına yönelik ihtiyaç duyulan mesleki eğitimlerin düzenlenmesi, finansal destek ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, yönlendirici

ve bilgilendirici hizmetlerin sağlanmasının yanı sıra Kadın derneklerinin profesyonel yönetimin sağlanmasına yönelik gerekli desteğin sağlanması)

- Yatırım (Mali destek programları yoluyla kadın yatırımcıların önceliklendirilerek yatırım ve iş geliştirme desteklerinin sağlanması)

5. ENGELSİZ MÜZELER PROJESİ

İlgili Öncelik: Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetler geliştirilerek yaygınlaştırılacak, ekonomik ve sosyal hayata katılımları artırılacaktır.

Amacı: Bölgede yer alan müze, kültür merkezi, antik kent gibi tarihi ve turistik mekanların engellilerin erişimleri için uygun hale getirilmesi, bu alanlarda görme, işitme ve fiziksel engellilerin faydalanmalarını sağlayacak düzen, donanım ve altyapının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Gerekçesi: 2011 yılı TÜİK verilerine göre ülke genelinde 5 milyon kişinin, Bölge genelinde ise yaklaşık 250 bin kişinin en az bir engeli bulunmaktadır. Tüm engel türlerine yönelik gerekli ihtiyaçlar doğrultusunda ülke genelinde tüm müze ve ören yerlerinde gerekli düzen, donanım ve altyapıların kurulması ve engellilerin erişimlerinin kolaylaştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Uygulama Yeri: Turistik alanlarda öne çıkan müze ve ören yerleri (İl Kültür Turizm Müdürlükleri verilerine göre Aydın Afrodisias, Denizli Hierapolis Arkeoloji Müzesi, Muğla Bodrum Su Altı ve Arkeoloji müzeleri en fazla ziyaretçi alan müze ve ören yerleri olarak tespit edilmiştir.)

Uygulayıcıları: İl Kültür Turizm Müdürlükleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, Engelli Dernekleri

Faydalanıcıları: Engelli bireyler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Yatırım (Müzelerde işaret dili ile anlatılmasını sağlayacak görüntülü rehber uygulamaları, görme engelliler için sesli anlatım ve tasvir uygulamaları, fiziksel engellilerin gezebilmelerine kolaylık sağlayacak altyapının geliştirilmesi proje uygulaması aşamasında atılacak adımların başında gelmektedir.)
- Teknik Destek (Müzelerde görevli personele işaret dili öğretilmesi, web sitesi hizmeti aracılığıyla kolay erişim imkanlarının sağlanması gibi proje uygulamalarının hayata geçirilmesi önerilmektedir.)

YENİLİĞE DAYALI YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM

6. DENİZLİ AR-GE VE TEKSTİL TASARIM MERKEZİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: Bölgede tekstil ve hazır giyim sektörlerinde yenilik ve Ar-Ge yoğunluğunun artırılması amacıyla Ar-Ge ve tekstil tasarım merkezinin kurulması

Gerekçesi: Tekstil, gerek istihdam gerekse ciro açısından Denizli'deki en önemli imalat sanayi sektörüdür. Tekstil alanındaki ihracat yıl bazında dalgalanmalar göstermesine karşılık Türkiye ihracatında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak birçok firma yalnızca gelişmiş ülkelerin ihracatçıları ile sipariş usulü çalışmakta, Ar-Ge ve yenilik alanında güçsüz kalmaktadır. Bu durum ucuz işçilik ve hammadde konusunda maliyet avantajı sağlayan ülkelerle rekabet zorluğu getirmekle birlikte üretimde katma değer düşük kalmasına yol açmaktadır.

Uygulama Yeri: Denizli

Uygulayıcıları: Denizli Sanayi Odası, Pamukkale Üniversitesi, Denizli İhracatçılar Birliği, GEKA

Faydalanıcıları: Denizli ilinde faaliyet gösteren tekstil firmaları

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları ve analizler: Dünya'da ve Türkiye'deki benzer amaçla hizmet veren Ar-Ge merkezlerinin araştırılması, bu merkezlere yönelik teknik incelemelerin gerçekleştirilmesi, Ar-Ge ve tekstil tasarım merkezi fizibilite çalışmaları
- **İşbirliği faaliyetleri:** Denizli Ar-Ge ve tekstil tasarım merkezi kurucu heyetinin oluşturulması
- **Yatırımlar:** Yeni bir bina inşaatı veya mevcut bir binanın uygun hale getirilmesi, gerekli makine teçhizatın alınması

7. ORTAK MAKİNE PARKLARININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: Sektörde faaliyet gösteren firmaların ortak makine parkı kullanmasının sağlanması ile üretim maliyetlerinin azaltılması; yenilikçi ve verimli üretim yöntemlerine daha kolay ulaşılması ve firmaların rekabet gücünün artırılması

Gerekçesi: Sanayi sektöründe verimliliğin ve katma değer artırılabilmesine yönelik olarak teknoloji değişimi ve bununla bağlantılı olarak makine parklarında dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak her işletmenin kendi makine parkını değiştirmesi yüksek maliyetler nedeniyle mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda işletmeler arasında ortak bir makine parkının oluşturulması, ihtiyaç duyulan dönüşüm sağlanmasıyla beraber ortak iş yapma kültürünün gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Uygulama Yeri: Organize Sanayi Bölgeleri

Uygulayıcıları: Sanayi Odaları, OSB'ler

Faydalanıcıları: İşletmeler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları ve analizler: Makine parkı ihtiyaç analizleri ve sektörlere yönelik ortak makine kullanım alanlarının belirlenmesi
- Yatırımlar: Ortak makine kullanım alanlarının oluşturulması

8. MİNERAL ÜRÜNLER İMALATI ATIKLARININ EKONOMİYE KAZANDIRILMASI PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: Mineral ürünler üretimi sonucu oluşan artık maddelerin değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması

Gerekçesi: Mineral ürünler imalatının önemli bir üretim kolu olduğu Bölge'de bu ürünlerin üretimi sonucu oluşan atık maddelerin farklı alanlarda (süs eşyası yapımı vb.) değerlendirilebilme potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi halinde atıklar ekonomiye kazandırılacak ve yeni iş alanları oluşturulabilecektir.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: İşletmeler, Sanayi Odaları, Belediyeler, Kaymakamlıklar

Faydalanıcıları: İşletmeler, Bölge halkı

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları ve analizler: Mineral ürünlerin üretiminden oluşan atıkların değerlendirilme alanlarına yönelik fizibilite çalışmaları
- İşbirliği: Mineral ürünler imalatı işletmeleriyle üretimde ortaya çıkan atıkların değerlendirileceği alanda faaliyet gösteren/gösterecek aktörlerin bir araya getirileceği platformların oluşturulması
- Yatırımlar: Nihai ürünlerin üretilmesi ve pazarlanması

9. ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞBİRLİĞİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: Üniversite/kamu araştırma merkez ve enstitülerindeki bilgi birikimi ve teknolojinin, sektörün ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda ticari bir ürüne ya da sürece dönüştürülmesi, sanayi-üniversite bağının güçlendirilmesi

Gerekçesi: Özel sektör, üniversiteler, sanayi ve meslek kuruluşları arasındaki bağın zayıf olması Bölge'de ortaklık, yenilik ve Ar-Ge çalışmalarını güçleştirmektedir. Sanayiye akademik desteğin sağlanması ve bu akademik desteğin sanayinin geleceğini yönlendirmesi büyük önem arz etmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Bölge Üniversiteleri, Sanayi Odaları, İşletmeler, GEKA

Faydalanıcıları: İşletmeler

Uygulama Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Sanayi-Üniversite beklenti araştırmalarının yapılması, sektörel ihtiyaç analizlerinin gerçekleştirilmesi
- **İşbirliği Faaliyetleri:** Üniversite-sanayi işbirliği platformlarının oluşturulması
- **Eğitim ve Bilinçlendirme:** Uluslararası ve ulusal ölçekte örnek üniversite-sanayi işbirliklerinin sunulacağı etkinliklerin düzenlenmesi
- **Yatırımlar:** Ortaklıklar sonucu geliştirilen ürünlerin ticarileştirilmesi, üretim süreçlerinin iyileştirilmesi

10. SANAYİ SEKTÖRÜNDE PAZARLAMA OLANAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: TR32 Bölgesinde öne çıkan sektörlerin yeni pazarlara ulaşmasının sağlanması ve pazarlama imkânlarının iyileştirilmesi.

Gerekçesi: İllerin ihracat değerleri incelendiğinde bölgede istihdam, ciro gibi parametreler ile öne çıkan sektörlerin ihracat açısından Türkiye payları düşük kaldığı dikkat çekmektedir. TR32 Bölgesi sanayi sektörünün genel olarak sipariş üzerine faaliyet göstermesi nedeniyle Bölge'de sektörün kendisine alternatif pazarlar bulması gerekmektedir. Özellikle Euro bölgesinde yaşanan krizlerin ihracatı doğrudan etkilemesinin önüne geçmek için keşfedilmemiş pazarlar üzerinde sektörün araştırmalar ve denemeler yapması gerekmektedir. Sanayi sektörünün güncel pazar koşullarını takip edebilmesi için firmaların e- ticaret ağından ve uluslararası e ticaret portallarından da faydalanması gerekmektedir. Bu kapsamda sektörde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması büyük önem arz etmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge Geneli

Uygulayıcıları: Sanayi Odaları, Bölge Üniversiteleri, GEKA, imalat sanayi firmaları

Faydalanıcıları: TR32 Bölgesi sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmalar

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha araştırmaları ve analizler (TR32 Bölgesi sanayi sektöründe öne çıkan firmaların pazarlama potansiyelinin analiz edilmesi)
- İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri (Bölge sanayi üretimlerinin etkin bir şekilde pazarlanmasına olanak

sağlayacak Bölgesel ortaklık ve platformların oluşturulması, Örneğin Sanayi Odaları ve üreticilerin ortak olduğu bir pazarlama ağı kurularak ürünlerin pazar araştırmalarının ve pazarlamalarının bu platformlar aracılığıyla yapılmasının sağlanması)(Pazarlama Olanaklarının geliştirilmesi aşamasında markalaşma, yenilik uygulamalarının geliştirilmesi aşamasında Üniversite-Sanayi işbirliği teşvik edilecektir.)

- Teknik Destek (Eğitim Faaliyetleri) (Bölgede imalat sanayinin iç ve dış pazarda rekabet gücünü artırmaya yönelik stratejik önlem ve faaliyetler hakkında bilgilendirmeler yapılması, ihracat kapasitesinin artırılmasına, e- ticaret ağından ve uluslararası e-ticaret portallarından da faydalanmasının sağlanmasına yönelik eğitimlerin düzenlenmesi)
- Yatırım (Özellikle imalat sektöründe tasarım, markalaşma ve pazarlama aşamalarında kalite geliştirme, Ar-Ge ve yenilik uygulamalarının geliştirilmesine yönelik girişimler desteklenecektir.)

11. TEKSTİL SEKTÖRÜNDE KÜMELENME PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilik, teknoloji, tasarım ve markalaşma kapasitesi yüksek sanayi sektörü dönüşümü sağlanacaktır.

Amacı: Tekstil sektöründe kümelenme yaklaşımı ile rekabet edebilirliğin artırılması.

Gereksesi: Gerçekleştirilen analizler sonucunda tekstil sektörü Bölge’de yoğunlaşan ve kümelenme potansiyeli arz eden başlıca sektörler arasında yer almaktadır. Sektördeki aktörlerin birbirine yakın konumlanması, ortak sorunlarının bulunması, Bölge’de bu sektörlerin destek sektörlerinin de yoğunlaşması dikkat çekmekte, bu bağlamda kümelenme Bölge’deki tekstil sektörünün rekabet edebilirliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

Uygulama Yeri: Denizli

Uygulayıcıları: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Üniversiteler, OSB ve KSS, STK’lar, Meslek Odaları, GEKA

Faydalanıcıları: Sektör temsilcileri

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **İşbirliği Faaliyetleri:** İletişim ve yönetim ekseninde ortak sorunların çözülmesi amacıyla ilgili aktörleri kapsayan bir platform oluşturulması
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Sektör paydaşlarının kümelenme konusunda farkındalığı, sektörün mevcut durumu, sorunlar ve beklentiler için anket çalışmalarını da içeren kapsamlı araştırmalar ve ihtiyaç analizi yapılması; Bölgesel küme yol haritası hazırlanması; Yol haritasında yer alan stratejilere göre eylem planı hazırlanması
- **Eğitim ve Bilinçlendirme:** Üniversitelerin kümelenme çalışmalarında aktif olarak yer alması, ihtiyaçların ve sorunların giderilmesi noktasında danışmanlık ve projelendirme çalışmaları yürütmesi, dünyadaki başarılı tekstil kümesi örneklerini ilgili aktörlerin ziyaret etmesi

12. TARIM-GIDA TEKNO PARKI PROJESİ

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Sürdürülebilir ve bilgi teknolojilerine dayalı, yenilikçi ve yüksek kaliteli tarım ve gıda ürünleri üretiminin sağlanması

Gerekçesi: Tarım ve gıda alanında yüksek bir potansiyele sahip Bölge'nin bu alanda rekabetçiliğini artırması ve bu rekabetçiliğin sürdürülmesi doğrultusunda değişen iklim ve piyasa koşullarına uyum sağlanması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda yenilikçi ve yüksek kaliteli ürünlerin üretilmesi, bu ürünlerin ileri teknoloji ile işlenmesi gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Aydın

Uygulayıcıları: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Üniversiteler, OSB ve KSS, STK'lar, Meslek Odaları, GEKA

Faydalanıcıları: Sektör temsilcileri

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **İşbirliği Faaliyetleri:** İlgili aktörlerin katılımıyla Tarım-Gıda platformu oluşturulması
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Bölgenin tarım ve gıda kapasitesinin belirlenmesi (teknoloji, çeşitlilik ve mekansal boyutuyla), Teknopark kurulmasına ilişkin fizibilite çalışması yapılması
- **Yatırım:** Teknoparkın kurulacağı arazinin tahsis edilmesi, teknolojik altyapının sağlanması, firmaların teknoparka çekilmesi, sektörün ihtiyacı olan danışmanlık hizmetinin sağlanması

13. TOPRAK HAVUZ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE REKABET EDEBİLİRLİK VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Toprak havuz yetiştiriciliğinde üretim süreçlerinin iyileştirilmesi, verimliliğin artırılması ve üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması.

Gerekçesi: Su ürünleri üretiminde toprak havuz yetiştiriciliği, bu yöntemle üretilen balıkların doğal balıklara yakın özelliklere sahip olması, çeşitli nedenlerle ekim yapılmayan tarım alanlarında alternatif bir üretim olması, ulaşım ve hasat kolaylığı gibi nedenlerle önemli bir üretim şeklidir. Üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması doğrultusunda kullanılan taban suyunun gerekli analizlerinin yapılarak suyun verimli şekilde kullanılmasının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca çevreye olan etki kapsamında üretim süreçlerinin iyileştirilmesi, yüksek enerji maliyetlerinin azaltılmasına yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Muğla

Uygulayıcıları: Sektör temsilcileri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, GEKA

Faydalanıcıları: Sektör temsilcileri, civardaki arsa sahipleri

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **İşbirliği Faaliyetleri:** Lobi faaliyetleri ile küçük üreticilerden oluşan sektördeki aktörler arasında işbirliği sağlanıp, bu alanda bir birlik oluşturulması
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Taban suyunun analizi, üretimin çevreye olan etkisi vb.
- **Yatırımlar:** Atık suların kapalı sisteme dönüştürülmesi ve alternatif sucul bitkisel üretimlerle yarı arılarak tekrar balık üretiminde kullanılması, enerji maliyetlerinin azaltılması doğrultusunda yenilenebilir enerjiden faydalanılması vb.

14. JEOTERMAL ENERJİ ISITMALI ORGANİZE SERACILIK

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Jeotermal sahalara yakın alanlarda toplu seracılık yapılması, jeotermal enerjinin seracılıkta kullanılmasına olanak sağlanması doğrultusunda organize sera bölgesinin oluşturulması

Gerekçesi: Seracılığın Bölge’de gelişimi önündeki en önemli sorunlardan biri ısıtma maliyetleridir. Seracılıkta jeotermal enerjinin kullanılması ısıtma giderlerini önemli ölçüde azaltmakla birlikte enerji verimliliği sağlamaktadır. Bölge’de bulunan zengin jeotermal kaynaklar son yıllarda artış gösteren seracılık faaliyetleri için önemli bir avantaj olmakla birlikte jeotermal kaynakların Bölge’de daha çok enerji sektöründe kullanılması nedeniyle seracılıkta kullanımının istenilen düzeyde gelişmediği gözlenmektedir. Bölge’de toplam örtüaltı alanı içinde jeotermal enerji ile ısıtılan alanın oranı incelendiğinde Denizli’de % 68 iken Aydın’da % 1,3 olduğu görülmektedir.

Uygulama Yeri: Aydın

Uygulayıcıları: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, MTA, Belediyeler, Kaymakamlıklar, Ticaret ve Sanayi Odaları

Faydalanıcıları: Üreticiler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **İşbirliği faaliyetleri:** OSB kuruluş aşamalarında yer alacak kooperatif/birlik kurulması
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Gerek jeotermal saha gerekse seracılık açısından mevcut potansiyelleri ile organize sera bölgesi için uygun görülen sahalarda organize sera bölgesinin kurulacağı alanın seçimine ilişkin fizibilite çalışması

- **Yatırımlar:** Belirlenen arazinin ihtisas organize seracılık bölgesi olarak tahsis edilmesi, arazinin parsellere ayrılması ve işletmelere verilmesi, yol ve ısıtma sistemine ilişkin altyapının tamamlanması, işletmelerin sahip oldukları alanlarda tesislerini kurması

15. BAL ÜRETİMİNDE VERİMLİLİK VE KALİTE PROJESİ

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Bal üretimdeki azalmanın ve kalitedeki düşüşün nedenlerinin araştırılması, verim ve kalitenin artırılması.

Gerekçesi: Türkiye dünya bal üretiminde önemli bir konumda yer almakta, TR32 Bölgesi ise Düzey 2 bölgeleri arasında 2. sırada, il bazında değerlendirildiğinde ise Muğla 2. sırada; Aydın ise 5. sırada yer almaktadır. Fakat son yıllarda Bölge'de toplam kovan sayısı artmış olmasına rağmen toplam bal üretimi azalmıştır. 2005 yılında hızlanan ihracatın 2008 yılından itibaren sekteye uğradığı, bu durumda üretimin azalmasının yanında kalitenin de etkisinin olduğu gözlenmektedir. İstihdam açısından değerlendirildiğinde arıcılık sektörü özellikle Muğla'da oldukça önemli bir konumda bulunmaktadır.

Uygulama Yeri: Muğla, Aydın

Uygulayıcıları: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, MAYBİR, Üretici Birlikleri, Üniversiteler, GEKA

Faydalanıcıları: Bal üreticileri, arıcılık işletmeleri, Aydın ve Muğla halkı

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha çalışmaları ve analizleri:** Üretimdeki azalmanın ve kalitedeki düşüşün nedenlerinin üniversite ile işbirliği içerisinde araştırılması
- **Eğitim ve bilinçlendirme:** Arı yetiştiricileri ve ilgili kurumlara gerekli teknik yardım yapılması, uygulamalı eğitimlerin verilmesi vb.
- **Yatırımlar:** Markalaşma yatırımları, farklı şekilde paketleme ve alternatif ürünler geliştirme, arıcılık işletmelerinin optimal büyüklüğe ulaştırılması, arıcılık açısından önemli olan bitki ve böcek türlerinin korunması ve çam balı üretim alanlarının artırılmasına yönelik çalışmalar vb.

16. TR32 BÖLGESİ'NDE ÜRÜN İHTİSAS BORSASI VE LİSANSLI DEPOCULUK

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Tarımsal üretimde fiyat istikrarının sağlanması, finansman kolaylığı, kaliteli üretim, tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması, ürünün iç ve dış piyasalara sağlıklı bir şekilde pazarlanmasının sağlanması.

Gerekçesi: Hasat zamanı satılamayan ürünlerin depolanamaması Bölge'deki çiftçilerin gelirini olumsuz etkilemektedir. Depolama ihtiyacını karşılayamayan çiftçi ürünü düşük fiyattan elden çıkarabilmektedir. Ayrıca depolama aşamasında ürünler kalite kaybına uğramaktadır. Lisanslı depoculuk fiyat istikrarının sağlanması, finansman kolaylığı, kaliteli üretim, tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması, ürünün iç ve dış piyasalara sağlıklı bir şekilde pazarlanması gibi konularda önem arz etmektedir.

Uygulama Yeri: Aydın/Denizli

Uygulayıcıları: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Belediyeler, Ticaret Borsaları, Ticaret Odaları, GEKA

Faydalanıcıları: Üreticiler, Tüccarlar, Sanayiciler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **İşbirliği Faaliyetleri:** İlgili aktörler arasında işbirliği sağlanarak lisanslı depoculuk şirketinin ortaklarının belirlenmesi
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Lisanslı depo ve ürün ihtisas borsası kurulmasına ilişkin fizibilite çalışması
- **Yatırımlar:** Kuruluş aşamasının tamamlanması (en az 1 milyon TL sermayeli anonim şirket olarak GTB'den izin alınması), depoların ve laboratuvar sisteminin kurulması, bilgi işlem altyapısının hazırlanması gibi altyapı çalışmalarının gerçekleştirilmesi

17. GÜNEY EGE'DE MODERN SULAMA

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Bölge'deki su kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımına olanak sağlayacak sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması

Gerekçesi: Bölge illerinde sulanan tarım alanlarının çoğunluğunun salma sulama yöntemiyle sulandığı, çok küçük bir kısmında ise damlama ve yağmurlama sulama yöntemlerinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bölge'de mevcut alanların ve su kaynaklarının sürdürülebilir şekilde kullanımı doğrultusunda; drenaj ve tuzluluk gibi sorunlara yol açmayacak, üretimde verim ve kaliteyi artıracak, su kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımına olanak sağlayacak basınçlı modern sulama sistemlerinin kullanımı önemli bir husustur.

Uygulama Yeri: Aydın, Denizli, Muğla

Uygulayıcıları: DSİ, Sulama Birlikleri, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, GEKA

Faydalanıcıları: Üreticiler, Sulama Birlikleri, DSİ

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Mevcut durumun ve modern sulama yöntemlerinin kullanılabileceği potansiyel sahaların tespit edilmesine yönelik çalışmalar
- **Yatırımlar:** Yüzeysel sulama yöntemlerinin damlama ve yağmurlama gibi yöntemlere dönüştürülmesi, açık sulama sistemlerinin kapalı sistemlere dönüştürülmesi vb.

18. ORGANİK TARIM ÜSSÜ AYDIN PROJESİ

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Organik gıda sektörünün üretimden imalata, sertifikasyondan ihracata, perakende satışından nihai tüketiciye kadar tüm süreçlerini kapsayacak kümelenme modelinin hayata geçirilerek, Aydın'da temel tarımsal ürün üretiminden, markalı organik gıda ürünleri tedarikine dönüşümün sağlanması ve tarım sektöründe rekabet gücünün artırılması amaçlanmaktadır.

Gerekçesi: Aydın ili organik üretim yapan çiftçi sayısında 81 il içinde 1. Sırada, organik üretim miktarında 81 il içinde 3. sıradadır. Proje ile Aydın'daki temel tarımsal ürün üretiminden, markalı organik gıda ürünleri tedarikine dönüşümün sağlanması ve Aydın'ın küresel düzeyde rekabetçi bir organik hammadde ve gıda tedarikçisi olması hedeflenmektedir. Bilinen bir tedarik zincirine ya da toptancı pazarına sahip olmayan Aydın'da Proje ile organik çiftçiler/üreticiler, doğru mahsulün doğru zamanda, doğru miktar ve kalitede üretilmesinin sağlanması, bu ürünlerin test ve sertifikasyon gereklerini karşılaması için kümede yer alan tohum tedarikçileri, paketleme firmaları, kontrol laboratuvarları ile işbirliği içerisinde çalışacaklardır. Üreticiler organik ürün toptancılarıyla (Avrupa süpermarket zincirlerinin temsilcileri vb.) satış sözleşmelerine sahip olacak ve doğrudan tedarik sağlayacaklardır. Proje ile Organik üretimin etkili bir biçimde tedariki, etkili ve verimli dağıtım yapısı kurulacaktır.

Uygulama Yeri: Aydın

Uygulayıcıları: Ziraat Odası, Ticaret Odası, Ticaret Borsası, Adnan Menderes Üniversitesi, Lider organik gıda üreticileri

Faydalanıcıları: Üreticiler, İhracatçılar, Toptancılar, Tüketiciler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Temel Küme Faaliyetleri:** Pazar araştırmaları, Tüketici davranışları araştırmaları, Küme üyelerine yönelik eğitim programları, Üyelere yönelik danışmanlık vb.
- **Üretim ve Tedarik Zinciri Faaliyetleri:** Ürünlerin test edilebilmesi için bir laboratuvarın oluşturulması, Girişimci destekleme programının oluşturulması
- **Dağıtım Kanalı Faaliyetleri:** Ürünlerin depolanabileceği, perakende ve toptan satışının yapılabileceği altyapının oluşturulması, Sadece ilgili ürünlerin satılabileceği mağazaların veya denetimli sertifikalı pazarların oluşturulması
- **Pazarlama İletişim Faaliyetleri:** Aydın organik gıda kimliği ve marka imajının oluşturulması, Ortak tanıtım faaliyetleri vb, Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım, Mevcut çiftçiler ile organik tarıma yeni başlayacak çiftçiler için teknik yardım programına devam edilmesi

19. GÜNEY EGE'DE GÜÇLÜ TARIMSAL ÖRGÜTLENME

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Üretici örgütlerinin kurumsal altyapılarının güçlendirilmesi, üreticilerin örgütlenme düzeyinin artırılması

Gerekeşesi: Kooperatifçiliğin ve üretici birliklerinin yeterli düzeyde gelişmemiş olması Bölge tarımının önemli sorunlarından. Üretici örgütlerinin özellikle mali yapılarının ve kurumsal kapasitelerinin zayıf olması nedeniyle üreticilerin beklediği finansman, pazarlama, girdi temini gibi konulardaki destekler yeteri kadar sunulamamaktadır. Ayrıca tarım ürünleri pazarlama aşamasında üreticiden tüketiciye kadar birçok kez el değiştirmekte, bu sebeple üreticinin geliri aracılar ve nihai satıcılara kıyasla oldukça düşük kalmaktadır. Bu bağlamda örgütlerin pazarlama kapasitelerinin de artırılması gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Üretici Birlikleri, Kooperatifler, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, TKDK, GEKA

Faydalancıları: Üreticiler, Birlik ve Kooperatifler, Tüketiciler, Bölge Halkı

Uygulama Araçları:

- **İşbirliği Faaliyetleri:** Küçük ölçekli benzer üretici örgütleri arasında işbirliği sağlanarak örgütlerin birleştirilmesi, örgütlerin ilgili üst örgütlere üye olmalarının teşvik edilmesi
- **Saha Çalışmaları ve Analizleri:** Mevcut durumun tespit edilmesine yönelik çalışmalar
- **Eğitim ve Bilinçlendirme:** Proje geliştirme, uygulama ve izleme altyapılarının geliştirilmesi, pazarlama kapasitelerinin artırılması doğrultusunda örgütlere e-ticaret ile ilgili eğitim verilmesi vb.

20. JEOTERMAL KAYNAKLARIN KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI

İlgili Öncelik: Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımı yaygınlaştırılacak, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.

Amacı: Ülkenin en yüksek sıcaklıklı jeotermal sahalarına sahip Bölge’de işbirliklerinin ve finansman araçlarının geliştirilerek bu kaynaklardan ısıtma-soğutma alanlarında faydalanılabilmesinin önünün açılması, bu uygulamaların çevresel etkilerinin değerlendirilmesi.

Gerekçesi: Denizli-Sarayköy’de 2.000-2.100 konut eşdeğerinin (~210.000 m2) ısınmasında jeotermal kaynaklardan faydalanılmakta olup Aydın, Nazilli ve Denizli’de hâlihazırda evsel ısınmada jeotermal kaynaklardan faydalanılma potansiyeli bulunmaktadır. Bölge’deki belli başlı modern sera işletmelerine bakıldığında ise büyük bölümünün ısıtmada jeotermal kaynaklardan faydalandığı görülmektedir. Ancak şirketler yatırımlarını çoğunlukla enerji alanına yönlendirmekte ve seralara sıcak su sağlama konusunda gönülsüz hareket etmektedirler. Bu kapsamda sera işletmeleri ve santraller arasında işbirliklerinin geliştirilmesi ve gerekli altyapı çalışmalarıyla Bölge’de jeotermal kaynaklardan faydalanılma kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Sanayi ve Ticaret Odaları, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, Üniversiteler, Belediyeler, Özel Sektör, GEKA

Faydalanıcıları: Belediyeler, Özel Sektör

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Kaynaklar açısından zengin yerleşimler için konut ısıtma maliyetleri ve fizibilite

çalışmalarının gerçekleştirilmesi, jeotermal kaynakların kullanımının çevresel etkilerinin değerlendirilmesi

- **İşbirliği Faaliyetleri:** Sera işletmeleri ve potansiyel yatırımcılarla jeotermal santraller arasında işbirliği zemininin oluşturulması, örnek uygulamaların gündeme getirilmesi
- **Yatırımlar:** Jeotermal akışkanın kaynaktan konut ısıtma şebekesine entegrasyonuna yönelik destekler

21. GÜNEY EGE İMALAT SANAYİNDE ENERJİ VERİMLİLİĞİNİN ARTIRILMASI

İlgili Öncelik: Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımı yaygınlaştırılacak, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.

Amacı: Bölge sanayinde enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması, bu konuda kapasitenin geliştirilmesi ve bilinçlendirme programlarının oluşturulması

Gerekçesi: Bölge’de yoğunlaşan tekstil ve gıda sanayi sektörleri için enerji maliyetlerinin üretim maliyetlerine oranı %10 civarındadır. Bunun yanında Bölge sanayinde kullanılan enerjinin neredeyse tamamını fosil kaynaklar oluşturmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında gerek rekabet gücünün artırılması gerekse çevresel kirliliğin azaltılması adına imalat sanayinde enerji verimliliği artırıcı uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Ekonomisini çeşitlendirmiş ilçeler

Uygulayıcıları: İşletmeler, Üniversiteler, Sanayi ve Ticaret Odaları, OSB’ler, Enerji Verimliliği Derneği, GEKA

Faydalanıcıları: İşletmeler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları ve analizler: Başta Bölge’de öne çıkan gıda ve tekstil sektörleri olmak üzere sanayi alanında enerji muhasebesi, kontrol sistemleri, üretim süreçleri, hammadde, çeşitli çevresel etkiler üzerine çalışmalar yapılması
- Eğitim ve bilinçlendirme: İşletmelerin enerji verimliliği konusunda bilinçlendirilmesi, en iyi uygulamaların ortaya konulması ve konuya ilişkin farklı kurumsal desteklerin tanıtılmasına yönelik panel, çalıştay vb. etkinliklerin gerçekleştirilmesi

22. HAYVANCILIK İHTİSAS OSB PROJESİ

İlgili Öncelik: Bilgi ve kalite odaklı üreten, örgütlülüğü, verimliliği ve pazarlama kapasitesi yüksek tarım sektörü oluşturulması sağlanacaktır.

Amacı: Bitkisel ve hayvansal üretimin ve bunlara dayalı sanayinin desteklenmesi, geliştirilmesi, ürünlerin paketlenmesi, işlenmesi, muhafaza edilmesi ile pazarlama yöntemleri konusunda teknik destek verilmesi, rekabet edebilirliğini artırıcı nitelikte uygun ve kaliteli hammaddenin temini için tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesidir.

Gerekçesi: 2000-2012 döneminde Bölge’deki süt üretimi incelendiğinde hem büyükbaş hem küçükbaş hayvancılık ile elde edilen süt miktarının yaklaşık 3 katına çıktığı görülmektedir. Bölge’de artan gelir düzeyi ve kentleşmenin, beslenme rejimlerinde değişikliğe yol açması, işlenmiş gıdalar, yağlar ve hayvansal protein tüketiminin artması beklenmektedir. Ancak Bölge’de, özellikle küçük üreticinin ürettiği sütü daha kolay pazarlayabilmesi, süt toplama maliyetlerinin düşürülmesi, daha kaliteli ve hijyenik süt üretimi ve hayvan bakım masraflarının azaltılması gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle büyükbaş hayvan sayısı bakımından ülke genelinde yüksek potansiyele sahip olan illerden biri olan Aydın’da Hayvancılık İhtisas OSB kurulması, hayvancılık sektöründeki rekabet gücünün ve ihracat kapasitesinin artırılması yolunda önemli bir adım olacaktır.

Uygulama Yeri: Aydın

Uygulayıcıları: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, Ziraat Odaları, Belediye, Ticaret Odası, Sanayi Odası, Üniversite, GEKA

Faydalanıcıları: Çiftçiler, Et/Süt Üreten/Pazarlayan firmalar

Uygulama Esasları ve Araçları:

- İlin hayvancılık kapasitesinin belirlenmesi (teknoloji, çeşitlilik ve mekânsal boyutuyla)

- Hayvancılık İhtisas OSB kurulmasına ilişkin fizibilite çalışması yapılması
- **Yatırım:** Hayvancılık İhtisas OSB'nin kurulacağı arazinin tahsis edilmesi, fiziki/teknolojik altyapının sağlanması ve sektörün ihtiyacı olan danışmanlık hizmetinin sağlanması
- Uygun ölçekte firmalara arazi tahsisi yapılması

23. BİYOGAZ TESİSLERİ KURULMASI PROJESİ

İlgili Öncelik: Yenilenebilir enerji kaynaklarının farklı alanlarda kullanımı yaygınlaştırılacak, enerji üretiminde fosil kaynakların payının azaltılması; enerji verimliliğinin artırılması sağlanacaktır.

Amacı: Hayvansal atık kaynaklı biyogaz potansiyelinin yüksek olduğu ilçelerde biyogaz üretim potansiyelinden faydalanılarak atıkların bertarafı ile çevrenin korunmasında etkinliğin artırılması ve alternatif enerji kaynaklarından faydalanma düzeyinin artırılmasıdır.

Gerekeçesi: Bölgede kontrolsüz hayvancılık faaliyetleri neticesinde hayvansal atıkların çevreye zarar v ermesi, biyogaz potansiyelinin yeterli ölçüde bilinmemesi ve değerlendirilememesi sebebiyle alternatif enerji kaynaklarından faydalanılamamasıdır.

Uygulama Yeri: Çine, Milas (1. Grup İlçeler); Söke, Germencik, Aydın Merkez, Karpuzlu, Bozdoğan, Nazilli, Kuyucak, Çivril, Tavas, Acıpayam, Fethiye, Yatağan (2. Grup İlçeler)

Uygulayıcıları: Çiftçiler, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl/İlçe Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Ziraat Odaları, Belediye, Üniversite, GEKA

Faydalanıcıları: Çiftçiler, Bölge Halkı, Enerji Tedariki Yapan Kuruluşlar.

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Bölgenin biyogaz potansiyelinin belirlenmesi
- Biyogaz tesislerinin kurulacağı alanların belirlenmesi ve fizibilite oluşturulması
- Çiftçilere konuyla ilgili eğitim verilmesi
- Yatırım: Biyogaz tesislerinin kurulacağı arazilerin tahsis edilmesi, fiziki/teknolojik altyapının sağlanması ve sektörün ihtiyacı olan danışmanlık hizmetinin sağlanması

DÖRT MEVSİM TURİZM

24.GÜNEY EGE'DE KIŞ TURİZMİ

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje tanımı: Fethiye Seki Erendağı ve Tavas Bozdağ'da kış turizmi için turizm alanı ilan edilen noktaların kış turizmi için uygun hale getirilmesi.

Amacı: Fethiye Seki Erendağı ve Tavas Bozdağ'da kış turizmi için turizm alanı ilan edilen noktaların kış turizmi için alt ve üst yapılarının tamamlanıp tanıtımlarının etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ile bölgenin kış turizminde etkinliğinin artırılması ve yaz aylarında yoğunlaşan turizmin dört mevsime yayılması amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Fethiye Seki Erendağ ve Tavas Bozdağ

Gerekçesi: Bölge'de turizmin dört mevsime yayılması için kış turizminin etkinliğinin sağlanması; kış turizmi için turizm ilan edilen alanların alt ve üst yapılarının geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu noktalarda kış turizminin geliştirilmesi Fethiye, Tavas ve Denizli merkezdeki ekonomik faaliyetlerin de canlanmasını sağlayacaktır. Kış turizmi merkezlerinin bu merkezlerdeki turistik öğelerle entegrasyonunun sağlanması önem arz etmektedir.

Uygulayıcıları: Muğla ve Denizli Turizm ve Kültür Bakanlığı, Muğla ve Denizli Valilikleri, Muğla ve Denizli Belediyesi, Denizli Ticaret Odası, Denizli Sanayi Odası, MUTSO, STK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, PAÜ, GEKA

Faydalanıcıları: Tavas, Seki, Fethiye ve Denizli otelcileri; Tavas, Seki, Fethiye ve Denizli esnafı; Tavas, Seki, Fethiye ve Denizli halkı; Tavas, Seki, Fethiye ve Denizli'yi ziyaret eden turistler

Uygulama Araçları:

- **Saha çalışmaları ve analizler:** Bölge'nin kış turizmi stratejik yol haritasının hazırlanması; Erendağ ve

Bozdağ'ın pist ve kar ölçümlerinin yapılması; alt ve üst yapı için fizibilitelerin hazırlanması; tanıtımlar için hedef kitlelerin belirlenmesi

- **Yatırımlar:** Pist yapımı, çevre düzenlemeleri, konaklama altyapıları, güvenli kayak eğitim alanları için gerekli altyapı ve üstyapı çalışmaları ile tanıtım faaliyetleri

25. KÜLTÜR TURİZMİNİN BAŞKENTİ GÜNEY EGE

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje tanımı: Yaklaşık 103 tane antik kent ve birçok müze bulunan, yöresel ve kültürel öğeleriyle öne çıkan bölgenin kültür turizminde etkin hale gelmesi ve dünyaca tanınmasının sağlanması.

Amacı: Bölgede antik kentlerin, kültürel öğelerin, tarihi alanların alt ve üst yapılarının tamamlanarak entegre edilmesi ve önemli bir kültür destinasyonunun yaratılarak dünyaca tanıtılması amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Aydın, Denizli, Muğla

Gerekçesi: Bölgede büyük ve küçük, kazıları yapılan ya da yapılmamış olan 70'i Muğla'da olmak üzere yaklaşık 103 antik kent bulunmaktadır. Bununla birlikte bölgede yaklaşık 16 adet müze bulunmaktadır. Likya Yolu ve Karia Yolu bölgemizden geçmektedir. Bunun gibi birçok değer, bina ile kültürel ve yöresel değerler keşfedilmeyi beklemektedir. Fakat bölgenin deniz-kum-güneş turizmi bu hazinelerin önüne geçmekte ve yeterli turist sayısına ulaşamamaktadır. Bu doğrultuda etkin tanıtımın yapılamadığı; tarihi değerlerin gün yüzüne çıkarılmadığı ve restorasyonlarının yapılamadığı, yerel ve kültürel öğelerin pazarlanamadığı dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda yerel ve kültürel öğelerin öne çıkartılması, birbirleriyle aynı destinasyonda entegre edilmesi, bölgesel bir kültür destinasyonunun yaratılması gerekmektedir.

Uygulayıcıları: Turizm ve Kültür Bakanlığı, Aydın, Denizli ve Muğla Valilikleri, Aydın, Denizli ve Muğla Belediyesi, Aydın ve Denizli Ticaret Odaları, Aydın ve Denizli Sanayi Odaları, MUT-SO, STK, ADÜ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, PAÜ, GEKA

Faydalanıcıları: Bölgedeki otelciler; Bölge esnafı; Bölge halkı; Bölgeyi ziyaret eden turistler; Bölgenin kırsal kesimi

Uygulama Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Kültürel öğelerin noktasal olarak belirlenmesi; Her mevsimde sayısı fazla olan ve ilgi çekici olan yerel festivallerin bir takviminin oluşturulması;
- **İşbirliği Faaliyetleri:** Profesyonel bir ekiple tanıtım için çalışmaların yapılması; Güney Ege Kültür Turizmi destinasyonunun oluşturulması
- **Yatırımlar:** Gerekli restorasyon ve kazı işlemleri için önceliklendirmenin yapılarak alt ve üst yapı çalışmalarının yapılması; çevre düzenlemelerinin yapılması; telefon aplikasyonlarının yapılması; her üç ilde bir ayağının olacağı yıllık bir festivalin başlatılması ve uluslararası bir nitelikte gerçekleştirilmesinin sağlanması; noktalar arası ulaşımın geliştirilmesi; destinasyon üzerinde yürüyüş ve bisiklet turlarının düzenlenmesi; festivallerin tanıtımının yapılarak turistlerin ilgisinin çekilmesinin sağlanması

26. SAĞLIK, TERMAL, TARİH VE KONGRE TURİZMİNİN MERKEZİ PAMUKKALE

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yapılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje Tanımı: Pamukkale’de sağlık turizminin etkinliğinin sağlanarak, termal, tarih turizmlerinin etkinliğinin ve kongre turizmi ile entegrasyonlarının sağlanarak Pamukkale’nin önemli bir turizm merkezi haline getirilmesi.

Amacı: Bu proje ile Pamukkale ve çevresinin sağlık, termal, tarih ve kongre turizmini etkin bir şekilde sunması; dünya çapında tanıtımının etkin bir şekilde hedef kitlelere yapılması; ortalama geceleme sayısının 1’den 3 güne çıkarılması amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Pamukkale-Denizli

Gerekçesi: Bölge’nin ve Türkiye’nin en dikkat çeken turizm destinasyonlarından birisi olan Pamukkale, bir ilçe değil bir çevresi ile birlikte bir bölge olarak ele alındığında Laodikya, Hierapolis, Karahayıt, Akköy gibi alanları da içermekte ve birçok turistik öğeyi de içine almaktadır. Fakat yanlış pazarlama yöntemleri ile turistler sadece Pamukkale’yi tanımakta ve çoğunlukla günübirlik Pamukkale’yi ziyaret edip ayrılmaktadır. Bu durum Pamukkale ve çevresinin tanınmamasına, turizmin etkin şekilde gerçekleştirilememesine, otel ve pansiyonlarda günübirlik sorununa ve turizmden elde edilecek GSKD’nin düşmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte Pamukkale ve Karahayıt’ta bulunan beş yıldızlı otellerin ve bu otellerin çoğunlukla toplantı salonlarının bulunması bölgenin kongre turizmine yatkın olmasına neden olmaktadır. Kongre turizmi çoğunlukla sonbahar ve kış mevsimlerinde gerçekleştirilmesi nedeni ile rahatlıkla termal, sağlık ve tarih turizmi ile entegre edilebilecektir. Bu doğrultuda Pamukkale önemli bir turizm merkezi haline gelebilecektir.

Uygulayıcıları: Turizm ve Kültür Bakanlığı, Denizli Valiliği, Denizli Belediyesi, Denizli Ticaret Odası, Denizli Sanayi Odası, STK, PAÜ, GEKA

Faydalanıcıları: Denizli otelcileri, Denizli esnafı, Denizli halkı, Denizli’yi ziyaret eden turistler

Uygulama Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Sağlık ve Termal Turizmi Stratejik Yol Haritası’nın hazırlanması
- **İşbirliği Faaliyetleri:** Sağlık turizminin etkinliğinin sağlanması için lobi faaliyetleri ile mevzuat düzenlemeleri; Hastanelerin Pamukkale çevresine hastane ya da poliklinik açmalarının teşvik edilmesi; Pamukkale tanıtımı ve pazarlaması için profesyonel bir ekip kurulması; sağlık, termal ve kongre turizmi için çalışan turizm acentelerinin davet edilmesi
- **Yatırımlar:** Pamukkale ve çevresinde (Laodikya, Pamukkale-Hierapolis, Karahayıt) kentsel estetiğin sağlanması, iç ulaşımın düzenlenmesi, bir kongre merkezinin projelendirilmesi, tarihi alanların restorasyonlarının yapılması; Bölgede modern spa ve masaj hizmeti veren otel, salon vb. açılması; Telefon uygulamaları, interaktif internet siteleri gibi yenilikçi tanıtım yöntemlerinin Pamukkale’de uygulanması

27. YAT TURİZMİNİN MERKEZİ GÜNEY EGE KIYILARI

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje Tanımı: Aydın ve Muğla illerindeki yat marinalarının doluluk oranlarının artırılması ve çevresel etkilerin en aza indirilmesi ile yat turizminin etkinliğinin sağlanması.

Amacı: Bu proje ile Aydın ve Muğla kıyılarında bulunan toplam 26 adet yat limanının kapasitelerinin ve doluluk oranlarının her mevsim artırılması, daha fazla yat turistine ulaşılması; bununla beraber çevresel etkilerin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Aydın ve Muğla kıyılarındaki yat marinaları ve çevreleri

Gerekçesi: Aydın ve Muğla kıyıları Türkiye'nin yat turizmi için en uygun kesimlerinin başında gelmekle birlikte çeşitli nedenlerle marinalarda istenen doluluk oranları ve verim elde edilememektedir. Başta Didim ve Datça yat limanları olmak üzere birçok yat limanının belli bir dönem dışında doluluk oranları çok düşüktür. Bunun nedenlerinin başında Yat turizmi Mevzuatı'nda bulunan eksikler, rekabet halinde bulunan İtalyan ve Yunan marinalarının mali avantajları, marinaların atık kapasitelerinin düşük olması gibi nedenler yatmaktadır. Bunun dışında yat limanlarının çevrelerinin sosyal aktiviteler ve erişebilirlik açısından turistlere uygun hale getirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu gibi sorunların başta lobi faaliyetleri olmak üzere alt ve üst yapı çalışmaları ile çözümlenmesi gerekmektedir. Böylece bölgeye yat ile gelecek olan orta-üst gelir seviyesindeki turist sayısının artması beklenmektedir.

Uygulayıcıları: Turizm ve Kültür Bakanlığı, Aydın ve Muğla Valilikleri, Aydın ve Muğla Belediyeleri, Aydın Ticaret Odası, Aydın Sanayi Odası, MUTSO, Aydın ve Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, STK, ADÜ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Deniz Ticaret Odaları, GEKA

Faydalanıcıları: Aydın ve Muğla otelcileri, Aydın ve Muğla esnafı, Aydın ve Muğla halkı, Aydın ve Muğla'yı ziyaret eden turistler

Uygulama Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Bölgedeki yat marinalarının kapasitelerinin, alt ve üst yapı eksikliklerinin ve sorunlarının noktasal tespit edilmesi
- **Yatırımlar:** Alt ve üst yapı eksiklerinin giderilmesi; kapasitelerinin çevresel limitler göz önünde bulundurularak artırılması; Yat marinalarının ulaşımının geliştirilmesi, sosyal aktivite olanaklarının artırılması; Yat limanlarının tanıtımının etkin bir şekilde yapılması, ilgili ulusal ve uluslararası dergilere reklam verilmesi; Güney Ege marinalarının özelliklerinin yer aldığı bir telefon aplikasyonunun oluşturulması ve kullanıma sunulması; Didim ve Datça'nın yat turizmi alanında marka kent ilan edilmesi için tanıtım çalışmalarının yapılması; Ulusal düzeyde bir yat turizmi ve yatçılık fuar/kongresinin düzenlenmesi; Didim ve Datça'da uluslararası düzeyde yat yarışlarının düzenlenmesi

28. MARMARİS VE ULA KÖYLERİNDE AGRO TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje Tanımı: Marmaris ve Ula'nın merkezi kadar doğal güzellikleri ve sahip olduğu sağlıklı ve doğal yaşam koşulları ile öne çıkan Marmaris ve Ula köylerinde pansiyonculuğun geliştirilmesi ile turistlerin agro-turizm ile tanıştırılması.

Amacı: Marmaris'in ve Ula'nın merkezine yakın alanlarda gelişen ve kalitesinin düştüğü bilinen turizm faaliyetlerine alternatif olarak Marmaris köylerinin agro-turizme hazır hale getirilmesi ve tanıtımı yapılarak turizm gelirlerinden kırsal kesimin de yararlanması amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Marmaris ve Ula köyleri

Gerekçesi: Marmaris'e ve Ula'ya yakın konumdaki köyler, doğal yaşamı ve güzellikleri, tarıma ve balıkçılığa dayalı ekonomisi, sağlıklı havası ile dikkat çekmektedir. Hali hazırda genellikle günübirlik olmak üzere turist çeken bu köylerde pansiyonculuğun ve turizm anlayışının geliştirilerek bölgede agro turizmin geliştirilmesi; kırsal kesimin turizm gelirlerinden yararlanması amaçlanmaktadır.

Uygulayıcıları: Turizm ve Kültür Bakanlığı, Muğla Valiliği, Muğla Belediyesi, MUTSO, STK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, MARTAB, Marmaris Kaymakamlığı, Tarım Müdürlükleri, GEKA

Faydalancıları: Marmaris ve Ula otelcileri; Marmaris ve Ula esnafı; Marmaris ve Ula kırsal kesim halkı; Marmaris ve Ula halkı; Marmaris ve Ula'yı ziyaret eden turistler

Uygulama Araçları:

- **Yatırımlar:** Tüm köylere yakın konumda büyük çaplı bir çiftliğin kurulması; Köylerin ulaşımının iyileştirilmesi; Pansiyonculuğun geliştirilmesi, yaygınlaştırılması;

Köylerde doğa yürüyüşlerinin yapılması için rota çalışmalarının yapılması; Belli rotalarda köyler arası bisiklet yollarının yapılması; Profesyonel tanıtımının yapılması

- **Eğitimler:** Köylerde pansiyonculuk ve turizm eğitimlerinin verilmesi; Organik ürün üretiminin yaygınlaştırılması

29. MACERA VE SPOR KENTİ MUĞLA

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Proje Tanımı: Muğla illerinde mevsimlere göre gerçekleştirelebilecek spor ve macera aktivitelerinin maceraperest turistlere sunulması.

Amacı: Bu proje ile Muğla'da spor ve macera eksenli aktivitelerin noktasal olarak belirlenmesi; mevsimlerine göre tanımlanması; bunlara yönelik altyapıların tamamlanarak, tanıtımlarının hedef kitlelere göre yapılması ve bölgede belirli mevsimlerde yoğunlaşan sektörün tüm mevsimlere yayılması amaçlanmaktadır.

Uygulama Yeri: Muğla illerinin macera, spor ögesi barındıran potansiyel turizm noktaları

Gerekçesi: Muğla'da kitle turizmi olarak bilinen ve deniz-kum-güneş öğelerine bağlı turizm çeşidi yaz aylarında turistlerden büyük bir ilgi görmektedir. Bu yoğunluk belirli bir mevsimde olduğu için sektörün verimliliği düşük; otel ve pansiyonlarda geceleme süresi kısa ve doluluk oranları çok azdır. Ayrıca bu tür turizme ilgi duyan turistler genellikle düşük ve orta gelir düzeyine sahip olmakta ve bölgenin turizm hizmetlerindeki kalitesini belirlemektedir. Fakat Muğla ve ilçelerinin deniz kum güneş turizmi dışında ilgi çekebilecek en önemli özelliklerinden birisi de yer yüzü şekillerinin de etkisi ile spor ve macera aktivitelerine sahip olmasıdır. Fethiye'de paraşüt ve rafting, Akyaka'da kiteboard, Marmaris'te kano, Bodrum'da motocross, Datça'da rüzgâr sörfü ve birçok ilçede gerçekleştirilebilecek bisiklet, dalış, sörf, yelkencilik, yürüyüş, dağcılık, doğa gözlemciliği gibi birçok aktivite bulunmaktadır. Bu öğeler ilgi duyan büyük bir turist kitlesinin bulunduğu ve bu kitlenin genellikle orta-yüksek gelir seviyesine sahip olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda Muğla'nın potansiyellerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Uygulayıcıları: Turizm ve Kültür Bakanlığı, Muğla Valiliği, Muğla Belediyesi, MUTSO, Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, STK, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, GEKA

Faydalanıcıları: Muğla otelcileri, Muğla esnafı, Muğla halkı, Muğla'yı ziyaret eden turistler

Uygulama Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Muğla ilçelerinin spor ve macera turizmi potansiyeli olan noktaların belirlenmesine yönelik araştırma; Macera ve Spor turizmi meraklısı turist kitlelerinin profilinin belirlenmesi;
- **İşbirlikleri:** Destinasyonların entegrasyonunun sağlanması; Uluslararası turizm acentalarının davet edilmesi
- **Yatırımlar:** Belirlenen noktaların altyapılarına yönelik çalışmaların yapılması; Bu noktaların tanıtımına yönelik profesyonel bir ekiple çalışılarak interaktif yöntemlerle tanıtımların yapılması; Birçok parkurdan ve Muğla ilçelerinin farklı noktalarında gerçekleştirilecek olan bir yarışmanın organize edilmesi

30. YÖRESEL ÜRÜNLERİN TANITIMI VE TURİZME ENTEGRASYONU PROJESİ

İlgili Öncelik: Bölge turizmi çeşitlendirilerek, dört mevsime yayılacak ve hizmet kalitesi artırılacaktır.

Amacı: Bölgenin sahip olduğu kültürel değerler arasında önemli paya sahip olan Yöresel Ürünlerin tanıtımı ve kültür turizmine entegrasyonun sağlanması ve alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesidir.

Gerekçesi: Bölgenin kültürel değerlerinin korunması ve değerlendirilmesi kapsamında Karacasu çömleği, Çal şarabı, Yatağan bıçağı, Buldan bezi, Milas halısı gibi yöresel ürün ve kültürün turizme yeterince entegre edilememesi

Uygulama Yeri: Turizm Yoğun Merkezler

Uygulayıcıları: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Kaymakamlıklar, Turizm Dernekleri (MARKAYDER vb..) , Kooperatifler, GEKA

Faydalanıcıları: Bölge Halkı, Esnaf, Turizm İşletmeleri

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Bölgede ön planda olan ve markalaşma potansiyeli olan yöresel değerlerin ve üretim yerlerinin belirlenmesi (envanter)
- Yöresel değerlerin tanıtımıyla ilgili görsel ve basılı dokümanların hazırlanması
- İlgili yöresel/kültürel değerlerle ilgili ilk etapta ulusal Coğrafi İşaret başvurusu yapılması ve daha sonra Avrupa Birliği/Uluslararası Coğrafi İşaret başvurusu yapılması
- **Yatırım:** Bu ürünlerin turizm merkezlerinde (ören yerleri, antik kentler, müzeler vb. yerlerde sergilenmesine, tanıtımına ve satışına yönelik ofislerin oluşturulması

YAŞANABİLİR MEKANLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

31. KENTİÇİ ULAŞIMDA BİSİKLET PROJESİ

İlgili Öncelik: Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Amacı: Kent içi ulaşımında sürdürülebilirliğin sağlanması noktasında bisiklet yollarının yaygınlaştırılmasıdır.

Gerekçesi: Muğla'da yaklaşık 2 km uzunluğunda kent içi bisiklet yolu bulunmaktadır. Denizli'de standartlara uygun bisiklet yolu yalnızca Yenişehir Semti'nde mevcutken Aydın'da ise bu yönde bir çalışma bilinmemektedir. Bu bağlamda Bölge'de insan odaklı ulaşımın planlanmasının temel taşlarından birini oluşturan bisiklet yollarının yetersizliği göze çarpmaktadır.

Uygulama Yeri: İl merkezleri

Uygulayıcıları: Belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları

Faydalanıcıları: Kent halkı

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** İl merkezlerinde oluşturulabilecek bisiklet yolları ve şehiriçi kullanıma uygun bisiklet kiralama sistemlerinin geliştirilmesine yönelik araştırmalar
- **Yatırımlar:** Şehir içinde güvenli bisiklet yollarının yapılması, bisiklet kiralama sistemlerinin uygulanması

32. ZEYTİNYAĞI SEKTÖRÜNDE REKABETÇİLİK VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

İlgili Öncelik: Çevre kirliliği azaltılarak toprak,hava, su kalitesi artırılacak ve atık yönetim etkinliği geliştirilecektir.

Amacı: Zeytinyağı üretiminde büyük paya sahip Güney Ege Bölgesi'nde zeytinyağı sektörüne ilişkin üretim ve pazarlama aşamalarında rekabetçiliğin ve çevresel sürdürülebilirliğin geliştirilmesi

Gerekçesi: Bölge'nin önemli üretim kollarından zeytinyağı üretimi esnasında açığa çıkan karasu yüksek organik yük içeriği, artırılması maliyetli ve zor olması nedeniyle ekosistem üzerinde ciddi bir baskı oluşturmakta; Büyük Menderes Havzası'nda yaşanan kirliliğinde de temel aktörlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bunun yanında bölge işletmelerinin kapasite kullanım oranlarının düşük olması (%30-%35), birbirine yakın yerlerde faaliyet göstermeleri, sayıca fazla olmaları, işletme maliyetleri ve rekabetçi koşullar çevre üzerindeki baskıyı katlamaktadır.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Zeytinyağı üreticileri, Kooperatifler, Ticaret Borsaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Üniversiteler, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, Bilim Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, Valilikler, GEKA

Faydalanıcıları: Zeytinyağı üreticileri, Kooperatifler, Üretici Birlikleri, Ticaret Borsaları, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** Bölge'de sektörün mevcut durumu ve geleceğine yönelik sektörel yol haritası çalışmasının yapılması
- **İşbirliği Faaliyetleri:** Sektörel yol haritasının oluşturulmasına yönelik ortak akıl toplantılarının

gerçekleştirilmesi, sektöre yönelik lobi faaliyetlerinin yürütülmesi

- **Yatırımlar:** Zeytin karasuyunun bertarafına yönelik altyapının güçlendirilmesi, işletmelerin birleşme yoluyla ölçek büyümesine yönelik çalışmalar, üretimde verimlilik ve kalitenin artırılmasına ilişkin çalışmalar

33. SANAYİDE TEMİZ ÜRETİM UYGULAMALARI

İlgili Öncelik: Çevre kirliliği azaltılarak toprak,hava, su kalitesi artırılacak ve atık yönetim etkinliği geliştirilecektir.

Amacı: Başta Bölge’de öne çıkan gıda ve tekstil sanayi olmak üzere imalat sanayinin çevresel yetkinliğinin ve çevre yönetim kapasitesinin değerlendirilmesi, bu kapasitenin artırılmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi

Gerekçesi: Bölge imalat sanayinde öne çıkan tekstil ve gıda ürünleri imalatı başta olmak üzere sanayiden kaynaklı kirlilik Büyük Menderes Havzası’nda ciddi düzeyde çevresel risk unsuru oluşturmaktadır. Bu noktada kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve rekabet gücünün artırılması amacıyla Bölge sanayisinin çevresel yetkinliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Sanayi ve Ticaret Odaları, Üniversiteler, Bilim Sanayi ve Teknoloji Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, OSB’ler, Özel Sektör, GEKA

Faydalanıcıları: Sanayi ve Ticaret Odaları, Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, OSB’ler, Özel Sektör

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha Çalışmaları ve Analizler:** İşletmelerin enerji yönetimi ve verimliliği, çevre konuları ve mevzuatına ilişkin yetkinlikleri gibi konularda araştırmaların yapılması, bölgesel-sektörel yol haritalarının hazırlanması
- **İşbirliği Faaliyetleri:** Proje pazarlarının düzenlenmesi
- **Eğitim ve Bilinçlendirme:** Çevresel yetkinlik araştırmalarının çıktıları, en iyi uygulamalar, ulusal ve uluslararası ölçekte örnek uygulamalar vb. paylaşılacağı etkinliklerin düzenlenmesi; farklı finansman araçlarının tanıtılması, iyi uygulama örneklerinin hayata geçirilmesine yönelik mali desteklerin tanıtılması, desteklerden faydalanmaya yönelik teknik destek alınması

34. SU TÜKETİMİNDE VERİMLİLİK

İlgili Öncelik: Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetimi sağlanacaktır.

Amacı: Bölge’de su kaynaklarının etkin ve verimli kullanımının sağlanması, bu konuda kapasitenin geliştirilmesi

Gerekçesi: Bölge havzalarında yıllık su bütçesi açısından bakıldığında kullanılabilir su kaynaklarından yana yetersizlikler gözlenmemekle beraber; mevcut su kaynaklarının tamamına yakınının kullanılıyor olması, nüfus ve bununla ilişkili olarak ekonomik faaliyetlerin artışı, bilinçsiz ve kontrolsüz tüketim havza açısından sürdürülebilirlik konusunda risk oluşturmaktadır. Bu doğrultuda havzalarda başta sulama ve içme suyu olmak üzere geleceğe dönük su kullanım planlamaları, verimlilik ve tasarruf çalışmalarının hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Uygulama Yeri: Bölge geneli

Uygulayıcıları: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri, Belediyeler, Üniversiteler, Üretici Birlikleri, Sivil Toplum Kuruluşları

Faydalanıcıları: Havza Halkı

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha çalışmaları ve analizler:** Havzalarda su ayakizi çalışmalarının yürütülmesi; sulama yöntemlerinin iyileştirilmesi, kayıp ve kaçakların azaltılması, artırılmış atıksuların farklı alanlarda kullanılması gibi konularda Bölgesel araştırmaların yapılması
- **Eğitim ve Bilinçlendirme:** Su tüketiminde verimlilik ve tasarruf konusunda en iyi tekniklerin ortaya konulacağı etkinlikler
- **Yatırım:** Verimlilik artırıcı tedbirlerin uygulanmasına yönelik mali destekler

35. GÜNEY EGE'DE ÇEVRE DOSTU TURİZM

İlgili Öncelikler:

- Çevre kirliliği azaltılarak toprak,hava, su kalitesi artırılacak ve atık yönetim etkinliği geliştirilecektir.
- Kentsel erişilebilirlik olanaklarının ve kentsel hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Amacı: Bölge'de yoğun olarak sürdürülen turizm faaliyetlerinde çevresel sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi, bu konuda kapasitenin geliştirilmesi

Gerekçesi: Bölge ulusal ve uluslararası arena turizm faaliyetleriyle oldukça ön plana çıkmaktadır. Yürütülen turizm faaliyetlerinin başında ise deniz turizmi gelmektedir. Ancak Bölge için "olmazsa olmaz" olarak nitelendirilen bu sektör ekolojik yapı üzerinde baskı yaratmaktadır. Özellikle yüksek sezonda su ve enerji ihtiyacı artmakta; atıksu yönetimi yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında kentsel gelişim konusunda da kapasiteyi gözetten sınırlayıcı politikaların uygulanmaması özellikle Kuşadası gibi kitle turizminin oldukça yoğun olarak yürütüldüğü yerleşimlerde kent dokusunun niteliğini yitirmesine neden olmaktadır.

Uygulama Yeri: Turizm Yoğun Merkezler

Uygulayıcıları: Belediyeler, İşletmeler, Turizm Altyapı Birlikleri, Sivil Toplum Kuruluşları, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri

Faydalanıcıları: İşletmeler, Bölge Halkı, Ziyaretçiler

Uygulama Esasları ve Araçları:

- **Saha çalışmaları ve analizler:** Turizm yoğun merkezlerde turizme konu yapı stoğunun çevresel sürdürülebilirlik bağlamında incelenmesi, iyileştirme/geliştirmeye yönelik ihtiyaçların tespiti
- **Eğitim ve bilinçlendirme:** Çevreye duyarlı konaklama tesislerine yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın

yürütmekte olduğu "yeşil yıldız" vb. kampanyalar hakkında bilgilendirmelerin gerçekleştirilmesi, turistik işletmeler için su tasarrufu, atık geri dönüşümü vb. konularda dünyadan ve Türkiye'den örnek uygulamaların paylaşılacağı etkinliklerin düzenlenmesi

- **Yatırım:** Turizm yoğun merkezlerde su ve atıksu yönetimi vb. alanlarda kentsel altyapının güçlendirilmesi, mekânsal özgünlüğün geliştirilmesi ve kent dokusunun geliştirilmesine yönelik yenileme çalışmalarının yürütülmesi, işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik konusunda yürüteceği çalışmalara kaynak oluşturulması

36. BÜYÜK MENDERES OVASI ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI

İlgili Öncelik: Havza alanlarında kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlayacak etkin havza yönetimi sağlanacaktır.

Amacı: Bölge sosyo-ekonomik faaliyetleri açısından önem arz eden Büyük Menderes Ovası'nda ideal arazi kullanım planlamasının yapılarak arazilerin niteliğine uygun şekilde kullanımının sağlanması.

Gerekçesi: Büyük Menderes Ovası ülkemizin önemli tarımsal üretim alanlarından biridir. Buna karşılık sanayileşme ve nüfus artışı ova kesimdeki nitelikli tarım alanları üzerinde risk oluşturmaktadır. Ova dahilinde çoğunlukla meyvecilik ve sebzeçilik yapılmakla beraber yürütülen bu tarımsal faaliyetlerin elverişliliği ve sürdürülebilirliği, nüfus artışına paralel olarak ova üzerinde gelecekteki muhtemel etkilerin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Uygulama Yeri: Büyük Menderes Ovası

Uygulayıcıları: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, Belediyeler, Üniversiteler, GEKA

Faydalanıcıları: Bölge Halkı

Uygulama Esasları ve Araçları:

- Saha çalışmaları, analizler ve planlama: Toprak haritalarının oluşturulması, tarım ve tarım dışı arazilerin tanımlanması, bölge insanının ihtiyaç ve taleplerinin değerlendirilmesi, nüfus ve diğer ekonomik faaliyetlere dönük projeksiyonların yapılması, arazi sınıflarına uygun tarımsal ürün ve üretim önerilerinin geliştirilmesi



TR32 DÜZEY 2 BÖLGESİ BÖLGE PLANI 2014**2023**

2014-2023 TR32 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı, Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu'nun 30.12.2014 tarihli kararı ile onaylanmıştır.

Plan Koordinatörleri

Süleyman Alata
Barış Kıyak

Editörler

Ceren Aksu
Dilşad Akar
Gülşah İşcan
Emine Aktuğ
Emrah Çelik
Dilek Keleş

Katkı Sağlayanlar

Armağan Aydın
Ayşe Esin Başkan
Emre Kemik
Hüseyin Çiftçi
Volkan İdris Sarı
A.Alper Yılmaz
Mustafa İlhan

Yapım, Tasarım ve Baskı



Eymir Mah. Eymir Villaları 913 Sk. No: 53 Gölbaşı / ANKARA
Tel: 0312 286 13 00 **Faks:** 0312 284 76 06

arti5medya.com

Denizli, 2015

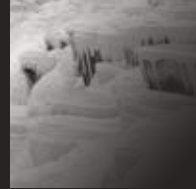
Bu eserin tamamı ya da bir bölümü kullanılmadan önce hak sahibinden izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, satılmak ve elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Çalışmanın tüm hakları T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı'na aittir. Kaynak gösterilmek kaydıyla alıntı yapılabilir.

Notlar

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.



*Yaşam Kalitesi Yüksek,
Yeniliğe Dayalı Üreten, Doğasını Koruyan,
Küresel Turizm Odağı Güney Ege*



geka.org.tr
info@geka.org.tr